

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

О. М. Колодізєв

О. В. Лебідь

О.В. Зуєва

**ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНКУ: СУТНІСТЬ,
МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ, ІНСТРУМЕНТИ
ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ,
ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ**

Монографія

Харків

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

2018

УДК 336.71:005.336 (477)

К 61

Рецензенти: Завідувач кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, д-р екон. наук, професор *В. В. Глущенко*; Завідувач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу Університету державної фіскальної служби України, д-р екон. наук, професор *О. І. Береславська*; Професор кафедри фінансів та банківської справи Полтавського університету економіки і торгівлі, д-р екон. наук, професор *С. Б. Єгоричева*.

Рекомендовано до видання рішенням ученої ради Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Протокол № від ... р.

Авторський колектив: д-р екон. наук, професор Колодізєв О. М. – вступ, загальна редакція; канд. екон. наук, доцент Лебідь О. В. – п. 1.1, розділ 2, п. 4.1, наукова редакція п. 4.2, п. 5.2, висновки, додатки А-Д, додатки М-Т, додаток Ц; викладач Зуєва О. В. – розділ 1, розділ 3, п. 4.2, п. 5.1, додатки Ж-Л, додатки У-Х.

Колодізєв О.М.

К 61 Фінансовий потенціал банку: сутність, методи оцінювання, інструменти протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом: монографія / О.М. Колодізєв, О.В. Лебідь, О.В. Зуєва. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 238 с.

ISBN

Розглянуто теоретичні та методичні аспекти оцінювання фінансового потенціалу банку. Досліджено його сутність, структуру, функції, принципи, етапи оцінювання, розглянуто світовий і вітчизняний досвід щодо методичних підходів до оцінювання фінансового потенціалу банку. На основі проведеного аналізу запропоновано інструменти та методичні підходи до оцінювання фінансового потенціалу банку і апробовано на даних окремих банків України. Розглянуто процес реалізації банками фінансового потенціалу як інструмент протидії відмиванню доходів отриманих злочинним шляхом.

Рекомендовано для наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей, а також працівників державних органів влади, аудиторів і працівників банківської сфери.

УДК 336.71:005.336 (477)

© О. М. Колодізєв, О. В. Лебідь, О. В. Зуєва, 2018

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2018

ISBN

ВСТУП

Сучасна банківська система України знаходиться в процесі реформування відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року, Меморандуму про співпрацю з Міжнародним валютним фондом та інших нормативних документів. В умовах реформування банківської системи відбувається не тільки скорочення кількості банківських установ, але й відкриваються можливості їх розширення та розвитку.

Банківський сектор завжди був найвагомішою частиною фінансового ринку України, до 2015 року частка активів банків в фінансових активах країни стабільно перевищувала 50%, а станом на 01.01.18 знизилась до 39,94%. На сучасному етапі банківська система України функціонує в умовах значної нестабільності і характеризується профіцитом ліквідності та неліквідністю ринків капіталу, слабкою кредитною активністю та підвищеними кредитними ризиками. Водночас співпраця із міжнародними організаціями та проведення реформ банківської системи свідчать про наявність позитивних зрушень. Економіка України і досі залишається банкоцентричною, але значні зміни у банківському секторі викрили недосконалість існуючих систем управління фінансовою діяльністю банків. При цьому, зважаючи на підвищені ризики та обмеженість капіталу, важливим є розробка ефективних інструментів підтримки прийняття управлінських рішень, зокрема раціональне та достовірне оцінювання фінансового потенціалу банку як орієнтиру для складання планів діяльності.

Окремі види потенціалу в економіці досліджували В.Г. Боронос, О.В. Васюренко, Ж.Г. Голодова, В.М. Гриньова, Н.Б. Демчишак, Р.С. Квасницька, С.М. Козьменко, І.П. Отенко, С.С. Шумська. Проблемам аналізу й оцінювання потенціалу банків та банківської системи присвячені роботи А.О. Єпіфанова, О.О. Комліченко, С.В. Леонова, О.В. Портної, Ж.І. Торяник, О.В. Шиндер. Питання фінансового потенціалу банку розглядались в роботах В.Я. Вовк, А.М. Герасимовича, О.М. Гуцалюка, І.С. Кирилейзи, О.М. Колодізева, Я.М. Кривич. Серед зарубіжних вчених дослідження потенціалу, зокрема потенціалу банку, представлені у роботах А.N. Berger, J.A. Bikker, J.C. Paradi, D.A Grigorian, та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових робіт з питань

дослідження потенціалу та фінансового потенціалу зокрема слід зазначити, що недостатньо висвітленими залишаються питання комплексного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку як такого, що охоплює основні напрями фінансової діяльності банку у їх нерозривному взаємозв'язку. Більшість наукових робіт має теоретичний характер, що зумовлює необхідність поглиблення досліджень у практичному аспекті, а саме отримання результатів оцінювання потенціалу в абсолютному вимірі, які дозволять формувати більш обґрунтовані плани його реалізації. Також поза увагою вчених залишаються питання визначення критеріїв та врахування інструментів формування оптимальної структури балансу задля максимальної реалізації фінансового потенціалу банку.

Не менш важливим питанням на сучасному етапі розвитку економіки і зокрема банківської системи є пошук інструментів протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, адже це є одним з критичних напрямів покращення інвестиційного клімату, підвищення довіри суспільства до банківської системи та державних інституцій, є передумовою ефективного розвитку економіки. Зважаючи на актуальність даного питання в монографії досліджено можливості використання реалізації фінансового потенціалу банків як інструменту протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в монографії положення, методичні підходи, висновки й рекомендації можуть бути використані в діяльності банківських установ, а також наглядових органів з метою забезпечення ефективної діяльності банків, реалізації їх фінансового потенціалу та протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом.

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ: ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА

1.1. Визначення поняття «фінансовий потенціал банку»

Сучасний стан економіки світу та України зокрема характеризується систематичними кризовими явищами. Суттєвий вплив на економічну та фінансову системи України спричинила світова економічна криза 2008 – 2009 років, яка виявила нездатність вітчизняних фінансових інститутів своєчасно та ефективно реагувати на різкі зміни в економіці, що в подальшому проявилось під час системної банківської кризи 2014-2016 років. Посилення негативних тенденцій, зростання нестабільності та протиріч у суспільно економічному житті вказують на природню потребу трансформації, переходу до іншого типу економічних відносин, що вимагає відповідних змін в поглядах та підходах до управління як економікою України в цілому так і діяльністю окремих господарюючих суб'єктів. Перехід до нового типу управління економікою та зміни в економічній свідомості суспільства є взаємообумовленими та взаємозалежними процесами. Як відгук на підвищення темпів розвитку економіки, загострення конкуренції, необхідність виявлення резервів діяльності, розгляду перспектив та гнучкого планування в умовах невизначеності в середині ХХ ст. в наукову літературу з економіки входить термін «потенціал» [155, с.6].

Аналіз законодавства України [81] показав, що поняття потенціалу використовується в 7750 законодавчих та нормативно правових актах, однак лише декілька дають його визначення. Важливість оцінювання потенціалу підкреслюється в нормативних документах щодо оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку та Методичних рекомендаціях НБУ щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України [209]. В Комплексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року [130] підкреслено спрямованість на зростання кредитного та інвестиційного потенціалів України. В Стратегії партнерства з Україною на 2017-2021 роки Світового банку [244] вказано, що потенційні програми співробітництва спрямовані на розкриття та вивільнення потенціалу країни. В аналітичній доповіді до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році» [1] та «Основних засадах грошово-

кредитної політики на 2018 рік» [179] визначено спрямування заходів органів державної влади та Національного банку зокрема на зміцнення та нарощування економічного потенціалу України та посилення потенціалу банківського сектору. Зважаючи на зазначене, дослідження теоретичних та методичних аспектів оцінювання потенціалу є актуальним в сучасних умовах.

Поняття потенційності, потенції сходять до Аристотеля, який в якості основних принципів буття називає акт і потенцію – дійсність та можливість. За Аристотелем усе суще на землі має потенційність. Реальність є процесом реалізації потенції – переходом можливості в дійсність. В той же час в дійсності уже існує можливість, тобто первісний стан та набір умов до його зміни [137, с. 107]. Таким чином, вже у Аристотеля чітко підкреслюється одна із основних ознак потенційності – це рух, динаміка. Вперше широко використовувати поняття потенціалу в сучасній науці почали в кінці 18 початку 19 сторіччя у фізиці, на сьогоднішній день поняття потенціалу використовують майже в усіх науках. Основна теоретична база потенціалу в економіці була сформована у 70-80х роках 20 сторіччя [155, с.7]. В сучасних економічних наукових дослідженнях поняття потенціалу використовується достатньо широко, що свідчить про потребу розвитку даного напрямку, окрім того, не дивлячись на часте застосування терміну «потенціал», існують значні розбіжності щодо його трактування, що в свою чергу ускладнює виявлення його структури, закономірностей формування і реалізації та вироблення методології оцінки потенціалу. Отже, оцінка потенціалу є основою для визначення основних напрямків діяльності банку, розроблення стратегії розвитку у різних ринкових ситуаціях, що є необхідним в період зростання невизначеності економічної ситуації та особливо важливим в період післякризового відновлення економіки. Першим етапом розроблення системи оцінювання потенціалу є виявлення його сутності та формування уточненого обґрунтованого визначення терміну «потенціал банку» та «фінансовий потенціал банку».

Вдаючись до етимологічного аналізу [73, с.541] можна стверджувати, що первісно поняття потенціалу походить від латинського «potential», що означає «приховані можливості, потужність, сила, вплив», є утвореним від «potens» – «той, що може», пов'язане з «potui» – «(я) міг» та «potis» – «могутній, здатній». В науковій літературі існує велика

кількість трактувань терміну «потенціал» в економіці. Ряд дослідників розглядають поняття потенціалу в економіці, уточнюючи його як «економічний потенціал», логічно абстрагуючись від соціальних, юридичних та інших другорядних функцій суб'єкта економічної діяльності. У табл.1.1 та табл А.1 наведено результати морфологічного аналізу визначень поняття «потенціал» та «економічний потенціал», який дозволив виділити основні підходи до його трактування.

Таблиця 1.1

Узагальнення підходів до визначення поняття «потенціал»

Підхід до визначення потенціалу	Джерело	Сутність
1.Через поняття ресурсів, наявних джерел	Великий тлумачний словник сучасної української мови [24, с. 1087], Мартіянова М. П. [42, с. 15-16], Ускова С.І. [246], Тернова І.А. [240]	Потенціал розуміється як сукупність ресурсів, засобів або джерел, які можуть бути використані з певною метою.
2.Через поняття можливостей	Федонін О.С., Репіна І.М. [249], Мартіянова М.П. [42, с. 15-16], Квасницька Р.С. [110]	Потенціал трактується як сукупність можливостей досягнення мети в певній сфері.
3.Через об'єднання ресурсів та можливостей	Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. [140], Шумська С.С. [262], Уліганинець Г.П. [245], Россоха В.В. [224]	Розуміння потенціалу через сукупність ресурсів, з одного боку, та можливостей їх використання з певною метою – з іншого.
4.Через поняття показника, характеристики	Кравченко О.В. [136, с. 260], Мартіянова М. П. [42, с. 15-16], Мец В.О. [163]	Потенціал розуміється як узагальнюючий показник ресурсів, можливостей, або роботи.
5.Через поняття властивості, якості	Оксфордський словник [288], Бачевський Б.Є. [10]	Розуміння потенціалу як якості або здібності притаманній об'єкту.
6.Через поняття здатності	Дишко І.Ю. [69], Башкатов Б.І. [11, с. 476], Должанська І.З, та ін. [70, с.13]	Розуміння потенціалу як здатності об'єкта виконувати певну діяльність або досягати мету.
7.Через поняття спроможності	Лопатніков Л.І. [154, с. 67], Квятковська Л.А. [111]	Потенціал трактується як спроможність об'єкта використовувати ресурси для досягнення мети.
8.Через поняття системи	Одегов Ю.Г. [176], Одинцова Г.С., Селезньова Г.А. [177], Савченко М.В. [228]	Потенціал розуміється як система факторів або елементів, функцією якої є досягнення мети.
9.Через поняття результатів діяльності	Лапін Є.В. [145], Мочалов Б.М. [168, с. 22]	Розуміння потенціалу як максимального обсягу виробництва із використанням наявних ресурсів
10.Через поняття процесу	Чаленко А. [255]	Потенціал трактується як процес досягнення мети
11.Через поняття відносин	Чумаченко М.Г. [257], Самоукін Л.І. [230, с. 5]	Розуміння потенціалу як відносин з приводу досягнення мети

Результати аналізу наукової літератури [10, 11, 24, 42, 69, 70, 110, 111, 136, 140, 145, 154, 163, 168, 176, 177, 224, 228, 230, 240, 245, 246, 249, 255, 257, 262, 288] щодо визначення поняття потенціал показали, що підходи 1-3 (табл. 1.1) є найбільш розповсюдженими в науковій літературі при визначенні поняття «потенціал». Узагальнення використовуваних підходів до визначення сутності поняття здійснили М.Г. Ігнатенко та В.П. Руденко в роботі [97]. Науковці зазначають, що у 42% випадків поняття «потенціал» визначає сукупність природних умов і ресурсів, можливостей, запасів, засобів та цінностей, у 16% потужність виробництва, в 11% продуктивність, у 8% - можливість досягти певного ефекту. Л.В. Коваль також підкреслює, що в усіх трактуваннях потенціалу підприємства його сутність нерозривно пов'язана з ресурсами та можливостями [122].

Асоціація поняття потенціал із сукупністю ресурсів є найбільш розповсюдженою (табл. 1.1), тому що при такому розуміння потенціалу його оцінка стає більш простою, але не дивлячись на це велика кількість сучасних науковців зазначає, що цей підхід розглядає потенціал лише з одного боку і не розкриває його сутності повністю. Принциповою відмінністю між термінами «ресурси» і «потенціал» є те, що ресурси існують незалежно від суб'єктів економічної діяльності, а потенціал є невіддільним від суб'єктів діяльності. Окрім того за такого підходу поза увагою залишається те, що одна і та ж сукупність ресурсів може за різних способів використання і за різних зовнішніх умов забезпечувати різні кінцеві результати. Безперечно, ресурси є основою, носіями потенціалу, але не ототожнюються із ним. Проведення паралелі в трактування поняття «потенціал» в економіці із його розумінням у фізиці, як обсягу накопиченої енергії – сукупності акумульованих ресурсів, на практиці не має сенсу, адже резервні та надлишкові ресурси не приносять прибутку та мають тенденцію до скорочення.

Розуміння потенціалу як можливостей спирається на його етимологічне значення, але при цьому не враховується ресурсна складова. Ця вада усувається шляхом об'єднання ресурсного підходу із можливісним. При цьому дуже важливим є вказівка на результат реалізації даних можливостей, тобто цілеспрямованість потенціалу.

Підхід до визначення потенціалу через поняття показника або характеристики передбачає отримання в процесі оцінки потенціалу конкретного значення, при цьому, як видно із визначень (табл А.1), цей

підхід невідривно пов'язаний із поняттями ресурси та можливості. Недоліком даного підходу є відсутність вказівки на динамічний характер потенціалу та його цілеспрямованість. Окрім того, характеристика визначається як опис стану, якостей, особливостей, що наближує зазначений підхід до наступного – розуміння потенціалу через поняття властивості, якості. Тракткування потенціалу як властивості або якості вказує на невідривність потенціалу від економічного суб'єкта, але також не включає його динамічність.

Визначення потенціалу через поняття здатності та спроможності є дуже близькими до трактування потенціалу як можливості, тому недолік можливісного підходу розповсюджується і на даний підхід. Розуміння поняття потенціалу через здатність, спроможність, можливість до діяльності будується на умовах наявних, накопичених ресурсів і не передбачає зміни ресурсної бази. У роботах [13, 62, 141] учені розділяють поняття спроможності та можливості при визначенні потенціалу. При цьому О.В. Белов конкретизує: спроможності – це всі ресурси, а можливості – це, по-перше, механізм, який забезпечує їх використання для досягнення певної мети, по-друге, це ті напрямки, «двері», які відкриті для підприємства з даним потенціалом.

Визначення потенціалу як системи відображає системний підхід, наявність структури та внутрішньої взаємопов'язаності елементів. Окрім того, зазначені визначення включають цільовий характер та можливість руху, змін елементів системи. Однак, серед прибічників даного підходу відсутня узгодженість щодо складу елементів системи та відносин між ними.

Підхід до визначення потенціалу через поняття результатів діяльності вказує на дуже важливу характеристику потенціалу – цілеспрямованість, але при цьому він спирається на обсяг наявних ресурсів. Підхід до визначення потенціалу як процесу відображає його динамічний характер, а також вказує на розвиток, тобто перетворення Входи у Виходи, але при розумінні потенціалу як процесу значно ускладнюється його оцінка. Підхід до визначення потенціалу через поняття відносин вказує на суб'єктивний характер потенціалу і не враховує, що носіями потенціалу можуть бути також матеріальні ресурси.

Таким чином, існує велика кількість визначень та підходів до трактування поняття «потенціал» в економіці, що значно ускладнює теоретичні розробки у цьому напрямі, визначення структури та

оцінювання потенціалу економічних суб'єктів. У роботах [76, 119, 126, 156, 183] представлена еволюція поглядів на поняття потенціалу в економіці. Аналіз зазначених робіт дозволив зробити наступні висновки:

в процесі еволюції поняття «потенціал» його трактування змінювались від ресурсного підходу до результативного, потім до можливісного і поєднання цих трьох підходів з точки зору системного підходу;

відносно економічного рівня еволюція поняття «потенціал» відбувалась у напрямку від макро- та мезоекономічного рівня (потенціал країни, галузі) до мікрорівня (потенціал підприємства, банку) із подальшим виділенням окремих видів потенціалу (фінансовий, трудовий, інформаційний, тощо).

На основі аналізу визначень в табл. 1.1 автором виділено характерні риси, що притаманні поняттю «потенціал» в економіці:

базування на сукупності ресурсів (наявних та тих, що можуть бути мобілізовані);

об'єднання наявних та прихованих (використаних і невикористаних) можливостей, здатностей, спроможностей;

невіддільність від суб'єкта економічної діяльності;

спрямованість на досягнення певної мети, економічного ефекту;

відображення максимуму, межі можливостей;

динамічність характер, розвиток, спрямованість у майбутнє;

обмеженість умовами діяльності економічного суб'єкта.

Відносно внутрішньої структури потенціалу за результатами аналізу визначень (табл. 1.1) виділено три основних підходи:

1) розуміння потенціалу як єдиного елемента (в підходах до визначення потенціалу через поняття характеристики, властивості, якості, результату діяльності);

2) розуміння потенціалу як сукупності елементів (ресурсний підхід, визначення потенціалу через поняття можливостей, здатностей, спроможностей, відносин);

3) розуміння потенціалу як системи елементів.

На всесвітньому економічному форумі у 2017 році [287, с.4] було підкреслено необхідність застосування системного підходу, вироблення комплексного погляду на процес управління, пріоритету орієнтації на розвиток, а не на досягнуте. У звіті Генерального секретаря Організації економічного співробітництва та розвитку OECD у 2017 р. зазначено, що

системне мислення є сучасним стандартом розвитку світу [292, с.23]. Отже, найбільш раціональним є розуміння потенціалу з точки зору системного підходу, що вказує на наявність внутрішньої структури, а також на наявність взаємопов'язаності та взаємозалежності елементів.

Для подальшого дослідження необхідним є аналіз трактувань поняття «фінансовий потенціал» і формування обґрунтованого визначення поняття «фінансовий потенціал банку», що стане основою побудови системи фінансового потенціалу, визначення його структури та здійснення його оцінювання. Як було зазначено раніше, поняття потенціалу невідривно пов'язано із економічним суб'єктом. В науковій літературі фінансовий потенціал розглядають відносно країни, регіону (макрорівень), галузі (мезорівень), підприємства (мікрорівень), у випадку банків – потенціал банківської системи (мезорівень), окремого банку (мікрорівень). Аналіз визначень поняття «фінансовий потенціалу» на макрорівні щодо країни та регіону представлено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Підходи до визначення поняття «фінансовий потенціал» на макрорівні

Джерело	Визначення	Підхід
1	2	3
Загородній А.Г., Вознюк Г. Л. [79, с. 444]	Загальний обсяг фінансових ресурсів, що утворюються за рахунок усіх джерел у межах певної адміністративно-територіальної одиниці.	Ресурсний
Тугай Л.В. [243, с. 248]	Здатність до оптимізації зусиль фінансової системи із залучення та використання фінансових ресурсів	Через поняття «здатності»
Герасимчук З.В. [40, с. 24]	Сукупність фінансових можливостей економічної системи для розвитку в інтересах економічного прогресу.	Можливісний
Бронос В.Г. [18]	Гіпотетична можливість території залучати, створювати та використовувати фінансові ресурси з метою забезпечення її ефективного функціонування та розвитку.	Можливісний
Тимошенко О.В. [241]	Спроможність системи місцевого самоврядування щодо оптимального залучення та раціонального й ефективного використання фінансових ресурсів з урахуванням можливостей розширення та поповнення їх у довгостроковій перспективі для забезпечення функціонування й розвитку територіальної громади	Об'єднаний
Височина А.В. [27]	Діалектична єдність фактично акумульованих та потенційних фінансових ресурсів, а також можливостей відповідної території щодо їх ефективного використання з метою забезпечення сталого розвитку регіону.	Об'єднаний

Продовження табл. 1.2

1	2	3
Клименко Т.В. [116]	Сукупність відносин щодо руху фінансових ресурсів в обороті підприємств, установ, організацій, населення регіону, фінансових ресурсів, що можуть бути залучені кредитною системою в господарський обіг, або додатково створені внаслідок прискорення відтворювального процесу.	Через поняття «відносин»
Павлов В. Н. [180]	Максимум (межа) функціональних можливостей соціально-економічного розвитку будь-якого об'єкта управління (країни, регіону, муніципального утворення) в певний період часу з використанням фінансових ресурсів.	Максималіст-ський
Голодова Ж. Г. [44]	Сукупність максимально можливих фінансових ресурсів, а також умов їх залучення, які створюються суб'єктами економіки та органами влади регіону для формування, розподілу та накопичення цих ресурсів з метою забезпечення зростання і соціально-економічного розвитку в довгостроковій перспективі, досягнення певних фінансових результатів	Поєднання максималістського та ресурсного підходів

Отже, аналіз наукових джерел [18, 27, 40, 44, 79, 116, 180, 241, 243] показав, що при визначенні поняття «фінансовий потенціал» на макрорівні основний акцент робиться на фінансових ресурсах і лише в деяких визначеннях вказується на фінансові можливості. При визначенні структури фінансового потенціалу країни (території) (табл.1.2) більшість авторів, зокрема [18, 64, 253], схилиються до думки, що потенціалами нижчого рівня є: бюджетний потенціал; потенціал підприємств; потенціал домогосподарств; потенціал фінансових посередників. На мезорівні виділяють потенціал галузей економіки, банківської системи, тощо. Для фінансового сектору країни фінансовий потенціал банківської системи та кожного окремого банку є особливо важливим, адже банки є найбільш поширеними та найбільш вагомими учасниками фінансового ринку України. Так, Л.А. Вдовенко стверджує, що економічний і фінансовий потенціал будь-якої країни визначається потенціалом її банківської системи [23]. П.І. Юхименко [263, с.86] називає банки «серцевиною фінансової системи». Для визначення значимості банків для фінансового сектору України проаналізовано дані щодо фінансових активів країни та банківської системи за період 01.01.2013-01.01.2017 р. (табл. 1.3). Включаються дані Національного банку України, інших депозитних корпорацій (банків), страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, інститутів спільного інвестування (інвестиційних фондів) та інших фінансових посередників [65, 250].

Таблиця 1.3

Частка активів банківської системи в фінансових активах України

Показник	Значення показника на дату				
	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
Фінансові активи України, млн.грн.	1 967 137	2 134 616	2 488 541	2 950 937	3 193 933
Активи банків, млн.грн.	1 127 192	1 277 509	1 316 718	1 274 732	1 256 299
Частка активів банків в загальних фінансових активах України, %	57,30	59,85	52,91	43,20	39,33

Як видно з табл. 1.3. до 2016 року частка активів банківської системи перевищувала 50% загальних фінансових активів України. За останні періоди показник знизився, але значимість банків для фінансового сектору залишається високою. Отже, на мезорівні проведено аналіз визначення поняття фінансовий потенціал банківської системи, результати якого представлено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Підходи до визначення поняття «фінансовий потенціал банківської системи»

Джерело	Визначення	Підхід
Шиндер О. В. [261]	Систематизована сукупність наявних і потенційних ресурсів регіональної банківської системи, здатність їх виробляти, виявляти, мобілізувати та ефективно використовувати з метою задоволення попиту клієнтів та потреб самої банківської системи.	Об'єднаний
Комліченко О.О., Ротань Н.В. [129]	Обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів установи, що ними вона може розпоряджатися для здійснення поточних і перспективних витрат.	Ресурсний
Портна О.В. [193]	Функціонування сукупності ресурсів, запасів, засобів та результатів діяльності комерційних банків як капіталу, забезпечуючи зростання вартості, доходу, досягнення соціально-економічних ефектів й розвитку як окремих суб'єктів економіки, так і країни загалом у найближчій та довгостроковій перспективах.	Процесний

Аналіз визначень в табл 1.4 дозволяє стверджувати, що при переході до мезорівня трактування поняття фінансового потенціалу майже не змінилися. Ключовими словами залишаються «ресурси», «здатність», «результати діяльності».

На мікрорівні найбільш розробленими є питання визначення, оцінки

та аналізу потенціалу промислового підприємства. Отже, для формування повного розуміння поняття фінансового потенціалу проаналізовано його визначення по відношенню до підприємства (табл. А.2). З табл. А.2 видно, що при визначенні фінансового потенціалу підприємства основні ключові слова, такі як сукупність ресурсів, здатність, мета, розвиток, тощо залишаються, окрім того з'являється вказівка на стратегічний характер потенціалу та умови діяльності підприємства. На відміну від підприємства для банку оцінювання та аналіз фінансового потенціалу є більш важливим, адже банк є фінансовою установою. Якщо ефективна діяльність підприємства залежить від раціональності виробництва товарів, матеріальної бази, устаткування тощо, то для банку основним видом діяльності є управління фінансовими потоками. Отже, для формування уточненого визначення поняття «фінансовий потенціал банку» проаналізовано трактування фінансового потенціалу фінансової установи – банку, страхової компанії, тощо (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Визначення поняття «фінансовий потенціал» фінансової установи

Джерело	Визначення	Підхід
1	2	3
Кривич Я.М. [138]	Сукупність усіх грошових коштів банку, що перебувають у його безпосередньому розпорядженні, і коштів, які можуть бути потенційно залучені банком унаслідок проведення ефективної повномасштабної банківської діяльності, або прирощені чи втрачено в разі проведення активних операцій.	Ресурсний
Базилевич В.Д. [4, с. 563]	Сукупність фінансових ресурсів, що перебуває в господарському обороті для забезпечення проведення операцій та здійснення інвестиційної діяльності.	Ресурсний
Вовк В.Я., Вядрова Н.Г. [30]	Сукупність усіх наявних фінансових ресурсів, що є в безпосередньому розпорядженні банку, і ресурсів, які можуть бути потенційно залучені (прирощені чи втрачені) у процесі проведення банківської діяльності в майбутньому для формування та нарощення сукупних активів і забезпечення ефективного функціонування та сталого розвитку в довгостроковій перспективі.	Ресурсний
Герасимович А.М. та ін. [39, с. 181]	Фінансовий потенціал комерційного банку характеризується обсягом і структурою його необоротних та оборотних активів, що формуються за рахунок готівкових фінансових ресурсів (як власних, так залучених і позичених)	Об'єднаний

Продовження табл.1.5

Джерело	Визначення	Підхід
1	2	3
Вольська С.П. [34]	Наявність ресурсів у даний період часу, можливості їх подальшого формування та забезпечення ефективного руху банківських ресурсів у перспективі.	Об'єднаний
Кирилейза І.С. [112]	Комплекс фінансових ресурсів та компетенцій, що є в розпорядженні банку та використовуються ним з метою забезпечення у майбутньому належного рівня фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності та інших показників фінансового стану.	Об'єднаний

Отже, аналіз визначень поняття фінансовий потенціал фінансової установи (табл.1.5) показав, що відносно фінансових установ переважає ресурсний та об'єднаний підходи до розуміння фінансового потенціалу, які, згідно проведеного попередньо аналізу робіт [76, 119, 126, 156, 183], є менш складними з точки зору оцінювання. Окрім складності процесу оцінювання, це також вказує на відставання розвитку теорії фінансового потенціалу фінансових установ на відміну від теоретичних і практичних розробок в області оцінювання та аналізу потенціалу виробничих підприємств.

Для формування комплексного розуміння сутності поняття «фінансовий потенціал банку» за допомогою програмного комплексу Text Analyst визначено ключові слова та словосполучення, що використовуються при визначенні поняття «фінансовий потенціал» (рис. А.1). Отже, при визначенні поняття «фінансовий потенціал» основними ключовими словами є: можливість, діяльність, фінансові ресурси, сукупність, досягнення, управління, мета, перспектива, спроможність, процес, фінансовий результат. Результати частотного розподілу ваги основних ключових слів, що використовуються при визначенні поняття «фінансовий потенціал» представлено на рис. 1.1.

З рис. 1.1 видно, що при визначенні поняття «фінансовий потенціал» найбільш використовуваними є слова «можливості», «діяльність», «фінансові ресурси», «сукупність», «досягнення» та «управління». Виходячи із результатів проведеного аналізу понять «потенціал», «фінансовий потенціал» та розуміння поняття «фінанси» як сукупності економічних відносин, що виникають у процесі формування та використання централізованих і децентралізованих грошових фондів [79], автором виділено характерні риси поняття «фінансовий потенціал» на мікрорівні відносно фінансової установи.

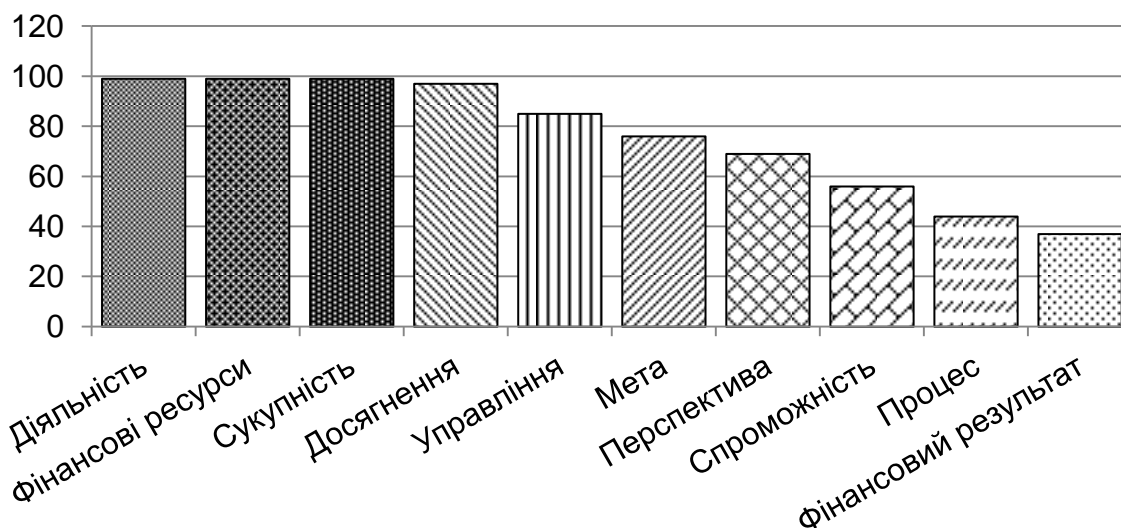

Рис. 1.1. Розподіл ваги ключових слів визначення поняття «фінансовий потенціал»

Отже, виділено наступні характерні риси поняття «фінансовий потенціал» фінансової установи, зокрема банку:

базування на сукупності фінансових ресурсів (наявних та ті що можуть бути мобілізовані);

об'єднання у своєму складі наявних та прихованих (використаних і невикористаних) можливості;

відображення фінансової діяльності;

спрямованість на досягнення мети;

відображення максимуму, межі можливостей;

наявність динамічного характеру, розвитку, спрямованість у майбутнє;

залежність від системи управління та умов діяльності фінансової установи.

З метою виявлення ступеня урахування характерних рис проаналізовано визначення поняття «фінансовий потенціал» фінансової установи [4, 30, 34, 39, 112, 138]. Результати аналізу представлені в табл. 1.6.

Отже, з табл. 1.6 видно, що жодне із представлених визначень не враховує усіх характерних рис поняття «фінансовий потенціал», більш того жодне визначення не спирається на системний підхід і не враховує якості системи управління та умов діяльності, які присутні у визначеннях фінансового потенціалу підприємства.

Таблиця 1.6

Матриця врахування характерних рис фінансового потенціалу в визначеннях поняття «фінансовий потенціал» фінансової установи

Автор	Характерні риси поняття «фінансовий потенціал»									
	Внутрішня структура		Ресурси	Можливості, спроможності, компетенції	Характеристика діяльності	Мета, спрямованість на результат	Максимум, межа можливостей	Система управління	Динамічність, розвиток, перспектива	Умови діяльності
	Система	Сукупність								
Кривич Я.М.	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-
Вовк В.Я., Вядрова Н.Г.	-	+	+	-	+	+	-	-	+	-
Вольська С.П.	-	-	+	+	-	-	+	-	+	-
Базилевич В.Д.	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-
Герасимович А.М. та ін.	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-
Кирилейза І.С.	-	+	+	-	+	+	-	-	-	-
Частота врахування характерної риси у визначеннях	0	4	5	1	5	2	1	0	2	0

Таким чином, на основі проведеного аналізу, виявлених ключових слів (рис.1.1) та характерних рис фінансового потенціалу фінансової установи, зважаючи на необхідність формування комплексної уточненої дефініції поняття фінансового потенціалу банку, автором запропоновано визначити його наступним чином:

фінансовий потенціал банку – це система граничних можливостей банку щодо залучення, розміщення і відтворення фінансових ресурсів, реалізація яких відображається у показниках фінансової діяльності, що забезпечує досягнення мети банку за допомогою ефективного управління, враховуючи умови функціонування та розвитку банку.

Структурно-логічна схема формування поняття «фінансовий потенціал банку» представлена на рис. А.2. Сформоване визначення враховує усі характерні риси фінансового потенціалу, вказує на невіддільність можливостей до залучення та розміщення ресурсів від результату їх реалізації, та на взаємозв'язок фінансової діяльності і фінансового потенціалу, реалізація якого є базовою умовою досягнення мети банку. Враховуючи складний та динамічний характер фінансового потенціалу банку, постійний розвиток теорії потенціалу в економіці, представлене визначення не претендує на вичерпність, але є дуже

важливим етапом дослідження процесу оцінювання фінансового потенціалу банку і формує його основу.

1.2. Видова характеристика та структура фінансового потенціалу банку

У процесі формування теоретичних основ оцінювання фінансового потенціалу банку важливим є визначення його видового складу та структури. Це стає можливим з урахуванням проведеного аналізу сутності фінансового потенціалу банку. У сучасних наукових дослідженнях питанню класифікації видів фінансового потенціалу приділяється дуже мало уваги. Найбільш розробленою є теоретична система фінансового потенціалу на рівні держави або територіальної одиниці. На мікрорівні теоретична система в сфері класифікації видів фінансового потенціалу є недостатньо розробленою. Класифікація різновидів фінансового потенціалу відбувається відповідно поглядів автора на сутність поняття «фінансовий потенціал». Наприклад, відповідно ресурсного підходу, Р.Р. Яруллін та Г.А. Галімова вважають, що критерієм поділу економічного потенціалу на видові елементи є ресурси, а в основі фінансового потенціалу – відповідно, фінансові ресурси [266]. Найбільш широко класифікація видів фінансового потенціалу території представлена в роботах В.Г. Боронос [19, с. 150] та Н.Б. Демчишак [64]. Результати порівняльного аналізу робіт [19, 64] представлені в табл. Б.1. Аналіз підходів до класифікації видів фінансового потенціалу території представлений в табл. Б.1 з позиції доцільності їх застосування до класифікації фінансового потенціалу банку дозволяє стверджувати, що за рівнем або масштабом фінансовий потенціал банку знаходиться на мікрорівні і відповідає фінансовому потенціалу суб'єктів господарювання або точковому за представленими класифікаціями, тому використання цієї класифікаційної ознаки для даного рівня фінансового потенціалу недоречно.

Розгляд видів фінансового потенціалу за джерелами формування є універсальною класифікаційною ознакою, але в представлених класифікаціях відображає лише ресурсний підхід. Для банку відповідно до сформованого визначення поняття фінансового потенціалу внутрішнім можна вважати потенціал, що формується за рахунок невикористаних резервів або раціоналізації структури активів, зовнішнім

– який формується за рахунок збільшення обсягів залучених коштів та активів.

Щодо поділу фінансового потенціалу на використовуваний (реалізований) та невикористаний (із запасом фінансових можливостей) то, на думку автора, до поняття фінансовий потенціал банку доцільно використовувати словосполучення «ступінь реалізації» аніж «ступінь використання», адже потенціал є не інструментом досягнення мети, а її відображенням.

Згідно наступній класифікаційній ознаці за можливістю використання фінансовий потенціал поділяється на наявний та іммобілізований. За поясненням Н.Б. Демчишак, наявний (поточний) фінансовий потенціал – це фінансові ресурси, що є в наявності та вільному розпорядженні, а іммобілізований – це фінансові ресурси, які у випадку необхідності можуть бути вилучені з інших сфер чи напрямів їх використання та спрямовані туди, де відчувається їх необхідність [64]. Зважаючи на надане трактування така класифікація перетинається із двома попередніми. Класифікація В.Г. Боронос за можливістю доступу не уточнює складові кожного із представлених видів.

Класифікація видів фінансового потенціалу за цільовим призначенням відображає напрямки розміщення фінансових ресурсів і не охоплює в цілому усі аспекти поняття «фінансовий потенціал». Класифікація фінансового потенціалу за сферами або структурною специфікою відображає іншу сторону фінансового потенціалу – ресурсну і частково перетинається із класифікацією за джерелами формування, а саме відображає зовнішній фінансовий потенціал.

Поділ фінансового потенціалу за ступенем прояву на реальний (відкритий) та прихований спирається на визначення поняття потенціалу як прихованих можливостей, але з точки зору процесу оцінювання така класифікація не є доцільною, адже оцінити обсяг «прихованого» потенціалу не є можливим.

Виділені автором В.Г. Боронос види фінансового потенціалу за періодом формування та результатом дублюють один одного, окрім того класифікація за періодом формування не враховує довгострокового стратегічного потенціалу, а лише поточний його рівень.

Класифікація фінансового потенціалу за одиницями виміру на абсолютний та відносний, на думку автора, не є доцільною, адже в даному випадку фінансовий потенціал ототожнюється із відображенням

результату його оцінки. Класифікація фінансового потенціалу залежно від часової зміни є недоцільним, адже потенціал є динамічним поняттям. Виділення «швидкого потенціалу» та «капіталізованого потенціалу» дублює класифікацію на наявний та іммобілізований у даного автора. Поділ потенціалу на збалансований та незбалансований суперечить такій характерній рисі поняття «потенціал», як максимальна ефективність. Класифікація фінансового потенціалу за рівнем залучення у світову фінансову систему є доречною лише для макроекономічного рівня.

Таким чином, на основі проведеного аналізу видів фінансового потенціалу на макрорівні та спираючись на сформоване визначення поняття «фінансовий потенціал банку» автором виділено види фінансового потенціалу банку за основними класифікаційними ознаками (табл. 1.7).

Таблиця 1.7

Розподіл видів фінансового потенціалу банку

Класифікаційна ознака	Види фінансового потенціалу
За функціональною спрямованістю	Потенціал залучення; Потенціал розміщення; Потенціал відтворення – результат реалізації потенціалу залучення та розміщення.
За ступенем реалізації	Реалізований; Нереалізований.
За періодом реалізації	Поточний – реалізовані можливості щодо залучення та розміщення ресурсів; Тактичний – реалізація можлива у короткостроковому періоді; Стратегічний – досягнення потребує значних змін і витрат часу.
За джерелами формування	Внутрішній – формується за рахунок резервів, раціоналізації структури активів; Зовнішній – формується за рахунок коштів інших суб'єктів.
За вірогідністю реалізації	Підтверджений – потенціал підписаних контрактів та із високим ступенем вірогідності реалізації (>95%); Прогнозований – для реалізації потрібні додаткові умови та зусилля.

Отже, як видно з табл. 1.7 за функціональною спрямованістю фінансовий потенціал розділено на три основних види: потенціал залучення, що відображає фінансові можливості банку до залучення фінансових ресурсів на ринку; потенціал розміщення – фінансові можливості банку до максимально ефективного розміщення власних та

залучених фінансових ресурсів та потенціал відтворення – фінансовий результат реалізації процесів залучення та розміщення коштів.

За ступенем реалізації потенціал розділено (табл. 1.7) на реалізований, тобто ті джерела залучення і напрямки розміщення коштів, що вже використані банком і відображені у його фінансовій звітності, та нереалізований – джерела залучення і напрямки розміщення коштів банку, що доступні, але не задіяні, та ті що можуть стати доступними в результаті реалізації певних управлінських рішень.

За періодом реалізації фінансовий потенціал банку класифіковано на поточний, що включає реалізовані банком можливості, щодо залучення та розміщення фінансових ресурсів і відображає поточний фінансовий стан банку; тактичний – включає фінансові можливості банку, які можуть бути реалізовані в короткостроковому періоді і не вимагають значних змін в діяльності банку; стратегічний – досягнення якого потребує значних змін в діяльності банку, у зв'язку з чим реалізація його потребує більше часу.

За джерелами формування виділено внутрішній та зовнішній фінансовий потенціал банку. Внутрішній потенціал формується за рахунок накопичених резервів, власного капіталу, раціоналізації структури активів. Зовнішній – в процесі залучення коштів інших суб'єктів.

За вірогідністю реалізації фінансовий потенціал банку розділено на підтверджений, тобто потенціал вже підписаних контрактів, та ті, що можуть бути підписані із високою вірогідністю (>95%). Прогнозований фінансовий потенціал банку включає джерела залучення та напрямки розміщення коштів, реалізація яких залежить від ефективності зусиль менеджерів та співробітників банку, і вірогідність реалізації якого складає менше 95%.

Таким чином, представлені класифікації видів фінансового потенціалу (табл.1.7) доцільно використовувати в процесі оцінювання та аналізу фінансового потенціалу банку, адже вони відображають найсуттєвіші його сторони. Розподіл фінансового потенціалу банку відповідно до видів дає уявлення про його можливі форми і прояви. Дослідження класифікаційних ознак та видів фінансового потенціалу банку в залежності від них не тільки уточнює сутність, а й надає додаткову інформацію, яка може бути застосована з метою оцінки фінансового потенціалу та побудови його структури. Під структурою

системи слід розуміти сукупність елементів та стійких (інваріантних) зв'язків між ними.

Згідно ресурсного підходу [30, 112, 129, 138] в структурі фінансового потенціалу банку виділяють власні та залучені кошти, але, як було зазначено в п.1.1, даний підхід не відображає повною мірою усіх особливостей фінансового потенціалу банку. Наприклад, О.О. Комліченко визначає фінансовий потенціал як обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів установи, що ними вона може розпоряджатися для здійснення поточних і перспективних витрат, але при цьому зазначають, що основною складовою фінансового потенціалу є інвестиційний, тобто наявні і приховані можливості установи для здійснення простого і розширеного відтворення [129].

Г.В. Ситник виділяє в структурі фінансового потенціалу підприємства наявні фінансові ресурси та компетенції щодо їх акумулювання та використання [232]. Перевагою даного підходу є вказівка на нерозривність процесів залучення і розподілу ресурсів, але при цьому відсутня результативна складова.

В роботі [113] автори виділяють як складових фінансового потенціалу фінансовий потенціал стійкості, фінансовий потенціал розвитку та фінансовий потенціал забезпечення, які визначають можливість проведення, результати та можливість розвитку діяльності підприємства, але дані складові є досить абстрактними.

О.О. Маслиган розуміє фінансовий потенціал виробничого підприємства як сукупність: можливостей підприємства до цілеспрямованого розвитку; системи зовнішнього оточення; внутрішньої структури (підсистеми наукового обґрунтування, цільової підсистеми, підсистеми забезпечення, керуючої підсистеми, функціональної підсистеми) [161].

Деякі вчені також включають до фінансового потенціалу спроможність управлінських кадрів до ефективної реалізації фінансових ресурсів. Наприклад, О.В. Кравченко вважає, що потенціал має дві основні складові: об'єктивну - сукупність матеріальних, трудових, фінансових і нематеріальних ресурсів для виготовлення та реалізації банківських продуктів; суб'єктивну – здатність працівників максимально використовувати ресурси [136]. Але даний підхід торкається сфери кадрового або управлінського потенціалу. Безумовно, банк є складною системою, в якій усі ресурси та процеси взаємопов'язані і функціональна

класифікація видів потенціалу не проводить чітких меж. Але в даному випадку доцільно абстрагуватись від характеристик, що відносяться до інших видів потенціалу.

При аналізі структури економічного потенціалу А.С. Харевич зазначає, що ресурсна та функціональна складові можуть існувати, тільки спільно доповнюючи одна одну [252]. Отже, згідно із сформованим визначенням фінансового потенціалу банку, потенціал характеризують можливості залучення, розміщення та відтворення ресурсів (реалізовані та нереалізовані), а також процес їх реалізації. За результатами аналізу підходів до виявлення структури фінансового потенціалу в наукових роботах [30, 112, 113, 129, 136, 138, 161, 232, 252], зважаючи на сформоване автором визначення поняття «фінансовий потенціал банку в п.1.1 та класифікацію його видів (табл. 1.9) структура фінансового потенціалу банку за функціональною спрямованістю, ступенем та періодом реалізації представлена на рис. 1.2.

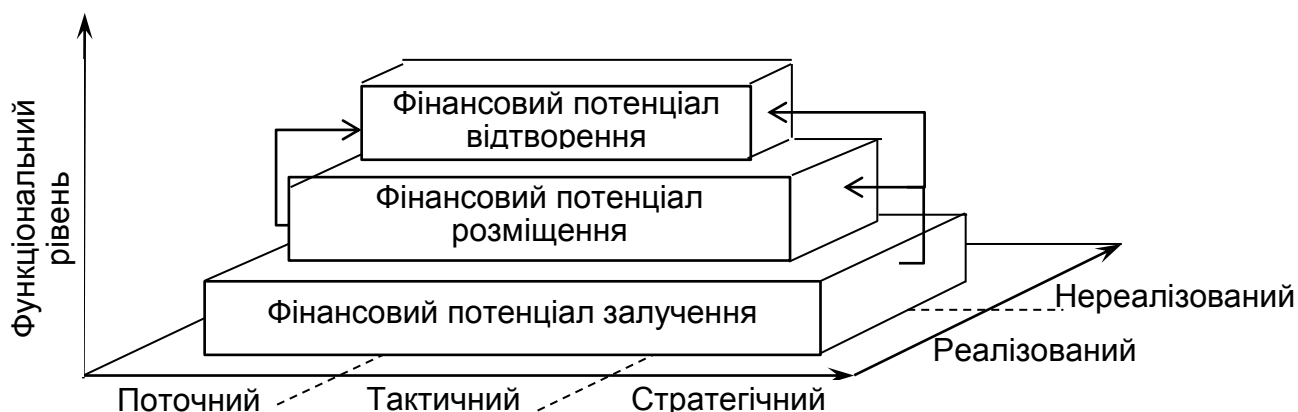

Рис. 1.2. Структура фінансового потенціалу банку

Отже, з рис. 1.2 видно, що основними функціональними рівнями фінансового потенціалу банку є наступні елементи:

потенціал залучати фінансові ресурси на ринку (реалізований та нереалізований);

потенціал розміщення залучених фінансових ресурсів;

потенціал відтворення результату фінансової діяльності банку на ринку (дохід).

На рис.1.2 відображена триєдина ієрархічна структура фінансового потенціалу банку. При цьому фінансовий потенціал залучення банку є первинним до потенціалу розміщення, адже саме від обсягів і

ефективності процесів першого залежать обсяги та відповідна відсоткова ставка розміщення коштів, а отже і кінцевий результат. В свою чергу, від рівня формування та реалізації фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення залежать обсяги можливого доходу, тобто фінансового потенціалу відтворення.

Основою формування фінансового потенціалу банку є обсяг його власних коштів, тобто капітал банку. Саме розмір власного капіталу визначає масштаби діяльності банку [105, с.21]. При цьому власний капітал здебільшого спрямований на забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності, покриття непередбачуваних витрат, що є наслідком різного роду ризиків банку, а не використовується для здійснення фінансової діяльності. Процес формування власного капіталу є цілеспрямованою діяльністю банку щодо залучення коштів для здійснення своєї діяльності. Даний процес є первісним відносно формування зобов'язань, отже однією із ключових умов формування фінансового потенціалу є формування його власного та регулятивного капіталу.

У процесі оцінювання фінансового потенціалу важливим є виокремлення суто фінансових операцій в діяльності банку, а також пов'язаних із ними фінансових доходів та видатків. Безумовно, провести чітку межу та розділити банківські операції між фінансовим та іншими видами потенціалу банку неможливо, але можна виявити їх приналежність за джерелами надходження або розміщення ресурсів, наприклад, основні засоби в структурі активів належать до ресурсного потенціалу і не належать до фінансового, а адміністративні витрати належать до кадрового або управлінського потенціалу. Таким чином, згідно сформованого визначення фінансового потенціалу банку, до його складу слід відносити кошти, які безпосередньо пов'язані із фінансовою діяльністю банку.

Інформація щодо операцій проведених банком фіксується на рахунках фінансового обліку. Згідно Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [199] банк визначає самостійно перелік рахунків внутрішнього плану рахунків для заповнення статей фінансової звітності та приміток з урахуванням економічної сутності операцій. Отже, основним доступним джерелом інформації щодо діяльності банку є форми офіційної фінансової звітності. Аналіз статей форм офіційної фінансової звітності, таких як баланс банку та звіт

про фінансові результати, дозволить виділити джерела інформації про операції банку, які можна віднести до фінансового потенціалу. При аналізі статей фінансової звітності і віднесення або не віднесення їх до фінансового потенціалу залучення автор керувався наступними визначеннями фінансових зобов'язань в [164, с. 3].

Для виявлення елементного складу фінансового потенціалу залучення статті зобов'язань балансу банку проаналізовано на предмет приналежності до джерел інформації щодо фінансового потенціалу банку. Згідно визначення фінансового зобов'язання наведеного в МСБО 32 [164, с. 3], чистими видами фінансових зобов'язань є кошти банків та кошти клієнтів, що включають кошти юридичних та фізичних осіб як на вимогу, так і строкові вклади.

До фінансових зобов'язань також належать і боргові цінні папери, емітовані банком. Зазначені статті є основними джерелами залучення коштів банком, а отже, кошти, що обліковуються за статтями «Кошти банків», «Кошти клієнтів» та «Боргові цінні папери, емітовані банком» включаються до фінансового потенціалу банку.

До складу інших залучених коштів включаються консорціумні отримані кредити, кредити міжнародних та інших фінансових організацій, зобов'язання з фінансового лізингу та ін. Зазначені зобов'язання відповідають визначенню фінансових зобов'язань та є джерелом цілеспрямованого залучення коштів банком, отже кошти, що обліковуються згідно даних статей фінансової звітності належать до фінансового потенціалу банку.

Інші фінансові зобов'язання включають похідні фінансові зобов'язання в торговому портфелі банку і такі, що призначені для обліку хеджування; кредиторську заборгованість за цінними паперами, за операціями з платіжними картками, за операціями з іноземною валютою; дивіденди до сплати та ін. Згідно МСБО 32 [164, с. 3], зазначені види зобов'язань повністю відповідають визначенню фінансового інструмента і, окрім того, на відміну від аналогічних активів, можуть бути використані банком для досягнення його мети і отримання фінансового результату, а отже належать до складу фінансового потенціалу банку.

Субординований борг є контрактним зобов'язанням, а отже, фінансовим зобов'язанням, за яким банк сплачує певну суму коштів, отже, кошти залучені на умовах субординованого боргу включаються до фінансового потенціалу банку.

При аналізі статей фінансової звітності банку на предмет віднесення або не віднесення їх до фінансового потенціалу розміщення автор керувався наступними визначеннями фінансових активів представленими в [210; 164, с. 2]. Згідно визначень фінансового активу валюта (грошові кошти) є фінансовим активом, оскільки вона є засобом обміну, а отже, основою, на якій оцінюються та визнаються всі операції у фінансовій звітності [164, с. 16]. Таким чином, стаття Балансу «Грошові кошти та їх еквіваленти» повною мірою віднесено до джерел інформації щодо фінансового потенціалу банку.

Торгові цінні папери та інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю, не мають фіксованої суми надходжень і використовуються для отримання прибутку від короткострокових коливань ринкової ціни. Не дивлячись на те, що даний вид активів більшій мірі відображає компетентність менеджерів банку, щодо прогнозування ринкових коливань і, таким чином, припадає на сферу кадрового потенціалу, він повністю відповідає визначенню фінансового активу та сформульованому автором в п.1.1 визначенню фінансового потенціалу банку, оскільки є напрямком розміщення коштів і спрямований на досягнення мети банку та отримання фінансового результату. Те ж саме стосується й інших інвестиційних портфелів банку – на продаж, до погашення та інвестицій в асоційовані та дочірні компанії. Не зважаючи на специфіку та різні цілі кожного із інвестиційних портфелів, усі вони в тій чи іншій мірі належать до фінансового потенціалу банку.

Кошти в інших банках є чистим видом фінансового активу, оскільки становлять контрактне право так само як і кредити та заборгованість клієнтів. Кредити та заборгованість клієнтів є основним видом фінансових активів банку і основним напрямком розміщення грошових коштів, саме ця стаття є визначальною для фінансового потенціалу банку.

Що стосується статей власного капіталу банку, то кошти, що обліковуються за цими статтями призначені для забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності банку. Власний капітал банку є основою формування зобов'язань і, відповідно, активів, отже статті власного капіталу повною мірою віднесено до фінансового потенціалу банку. При цьому джерелами залучення коштів для проведення активної фінансової діяльності можуть стати напрямки, що відповідають статтям

«Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)», «Резервні та інші фонди банку», які формують регулятивний капітал банку.

Таким чином, в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку джерела залучення та напрямки розміщення коштів будемо групувати за зазначеними вище статтями Звіту про фінансовий стан (Баланс) банку. Результати аналізу статей Балансу з приводу їх приналежності до джерел інформації щодо фінансового потенціалу банку представлені в табл. В.1.

З метою визначення елементного складу фінансового потенціалу відтворення згідно статей офіційної фінансової звітності банку проаналізовано статті «Звіту про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (про фінансові результати)» відносно приналежності зазначених в них даних до інформації про фінансовий потенціал банку у частині фінансового результату. До результативної частини фінансового потенціалу банку віднесено витрати, які виникають в процесі залучення коштів і обліковуються за відповідними відібраними статтями пасивів Балансу, та доходи, які виникають в процесі розміщення залучених коштів і обліковуються за відповідними статтями активів Балансового звіту банку.

У першу чергу, до основних статей за якими обліковуються фінансові результати із фінансовими активами та зобов'язаннями банку належать процентні доходи та процентні витрати. До процентних доходів належать доходи отримані за коштами розміщеними в Національному банку України; доходи за кредитами наданими суб'єктам господарювання, органам державної влади та фізичним особам; доходи за цінними паперами в торговому портфелі банку, портфелі на продаж та до погашення; інші процентні доходи.

Процентні витрати включають витрати за коштами отриманими від Національного банку України та інших банків; витрати за операціями з суб'єктами господарювання, бюджетними організаціями та позабюджетними фондами, із фізичними особами; процентні витрати за операціями із цінними паперами; процентні витрати за кредитами, отриманими від міжнародних організацій та небанківських фінансових установ.

На відміну від процентних доходів, комісійні доходи та витрати не є доходами від операцій із фінансовими активами та зобов'язаннями, а отже не належать до сфери фінансового потенціалу банку. При цьому

чистий процентний дохід є одним із основних показників фінансового потенціалу банку.

До результатів від операцій із фінансовими інструментами також віднесено результат від операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку та від переоцінки фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю. Результат від операцій з хеджування відноситься до фінансового потенціалу банку, адже інструменти хеджування згідно МСБО 39 [165, с. 4] відноситься до фінансових активів або фінансових зобов'язань.

Окрім того, до результатів операцій із фінансовими інструментами відносяться результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж та знецінення цінних паперів в портфелі банку на продаж та до погашення, а також результат від операцій з іноземною валютою та від її переоцінки. Серед доходів за інвестиційними портфелями слід також виділити частку в прибутку (збитку) асоційованих компаній.

Отже, аналіз складу статей офіційної фінансової звітності банку (Звіту про фінансовий стан банку (Балансу) та Звіту про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіту про фінансові результати)) на предмет приналежності до фінансового потенціалу банку згідно визначень у [164, 199] наведено в табл. В.1 та табл. В.2. Для оцінювання та аналізу фінансового потенціалу банку використано окрему фінансову звітність, яка не включає результати діяльності дочірніх підприємств. Результати проведеного аналізу основних елементів, що входять до складових фінансового потенціалу банку, згідно статей офіційної фінансової звітності представлено в табл. 1.8.

Таблиця 1.8

Склад елементів структури фінансового потенціалу банку за статтями фінансової звітності

Складова ФПБ	Елементи складової фінансового потенціалу банку	
1	2	
Фінансовий потенціал залучення ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> - кошти банків; - кошти фізичних осіб; - кошти юридичних осіб; - боргові цінні папери емітовані банком; - інші залучені кошти; - інші фінансові зобов'язання; - субординований борг; 	<ul style="list-style-type: none"> - статутний капітал; - емісійні різниці; - незареєстровані внески до статутного капіталу; - нерозподілений прибуток.; - резервні та інші фонди банку; - резерви переоцінки

Продовження табл. 1.8

1	2
Фінансовий потенціал розміщення ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> - грошові кошти та їх еквіваленти; - кошти в інших банках; - кредити та заборгованість фізичних осіб; - кредити та заборгованість юридичних осіб; - торгові цінні папери; - інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю; - цінні папери в портфелі банку на продаж; - цінні папери в портфелі банку до погашення; - інвестиції в асоційовані та дочірні компанії.
Фінансовий потенціал відтворення ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> - чистий процентний дохід (чисті процентні витрати); - результат від операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку; - результат від переоцінки інших фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю; - результат від операцій з хеджування справедливої вартості - результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж; - знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж; - знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення; - результат від операцій з іноземною валютою; - результат від переоцінки іноземної валюти - частка прибутку (збитку) асоційованих компаній.

Таким чином, як видно з табл. 1.8 значна частина статей фінансової звітності є джерелами інформації щодо фінансового потенціалу банку, але слід зазначити, що не всі статті балансу однаково впливають на результативність фінансової діяльності банку. Згідно визначення фінансового потенціалу сформованого в п.1.1, його реалізація відображається у показниках фінансової діяльності.

Отже, з метою визначення основних напрямів реалізації фінансового потенціалу в банківському секторі України проаналізовано структуру джерел залучення, напрямів розміщення та відтворення фінансових ресурсів за період 01.01.2013-01.01.2017 (табл. Д.1, табл. 1.9) [61].

За результатами аналізу даних табл. 1.9 та табл. Д.1 можна стверджувати, що найбільш значимим напрямом розміщення фінансових ресурсів є кредити юридичним особам, які до 01.01.2017 займали майже 50% сукупних активів банків України. Наступним за значимістю напрямом є кредити фізичним особам, частка яких однак значно знизилась за останні 2 періоди на користь вкладень у цінні папери на продаж.

Таблиця 1.9

Питома вага основних напрямів залучення, розміщення та відтворення фінансових ресурсів банками України

Показник	Значення показника на дату				
	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016	01.01. 2017
АКТИВИ					
Грошові кошти та їх еквіваленти, % активів	14,62	11,71	11,21	12,30	13,30
Кредити та заборгованість юридичних осіб, % активів	49,75	51,20	55,28	49,21	37,61
Кредити та заборгованість фізичних осіб, % активів	11,85	11,36	11,07	7,79	6,83
Цінні папери в портфелі банку на продаж, % активів	6,47	9,47	10,18	11,22	18,68
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ					
Кошти банків, % пасивів	18,96	16,35	20,22	10,85	7,00
Строкові кошти юридичних осіб, % пасивів	9,65	9,68	9,23	9,77	9,59
Кошти юридичних осіб на вимогу, % пасивів	10,55	10,75	13,21	19,01	23,69
Строкові кошти фізичних осіб, % пасивів	26,21	28,13	24,72	23,33	25,14
Кошти фізичних осіб на вимогу, % пасивів	6,60	6,46	7,39	8,59	9,04
Усього зобов'язань, % пасивів	84,90	84,92	88,76	92,42	90,22
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ БАНКІВ					
Статутний капітал, % пасивів	15,64	14,40	13,61	17,00	24,58
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), % пасивів	-4,52	-3,67	-7,66	-13,92	-26,25
Усього власного капіталу, % пасивів	15,10	15,08	11,24	7,58	9,78
ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ БАНКІВ					
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати), % доходів	66,44	64,05	55,71	59,37	53,25
Чистий комісійний дохід/(Чисті комісійні витрати), % доходів	22,04	23,77	20,63	26,44	26,75

Серед джерел залучення коштів найбільшу частку займають строкові кошти фізичних осіб (табл.1.9). Окрім того за досліджуваний період спостерігається зростання частки коштів юридичних осіб на вимогу та статутного капіталу в пасивах банків. Негативною є тенденція щодо зростання частки непокритого збитку, яка станом на 01.01.2017 перевищила 25%. Окрім того, з табл. 1.9 видно, що банківський сектор України був збитковим впродовж усього досліджуваного періоду, що підкреслює актуальність проведення досліджень спрямованих на підвищення результативності банківської діяльності.

Дослідження потенціалу як системи передбачає визначення його взаємозв'язку із іншими видами потенціалу банку. З аналізу структурних елементів фінансового потенціалу (табл 1.8) та їх значимості для діяльності банку (табл. 1.9) видно його зв'язок із іншими видами банківського потенціалу, перш за все із кредитним інвестиційним та ресурсним. Серед вчених немає єдиної думки, щодо відносин даних

видів потенціалу між собою, окрім того немає єдиної думки навіть щодо розподілу кредитного та інвестиційного потенціалів.

У роботі О.І. Воробйової [35] кредитно-інвестиційний потенціал банку розглядається як єдине ціле і, окрім того, вказується, що фінансовий потенціал є складовою частиною кредитно-інвестиційного, такий підхід заснований на ресурсній концепції потенціалу, згідно якої фінансовий потенціал включає лише фінансові ресурси для здійснення кредитно-інвестиційної діяльності. В роботі Е.М. Якупової [264] також вказується на те, що фінансовий потенціал є складовою частиною кредитного. Але, спираючись на сформоване автором в п.1.1 визначення фінансового потенціалу банку, можна стверджувати, що дане поняття є ширшим за поняття кредитного та інвестиційного потенціалів.

Поняття фінансового потенціалу банку є тісно пов'язаним із поняттям ресурсного потенціалу банку. При цьому деякі автори, наприклад Ж.І. Торяник [242] та О.М. Музичка [169] ототожнюють ресурсний потенціалу банку лише із фінансовими ресурсами, в той час як І.В. Барилюк в своїй роботі [9] вказує на те, що до ресурсного потенціалу банку слід включати усі види ресурсів доступних банку: фінансові, матеріальні, трудові, технічні, організаційні, інформаційні, тощо. Окрім кредитного, інвестиційного та ресурсного видів потенціалу, згідно із сформованим визначенням, із фінансовим потенціалом не перетинаються, але забезпечують його формування та реалізацію такі види потенціалу як трудовий або кадровий, управлінський, організаційний, інноваційний, технічний та ін. Якщо спиратись на визначення ресурсного потенціалу сформоване І.В. Барилюк [9], то слід зазначити, що ресурсний потенціал перетинається із усіма іншими видами потенціалу банку, але в даному випадку при дослідженні відношення усіх інших видів потенціалу до фінансового це не є суттєвим.

Більшість науковців, зокрема [3, 14, 156, 159, 163, 247], окрім фінансового виділяють в структурі економічного потенціалу такі складові як трудовий, ресурсний, інноваційний, управлінський, організаційний, матеріально-технічний та інші види потенціалу. Таким чином, сформоване автором в п.1.1 визначення фінансового потенціалу банку та аналіз його структури дозволили визначити взаємовідносини фінансового потенціалу банку із іншими видами потенціалу у складі економічного потенціалу банку. Співвідношення фінансового та інших видів потенціалу у схематичному вигляді предсталено на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Співвідношення фінансового та інших видів потенціалу банку

З рис. 1.3 видно, що фінансовий потенціал перетинається із ресурсним потенціалом в сфері фінансових ресурсів; інвестиційний та кредитний види потенціалу банку входять до складу фінансового потенціалу і визначають напрямки розміщення коштів банком; технологічний, технічний, організаційний, кадровий, управлінський та ін. види потенціалу банку складають основу, що забезпечує формування та реалізацію фінансового потенціалу банку.

Таким чином, проаналізовано і виділено види фінансового потенціалу банку за функціональною спрямованістю, за ступенем реалізації, за періодом реалізації, за джерелами формування та за вірогідністю реалізації. На основі видової характеристики побудовано структуру фінансового потенціалу банку, в якій виділяються основні функціональні рівні – фінансовий потенціал залучення, фінансовий потенціал розміщення та фінансовий потенціал відтворення ресурсів. Аналіз складу структурних елементів фінансового потенціалу банку дозволив визначити статті офіційної фінансової звітності, які є джерелами інформації щодо фінансового потенціалу банку, а також виявити його взаємозв'язок із іншими видами потенціалу банку.

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ОЦІНЮВАННЯ

2.1. Теоретична характеристика системи фінансового потенціалу банку та визначення етапів його оцінювання

У процесі формування цілісного уявлення про фінансовий потенціал банку, зважаючи на розуміння його як системи згідно із визначенням сформовульованим в п.1.1, необхідним є дослідження фінансового потенціалу банку з точки зору системних якостей та характеристик. Досліджуючи інвестиційний потенціал банківської системи С.В. Леонов зазначає, що методологічна база дослідження інвестиційного потенціалу банківської системи взагалі не розроблена [148, с. 59]. Зважаючи, що робота була захищена у 2010 році, на сьогоднішній день в цьому напрямі вже існує достатня кількість наукових розробок, включаючи значний вклад проф. С.В. Леонова. Що стосується фінансового потенціалу банків, то в сучасній науковій літературі систематичних наукових досліджень майже не існує, отже з'являється природня необхідність їх проведення. З метою забезпечення повноти та комплексності застосування системного підходу в дослідженні фінансового потенціалу банку його розглянуто з точки зору п'яти основних системних уявлень [98, с.5]: мікроскопічного, макроскопічного, ієрархічного, функціонального, процесуального.

Мікроскопічне уявлення системи фінансового потенціалу банку розглядає його як сукупність елементів, які спостерігаються і вважаються неподільними. З точки зору мікроскопічного уявлення визначено, що структура фінансового потенціалу банку складається з потенціалу залучення, потенціалу розміщення та потенціалу відтворення ресурсів.

Макроскопічне уявлення характеризує систему як єдине ціле, таке, що знаходиться в системному оточенні (середовищі). Це характеризує систему фінансового потенціалу банку як відкриту, яка залежить від інших видів потенціалу банку, а також від факторів зовнішнього середовища, наприклад, таких як ринкова кон'юнктура, вимоги законодавства, фаза економічного циклу, рівень конкуренції, попит на фінансові послуги, рівень фінансової культури населення, тощо. З точки

зору макроскопічного уявлення фінансовий потенціал входить до структури економічного потенціалу. Його взаємозв'язок із іншими видами потенціалу охарактеризовано в п.1.2.

Ієрархічне уявлення засноване на понятті підсистема і розглядає всю систему як сукупність підсистем, пов'язаних ієрархічно. Згідно ієрархічного уявлення фінансовий потенціал банку є підсистемою фінансового потенціалу банківської системи, яка, в свою чергу, є підсистемою фінансового потенціалу України. У структурі фінансового потенціалу банку можна виділити підсистеми фінансового потенціалу філій, або навіть окремих операцій.

Під функціональним уявленням системи фінансового потенціалу банку розуміється система функцій, які необхідно виконувати для реалізації цілей функціонування даної системи. Без сумніву комплексне дослідження фінансового потенціалу як системи неможливе без характеристики виконуваних функцій, які, окрім усього, вказують на значимість та роль фінансового потенціалу банку у системі фінансового потенціалу банківської системи та країни.

Процесуальне уявлення характеризує стан системи в часі. Дане уявлення на відміну від попередніх вказує на динамічний характер системи фінансового потенціалу банку. Дослідження фінансового потенціалу банку з точки зору процесуального уявлення вимагає формулювання ряду принципів функціонування системи, а також напрямку її дій.

Усі перелічені системні уявлення тісно пов'язані між собою і формують цілісне розуміння фінансового потенціалу банку як відкритої динамічної системи, що складається із певних елементів пов'язаних прямими та зворотними зв'язками та підсистем пов'язаних ієрархічно, які у свою чергу складають єдине ціле і тільки у нерозривному взаємозв'язку можуть виконувати визначені функції для забезпечення процесу функціонування і реалізації поставлених цілей.

Для формування комплексу функцій, що характеризують процес функціонування системи фінансового потенціалу банку його проаналізовано з точки зору функціонального уявлення. Не дивлячись на те, що будь яке економічне поняття проявляється саме в функціях, які є вираженням його суспільно-економічного призначення, в науковій літературі недостатньо системних досліджень фінансового потенціалу у цьому напрямі.

Визначення функцій фінансового потенціалу банку залежить від розуміння його суті. Фінансовому потенціалу як системі притаманні як функції його окремих складових так і специфічні функції притаманні системі в цілому. Отже, з метою виявлення функцій фінансового потенціалу банку проаналізовано погляди вчених на основні функції інших видів потенціалу та фінансового потенціалу на більш високих ієрархічних рівнях. На думку М.В. Гончаренко до основних функцій, які відображають сутнісний зміст фінансового потенціалу регіону, слід віднести такі [46, с.6]:

забезпечувальну – за рахунок фінансового потенціалу регіону забезпечується його соціально-економічний розвиток і потреби населення, а також підвищується капіталізація території і зміцнюється її ресурсна база;

перерозподільну – відображає процес міжрегіонального та внутрішньорегіонального перерозподілу ресурсної бази з метою формування комплексу фактичних і прихованих потенційних ресурсів регіону;

стимулюючу – відображає здатність регіонального фінансового потенціалу за рахунок ефективної системи мобілізації ресурсів “притягувати” додаткові вільні інвестиційні ресурси для регіонального розвитку;

контрольну – відображає накопичення фінансового потенціалу, відображає фінансовий результат господарської діяльності регіону і є основою для міжтериторіального порівняння і формування рейтингу економічного розвитку.

С.В. Леонов в своїй роботі [148] визначив функції інвестиційного потенціалу банківської системи, але при цьому докладні пояснення до їх складу і сутності в роботі відсутні. На думку С.В. Леонова інвестиційному потенціалу банку притаманні такі функції як: трансформаційна, структуро-утворювальна, забезпечувальна, захисна, регуляторна, відтворювальна, акумуляційна, перерозподільна [148, с. 67]. Який зміст вкладено науковцем в кожен із функцій в роботі не зазначено, але вочевидь усі функції окрім захисної та регуляторної відносяться до інвестиційних ресурсів. Що стосується захисної та регуляторної функцій, скоріш за все, вони стосуються напрямків розміщення коштів.

Н.Б. Демчишак визначає такі функції фінансового потенціалу інвестиційної діяльності, не пояснюючи їх змісту: акумулююча,

стимулююча, перерозподільча, стабілізуюча, інноваційна [63, с. 7]

Т.І. Городиський вважає, що за функціональним призначенням інноваційного потенціалу регіону розрізняють дві групи функцій. До першої групи належать загальні функції [52]: генеруюча – забезпечення умов для виникнення ідеї новації; виробнича – перетворення ідеї в конкретний продукт – новацію; збутова – доведення новації до кінцевого споживача. До другої групи належать спеціальні функції: створення основи для кооперації даного економічного регіону з іншими районами країни, а при експортній орієнтації регіону – також з-за кордоном; створення умов для покращення добробуту населення; вихід регіону на якісно новий техніко-технологічний рівень розвитку.

При дослідженні фінансового потенціалу банку з точки зору функціонального уявлення важливим є уникнення ототожнення його функцій із функціями фінансових ресурсів або фінансових відносин, і виокремлення функцій, які притаманні саме системі фінансового потенціалу банку. Окрім того, поняття фінансового потенціалу відображає гіпотетичні можливості, які не обов'язково повинні перетворитись у життя. Зважаючи на розуміння сутності фінансового потенціалу банку визначеному у п. 1.1, його функції полягають у створенні умов для реалізації певних дій.

Як визначено у п. 1.1 фінансовий потенціал банку – це система граничних можливостей банку, щодо залучення, розміщення та відтворення фінансових ресурсів, отже, саме на основі оцінки та аналізу фінансового потенціалу повинно відбуватись планування обсягів залучення коштів та їх розміщення за певними статтями, тобто формування структури активів та пасивів банку. Таким чином, погоджуючись із С.В. Леоновим [148] в якості однієї із основних функцій фінансового потенціалу банку слід виділити структуро-утворювальну функцію. Саме на основі фінансового потенціалу банку визначаються основні напрямки залучення та розміщення фінансових ресурсів, для забезпечення ефективності діяльності банку. При цьому на основі фінансового потенціалу можна виявити найменш витратні (найбільш дохідні) напрямки залучення (розміщення) коштів і найменш ризиковані з них. Окрім того, на рівні регіону та держави ця функція може впливати на формування попиту і пропозиції на фінансові ресурси на ринку.

Фінансовий потенціал банку характеризує межу фінансових можливостей банку, тобто визначає максимально можливе досягнення

мети банку і отримання максимального фінансового результату, на основі чого формуються короткострокові, середньострокові та довгострокові цілі банку. Отже, фінансовий потенціал банку виконує функцію цілеформування.

На основі аналізу досліджень М.В. Гончаренко [46] та Н.Б. Демчишак [63] виявлено, що фінансовий потенціал виконує стимулюючу функцію. Вказуючи на максимально можливий рівень розвитку банку, найефективніші напрямки дій та можливий рівень фінансового результату, наявність фінансового потенціалу стимулює менеджерів банку до забезпечення його реалізації у повному обсязі.

Іще однією дуже важливою функцією фінансового потенціалу банку є контрольна, але на відміну від її розуміння М.В. Гончаренко, фінансовий потенціал відображає максимально можливий фінансовий результат, що є суттєвим. Порівнюючи отриманий банком фінансовий результат та рівень фінансового потенціалу можна робити висновки щодо ефективності його діяльності.

Також авторами виділено порівняльну функцію фінансового потенціалу, яка означає, що на основі аналізу та оцінки фінансового потенціалу банку, а також ступеня його реалізації можна порівнювати окремі банки між собою, а також банки та небанківські фінансові установи, що є важливим для інвесторів, а також має значення для структур державного управління і Національного банку України, особливо в період кризи, при необхідності прийняття рішення щодо рефінансування банків, їх підтримки або ліквідації.

Таким чином, за результатами проведеного аналізу підходів вчених [46, 52, 63, 148] до визначення складу функцій фінансового потенціалу та аналізу їх відповідності сутності фінансового потенціалу банку, визначеній в п. 1.1, автором виділено основні функції фінансового потенціалу банку (рис. 2.1).

Для забезпечення комплексного дослідження системи фінансового потенціалу необхідно проаналізувати її з точки зору іще одного уявлення – процесуального. Процесуальне уявлення відображає рух системи, її динамізм. Рух системи фінансового потенціалу банку відображає процес його формування та реалізації. Процес представляє собою сукупність взаємопов'язаних видів діяльності, що перетворює «входи» на заплановані «виходи» [48, с.13].

Рис. 2.1. Функції фінансового потенціалу банку

Із наведеного визначення випливає, що процес формування та реалізації фінансового потенціалу банку описується двома основними характеристиками – це сукупність взаємопов'язаних дій та сукупність правил або принципів, на основі яких ці дії виконуються, для того, щоб «виходи» системи були заплановані.

За результатами аналізу проведеного у п. 1.2 визначено, що внутрішньою основою формування фінансового потенціалу є обсяг сформованого капіталу банку, як основа законодавчих обмежень банківської діяльності і додаткове джерело ресурсів. Джерелом фінансового потенціалу залучення та розміщення ресурсів є попит та пропозиція на фінансові ресурси на ринку. Нереалізовані можливості включають увесь спектр незадіяних або недостатньо задіяних в діяльності банку напрямків залучення та розміщення фінансових ресурсів. Безумовно, для кожного конкретного банку даний спектр буде різним. У процесі реалізації фінансового потенціалу залучення та розміщення вони проходять через систему обмежень, яка передбачає оцінку рівня ризикованості тих чи інших напрямків залучення та реалізації фінансових ресурсів, аналіз ліквідності, оцінку дохідності та витратності, тощо. Формування та реалізація фінансового потенціалу банку відбувається на основі відбору найбільш дохідних (найменш витратних) напрямків залучення та розміщення коштів, зважаючи на їх доступність, прийнятний рівень ризику, показники ліквідності, та ін. Схематично процес формування та реалізації фінансового потенціалу банку представлений на рис. 2.2. Як видно з рис. 2.2 та відповідно до виявленої у п.1.2 структури фінансового потенціалу банку Обсяги залучених ресурсів визначають обсяги їх розміщення, тому реалізація фінансового потенціалу залучення є

первісною до потенціалу розміщення і визначає рівень його реалізації.

Рис. 2.2. Процес формування та реалізації фінансового потенціалу банку

Реалізований фінансовий потенціал залучення та розміщення формує відповідні обсяги доходів та витрат, з яких впливає результат від фінансової діяльності банку. У свою чергу, отриманий від реалізації фінансового потенціалу фінансовий результат може стати джерелом формування капіталу, а отже, є основою для розширення фінансового потенціалу банку.

Для того, щоб «входи» системи перетворювались на заплановані виходи в процесі свого функціонування вона повинна спиратись на певну сукупність принципів. Формулювання принципів процесу формування та реалізації фінансового потенціалу банку є дуже важливим моментом при комплексному дослідженні його як системи. Для формулювання принципів функціонування фінансового потенціалу банку проаналізовано принципи, які пропонують використовувати автори в процесі формування та реалізації фінансового потенціалу територій, регіонів, підприємств та інших видів потенціалу банку (табл. Е.1). Як видно з табл. Е.1 більшість авторів як основний принцип вказують системність. Системність є одним

із основних загальносистемних принципів, який полягає у тому, що система одночасно може існувати як сама по собі, так і бути підсистемою більш великої системи, в даному випадку фінансовий потенціал банку є підсистемою фінансового потенціалу банківської системи, яка, в свою чергу, є підсистемою фінансового потенціалу країни. Отже, при дослідженні фінансового потенціалу банку необхідно зважати не тільки на взаємозв'язки між елементами всередині системи, але і на її зв'язки із зовнішнім оточенням.

Інші загальноекономічні принципи, які виокремлюють науковці [15, 55, 120, 148, 184], зокрема такі як цілісність, динамічність, адаптивність, безперервність, інтегративність, тощо, спираються на загальні властивості систем. Безперечно усі вказані принципи притаманні і фінансовому потенціалу банку як системі. Одним із таких найважливіших принципів є емерджентність, синергічність або системний ефект. Принцип емерджентності проявляється в тому, що можливості системи перевищують можливості окремих її складових. У випадку фінансового потенціалу банку, вже зазначалось, що розглядати фінансовий потенціал залучення із відривом від фінансового потенціалу розміщення не є доцільним, як і аналізувати їх без отриманого фінансового результату.

Синергетичний ефект функціонування системи фінансового потенціалу банку проявляється також і в тому, що в процесі оцінювання його реалізації ризику окремих підсистем не можна враховувати окремо, адже при їх зростанні загальносистемний ризик зростає значно більше аніж сума ризиків складових фінансового потенціалу банку. Синергетичний зв'язок між портфелями активів та пасивів банку, що формуються на основі фінансового потенціалу, відображається у системі обмежень його реалізації. Об'єднання окремих елементів в систему завжди скорочує ступені свободи, отже реалізація фінансового потенціалу обмежується взаємодією його складових, зважаючи на рівень ризику, розриви в строках залучення та розміщення коштів, ліквідність. Окрім того, спрямованість фінансового потенціалу на досягнення максимального фінансового результату також обмежується ступенем ризикованості діяльності.

Слід відзначити, що серед науковців немає єдиної думки щодо визначення сутності принципів синергічності та емерджентності, деякі автори розділяють їх, а деякі ототожнюють. Провівши докладний аналіз визначень сутності цих понять О.С. Муратов в роботі [170] приходять до

висновку, що синергізм та емерджентність слід розділяти за ознакою домінування ендогенних чи екзогенних факторів. Погоджуючись із О.С. Муратовим, можна стверджувати, що при дослідженні фінансового потенціалу банку слід дотримуватись як принципу синергізму, тобто зважати на те, що властивості системи не є простою сумою властивостей її складових, так і принципу емерджентності, тобто враховувати, що властивості системи можуть змінюватись під впливом зовнішнього середовища. Однак, важливим є те, що синергізм та емерджентність, не зважаючи на різну природу виникнення, можуть проявлятися однаково, отже чітко визначити які саме фактори вплинули на утворення чи зміну системних властивостей дуже важко.

У роботі [192] науковці вказують на те, що постійні соціально-економічні кризи як на рівні світу, окремих держав, так і на рівні суб'єктів господарювання викликані порушенням законів розвитку систем, зневажанням системними принципами. Отже, ефективний розвиток фінансового потенціалу банку, банківської системи та країни в цілому залежить від коректного оцінювання і планування діяльності з урахуванням усіх системних принципів та законів функціонування.

В процесі формування та реалізації фінансового потенціалу банку важливим є дотримання принципу збалансованого розвитку елементів потенціалу, що засновується на їх взаємозв'язку. Оскільки система фінансового потенціалу банку є цілісною та інтегрованою, тобто її функціонування однаковою мірою залежить від усіх структурних складових, то нерівномірний розвиток структурних компонентів може значно знижувати ефективність функціонування системи в цілому.

Також, погоджуючись із С.В. Леоновим, автором виділено принцип цілеспрямованості функціонування системи фінансового потенціалу банку. Який передбачає, що усі елементи системи узгоджено функціонують задля досягнення загальної мети системи – отримання максимального ефекту.

Іще одним принципом функціонування системи фінансового потенціалу банку є її постійний розвиток і розширення. Це відбувається за рахунок використання інноваційних технологій, появи нових напрямів залучення та розміщення коштів. Наприклад, із появою платіжних карток фінансовий потенціал банків значно розширився.

Аналіз теоретичних наукових розробок у сфері фінансового потенціалу регіону, підприємств та окремих видів потенціалу банку

показав, що, не зважаючи на високу значимість, більшість вчених не включають до переліку принципів функціонування потенціалу ефективність. Принцип ефективності є одним із найважливіших принципів функціонування будь-якої системи. Що стосується системи фінансового потенціалу банку, то принцип ефективності означає, що ефект від процесу функціонування системи повинен перевищувати затрачені зусилля та ресурси на його реалізацію. Дотримання принципу ефективності, однак, не означає зневажання рівнем ризикованості діяльності, а навпаки повинно його враховувати в процесі прагнення до отримання максимального фінансового результату.

Останнім важливим принципом, якого, як не дивно, мало торкаються науковці у своїх роботах, є принцип керованості. Як і будь-яка інша штучно створена система, система фінансового потенціалу банку повинна бути керованою, це означає, що рішення про напрямки її розширення та ступінь реалізації приймає керівництво банку. Отже, за результатами аналізу наукових робіт [15, 55, 120, 148, 170, 184, 192] та фінансового потенціалу банку з точки зору процесуального уявлення виявлено сукупність принципів його формування та реалізації, які забезпечують перетворення «входів» системи в заплановані «виходи» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Узагальнення принципів формування та реалізації фінансового потенціалу банку

Принцип	Пояснення
1	2
Системність	Передбачає наявність структури взаємопов'язаних підсистем, а також вказує на те, що система фінансового потенціалу банку сама є підсистемою більших систем, наприклад фінансового потенціалу банківської системи.
Цілісність	Означає можливість існування та функціонування системи фінансового потенціалу банку лише у разі спільного узгодженого функціонування усіх її елементів. Система не може виконувати свої функції за відсутності будь-якої з її складових.
Інтегративність	Вказує на формування та збереження цілісності системи за рахунок функціонального об'єднання неоднорідних та суперечливих елементів. Залежність кожної з підсистем від її місця та ролі всередині системи.
Динамічність	Постійний рух системи, зміна складових фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів, функціонування грошових потоків та перерозподіл фінансових ресурсів між структурними елементами системи фінансового потенціалу банку.

Продовження табл. 2.1

1	2
Адаптивність	Пристосування системи фінансового потенціалу банку до змін, схильність системи до впливу факторів зовнішнього середовища.
Безперервність	Виражає єдність, взаємозв'язок та взаємообумовленість елементів, характеризує систему фінансового потенціалу банку як процес руху фінансових ресурсів.
Синергізм та емерджентність	Незвідність властивостей та функцій системи до властивостей та функцій суми її окремих складових.
Невід'ємність розвитку	Передбачає розширення системи фінансового потенціалу, за рахунок включення до неї нових напрямків залучення та розміщення фінансових ресурсів; появи нових методів управління ризиками, а отже збільшення обсягів реалізації фінансового потенціалу банку; тощо.
Збалансованість	Взаємна узгодженість та рівномірність розвитку усіх складових системи для забезпечення її ефективного функціонування.
Цілеспрямованість	Орієнтація процесів функціонування як окремих складових фінансового потенціалу банку, так і системи в цілому на досягнення спільної загальносистемної мети.
Ефективність	Виражає результативність фінансового потенціалу банку. Передбачає максимальне виконання поставлених завдань та досягнення мети з найменшими витратами ресурсів, зусиль та часу.
Керованість	Здійснення змін структури та напрямків руху системи фінансового потенціалу банку під впливом прийняття управлінських рішень керівництвом.

Як видно з табл. 2.1, розуміння принципів системності, інтегративності, синергізму та емерджентності, збалансованості в процесі формування та реалізації фінансового потенціалу банку є загальноприйнятим. Розкриття інших принципів адаптовано автором відповідно до визначення та характерних рис фінансового потенціалу банку обґрунтованих в п.1.1. Врахування в процесі управління фінансовою діяльністю банку основних принципів формування та реалізації фінансового потенціалу банку, зазначених в табл. 2.1, дозволить підвищити обсяги фінансової діяльності банку та її результативність. Принципи функціонування фінансового потенціалу банку є основою побудови системи його оцінювання.

За результатами визначення фінансового потенціалу банку, його структури, функцій, принципів формування сформовано теоретичне підґрунтя оцінювання фінансового потенціалу банку. Етапи процесу оцінювання фінансового потенціалу банку представлено на рис. 2.3. Як видно з рис. 2.3, першим етапом процесу оцінювання фінансового потенціалу банку є визначення його мети, яка відповідно до сформованої

в п.1.1 дефініції фінансового потенціалу полягає у визначенні максимально можливих обсягів залучення, розміщення та відтворення ресурсів, зважаючи на умови діяльності банку.

Рис. 2.3. Етапи оцінювання фінансового потенціалу банку

На другому етапі відбувається збір інформації щодо фінансової діяльності банку, яка є відображенням реалізованого фінансового потенціалу, відповідно до складу фінансового потенціалу за статтями

фінансової звітності. На третьому етапі відповідно до сукупності сформованих принципів відбувається відбір та аналіз факторів формування фінансового потенціалу. Четвертий етап передбачає вибір методу оцінювання, що найбільше відображає характерні риси фінансового потенціалу банку визначені в п.1.1. На наступних етапах згідно структури та процесу реалізації фінансового потенціалу банку відбувається оцінювання його складових та пріоритетів їх реалізації. На останньому етапі відбувається оцінювання фінансового потенціалу відтворення і необхідних обсягів реалізації фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу відтворення.

Таким чином, фінансовий потенціал банку проаналізовано з точки зору п'яти основних системних уявлень. Проведений аналіз дозволив визначити, що фінансовий потенціал банку є відкритою системою, яка постійно знаходиться під впливом зовнішнього оточення. Фінансовий потенціал банку складається із потенціалу залучення, потенціалу розміщення та потенціалу відтворення ресурсів. Виділено шість основних функцій: структуро-утворювальна, спрямовуюча, цілеформувальна; стимулююча, контрольна та порівняльна.

Визначено схему процесу формування та реалізації фінансового потенціалу банку, а також комплекс принципів, дотримання яких дозволяє перетворювати «входи» системи фінансового потенціалу в заплановані «виходи» в процесі її функціонування. Сформовані теоретичні засади дозволили визначити етапи процесу оцінювання фінансового потенціалу банку. Сформовані в результаті аналізу фінансового потенціалу банку як системи теоретичні засади, безумовно, не можна вважати довершеними, зважаючи на складність та багатоаспектність досліджуваної проблеми, але вони є достатньою основою для проведення подальших досліджень у цьому напрямі та побудови комплексного методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку.

2.2. Аналіз методичних підходів до оцінювання фінансового потенціалу банку

Аналіз наукових праць в розділі 1 показав, що, увагу дослідників зосереджено в основному на регіональних аспектах дослідження фінансового потенціалу, а також на питаннях оцінки ресурсного та

інноваційного потенціалів. Водночас соціально-економічний розвиток регіонів визначається величиною і ступенем використання потенціалу підприємств і банків, зосереджених в регіоні. Отже, проблема оцінювання фінансового потенціалу банку, є однією з найбільш значущих і актуальних проблем, як з науково-дослідних позицій, так і з точки зору практичної значущості, як для окремого банку, так і банківської системи в цілому.

Наявність великої кількості наукових дискусій з приводу методів оцінювання фінансового потенціалу визначила доцільність подальшого розвитку даного напрямку. Оцінювання та аналіз фінансового потенціалу банку є складним процесом адже потенціал є багатоаспектним та складним поняттям. Оскільки, як показав аналіз в п. 1.2, існують різні підходи до формування структури фінансового потенціалу, то не можна підходити однозначно і до вибору системи показників оцінювання фінансового потенціалу банку.

Найпоширенішим підходом до оцінювання економічного потенціалу є оцінка його локальних складових із наступним синтезом отриманих результатів до єдиного загального показника. На базі даного підходу виділяють два основних напрями оцінювання потенціалу – це аналіз на основі абсолютних показників та коефіцієнтний аналіз.

Оцінювання та аналіз економічного потенціалу на основі абсолютних показників передбачає визначення потенціалу як максимального обсягу ресурсів, які може мати підприємство чи банк для здійснення своєї діяльності. Такого підходу дотримуються [37, 103, 133, 148, 229] та ін. Даний підхід до оцінювання засновується на ресурсному підході до визначення поняття потенціал, який було проаналізовано в п. 1.1.

Для визначення величини кредитно-інвестиційного потенціалу банку, як однієї із складових фінансового потенціалу банку, І.О. Воробйова [37] пропонує використовувати суму величин власного капіталу зменшеного на вартість основних засобів, резервів, гарантій, поручительств та ін., та зобов'язань, зменшених на суму коштів, що не можуть бути використані для забезпечення даного виду операцій, помножених на коефіцієнти впливу кадрового, технічного, інформаційного, розрахунково-платіжного, інноваційного та організаційно-управлінського потенціалу банку на кредитно-інвестиційний потенціал.

М.В. Корнєєв зазначає, що економічний зміст поняття «потенціал

банку» полягає в максимально можливому обсязі власних та залучених коштів, що банк може ефективно розмістити в активні операції [133].

Г.О. Савченко, А.Ю. Маслова в роботі [229] пропонують використовувати для визначення величини кредитного потенціалу банку лінійну багатофакторну модель потенціалу від кредитних ресурсів (статутного капіталу, коштів юридичних та фізичних осіб, коштів банків, цінних паперів власного боргу). Модель передбачає суму обсягів кожного з видів ресурсів помножених на коефіцієнти їх впливу на обсяги кредитних операцій.

О.В. Васильєв дотримується ресурсного підходу та оцінює величину інвестиційно-кредитного потенціалу банку як суму власних та залучених коштів зменшених на суму обов'язкових відрахувань [21].

Ю.В. Калоев в роботі [103], не дивлячись на розуміння банківського потенціалу як сукупної можливості ресурсів забезпечити виробництво фінансово-посередницьких послуг, розраховує показник потенціалу банку в абсолютному вимірі через лінійну регресійну модель прибутку від активів та капіталу, шляхом нормалізації вагових коефіцієнтів. Показник ефективності реалізації потенціалу визначається як відношення отриманого банком прибутку до величини розрахованого показника потенціалу. При цьому за результатами розрахунків деякі банки мали коефіцієнт реалізації потенціалу більший за 1. При розумінні потенціалу як граничної можливості, зазначений підхід до оцінювання банківського потенціалу не відповідає представленим вимогам.

С.В. Леонов при визначенні інвестиційного потенціалу банківської системи також дотримується ресурсного підходу [148]. В процесі оцінки інвестиційного потенціалу банківської системи проф. С.В. Леонов пропонує виділити два оціночних рівня потенціалу – фактичний та перспективний. Фактичний рівень інвестиційного потенціалу банківської системи відображає обсяг інвестиційних ресурсів, накопичених у банківській системі, та той рівень наявних можливостей їх ефективно використовувати, які існують при фактично досягнутому рівні розвитку фінансового ринку, а перспективний - максимально можливий обсяг інвестиційних ресурсів, що включає не тільки наявні на момент оцінки, а й ті, що в даний час за певних причин ще не залучені [148, с. 70]. При цьому, на думку проф. С.В. Леонова при оцінці фактичного інвестиційного потенціалу банківської системи слід застосовувати переважно об'єктивні оцінки, які ґрунтуються на емпіричних даних, а

перспективного - переважно суб'єктивні (прогнозні) оцінки [148, с. 71]. Окрім цього, науковець також визначає нижню та верхню межі розміру інвестиційного потенціалу банківської системи. Нижня визначається ресурсною складовою потенціалу, верхня – інвестиційною ємністю економічної системи [148, с. 72]. Як зазначено в п.1.1, підхід, що характеризує фінансовий потенціал банку як сукупність ресурсів розглядає проблему лише з одного боку, адже не вказує на напрями розвитку потенціалу, не включає його спрямованість у майбутнє, тощо, тому не є ефективним.

Одним із найпоширеніших є підхід до оцінки потенціалу банку на основі коефіцієнтного аналізу. Даний підхід передбачає розгляд потенціалу банку як характеристики ефективності його діяльності. В межах даного підходу вченими пропонуються різноманітні набори показників для оцінки потенціалу, а також методики виведення інтегрального показника на їх основі.

А.А. Панасенко пропонує здійснення оцінки ресурсного потенціалу банку на основі алгоритму графоаналітичного методу оцінки – «Квадрат потенціалу» [182]. Даний метод передбачає створення матриці показників за банківськими установами із подальшим порівнянням значень показників за кожною банківською установою із кращими шляхом розрахунку відносних оцінок. Потім оцінки показників консолідується в чотири групи і на основі консолідованих оцінок будується квадрат потенціалу за чотирма векторами. Розмір потенціалу банку визначається за середньою довжиною вектора, при цьому використовується стобальна шкала оцінки.

У роботі [242] Ж.І. Торяник розраховує показник достатності ресурсного потенціалу банку за допомогою використання методу середньої геометричної та нормативних значень 10 обраних коефіцієнтів, а також розраховує інтегральний показник достатності ресурсного потенціалу на основі експертного методу та методу нечітких множин. В подальших дослідженнях В.В. Коваленко та Ж.І. Торяник визначають ресурсний потенціал банку, як потенційні можливості банку формувати свої ресурси [118]. Для оцінювання ресурсного потенціалу пропонується використання 11 показників ефективності діяльності банку, серед яких норматив адекватності капіталу, коефіцієнт ефективності використання власних коштів, коефіцієнт автономності, коефіцієнт покриття та ін. В якості оцінки ресурсного потенціалу банку

застосовується інтегральний показник добутку відношень значень коефіцієнтів до їх нормативних значень. Далі банки градуюються за значенням отриманого показника на чотири групи – із низьким, середнім, достатнім та високим рівнем.

О.В. Кравченко пропонує систему оцінювання внутрішнього потенціалу банку на основі 20 показників що використовуються рейтинговим агентством ІВІ-рейтинг, зокрема достатність капіталу, рентабельність активів, загальна доходність активів, чиста процентна маржа, чистий спред, витрати, рентабельність капіталу, чистий дохід, показники ефективності використання персоналу та ін. [136]. На основі кварталних даних за показниками будуються чотири ковзні середні, розраховується середнє значення показника за весь період дослідження та середнє квадратичне відхилення за кожним із показників. В якості кількісної оцінки потенціалу, який надає йому кожний фінансовий показник пропонується відношення середнього квадратичного відхилення до середнього значення показника, тобто коефіцієнт варіації. Як загальна кількісна оцінка внутрішнього потенціалу банку пропонується використовувати середнє значення коефіцієнтів варіації за кожним із показників. О.В. Кравченко вважає, що якщо значення отриманого коефіцієнта перевищує 50%, то банківська установа може розвиватись більш інтенсивними темпами, але фактично значення отриманого коефіцієнту лише відображає стабільність чи нестабільність фінансових показників банку і не свідчить про можливість його розвитку.

У своїй роботі [265] І.В. Яроцький пропонує оцінювати фінансовий потенціал страхової організації на основі 10 коефіцієнтів: поточної платоспроможності, маржі платоспроможності, фінансової стійкості, ліквідності, залежності від перестраховування, участі перестраховувальників у виплатах, рівня виплат, рентабельності власного капіталу, рентабельності страхової діяльності та оборту власного капіталу. Науковець зводить зазначені показники до інтегральної оцінки шляхом їх нормалізації та порівнянням із еталонним значенням, за які беруться нормативні та середньогалузеві значення. Результат отримується у процентному виразі. Хоча такий метод дозволяє порівнювати різні страхові організації між собою, він не дає відповіді на питання, яким чином досягти підвищення рівня потенціалу.

Перевагою оцінювання потенціалу банку на основі коефіцієнтного аналізу є можливість порівняння банків між собою, окрім того даний

підхід характеризує не тільки рівень потенціалу але й ефективність його використання. Однак коефіцієнтний аналіз потенціалу має і недоліки. Насамперед відносна оцінка потенціалу у вигляді інтегрального показника за стобальною шкалою чи від 0 до 1 є дуже абстрактною і не дає реальної відповіді щодо рівня можливостей банку. Така оцінка не дозволяє будувати плани щодо подальшої діяльності на її основі і також не визначає необхідні напрями спрямування діяльності банку. Отриманий результат за коефіцієнтною оцінкою потенціалу банку може бути лише допоміжним при аналізі стану банку та можливостей його розвитку.

О.О. Жигунова пропонує складну систему комплексної оцінки потенціалу підприємства як функції від наявних ресурсів, здібностей, можливостей, результатів, які визначаються системою цілей, ризиків і синергетичного ефекту [77]. В роботі також запропонована оцінка комплексного економічного потенціалу підприємства як засобу досягнення цілей на основі побудови векторного простору потенціалу на базі цільових показників.

О.Є. Кузьмін та О.Г. Мельник в якості інтегрального показника оцінки потенціалу підприємства пропонують використовувати середню геометричну показників конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та рівня розвитку підприємства, які в свою чергу оцінюються на основі експертного методу [140]. Недоліком запропонованого підходу, як і будь якого заснованого на експертних оцінках є суб'єктивність, окрім того даний підхід не може мати широкого застосування, адже для кожного окремого підприємства необхідно проводити нове експертне опитування.

У межах коефіцієнтного аналізу потенціалу К.М. Нікішин виділяє дві основні групи методів – параметричні та непараметричні [173]. На думку науковця для використання параметричних методів оцінки необхідним є наявність уявлення про тип функції, що описує лінію потенціалу банку. Окрім цього необхідним також є наявність інформації, щодо вірогідного розподілу факторів неефективності. Перевагою даної групи методів є їх точність, гнучке реагування на зміни та врахування випадкових помилок в вихідних даних. На відміну від параметричних, непараметричні не передбачають наявності даних про тип функції потенціалу, що робить їх більш зручними для застосування, але вони не враховують випадковостей, що є суттєвим недоліком. На основі аналізу

властивостей параметричних та непараметричних методів оцінки потенціалу К.М. Нікішин зазначає, що найбільш доцільним є використання методу огиначаючих [173, с.7].

Поєднання підходів до аналізу абсолютних показників та коефіцієнтного методу представлено в роботі А.О. Бойко та А.В. Височиної [16], які пропонують оцінювати фінансовий потенціал регіону на основі аналізу показників прибутку підприємств, обсягу інвестицій, частки підприємств, що отримують прибуток, середньої заробітної платні населення, виконання доходів бюджету, темпів росту бюджетної заборгованості та надходжень, тощо. Методичний підхід пропонує нормалізацію обраних показників та пошук еталонного значення. Фінансовий потенціал визначається як середнє відхилення від еталонного значення. Результати оцінки розділяються на чотири групи за рівнем потенціалу – мінімальний низький середній та високий.

Окрім цього в науковій літературі представлені також методи оцінювання потенціалу на основі системного аналізу. Вони передбачають отримання різних показників щодо діяльності банку, відносних та абсолютних, і подальшу їх оцінку на основі експертного аналізу із виявленням зв'язків та тенденцій. Такі моделі оцінки розглянуті в роботах [8, 12, 32, 129]. Недоліком даного підходу є його абстрактність та суб'єктивність, окрім того, як і попередній, він не дає реальної кількісної оцінки потенціалу банку.

Н.Г. Калюжна в роботі [104] для отримання кількісної оцінки потенціалу системи управління підприємством пропонує використовувати лінгвістичну модель, яка працює з лінгвістичними вхідними і вихідними змінними, що представляють результати його оцінювання – «низький потенціал», «середній потенціал», «високий потенціал». У рамках цієї моделі сформульований ряд правил, які пов'язують лінгвістичні змінні для потенціалу системи управління з лінгвістичними змінними для потенціалів її складових блоків. Для оцінювання рівня потенціалу використовується апарат нечіткої логіки. Однак, не дивлячись на вказівку на кількісне оцінювання потенціалу, його результат виражається в абстрактних категоріях.

Оцінка потенціалу банку можлива не лише з точки зору обсягів ресурсів та їх ефективності, а й з точки зору результатів, які можна отримати від використання даних ресурсів. Результативний напрям оцінювання потенціалу за абсолютними показниками передбачає

визначення величини потенціалу як максимально можливого обсягу виробництва кінцевої продукції, для банку – здійснення банківських операцій та надання послуг, за наявних умов діяльності.

Ю.А. Дорошенко вважає, що величина економічного потенціалу представляє собою максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ та послуг при даній кількості та якості наявних економічних ресурсів, в умовах, що забезпечують найбільш повне їх використання у часі та продуктивності [71]. Цієї ж думки дотримується О.Ф. Балацький, який під оцінку економічного потенціалу розуміє визначення його величини у вартісному вираженні [5].

В якості результативного показника величини потенціалу банку може виступати рівень прибутку. Даної думки дотримуються Р.В. Марушков [160] та Ю.Н. Клепиков [115]. Визначення величини потенціалу виражене рівнем результативності банку є самим доцільним підходом до оцінки фінансового потенціалу банку, адже основною метою банківської діяльності є максимізація прибутку, рівень якого обмежений наявними ресурсами та необхідністю контролю за ризиками.

Отже, в сучасній вітчизняній науковій літературі існують різноманітні підходи до оцінки потенціалу підприємства та фінансових установ. При цьому методичний підхід до оцінювання пов'язаний передусім із трактуванням поняття потенціалу.

В зарубіжній літературі найбільш близьким підходом до оцінювання потенціалу, за умови розуміння його як максимального рівня ефективності роботи банку, його результативності, є методи аналізу банківської продуктивності. Для аналізу продуктивності роботи банку найчастіше використовують методи аналізу межі ефективності. Залежно від того, яким чином встановлюється межа ефективності, розрізняють два основні методи оцінки граничної ефективності - параметричний і непараметричний. В основі першого лежить економетрична оцінка точної функціональної форми межі ефективності. Найбільш відомим з цієї групи методів є метод стохастичної межі (Stochastic Frontier Approach - SFA). Навпаки, непараметричні методи не припускають специфікацію точної функціональної залежності і базуються на оцінці кусково-лінійної межі ефективності шляхом побудови огинаючих значень. Найбільш широке поширення отримав оболонковий аналіз (Data Envelopment Analysis - DEA).

Роботи [279, 289] демонструють застосування оболонкового аналізу для оцінки продуктивності роботи банків. З метою дослідження

ефективності банк варто розглядати як виробника потоку послуг (виходів), що споживає ресурси (параметри входу). Метод доданої вартості для визначення вихідних параметрів, запропонований Дж. Параді в [289], дозволяє до випуску відносити інструментарій з обох частин балансу. Вельми схожим був вибір параметрів в роботі [279] – Д.А. Григоріан та В. Манул зазначають, що кількість виданих кредитів і депозитів не має на увазі однакової ефективності, так як може бути пов'язана з обслуговуванням дрібних рахунків, що вимагає великих витрат ресурсів. Автори пропонують використовувати для оцінки банківської продуктивності оболонковий аналіз (DEA) та наступний набір показників: кількість працівників; вартість основних засобів; значення непогашених кредитів за вирахуванням створених резервів; грошові кошти, резерви в національному банку і казначейські векселі; процентні і непроцентні доходи та витрати; загальний обсяг депозитів; власний капітал банку та сукупні активи; доля іноземної власності; відношення сукупних активів банку до сукупних активів банківської системи.

В сучасних дослідженнях у процесі аналізу продуктивності банківської діяльності використовують обидва методи. Окрім того, існує чимало робіт присвячених порівнянню SFA та DEA. Зокрема в роботі [270] А.Н. Бергер та Д.Б. Хамфрі пропонують огляд 130 присвячених граничним методам аналізу ефективності банків та фінансових компаній, з яких половина представлена методом SFA. Автори зазначають, що різні методи не обов'язково дають узгоджені результати. Оцінки за непараметричними методами зазвичай є більш низькими, а також мають більшу дисперсію. В процесі оцінювання ефективності російських банків С.В. Головань, В.В. Назін та А.А. Пересецький дійшли до висновку, що оцінки моделей за методами SFA та DEA є схожими [43]. Аналіз, проведений в [279], також не виявив істотних відмінностей між результатами, отриманими методами стохастичного фронту і оболонкового аналізу даних.

Д. Мортімер в роботі [286] узагальнив результати 41 праці в яких використовуються методи DEA та SFA для аналізу ефективності і не виявив чітких переваг одного методу над іншим. Автор зазначає, що багато залежить від об'єкту дослідження, можливості отримання чіткої функції та припущень щодо економії від масштабу. Слід зазначити, що основними перевагами методу SFA є врахування випадкової складової, а також менша дисперсія оцінок і помилок, але на відміну від DEA метод

стохастичної межі вимагає специфікації функції межі, що ускладнює процес розрахунків і збільшує вірогідність помилок. Метод DEA дає відносну оцінку ефективності, тобто будується на припущенні, що частина банків мають ефективність на рівні 100%, а параметричні методи дозволяють будувати незалежні оцінки ефективності, що є більш доцільним для використання при аналізі діяльності окремих банків, а також для використання в процесі планування фінансової діяльності банку.

Одним із основних завдань при використанні параметричних методів, зокрема SFA, залишається відбір показників для оцінювання моделі, що підтверджують і автори роботи [270]. Дж. Хьюдс та Л. Местер в роботі [282] пропонують підхід до вибору параметрів для дослідження функціонування банків, який ґрунтується на особливості балансової звітності банку, всі статті в якій розділені на дві рівні частини: активні (дохідні) і пасивні (витратні) рахунки. Я. Біккер зазначає, що оцінити банківську продуктивність, зокрема конкуренцію та ефективність прямими методами неможливо, тому рекомендує використовувати набір опосередкованих показників, що вказують на стан основних факторів [271, с. 144].

П. Бауер, А. Бергер, Г. Феріер і Д. Хамфрі сформулювали дві групи вимог, що пред'являються до оцінок ефективності, отриманих з використанням різних методів [269, с. 6]. Перша група вимог дозволяє зрозуміти, наскільки різні методи оцінки ефективності роботи банків дають схожі результати. Для відповіді на дане питання необхідно з'ясувати: наскільки різняться середнє значення, дисперсія та інші моменти розподілу балів ефективності; чи однакове ранжування банків за рівнем ефективності; чи однаково методи визначають групи банків, які найбільш і найменш ефективні. Друга група вимог дозволяє визначити, наскільки можна довіряти оцінками ефективності, отриманим з використанням різних методів, а саме: чи стійкі оцінки ефективності в часі (не повинно спостерігатися значних коливань оцінок від одного періоду часу до іншого); чи відповідають оцінки ефективності умовам конкурентного середовища, в якому функціонують банки; чи входять у протиріччя оцінки граничної ефективності з результатами, отриманими при використанні традиційних показників прибутковості. Таким чином, можна стверджувати, що вибір вхідних та вихідних параметрів для оцінки ефективності діяльності банків є непростим завданням і часто

обумовлений не тільки цілями дослідження, а й доступністю інформації.

Часто в економічних дослідженнях із оцінювання потенціалу в якості оцінки потенціалу використовують набори показників рейтингових агентств. Наприклад, А.М. Проскурін зазначає, що рейтинг банку повинен повніше відображати його потенціал [212].

Нетрадиційним є підхід проф. А.О. Вереникіна, який порівнює потенціал економічного суб'єкта із потенціалом у фізиці і за аналогією із математичною фізикою пропонує використовувати для обчислення потенціалу підприємства задачу класичного варіаційного числення. В якості прикладу автор пропонує функцію граничної корисності, яка визначається системою диференційних рівнянь від витрат ресурсів, часу, масштабу віддачі, тощо [26]. Але не дивлячись на те, що представлений підхід не є популярним, від найкраще відображає сутність потенціалу і дозволяє отримати кількісну оцінку.

Отже, в процесі оцінювання потенціалу економічних суб'єктів використовують велику кількість різноманітних показників і пов'язаних із ними методик оцінки, що говорить про невизначеність серед вчених та актуальність розробок у цьому напрямі. При цьому важливо щоб набір використовуваних в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку показників відповідав економічним умовам, в яких він функціонує. З метою визначення підходу найбільш доцільного для застосування в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку узагальнено представлені в [5, 9, 12, 16, 21, 26, 27, 32, 37, 71, 77, 103, 104, 115, 118, 129, 133, 136, 140, 148, 160, 173, 182, 229, 242, 265, 279, 282, 289] методи із виділенням їх переваг та недоліків (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Узагальнення підходів до оцінювання потенціалу економічних суб'єктів

Представники	Сутність	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
1. Оцінювання максимального обсягу ресурсів			
Воробйова І.О., Корнеєв М.В. Васильєв О.В. Леонов С.В.	Розраховується максимальний обсяг ресурсів, який може бути використаний економічним суб'єктом.	Чіткість кількісної оцінки, можливість побудови планів діяльності на основі отриманих результатів	Підходить лише для оцінювання ресурсного потенціалу, бо не відображає сутності інших його видів.

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4
2. Оцінювання максимально можливого на основі лінійної залежності			
Дорошенко Ю.А., Калоев Ю.В., Савченко Г.О., Маслова А.Ю., Балацький О.Ф., Марушков Р.В., Клепиков Ю.Н.	Розраховується максимальний результат на основі абсолютних показників діяльності	Чіткість кількісної оцінки, можливість побудови планів діяльності, відносна простота розрахунків.	Слабка гнучкість, не завжди відображає реальний стан економічного суб'єкту, важкість врахування багатьох факторів.
3. Коефіцієнтний аналіз			
Панасенко А.А., Коваленко В.В., Торяник Ж.І., Кравченко О.В., Яроцький І.В., Кузьмін О.Є., Мельник О.Г.	Полягає в підборі відносних показників, які відображають стан діяльності економічного суб'єкта із зведенням їх до інтегрального та його градацією.	Зручний до застосування, гнучкий, дозволяє виявити динаміку без впливу інфляції, легко порівнювати різні суб'єкти.	Важкий процес підбору відповідних коефіцієнтів, абстрактність результату, неможливість побудови конкретних планів підвищення потенціалу
4. Змішаний метод			
Жигунова О.О., Бойко А. О., Височина А. В.	Полягає в поєднаному використанні абсолютних та відносних показників	Можливість охопити максимальну кількість факторів впливу	Трудомісткість побудови системи та об'єднання різновимірних показників
5. Експертна оцінка			
Барилюк І. В., Бердникова Л.Ф., Волик Н.Г., Комліченко О.О., Ротань Н.В., Кузьмін О.Є., Мельник О.Г.	Значення коефіцієнтів, або їх впливу на результативний показник визначається на основі експертного опитування	Відносна простота розрахунків, гнучкість, можливість використання в умовах обмеженої інформації.	Суб'єктивність оцінки, абстрактність отриманого результату, неможливість універсального застосування.
6. Лінгвістична модель			
Калюжна Н.Г.	На основі апарату нечіткої логіки рівень потенціалу визначається шляхом зв'язки «якщо-то» із значенням обраних показників.	Відносна простота розрахунків, гнучкість	Абстрактність отриманого результату, відсутність кількісної оцінки
7. Методи граничного аналізу			
Нікішин К.М., Вереникін А.О., Д.А Григоріан, В. Манул, Дж. Параді, Дж. Хьюджс, Л. Местер	Полягає в обчисленні межі можливостей економічного суб'єкту на основі диференційного числення.	Найбільше відображає сутність потенціалу, дозволяє врахувати велику кількість факторів, з'ясувати шляхи реалізації потенціалу	Висока трудомісткість розрахунків, вимагає використання програмного забезпечення

Таким чином, кожен із проаналізованих в табл 2.2 підходів має переваги та недоліки, але найбільш доцільним до застосування в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку, зокрема в частині оцінювання та аналізу потенціалу залучення та потенціалу розміщення ресурсів, є методи граничного аналізу, адже не дивлячись на їх трудомісткість вони найбільше відображають сутність потенціалу. Окрім того, граничний аналіз дозволяє визначити спектр напрямів реалізації фінансового потенціалу банку, що є основою для складання тактичних та стратегічних планів діяльності. Для оцінювання результативної складової фінансового потенціалу більш доцільним є використання оптимізаційної задачі, яка враховуватиме обмеження щодо ризиків, ліквідності та інших показників діяльності банку.

В процесі функціонування банку отримана вигода від використання ресурсів не завжди досягає своєї максимально можливої величини при даному рівні витрат, тому особливо важливим є також оцінка та аналіз ефективності використання фінансового потенціалу банку та окремих його складових. Причинами неефективного використання потенціалу можуть бути неоптимальна організація процесів по проведенню операцій та обслуговування клієнтів, недостатня конкуренція в галузі, інші зовнішні чинники. Тим самим розуміння того, як наблизити фактичну величину одержуваних вигод до потенційно можливої, є одним з найважливіших завдань, що стоять перед керівниками банківських установ, які прагнуть до підвищення продуктивності бізнесу.

Для прогнозування фінансової діяльності банку та визначення основних напрямів розвитку необхідним є оцінка наявного рівня використання потенціалу та показників ефективності його використання. Рівень ефективності використання потенціалу в сукупності із коефіцієнтами впливу складових фінансового потенціалу банку та його обмежень визначають необхідний обсяг додаткових зусиль та витрат для наближення рівня наявного використання фінансового потенціалу до максимального.

Основною проблемою при побудові системи оцінювання фінансового потенціалу банку і визначенні цільових показників, які визначають систему, є обмеженість інформації щодо діяльності банку, певні показники є закритими для загального доступу, а інформація в більшості випадків надається в агрегованому вигляді, що не дозволяє оцінити усю сукупність взаємозалежностей.

Аналіз представлених в науковій літературі методичних підходів до оцінювання потенціалу в економіці, виявлення їх переваг та недоліків дозволили дійти висновку, що найбільш доцільним до використання в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку є методи граничного аналізу, зокрема метод стохастичного фронтального аналізу та оптимізаційного моделювання. Перевагами методу стохастичного фронтального аналізу є можливість врахування випадкової складової та отримання результатів оцінювання в абсолютному виразі. Зазначені методи найбільше відповідають сформульованому в п.1.1 визначенню і розумінню його як системи граничних можливостей.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ

3.1. Визначення спрямованості діяльності банків України відповідно до складових фінансового потенціалу

Оцінювання фінансового потенціалу банку вимагає виявлення факторів його формування та реалізації, а також ступеня їх впливу. Як визначено в п. 1.1 фінансовий потенціал банку представляє собою граничні можливості до залучення, розміщення та відтворення ресурсів, реалізація яких відображається в показниках фінансової діяльності. Таким чином, повна реалізація фінансового потенціалу банку відобразатиметься в максимально можливих обсягах залучення, розміщення та відтворення ресурсів. На рівень фінансових можливостей банку впливає велика кількість факторів, зокрема загальні обсяги попиту та пропозиції фінансових ресурсів на ринку, законодавчі обмеження, положення банку на ринку, тощо. Серед усієї сукупності факторів, зважаючи на принципи функціонування системи фінансового потенціалу сформовані в п. 2.1, важливо виділити ті, які банк може безпосередньо контролювати. Серед них можна виділити такі, що обчислюються, та ті, що характеризують діяльність банку в цілому.

Одним із важливих факторів, які впливають на фінансовий потенціал банку, є функціональна спрямованість, тобто основні напрями діяльності. Функціональна спрямованість формується відповідно до обраної банком стратегії та впливає на структуру клієнтської бази, характер прийняття управлінських рішень, організаційну структуру банку, тощо. Вплив функціональної спрямованості на результативність діяльності банків проаналізований в роботах зарубіжних вчених [272, 276, 280]. В роботах вітчизняних вчених [67, с.35; 82; 226; 227, с. 14] підкреслено важливість визначення функціональної спрямованості для забезпечення фінансової стійкості банку. В роботі по дослідженню рівня ефективності банків [260, с. 303] В.В. Шергін робить припущення, що параметри, які визначають ефективність банківської діяльності відрізняються для окремих груп банків, але залишаються постійними в середині групи. Отже, в процесі оцінювання фінансового потенціалу банків також більш доцільним є визначення меж можливостей для груп подібних банків.

Таким чином, з метою визначення функціональної спрямованості діяльності банків України проведено групування за допомогою кластерного аналізу. Національний банк України виділяє 4 групи банків за розміром активів, але для аналізу фінансового потенціалу банку врахування лише показника обсягу активів є недостатнім. Відповідно до визначеної в п.1.2 структури фінансового потенціалу банку та його складу згідно статей офіційної фінансової звітності банку класифікацію банків здійснено за виділеними в п.1.2 основними елементами фінансового потенціалу залучення та розміщення фінансових ресурсів, від реалізації яких залежить фінансовий потенціал відтворення.

Банки України в більшості є універсальними банківськими установами орієнтованими на класичний спектр послуг, тобто залучення депозитів та надання кредитів фізичним та юридичним особам. Операції з цінними паперами досі не набули великого значення серед операцій банків України. Пасивні операції також переважно зосереджені на залученні коштів фізичних та юридичних осіб, відсоток залучення коштів інших банків та шляхом емісії цінних паперів є малим. Згідно методики НБУ про визначення системно важливих банків [204] при прийнятті рішення щодо системної важливості банку вага обсягу коштів залучених від юридичних та фізичних осіб складає 35% в показнику системної важливості, а коштів залучених від інших банків 7,5%.

Обсяг грошових коштів та їх еквівалентів залежить від необхідності банку підтримувати достатній рівень ліквідності, а отже від структури сформованих зобов'язань, тому даний показник не включено до аналізу.

Зважаючи на низький рівень інвестиційної активності банків в Україні, статті «торгові цінні папери», «інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю», «цінні папери в портфелі банку на продаж» та «цінні папери в портфелі банку до погашення» об'єднано в загальний показник інвестицій в цінні папери, що вказує на схильність банку до такого виду вкладень в цілому.

Що стосується статей власного капіталу банку, то вони є основою фінансового потенціалу, але по різному впливають на обсяги формування потенціалу залучення та потенціалу розміщення ресурсів. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні [198] регулює максимальний обсяг розміщення коштів за окремими напрямками, що опосередковано впливає і на обсяг зобов'язань банку. Інструкція [198] визначає межі розміщення коштів відповідно

регулятивного капіталу банку. Отже, обмеженням реалізації фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення є обсяг регулятивного капіталу. Таким чином, для визначення спрямованості банків України за складовими фінансового потенціалу обрано наступні показники діяльності (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Показники діяльності банку, що визначають його спрямованість за складовими фінансового потенціалу

Показник	Пояснення показника
Розмір регулятивного капіталу	Вказує на максимальний потенційний масштаб діяльності банку
Частки вкладів фізичних осіб на вимогу та юридичних осіб на вимогу в зобов'язаннях банку	Вказують на орієнтацію банку щодо обслуговування фізичних або юридичних осіб
Частки строкових вкладів фізичних та юридичних осіб в зобов'язаннях банку	Вказують на орієнтацію банку щодо побудови ресурсної бази
Частка коштів інших банків в зобов'язаннях банку	Вказує на залежність банку від міжбанківських позик та вкладів, зокрема від капіталу материнських банків
Частки кредитів наданих фізичним та юридичним особам в загальних активах банку	Вказують на спрямованість банку щодо розміщення фінансових ресурсів
Частка інвестицій в цінні папери в активах банку	Вказує на інвестиційну активність банку

Загальний обсяг залучених та розміщених коштів за визначеними в табл. 3.1 напрямками сягає в середньому 80-90% зобов'язань та, відповідно, активів банків України, що визначає доцільність їх використання при проведенні аналізу спрямованості діяльності банків.

Згідно методики НБУ про визначення системно важливих банків [204], вага загального обсягу активів банку складає 35% в показнику системної важливості банку і визначає розмір банку, отже доцільним є також включення до класифікації показника темпу приросту активів, що вказує на динаміку розширення масштабів діяльності банку. У зв'язку із значними змінами в економіці України в 2014 році і ліквідацією великої кількості банків, для класифікації і подальшого дослідження оберемо банки перших трьох груп, що діяли на території України за період з 01.01.2013 по 01.01.2016 рік, виключено банки, що знаходяться у стані ліквідації або в які впроваджено тимчасову адміністрацію та ті, що мають нульові значення за основними показниками діяльності.

Таким чином, кількість банків для проведення кластерного аналізу склала 51 банк, з них, згідно класифікації НБУ станом на 01.01.2016: 14 першої групи, 15 другої групи та 22 третьої групи.

Для первісного виявлення кількості кластерів використано ієрархічні методи за допомогою модулю «Кластерний аналіз» в пакеті STATISTICA. Ієрархічні методи засновані на послідовному об'єднанні менших кластерів до більш великих і пов'язані із побудовою дендрограм. Кластеризацію банків проведено за основними показниками діяльності на основі нормалізованих даних ієрархічним методом за кварталами з 01.01.2013 по 01.01.2016. В якості правила об'єднання обрано метод Уорда, в якості міри близькості – Евклідову відстань. Перевагою методу Уорда є те, що даний метод є методом розширення простору і дозволяє розділяти об'єкти більш чітко, окрім того метод Уорда спрямований на зменшення внутрішньогрупової дисперсії, що дозволяє виокремити класи найбільш схожих об'єктів.

За результатами кластеризації банків України ієрархічним методом за період 01.01.2013-01.01.2015, можна виділити 3-4 більших кластерів або 7 менших. При цьому, якщо на початку досліджуваного періоду чітко виділяються 3-4 крупних кластери, а менші виділяються не так чітко (рис. Ж.1), то на кінець періоду виділення менших кластерів є більш чітким (рис. Ж.2).

Для виявлення оптимальної кількості кластерів необхідним є сумісне використання ієрархічних та ітеративних методів кластерного аналізу. Ітеративні методи на відміну від ієрархічних потребують наявності апріорної гіпотези про кількість кластерів, але дозволяють отримати якісні характеристики для аналізу. Перевагою ітеративних методів більш висока стійкість стосовно шумів і викидів, некоректного вибору метрики, введення незначущих змінних.

Згідно формули Стерджеса оптимальна кількість груп дорівнює $1 + 3,322 * \lg(\text{обсяг сукупності})$, так як кількість банків обраних для дослідження складає 51, то оптимальна кількість груп за формулою Стерджеса дорівнює 6,67, тобто 6 або 7 груп, що відповідає результатам аналізу проведеного ітеративними методами.

Таким чином, для проведення подальшого групування обрано найпоширеніший ітеративний метод – k-середніх, та кількість кластерів від 4 до 7 для кожного року. Для визначення оптимальності поділу доцільно порівняти основні характеристики якості кластерів:

відстань між кластерами – оптимальна класифікація прагне до максимізації цього функціоналу;

сума квадратів відстаней до центрів кластерів – оптимальна класифікація прагне до мінімізації цього функціоналу;

сумарна внутрішньокласова дисперсія – оптимальна класифікація прагне до мінімізації цього функціоналу;

сумарна міжкласова дисперсія – оптимальна класифікація прагне до максимізації цього функціоналу.

Результати розрахунку функціоналів якості класифікації методом k-середніх для кількості кластерів 4 та 5 за період 01.01.2013-01.01.2016 (табл. И.1, табл. И.2, табл. 2.2). Як можна побачити з табл. И.1, табл. И.2 та табл. 2.2, із збільшенням кількості кластерів середня відстань між кластерами збільшується, а сума квадратів до центрів кластерів зменшується, середня сумарна внутрішньокласова дисперсія зменшується, а міжкласова – збільшується.

Таблиця 3.2

Функціонали якості класифікації банків України за спрямованістю діяльності

Функціонал якості	Кількість кластерів	
	4	5
Відстань між кластерами	1,28	1,73
Сума квадратів відстаней до центрів кластерів	31,17	25,14
Сумарна внутрішньокласова дисперсія	311,71	251,45
Сумарна міжкласова дисперсія	230,82	291,08

Отже, як видно з табл. И.1, табл. И.2 та табл. 3.2, із збільшенням кількості кластерів показники наближаються до оптимального значення. В роботі [143] С.М. Лапач зазначає, що при збільшенні кількості кластерів показники якості будуть постійно зростати, отже необхідним є визначення не найкращої за показниками кількості кластерів, а оптимальної, яка визначається якісною зміною показників класифікації. Результати розрахунків (табл. 2.3) показують, що при групуванні на 4 кластери середня сумарна міжкласова дисперсія є меншою за внутрішньокласову, а при поділі на 5 груп відбувається якісна зміна. Отже оптимальним є виділення п'яти груп банків.

Розрахунки функціоналів якості класифікації, зокрема дисперсійний аналіз кластерів, показали, що не всі показники однаково впливають на

віднесення банку до конкретного кластеру, окрім того для окремих показників внутрішньокласова дисперсія перевищує міжкласову, це означає, що дані показники не є визначальними характеристиками для кластерів (табл. К.1). За результатами аналізу табл. К.1 та табл. К.2 показник темпу росту активів має неоднозначний вплив на класифікацію, отже, використання даного показника викривляє класифікацію і його доцільно виключити. Також на 01.01.2014 та 01.01.2015 р. внутрішньокласова дисперсія перевищує міжкласову за показником основного капіталу, що говорить про те, що даний показник не є визначальним для класифікації. Аналогічна ситуація спостерігається для показників коштів юридичних осіб на вимогу та строкових коштів юридичних осіб. При цьому коефіцієнт F-Фішера вказує, що на 01.01.2015 вплив показника частки коштів юридичних осіб на вимогу є значним, то показник частки строкових коштів юридичних осіб не чинить визначального впливу на класифікацію впродовж усього досліджуваного періоду, отже його доцільно виключити при проведенні класифікації банків. Таким чином, для отримання більш стійких результатів групування банків України проведено повторно за наступними показниками: частка коштів інших банків в зобов'язаннях банку; частка коштів фізичних осіб на вимогу в зобов'язаннях банку; частка строкових коштів фізичних осіб в зобов'язаннях банку; частка коштів юридичних осіб на вимогу в зобов'язаннях банку; частка кредитів наданих фізичним особам в активах банку; частка кредитів наданих юридичним особам в активах банку; частка інвестицій в цінні папери.

Результати повторного поділу банків на кластери ієрархічним методом показали, що при виключенні показника темпу приросту активів класифікація є більш чіткою. Аналіз дендрограм отриманих в процесі повторного кластерного аналізу та варіаційний аналіз підтвердили, що оптимальною кількістю кластерів для проведення групування є 5 (рис. 2.1).

Для визначення найбільш значимих для групування показників проаналізовано їх вплив на класифікацію банків України (табл.3.3). Як можна побачити з табл. 3.3 найбільш значимим для групування є показник кредитів наданих фізичним особам, за яким виділяються банки, що спеціалізуються на споживчому кредитуванні. За досліджуваний період зростає значимість показника коштів залучених від інших банків, а серед напрямів розміщення коштів – частка інвестицій в цінні папери. Найменший вплив чинить показник коштів юридичних осіб на вимогу.

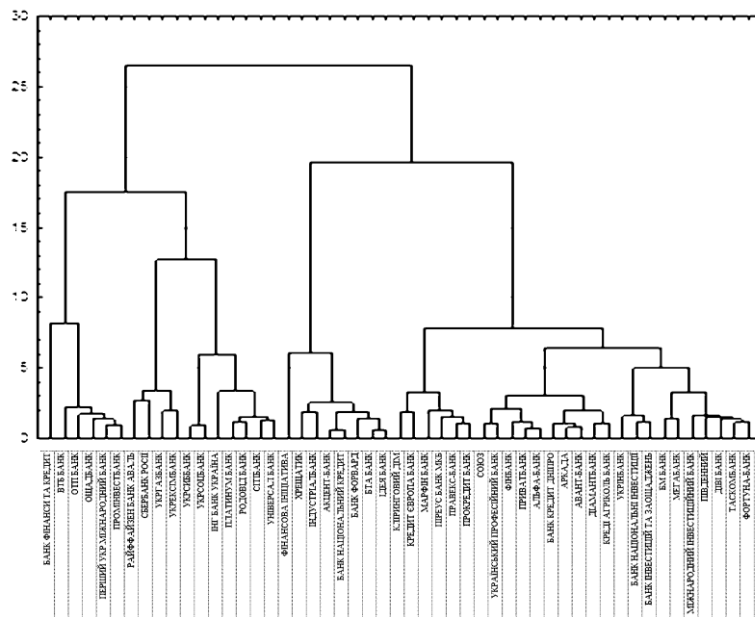

Рис. 3.1. Дендродіаграма поділу банків України на кластери на 01.01.2015 р. за умови зменшення кількості показників класифікації

Таблиця 3.3

Критерії F-Фішера та p-рівня значення основних складових фінансового потенціалу для класифікації банків України

Показник	01.01.2013 р.		01.01.2014 р.		01.01.2015 р.	
	F	p	F	p	F	p
Кошти інших банків	12,02	0,00	15,56	0,00	24,33	0,00
Кошти фізичних осіб на вимогу	20,20	0,00	25,10	0,00	13,86	0,00
Строкові кошти фізичних осіб	10,49	0,00	12,38	0,00	15,84	0,00
Кошти юридичних осіб на вимогу	1,82	0,14	2,67	0,04	4,94	0,00
Кредити фізичних осіб	43,45	0,00	46,76	0,00	62,55	0,00
Кредити юридичних осіб	16,19	0,00	14,29	0,00	12,48	0,00
Інвестиції в цінні папери	11,39	0,00	43,42	0,00	33,04	0,00

На основі проведеного аналізу можна визначити банки, які складають постійну основу кластерів, за допомогою аналізу їх складу на протязі досліджуваного періоду. Результати кластерного аналізу банків України за методом к-середніх із визначенням складу кластерів представлені в табл. Л.1. Отже, аналіз складу кластерів дозволив розділити банки України на 5 груп за спрямованістю фінансової діяльності (табл. 3.4). Таким чином, як видно за табл. 3.4 основу дослідження склали 36 банків України, з них 10 банків першої групи за класифікацією НБУ, 11 банків другої групи та 15 банків третьої групи, розділені на 5 кластерів. З обраних попередньо банків 15 не виявили вираженої спрямованості діяльності.

Кластери банків України за спрямованістю фінансової діяльності

Кластер	Спрямованість діяльності	Банки, що входять до складу кластеру
№1	Кредити фізичним особам	ПАТ «ПЛАТИНУМ БАНК», ПАТ «АКЦЕНТ-БАНК», ПАТ «БАНК ФОРВАРД», ПАТ «ІДЕЯ БАНК»
№2	Кошти фізичних осіб на вимогу	ПАТ «ОТП БАНК», ПАТ «РАИФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ», ПАТ «УКРСИББАНК», ПАТ «МАРФІН БАНК», ПАТ «ПРАВЕКС-БАНК», ПАТ «ПРОКРЕДИТ БАНК»
№3	Кошти інших банків	ПАТ «ВТБ БАНК», ПАТ «ПРОМІНВЕСТБАНК», ПАТ «ІНГ БАНК УКРАЇНА», ПАТ «КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК»
№4	Інвестиції в цінні папери	ПАТ «ОЩАДБАНК», ПАТ «УКРГАЗБАНК», ПАТ «УКРЕКСІМБАНК», ПАТ «КРЕДОБАНК», ПАТ «СІТІБАНК»
№5	Кредити юридичним особам	ПАТ «АЛЬФА-БАНК», ПАТ «ПРИВАТБАНК», ПАТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО», ПАТ «ДІАМАНТБАНК», ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», ПАТ «МЕГАБАНК», ПАТ «МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК», ПАТ «АКБ «ПІВДЕННИЙ», ПАТ «УКРІНБАНК», ПАТ «АВАНТ-БАНК», ПАТ «АКБ «АРКАДА», ПАТ «БАНК НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ», ПАТ «БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ», ПАТ «БМ БАНК», ПАТ «ДІВІ БАНК», ПАТ «ТАСКОМБАНК», ПАТ «ФОРТУНА-БАНК»

Слід зазначити, що кластер №1 є найбільш стійким (табл. Л.1). Банки даного кластеру чітко вирізняються серед інших в кожному році з досліджуваного періоду, в незалежності від кількості кластерів. Особливістю кластерів №2 та №3 є те, що банки у їх складі мають частку іноземного капіталу в статутному не менше 99%. У складі кластеру №4 три державних банки України, польський ПАТ «КРЕДОБАНК» та ПАТ «СІТІБАНК». До складу кластеру №5 увійшли банки усіх трьох груп за класифікацією НБУ, усього 17 банків. Спрямованість діяльності банків чітко відображається в показниках діяльності. Усереднені значення показників спрямованості фінансової діяльності (табл.3.1) для п'яти визначених груп банків представлені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Середні значення досліджуваних показників для кластерів

Показник	Дата	Значення показників за кластерами				
		№1	№2	№3	№4	№5
1	2	3	4	5	6	7
Частка коштів інших банків в зобов'язаннях банку	01.01.2013	0,214	0,110	0,520	0,238	0,128
	01.01.2014	0,099	0,041	0,471	0,222	0,101
	01.01.2015	0,128	0,037	0,612	0,182	0,134
Частка коштів фізичних осіб на вимогу в зобов'язаннях банку	01.01.2013	0,041	0,179	0,024	0,069	0,046
	01.01.2014	0,051	0,210	0,028	0,067	0,042
	01.01.2015	0,047	0,203	0,011	0,056	0,053

Продовження табл. 3.5

1	2	3	4	5	6	7
Частка строкових коштів фізичних осіб в зобов'язаннях банку	01.01.2013	0,541	0,274	0,090	0,226	0,334
	01.01.2014	0,626	0,296	0,115	0,225	0,360
	01.01.2015	0,633	0,229	0,064	0,195	0,328
Частка строкових коштів фізичних осіб в зобов'язаннях банку	01.01.2013	0,541	0,274	0,090	0,226	0,334
	01.01.2014	0,626	0,296	0,115	0,225	0,360
	01.01.2015	0,633	0,229	0,064	0,195	0,328
Частка коштів юридичних осіб на вимогу в зобов'язаннях банку	01.01.2013	0,030	0,177	0,108	0,289	0,134
	01.01.2014	0,048	0,230	0,130	0,266	0,113
	01.01.2015	0,039	0,252	0,110	0,312	0,142
Частка кредитів наданих фізичним особам в активах банку	01.01.2013	0,658	0,258	0,047	0,059	0,071
	01.01.2014	0,669	0,253	0,043	0,066	0,060
	01.01.2015	0,544	0,251	0,017	0,058	0,050
Частка кредитів наданих юридичним особам в активах банку	01.01.2013	0,053	0,346	0,633	0,404	0,605
	01.01.2014	0,078	0,375	0,623	0,395	0,658
	01.01.2015	0,142	0,394	0,677	0,377	0,696
Частка інвестицій в цінні папери в активах банку	01.01.2013	0,010	0,074	0,114	0,219	0,029
	01.01.2014	0,002	0,071	0,080	0,298	0,032
	01.01.2015	0,030	0,072	0,078	0,380	0,039

Як видно з табл. 3.5 кластер №1 характеризується найбільшою часткою строкових коштів фізичних осіб в зобов'язаннях банку – близько 60%, а також найбільшою часткою кредитів наданих фізичним особам – в середньому 62%. Отже, банки першого кластеру різко вирізняються серед інших і спеціалізуються на обслуговуванні фізичних осіб. Слід зазначити, що за даними на 01.01.2015 частка кредитів наданих фізичним особам в активах банку знизилась, а частка кредитів наданих юридичним особам зросла, що може бути пов'язано із зростанням ризику а отже і зниженням обсягів споживчого кредитування взагалі в країні.

Банки другого кластеру відрізняються значною часткою коштів фізичних осіб на поточних рахунках порівняно із банками інших кластерів. Не дивлячись на те, що банки даного кластеру є банками з іноземним капіталом, частка коштів інших банків в зобов'язаннях є найменшою серед досліджуваних кластерів, що говорить про невисоку залежність від коштів материнських банків.

До складу кластеру №3 також входять банки із іноземним капіталом, але на відміну від банків другого кластеру частка коштів інших банків і зобов'язаннях є найбільшою серед досліджуваних банків, що говорить про активне користування банками даного кластеру міжбанківськими позиками та вкладками, зокрема коштами материнських банків. Основним напрямом розміщення коштів для цих банків є кредитування юридичних осіб.

Особливістю кластеру №4 є висока частка інвестицій в цінні папери. На 01.01.2015 частка інвестицій в цінні папери в активах усіх банків даного кластеру перевищує 30%, а в ПАТ «СІТІБАНК» сягає майже 60% активів. Безперечно, в абсолютному виразі лідерами з інвестицій в цінні папери на банківському ринку є ПАТ «ОЩАДБАНК» та ПАТ «УКРЕКСІМБАНК», одним з основних напрямів діяльності яких є інвестиції в ОВДП для подальшого продажу. Також банки даного кластеру характеризуються найбільшою часткою коштів юридичних осіб на вимогу, отже спеціалізуються на обслуговуванні юридичних осіб.

Кластер №5 складається з банків усіх груп і є найбільш численним серед інших кластерів, отже відображає найбільш розповсюджений підхід до спеціалізації діяльності серед банків України. Банки даного кластеру характеризуються високою часткою кредитів наданих юридичним особам, яка щороку зростає за досліджуваній період. Зобов'язання банків є диверсифікованими – частка строкових коштів фізичних осіб складає в середньому 35%, частка коштів інших банків – 12% в середньому.

Як визначено в п. 1.2 найбільш значимим видом активних операцій банків України є надання кредитів юридичним особам і, відповідно до результатів проведеного кластерного аналізу (табл. 2.4), група банків із спрямованістю діяльності на кредитування юридичних осіб є найбільшою, отже для апробації методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку доцільно використовувати дані банків кластера № 5. Для визначення значимості банків кластера № 5 та впливу спрямованості їх діяльності на обсяги розміщення коштів в кредити юридичних осіб проаналізовано дані щодо динаміки активів банківського сектору та сукупних активів банків кластера № 5, а також відповідну динаміку розміщення коштів в кредити юридичних осіб (табл.3.6).

Як видно з табл. 3.6 частка кредитів наданих юридичним особам банками кластера № 5 в загальному обсязі таких кредитів в банківській системі є вищою, ніж частка сукупних активів і складає від 23% до 37%. Окрім того, темп росту обсягів кредитів наданих юридичним особам банками кластера № 5 є вищим за темп росту цих кредитів в банківському секторі взагалі, що дозволяє стверджувати, що потенціал розміщення коштів в кредити юридичним особам у банків кластера № 5 є вищим за його рівень в інших банках України, що пояснюється спрямованістю банків п'ятого кластеру на кредитування юридичних осіб. Окрім того, те, що частка активів банків кластера № 5 сягає майже 30% активів банківської

системи підкреслює доцільність апробації методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу саме на даних банків цього кластеру.

Таблиця 3.6

Динаміка активів та обсягів кредитів юридичним особам банків із спрямованістю на кредитування юридичних осіб та банківського сектору в цілому

Звітна дата	Значення показників на дату					
	Активи БС, тис. грн.	Активи банків кластеру №5, тис. грн	Частка активів банків кластеру №5 в активах БС, %	КЮО БС, тис.грн.	КЮО банків кластеру 5, тис. грн	Частка КЮО банків кластеру №5 в КЮО БС, %
01.01.2012	1 054 272 287	228 151 846	21,64	610 413 617	143 350 651	23,48
01.01.2013	1 127 179 379	266 693 517	23,66	560 765 464	149 308 510	26,63
Темп росту, %	106,92	116,89	109,33	91,87	104,16	113,38
01.01.2014	1 277 508 651	345 909 917	27,08	654 145 824	206 614 646	31,59
Темп росту, %	113,34	129,70	114,44	116,65	138,38	118,63
01.01.2015	1 316 717 870	333 144 005	25,30	727 818 714	223 030 759	30,64
Темп росту, %	103,07	96,31	93,44	111,26	107,95	97,02
01.01.2016	1 252 570 443	398 729 165	31,83	616 420 879	231 565 922	37,57
Темп росту, %	95,13	119,69	125,82	84,69	103,83	122,59
01.01.2017	1 274 731 581	358 093 364	28,09	479 393 492	110 059 049	22,96
Темп росту, %	101,77	89,81	88,25	77,77	47,53	61,11

Процес оцінювання фінансового потенціалу банків є складним і передбачає аналіз великої кількості показників щодо діяльності банків України, тому доцільним є виділення банків-репрезентанта для забезпечення можливості глибокого та повного оцінювання їх фінансового потенціалу. Одним з основних методів скорочення простору ознак та виділення репрезентантів груп є метод «центру ваги». Обчислена матриця Евклідових відстаней для кластера № 5 за допомогою пакету STATISTICA 10 представлена в табл. Л.1.

Таким чином, банки України проаналізовано за допомогою ієрархічних та ітеративних методів кластерного аналізу та сгруповано у 5 кластерів, кожен з яких має свої особливості та спрямованість фінансової діяльності. В якості об'єктів для подальшого оцінювання фінансового потенціалу банків України обрано банки кластеру №5, до якого увійшли

банки усіх трьох груп за класифікацією НБУ, фінансова діяльність яких спрямована на кредитування юридичних осіб. За допомогою методу «центру ваги» було виявлено репрезентантів кластеру: ПАТ «ПРИВАТБАНК», ПАТ «ДІАМАНТБАНК», ПАТ «МЕГАБАНК», ПАТ «БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ», ПАТ «ТАСКОМБАНК». Дані щодо діяльності банків кластеру №5 та банків-репрезентантів покладені в основу подальшого оцінювання та аналізу фінансового потенціалу.

3.2. Оцінювання керованих факторів формування фінансового потенціалу банку

Як зазначено в п. 3.1 та відповідно до принципів формування та реалізації фінансового потенціалу банку визначених в п. 2.1 важливим є дотримання принципу керованості системи, який означає здійснення змін структури та напрямків руху системи фінансового потенціалу банку під впливом прийняття управлінських рішень керівництвом банку. Проведений в п. 3.1 аналіз дозволив виявити групи банків за спрямованістю фінансової діяльності, яка в загальному вигляді відображає характеристики побудованої організаційної структури, сформованої клієнтської бази, тощо. Зазначені фактори мають вплив на формування фінансового потенціалу банку, але кількісне оцінювання цього впливу викликає труднощі. Тому, доцільно визначити фактори формування фінансового потенціалу, які можуть бути керовані банком та співставити їх значення за банками кластера № 5 (табл. 3.4) обраного для апробації методичного підходу.

Думки науковців щодо керованих факторів впливу на можливості банку до залучення та розміщення фінансових ресурсів різняться. Результати досліджень науковців щодо керованих факторів діяльності банків, що впливають на формування та реалізацію складових фінансового потенціалу банку проаналізовано в табл. 3.7.

Таким чином, з табл. 2.7 видно, що серед основних факторів, які впливають на потенціал залучення та потенціал розміщення ресурсів банком науковці [29, 33, 53, 74, 124, 157, 162] відносять рівень кваліфікації персоналу, цінову політику, імідж банку, асортимент банківських послуг, тощо. Слід зазначити, що не менш важливими факторами є вже досягнуті банком обсяги діяльності та клієнтської бази, однак ці фактори можуть бути включені до іміджу банку або, безумовно, сильно корелюють із ним. Орім того, не дивлячись на те, що небагато науковців вказують в якості фактору

формування потенціалу банку розгалуженість мережі філій, цей фактор є дуже важливим и впливає на рівень реалізації фінансового потенціалу банку, оскільки визначає можливості доступу банку до певної частки ринку.

Таблиця 2.7

Аналіз наукових джерел, щодо керованих факторів формування фінансового потенціалу банку

Фактори	Джерело						
	Внукова Н.М. [29, с. 6]	Волохата В.Є. [33, с. 312]	Матлага Л.О. [162, с. 277]	Горун М.В. [53]	Елфранов А.О. та ін. [74, с. 111]	Лютий І.О. [157, с. 96]	Кожель П.О. [124, с. 226-229]
Кваліфікація персоналу	+	+	+	+	+	+	+
Чисельність персоналу	-	-	-	-	-	+	-
Фінансова стійкість та надійність банку	-	+	+	-	-	-	+
Імідж банку на ринку банківських послуг	-	+	-	+	+	+	+
Система гарантування вкладів	-	+	-	-	-	-	-
Продуктова політика	-	+	-	-	-	-	+
Організаційна структура	-	+	-	-	-	-	-
Маркетингова політика	-	+	-	+	+	-	+
Обсяги витрат на реалізацію маркетингової політики	-	-	+	+	-	+	-
Характеристики клієнтури банку	-	-	+	-	-	-	-
Спектр банківських послуг	-	-	+	+	+	+	+
Цінова політика	+	-	+	-	+	+	+
Мережа відділень	+	-	-	+	-	+	+
Час обслуговування клієнта при наданні послуги	+	-	-	-	-	-	-
Загальний рівень управління банком	+	-	-	-	-	-	-
Технічне забезпечення і сервісні умови	-	-	-	+	-	+	+
Стимулювання співробітників продажів	-	-	-	-	-	+	-
Наявність підрозділу зв'язків з громадськістю	-	-	-	-	-	+	-
Обсяги діяльності	-	-	-	-	-	-	+
Темп зростання обсягів діяльності	-	-	-	-	-	-	+

Важливим є також показник фінансової надійності банку. І хоча небагато клієнтів в процесі вибору банку аналізують показники його фінансової діяльності, показник іміджу банку тісно пов'язаний з його надійністю.

На суспільну думку відносно привабливості депозитних та кредитних послуг того чи іншого банку впливають також дані рейтингових агентств. Наприклад, українське агентство «Кредит-рейтинг» для оцінювання привабливості банку використовує такі показники як ліквідність; структура, концентрація та стабільність ресурсної бази; диверсифікація та якість активів; ефективність діяльності; ступінь чуттєвості до появи негативних економічних та політичних факторів; наявність підтримки та можливість залучення ресурсів [221]. Проект «Реальна економіка» використовує для рейтингування такий набір факторів привабливості банків для вкладників: довгостроковий приплив або відплив депозитів; відповідність капіталу активам; ліквідність банку; рівень іноземної чи державної підтримки; ефективність діяльності банку; рівень боргового навантаження; приріст або зменшення власного капіталу; чиста процентна маржа; коефіцієнт системності; понижуючий коефіцієнт (ризик невиплати або затримки вкладів) [218]. Проект «Перший український депозитний індекс» використовує такі характеристики, як ринкова частка, капіталізація, ліквідність, якість активів, якість пасивів, ефективність діяльності банку. Крім того, банки перевіряють на предмет наявності стоп-факторів: фактів порушення терміну повернення депозиту, а також фактів введення в банку тимчасової адміністрації [211]. Фінансовий портал «Мінфін» використовує для рейтингування банків показники стресостійкості банку та лояльності клієнтів із коригуючими коефіцієнтами на експертну думку [220]. Слід зазначити, що для юридичних осіб більш важливим є умови та тарифи щодо обслуговування поточних рахунків, в той час як для фізичних більш важливим є надійність банку та відсоткова ставка за вкладами. Саме дані рейтингових агентств є одним із вагомих чинників формування іміджу банку. Згідно даних «Дослідження відносини вкладників (фізичних осіб) до рейтингів надійності банківських депозитів/вкладів» незалежні рейтингові агентства користуються найбільшим кредитом довіри респондентів як рейтингові організації з точки зору надійності для депозитів/вкладів (21% опитаних в першу чергу, довіряли б оцінці саме незалежних рейтингових агентств [215].

На думку експертів маркетингової група «Spring MG» на вибір споживача щодо банку впливають такі фактори: знання банку, дистрибуція, процентні ставки, рекламна активність. Експерти зазначають, що вибір саме цих критеріїв продиктований логікою вибору банку споживачем, яка відома з численних фокус-груп, проведених «Spring MG» [6]. З точки зору

формування іміджу банку та його впізнаваності на ринку банківських послуг споживачем важливим є кількість років, які діє банк під певним брендом. Під дистрибуцією розуміється рівень територіальної експансії банку, те наскільки доступними є послуги банку для споживача. Доступність банківських послуг характеризується кількістю відділень та населених пунктів де можна отримати послуги конкретного банку, а також кількістю банкоматів.

Цінова політика банку є дуже важливим фактором при здійсненні вибору банку споживачем. В якості показників, що відображають цінову політику, можна прийняти середні відсоткові ставки за основними послугами банку, тобто за залученими коштами та виданими кредитами.

Не менш важливим є рекламна активність банку. Для відображення цього фактору маркетингової група «Spring MG» використовує розмір рекламних бюджетів банків. Слід зазначити, що обсяг витрат на рекламу не в повній мірі відображає рекламну активність банку, так як гроші можуть бути використані неефективно, тому доцільним є доповнення даного показника показником кількості згадувань банку у ЗМІ.

В усіх проаналізованих наукових роботах щодо умов формування та реалізації потенціалу банків вченими виділяється фактор кваліфікації персоналу, який, безумовно, є одним з найважливіших при прийнятті рішення споживачем щодо вибору банку. Однак, банки України надають дуже мало інформації у відкритому доступі щодо рівня освіти персоналу, програм підвищення кваліфікації, тестувань співробітників, тощо. Тому в якості показника кваліфікації персоналу використовуватиметься показник частки співробітників, що пройшли додаткове навчання, розрахований як загальна кількість співробітників, які брали участь у семінарах, тренінгах або програмах додаткового навчання відносно загальної чисельності персоналу. Не дивлячись на те, що численність персоналу як важливий фактор вказана лише в одній з проаналізованих робіт, використання даного показника є доцільним при оцінці умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку, адже кількість співробітників впливає на швидкість обслуговування, а також на масштаб можливостей залучення додаткових клієнтів.

В процесі вибору банку клієнт зазвичай не цікавиться показниками надійності банку, але цей фактор опосередковано впливає на усі інші. Відображенням надійності банку є такі показники як поточна ліквідність, адекватність регулятивного капіталу та рівень резервування за кредитами.

Поточна ліквідність вказує на спроможність банку вчасно виконувати свої зобов'язання до 31 дня перед клієнтами. Саме поточна ліквідність відображає рівень можливостей до маневрування при настанні кризових подій. Адекватність регулятивного капіталу відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, тому норматив Н2 ще називають нормативом платоспроможності. Рівень резервування за кредитами відображає якість кредитного портфеля банку. Чим менший обов'язковий резерв під кредитні операції, тим в менш ризиковані активи вкладені кошти банку і тим менша частка коштів банку заблокована в резервах, що надає підстави до більш ефективної діяльності. Отже, доцільними для оцінювання умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку визначено наступні фактори і показники для їх оцінки (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Керовані фактори формування фінансового потенціалу банку

Фактор	Показник
Імідж (репутація) банку на ринку банківських послуг	1. Усереднені оцінки банку за методиками рейтингових агентств (Фінансовий портал «Мінфін», рейтингове агентство «Кредит-рейтинг», рейтингове агентство «Стандарт-рейтинг»)
	2. Кількість років на ринку банківських послуг в Україні
Дистрибуція	3. Кількість відділень банку в Україні
	4. Кількість населених пунктів, в яких представлений банк
	5. Кількість власних банкоматів
Цінова політика	6. Середні відсоткові ставки за кредитними рахунками (%)
	7. Середні відсоткові ставки за вкладними рахунками (%)
Чисельність та кваліфікація персоналу	8. Чисельність персоналу (осіб)
	9. Відсоток співробітників, що проходять додаткове навчання (%)
Рекламна кампанія	10. Обсяг витрат на рекламу (тис. грн.)
	11. Кількість згадувань банку у ЗМІ
Надійність банку	12. Ліквідність (поточна) (%)
	13. Адекватність регулятивного капіталу (%)
	14. Рівень резервування за кредитами (%)

Таким чином, на основі аналізу [6, 29, 33, 53, 74, 124, 157, 162, 211, 215, 218, 219, 220] можна стверджувати, що керовані фактори формування фінансового потенціалу банку (табл.3.8) визначають можливості банку до залучення, розміщення та відтворення фінансових ресурсів разом із законодавчими обмеженнями щодо капіталу та враховуючи спрямованість фінансової діяльності банку. Для оцінювання керованих факторів формування фінансового потенціалу банку визначено 14 показників

(табл. 2.8), які є кількісним відображенням іміджу банку, дистрибуції, цінової політики, кваліфікації персоналу, рекламних зусиль та надійності банку.

Першим етапом процесу оцінювання фінансового потенціалу, згідно визначеної у першому розділі структури та процесу формування та реалізації, є оцінювання потенціалу залучення та розміщення фінансових ресурсів. Одним із основних завдань в процесі формування банком ресурсної основи фінансового потенціалу є максимізація обсягу пасивів за умови мінімізації їх витратності та збереження стабільності. Основним джерелом формування ресурсів банку є зобов'язання, обсяги яких в структурі пасивів в середньому по Україні перевищують 85%. Отже, в процесі оцінювання фінансового потенціалу залучення необхідним є визначення максимально можливого обсягу зобов'язань.

Після прийняття змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [198] 25.12.2014 Національний банк України не регламентує законодавчо максимальний обсяг зобов'язань. Таким чином, максимальний обсяг зобов'язань визначається керівництвом банку виходячи з економічної доцільності. Максимальний обсяг фінансового потенціалу розміщення регламентується опосередковано, за допомогою нормативу адекватності регулятивного капіталу H2, що визначається як співвідношення регулятивного капіталу до сумарних активів і певних позабалансових інструментів, зважених за ступенем кредитного ризику.

Таким чином, природним обмеженням обсягів реалізації фінансового потенціалу залучення та розміщення слугує економічна доцільність. Необхідним є визначення збалансованих обсягів зобов'язань та робочих активів зважаючи на рівень ризику, вартість залучення та розміщення коштів, ліквідність, тощо, з метою побудови оптимальної структури балансу.

Обсяг регулятивного капіталу банку є одним з основних законодавчих обмежень реалізації фінансового потенціалу. Згідно Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні [208] до основного капіталу за статтями звіту про фінансовий стан банку (балансу) включаються: статутний капітал; незареєстровані внески до статутного капіталу; емісійні різниці; резерви, капіталізовані дивіденди та інші фонди банку;

за мінусом: результату (збитку) поточного року; непокритих збитків

минулих років; суми недосформованих резервів за активними операціями; вартості нематеріальних активів.

Додатковий капітал складається з таких статей: резерви під заборгованість інших банків; резерви під заборгованість за кредитами, що надані клієнтам; результат переоцінки основних засобів; нерозподілений прибуток минулих років; результат (прибуток) поточного року; субординований капітал.

В процесі розрахунку регулятивного капіталу банку сума основного та додаткового капіталів зменшується на суму відвернень, до яких відносяться акції та інші фінансові інвестиції, що обліковуються за справедливою вартістю та з нефіксованим прибутком; боргові цінні папери в торговому портфелі банку та випущені банками в портфелі до погашення; інвестиції в асоційовані та дочірні компанії; довгострокові вклади, що розміщені на умовах субординованого боргу; довгострокові кредити, надані іншим банкам.

Отже, розрахунок регулятивного капіталу банку відображає єдність системи формування фінансового потенціалу залучення та розміщення ресурсів, адже розмір додаткового капіталу визначається структурою та якістю активів, тобто розміром сформованих резервів, а також питомою вагою активів, що входять до відвернень. Це також вказує на протиріччя в процесі формування активів та пасивів банку, адже чим більші резерви, тим більший обсяг прибуткових активів можна сформувати, в свою чергу із збільшенням резервів зменшується сума коштів, які можна вкласти в активи. Окрім того, вкладення в певні активи, наприклад в асоційовані і дочірні компанії, зменшують розмір регулятивного капіталу, що стримує діяльність банку, але при цьому сприяє зміцненню позиції банку на ринку, посиленню його впливу на діяльність компаній, що принесе вигоди у майбутньому. Розрахунок регулятивного капіталу відображає також взаємозв'язок усіх трьох складових фінансового потенціалу банку у динаміці, адже обсяг додаткового капіталу, а відповідно і обсяг зобов'язань та активів, залежить не тільки від обсягу, структури та якості активів, але й від результату (прибутку або збитку) як поточного так і минулих років.

Окрім законодавчих обмежень та економічної доцільності з точки зору керівництва банку, рівень реалізації фінансового потенціалу залучення та розміщення фінансових ресурсів регулюється також конкуренцією на ринку. Обсяги попиту та пропозиції коштів на ринку банківських послуг визначається в більшості макроекономічними показниками і є єдиними для

всього ринку, в той час як частка ринку, яку займає конкретний банк, безпосередньо залежить від характеристик діяльності, які він може контролювати. Отже, дуже важливим є визначення факторів, від яких залежить, яку частку ринку може зайняти конкретний банк.

Для побудови оптимальної структури балансу банку необхідно оцінити фінансовий потенціал залучення та розміщення з точки зору максимальних обсягів за окремими напрямками. При цьому важливим є оцінювання впливу керованих факторів на формування фінансового потенціалу, адже саме завдяки управлінню даними факторами банк спроможний підвищити можливості до залучення, розміщення та відтворення ресурсів. При цьому оцінювання впливу усіх 14 показників (табл. 2.8) є складним, а скорочення кількості факторів та показників є недоцільним. Тому для включення у модель усіх показників необхідним є побудова інтегрального показника, який є загальною характеристикою умов залучення фінансових ресурсів та можливостей їх розміщення.

Для розрахунку інтегрального показника використано дані банків кластера № 5, визначені у п.3.1, за показниками представленими в табл. 3.8 за період з 01.01.2013 по 01.01.2017. В процесі оцінювання усі показники розділено на стимулятори, тобто ті що сприяють підвищенню привабливості, а отже позитивно впливають на фінансовий потенціал залучення та фінансовий потенціал розміщення ресурсів, та дестимулятори, що знижують потенціал банку з точки зору споживача.

До стимуляторів віднесено усі показники репутації банку, дистрибуції, численності та кваліфікації персоналу, рекламної кампанії та показники середніх відсоткових ставок за вкладними рахунками та адекватності регулятивного капіталу. До дестимуляторів віднесено показник середніх відсоткових ставок за кредитними рахунками, адже їх підвищення знижує привабливість банку, а отже і можливості щодо розміщення ресурсів та показник рівня резервування за кредитами, зростання якого відображає підвищення ризикованості операцій банку і зниження його надійності.

Показник поточної ліквідності не можна віднести до стимуляторів чи дестимуляторів, адже його зростання є позитивним, але до певної межі, наявність надлишкової ліквідності знижує ефективність роботи банку. Національний банк України, регулюючи банківську ліквідність встановив норматив поточної ліквідності Н5 на мінімальному рівні 40%, але наближення даного нормативу банку до цього рівня свідчить про негативні явища. Досліджуючи проблеми ліквідності банків

Ю.С. Серпенінова вважає, що необхідним є встановлення діапазонів ліквідності [231, с. 338]. При цьому в процесі аналізу автор прийшла до висновку, що на надлишкову ліквідність вказує показник поточної ліквідності, що перевищує 77,65% [231, с. 339]. Отже, оптимальним рівнем поточної ліквідності визначено 77,65%.

На основі проведеного аналізу диференціації відібраних показників визначено еталонні значення та розрахований інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку. Вихідні дані представлені в табл. М.1-М.5. Отримані значення інтегрального показника відображають узагальнений вплив керованих факторів на рівень фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення. Саме ці фактори відображають конкурентне положення банку на ринку банківських послуг та визначають частку ринку, яку займає конкретний банк. Результати розрахунку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу банку та рівень реалізованого фінансового потенціалу групи банків із спрямованістю на кредитування юридичних осіб, що визначається часткою залучених та розміщених ресурсів банком за основними напрямками в загальному їх обсязі в банківській системі України представлено в табл. 3.9 та табл. Н.1.

Таблиця 3.9

Інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку та частка банків на ринку банківських послуг України за основними напрямками залучення та розміщення ресурсів (фрагмент, дані розрахунків на 01.01.2017р.)

Банк	ІП	ФОВ	ФОС	ЮОВ	ЮОС	КФО	КЮО
ПАТ «ПРИВАТБАНК»	0,53	26,41	37,62	5,02	12,06	22,64	7,29
ПАТ «ДІАМАНТБАНК»	0,26	0,23	0,57	0,36	1,07	0,03	1,03
ПАТ «МЕГАБАНК»	0,15	0,23	0,79	0,45	1,86	0,67	1,51
ПАТ «БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ»	0,27	0,08	0,35	0,32	1,11	0,00	0,86
ПАТ «ТАСКОМБАНК»	0,28	0,16	0,68	0,41	1,75	0,30	1,12
ПАТ «АЛЬФА-БАНК»	0,33	2,11	4,07	2,09	6,02	6,02	4,25
ПАТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО»	0,27	0,65	1,18	0,77	0,49	0,24	0,89
ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»	0,30	1,83	1,27	3,59	6,71	2,23	2,83
ПАТ «МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК»	0,23	0,64	0,25	0,44	2,85	0,02	0,44
ПАТ «АКЦІОНЕРНИЙ БАНК «ПІВДЕННИЙ»	0,29	1,87	1,38	1,40	1,24	0,30	2,78
ПАТ АКБ «АРКАДА»	0,30	0,02	0,22	0,07	0,05	0,41	0,12
ПАТ «БМ БАНК»	0,26	0,07	0,19	0,02	0,19	0,39	0,10
ПАТ «ДІВІ БАНК»	0,22	0,01	0,00	0,01	0,00	0,05	0,03

Умовні позначення до табл. 3.9:

ІП $\in [0;1]$ – інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку;
ФОВ – частка коштів фізичних осіб на вимогу залучених банком від загального обсягу коштів фізичних осіб на вимогу в банківському секторі;

ФОС – частка строкових коштів фізичних осіб залучених банком від загального обсягу строкових коштів фізичних осіб в банківському секторі;

ЮОВ – частка коштів юридичних осіб на вимогу залучених банком від загального обсягу коштів юридичних осіб на вимогу в банківському секторі;

ЮОС – частка строкових коштів юридичних осіб залучених банком від загального обсягу строкових коштів юридичних осіб в банківському секторі;

КФО – частка кредитів наданих банком фізичним особам в загальному обсязі таких кредитів в банківському секторі;

КЮО – частка кредитів наданих банком юридичним особам в загальному обсязі таких кредитів в банківському секторі.

Отже, як видно з табл. 3.9, найвище значення інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу серед досліджених банків має ПАТ «ПРИВАТБАНК» і відповідно його частка на ринку банківських послуг за основними напрямками залучення та розміщення фінансових ресурсів є найбільшою. ПАТ АКБ «АРКАДА», ПАТ «БМ БАНК» та ПАТ «ДІВІ БАНК» мають досить низький рівень реалізації фінансового потенціалу, а ПАТ «МЕГАБАНК» навпаки – зважаючи на невисоке значення інтегрального показника має значну частку на ринку, особливо за показником залучення коштів від юридичних осіб. Окрім того, з табл. 3.9 видно, що інтегральний показник для ПАТ «ПРИВАТБАНК» майже в два рази вищий за показники інших досліджуваних банків, а частка займана ним на ринку банківських послуг перевищує аналогічний показник за іншими банками в 2-10 разів, що говорить про нелінійність зв'язку між розрахованим інтегральним показником умов формування та реалізації фінансового потенціалу і часткою банку на ринку за окремими напрямками діяльності.

Для визначення виду зв'язку частки банку за основними напрямками проведено графічний аналіз (рис. Н.1-Н.6). Приклад графіку частки кредитів наданих фізичним особам досліджуваними банками в залежності від значення інтегрального показника наведено на рис. 3.2. З рис. 3.2 видно, що залежність між інтегральним показником умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку та часткою наданих ним кредитів фізичним особам є нелінійною наближеною до степеневі.

Усі досліджувані банки, окрім ПАТ «ПРИВАТБАНК», мають значення інтегрального показника до 0,3 і частку кредитів наданих фізичним особам на ринку банківських послуг, що не перевищує 6%. Степеневий тип

залежності підтверджують також результати аналізу проведеного за умови виключення даних ПАТ «ПРИВАТБАНК» (табл. П.1).

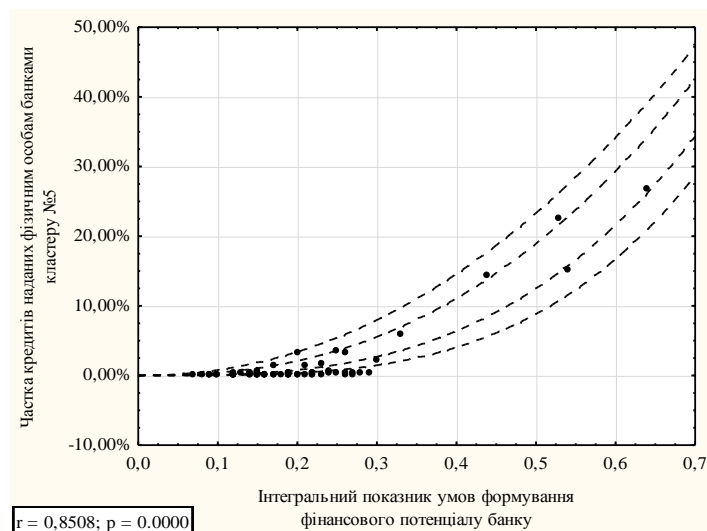

Рис. 2.2. Зв'язок частки кредитів наданих фізичним особам банками кластера № 5 із інтегральним показником умов формування фінансового потенціалу за період з 01.01.2013 по 01.01.2017

Для визначення тісноти зв'язку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу банку із часткою на ринку банківських послуг за окремими напрямками розраховано коефіцієнт кореляції, який склав: для показника частки коштів фізичних осіб на вимогу – 81,78%; для показника частки коштів фізичних осіб на строкових рахунках – 82,21%; для показника частки коштів юридичних осіб на вимогу – 80,40%; для показника частки коштів юридичних осіб на строкових рахунках – 82,67%; для показника частки кредитів наданих фізичним особам – 85,08%; для показника частки кредитів наданих юридичним особам – 82,51%. Отже, в усіх випадках коефіцієнт кореляції перевищує 80%, що вказує на тісний зв'язок між розрахованим інтегральним показником умов формування фінансового потенціалу банку та часткою, яку він займає на ринку банківських послуг за основними напрямками фінансової діяльності.

Таким чином, фінансовий потенціал залучення та фінансовий потенціал розміщення банку визначаються часткою ринку, яку банк може зайняти за окремими напрямками залучення та розміщення фінансових ресурсів. Частка ринку, в свою чергу, визначається керованими факторами, такими як імідж, дистрибуція, цінова політика, кваліфікація персоналу, рекламна активність та надійність банку, зважаючи на законодавчі обмеження та спрямованість діяльності банку.

РОЗДІЛ 4. СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ ТА ПРІОРИТЕТИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

4.1. Оцінювання складових фінансового потенціалу банку

Оцінювання фінансового потенціалу банку передбачає визначення максимально можливих обсягів фінансових ресурсів, що можуть бути залучені та розміщені банком за кожним із основних напрямів фінансової діяльності. Згідно результатів аналізу методів оцінювання фінансового потенціалу, проведеного в першому розділі, найбільш доцільним до використання в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку є методи граничного аналізу, зокрема SFA. Слід зазначити, що найчастіше методи фронтірного аналізу використовують для аналізу ефективності, але оцінювання потенціалу є тісно пов'язаним, і навіть є первісним, до нього, адже для визначення рівня ефективності попередньо необхідно визначити максимально можливий рівень результату.

Використання методу SFA для оцінювання ефективності банківської діяльності відображене в роботі [149], в якій пропонується в якості вихідної функції використовувати показник прибутку до оподаткування, а в якості вхідних параметрів величину адміністративних витрат на одиницю доходів, величину нематеріальних витрат на одиницю доходів, відсоток чистих процентних на непроцентних доходів на одиницю робочих активів, частку негативно класифікованих кредитів, розмір активів та чистий спред банку. Слід зазначити, що при цьому генерація прибутку до оподаткування в залежності від обраних показників відбувається за принципом «чорної скриньки», тобто процес генерації доходів та структура активів не береться до уваги.

Д.В. Павлюк в дослідженні ефективності діяльності банків [181] при побудові моделі в якості результату використовує показник балансового прибутку, а в якості ресурсів різні види кредитів та депозитів. Така модель вказує на залежність між структурою кредитного та депозитного портфелів і балансового прибутку, однак не відображає його потенціалу, адже не враховує впливу зовнішнього середовища.

Зважаючи на необхідність керованості процесу формування фінансового потенціалу банку його оцінювання повинно враховувати вплив зовнішніх та керованих факторів діяльності, а також параметри щодо

управління структурою балансу. Отже, доцільним є оцінювання фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення на основі методу стохастичної межі, а результативної складової – на основі оптимізаційної задачі, що включатиме оцінки меж залучення та розміщення фінансових ресурсів за окремими напрямками діяльності.

Як показали результати аналізу в п. 3.1 банки відрізняються за спрямованістю фінансової діяльності та окрім того необхідно враховувати різні розміри та структуру капіталу, регіон розташування, тощо. З метою забезпечення зіставності показників оцінювання використано відності показники. В якості вхідних параметрів моделі використано інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку, визначений в п. 3.2, який відображає узагальнений вплив керованих факторів діяльності банку на його частку на ринку, а також показник питомої ваги регулятивного капіталу банку відносно даного показника в банківській системі взагалі, який відображає масштаб банку і максимальний потенційний обсяг активних операцій. В якості вихідних результатів використаємо показники питомої ваги залучених та вкладених коштів окремим банком за визначеними раніше основними напрямками фінансової діяльності в загальному обсязі таких операцій в банківському секторі.

В процесі використання моделі стохастичної межі для оцінювання фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів важливим є визначення функціональної форми межі та закону розподілу складової неефективності. В підрозділі 3.2 доведено, що зв'язок між часткою банку за основними напрямками залучення та розміщення ресурсів та інтегральним показником умов формування фінансового потенціалу банку є ступеневим, отже в процесі моделювання доцільно використовувати ступеневі функції. Серед функцій із ступеневим зв'язком для методу SFA найчастіше використовують функцію Кобба – Дугласа.

Вперше концепція стохастичної межі виробничої функції була представлена в роботах [267, 285], в яких сукупність супутніх факторів було розділено на дві групи: фактори невизначеності, що можуть як позитивно так і негативно впливати на виробничий процес, і фактори неефективності, що чинять систематичну понижуючу дію на ефективність виробництва. Отже, модель стохастичної межі окрім основних факторів включених в модель враховує також випадковий вплив супутніх факторів. В загальному вигляді стохастична виробнича функція на основі функції Кобба – Дугласа має вигляд (4.1):

$$P_i = \exp\{\beta_0\} X_{1i}^{\beta_1} X_{2i}^{\beta_2} \exp\{\varepsilon_i\}, \quad (4.1)$$

де P_i – результат діяльності об'єкта дослідження за i -період;
 X_{1i} , X_{2i} – фактори впливу на діяльність об'єкта дослідження (витрачені ресурси);
 β_0 , β_1 , β_2 – параметри функції;
 ε_i – випадкова величина, що характеризує вплив супутніх невизначених факторів.

Випадкова складова в свою чергу розкладається на дві компоненти (4.2):

$$\varepsilon_i = V_i - U_i, \quad (4.2)$$

де V_i – випадкова величина, що характеризує систематичний вплив факторів невизначеності, тому вважається, що V_i має нормальний розподіл із нульовим середнім значенням і постійною дисперсією;

U_i – невід'ємна, незалежна від V_i випадкова величина, що характеризує вплив факторів неефективності на результат діяльності об'єкта дослідження.

Для спрощення обчислень функцію лінеаризовано. За допомогою логарифмування виразу 4.1, отримаємо (4.3):

$$P_i = \exp\{\beta_0 + \beta_{1i} \ln X_{1i} + \beta_{2i} \ln X_{2i} + V_i - U_i\} \quad (4.3)$$

Формула 3.3 описує функцію, що характеризує фактичний (досягнутий) результат діяльності, або рівень реалізованого потенціалу. Функція максимального рівня результату діяльності отримується шляхом виключення усіх факторів, що знижують ефективність (4.4):

$$P_i^{\text{pot}} = \exp\{\beta_0 + \beta_{1i} \ln X_{1i} + \beta_{2i} \ln X_{2i} + V_i\} \quad (4.4)$$

Таким чином, формула 4.4 відображає залежність результату діяльності об'єкта дослідження від визначених факторів за виключенням факторів неефективності. В літературі її прийнято називати граничним виробничим потенціалом [2, с. 94].

Функція Кобба – Дугласа є мультиплікативною моделлю, як альтернативу доцільно проаналізувати також адитивну лінійну функцію, а також їх ускладнені форми – лінеаризовану адитивну із нелінійними змінними та транслогарифмічну функцію. Окрім того в якості гіпотези висунуто зміну розташування межі складових фінансового потенціалу в залежності від часу. Щодо розподілу складової неефективності доцільно проаналізувати вплив на якість моделі у разі розподілу неефективної складової за напівнормальним та усіченим нормальним розподілом, а також перевірити гіпотезу щодо зміни впливу факторів неефективності у часі. Для визначення специфікації моделі доцільним є проведення ряду тестів проста модель проти більш складної моделі. Отже, для оцінювання і визначення функції складових фінансового потенціалу відібраних банків проведемо тестування гіпотез щодо функціональної форми фронтіру потенціалу та закону розподілу неефективної складової за наступними кроками:

- 1) порівняння адитивної та мультиплікативної функціональних форм;
- 2) порівняння простої та ускладненої форми функції межі;
- 3) визначення наявності зміни технології залучення (розміщення) ресурсів, тобто розташування межі потенціалу в залежності від часу;
- 4) визначення наявності зміни впливу факторів неефективності в залежності від часу;
- 5) вибір закону розподілу неефективної складової U_i .

Обчислення було здійснено за допомогою програми Frontier 4.1 [278], розробленої спеціально для обчислення параметрів стохастичної межі за допомогою методу максимальної правдоподібності. Статистичною базою аналізу стали квартальні дані відібраних у п.3.1 банків кластеру №5 із виключенням банків у стадії ліквідації, таким чином база дослідження склала 168 спостережень.

В процесі тестування гіпотез було порівняно функціональні форми при обчисленні за панельними даними, кросс-секційними даними за кварталами та об'єднаними кросс-секціями за роками. У разі підтвердження гіпотези про будування функції на основі кросс-секційних даних визначено наявність змін розташування межі потенціалу в залежності від часу за допомогою введення додаткової даммі-змінної періоду t . При використанні кросс-секцій об'єднаних за роками 2012 р. мав значення $t=1$, при використанні розділених кросс-секцій за кварталами значення $t=1$ мав 1 квартал 2012 р.

Зміна впливу факторів неефективності в залежності від часу визначено за допомогою введення додаткового параметру η , так що складова U_i обчислюється за формулою (4.5) [274, с. 5]:

$$U_{it} = (U_i \exp(-\eta(t - T))), \quad (4.5)$$

де η – параметр, що визначається,

t – поточний період часу,

T – загальна кількість аналізованих періодів часу.

Вибір закону розподілу неефективної складової проведено між напівнормальним, так що $U_i \in N(0, \sigma_{U_i}^2)$, та усіченим нормальним шляхом введення додаткового параметру μ так, що $U_i \in N(\mu, \sigma_{U_i}^2)$.

В якості критерію прийняття або відхилення гіпотези було використано тест відношення максимальної правдоподібності (4.6), що порівнюється із значенням χ^2 на визначеному рівні значимості, і у разі перевищення отриманого значення λ критерію χ^2 приймається рішення щодо відхилення гіпотези H_0 на користь H_1 .

$$\lambda = 2(L_{H_1} - L_{H_0}), \quad (4.6)$$

де L_{H_1} та L_{H_0} – логарифми функції максимальної правдоподібності, отримані в результаті обчислень за відповідними гіпотезами.

Значення логарифму функції максимальної правдоподібності також є показником якості моделі. Логарифм функції максимізується в тій же точці, що і сама функція, і чим його значення вище, тим більше модель відповідає емпіричним даним. Окрім цього, показником значимості параметрів отриманих в результаті обчислень є LR-test (likelihood ratio test) – тест відношення правдоподібності, що визначається як відношення функції максимальної правдоподібності за довгою моделлю до функції максимальної правдоподібності за короткою моделлю – з обмеженнями. У разі, якщо значення даного показника не перевищує значення критерію χ^2 на визначеному рівні значимості, параметри функції можна вважати стійкими.

Для спрощення розрахунків, враховуючи малі значення часток обсягу залучених коштів в окремих банках, використано масштаб 1:1000.

Результати тестування гіпотез щодо визначення функціональної форми фронтіру фінансового потенціалу залучення коштів фізичних осіб на поточні рахунки представлено в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу залучення коштів на вимогу від фізичних осіб

Гіпотези щодо функціональної форми межі фінансового потенціалу		Показники значимості параметрів моделей							Результат порівняння гіпотез
Нульова гіпотеза H0	Альтернативна гіпотеза H1	L(H0)	L(H1)	λ	q	LR (H0)	LR (H1)	χ^2 99%	
Адитивна модель	Мультиплікативна модель	-867,39	-102,34	1530,09	2	-	0,15	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas	Translog	-102,34	-102,17	0,35	5	0,15	0,31	15,09	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані	Kobb-Duglas об'єднані кросс-секції	-102,34	-70,99	62,70	2	0,15	6,29	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas об'єднані кросс-секції	Kobb-Duglas кросс-секції	-70,99	-33,79	74,39	2	6,29	13,73	9,21	H0 прийнято
Kobb-Duglas без змін технології у часі	Kobb-Duglas зміна технології у часі	-70,99	-67,89	6,21	3	6,29	6,71	11,34	H0 прийнято
Kobb-Duglas без змін неефективності у часі	Kobb-Duglas зміна неефективності у часі	-70,99	-66,29	9,40	2	6,29	7,23	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas полунормальний розподіл неефективності	Kobb-Duglas усічений нормальний розподіл	-66,29	-61,39	9,80	2	7,23	7,73	9,21	H0 відхилено

L(H0), L(H1) – значення логарифму функції максимальної правдоподібності за відповідною гіпотезою,

λ – значення статистики тесту максимальної правдоподібності,

q – кількість обмежень функції,

LR(H0), LR(H1) - значення тесту відношення правдоподібності за відповідною гіпотезою,

χ^2 99% - значення критерію χ^2 на рівні значимості $\alpha = 0,01$.

Як видно з табл. 4.1 мультиплікативна функціональна форма фронтіру є набагато якіснішою, ніж адитивна. Ускладнена транслогарифмічна функціональна форма не є значно якіснішою, тому вибір зупинено на моделі Кобба-Дугласа. Тестування щодо розбивки даних на кросс-секції виявило значне підвищення якості моделі при використанні кросс-секціональних даних, але при переході від об'єднаних кросс-секцій за роками до розбивки даних за кварталами

параметри моделі стають нестабільними. Це вказує на те, що можливості банків групи щодо залучення коштів від фізичних осіб на вимогу мають схожі тренди зміни впродовж року, але відрізняються за кварталами, що може бути пов'язано із циклічністю економіки.

Тестування щодо зміни розташування межі потенціалу, виявило недоцільність впровадження додаткового параметру, що вказує на відсутність якісних змін впливу умов формування фінансового потенціалу банку та регулятивного капіталу на залучення коштів фізичних осіб на вимогу за досліджуваний період. В свою чергу тестування зміни впливу факторів неефективності виявило їх залежність від часу. Це пояснюється тим, що поточні рахунки фізичних осіб в основному відкриваються банками за зарплатними проектами і обсяги коштів залучених за цим напрямком є наслідком домовленостей між банком та підприємствами. Отже, вплив керованих факторів формування фінансового потенціалу банку та регулятивного капіталу на залучення коштів фізичних осіб на вимогу є незмінними з часом, а фактори неефективності змінюються, що найчастіше вказує на вплив компетентності менеджерів банку на процес відкриття зарплатних проектів, а також може бути наслідком зміни настроїв фізичних осіб, щодо зберігання коштів на поточних рахунках у зв'язку із кризовими явищами в банківській системі та економіці країни загалом.

Таким чином, в якості найкращої було обрано функціональну форму межі потенціалу за напрямком залучення коштів від фізичних осіб на основі функції Кобба-Дугласа із використанням даних за об'єднаними кросс-секціями за роками без зміни технології та із зміною впливу факторів неефективності у часі із усіченим нормальним розподілом складової неефективності. Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу залучення коштів на вимогу від фізичних осіб банками кластеру №5 представлені в табл. 4.2. Таким чином, як видно з табл. 4.2, на якість отриманих параметрів моделі вказує не тільки раніше отримане значення тесту відношення правдоподібності, але й t-статистика Стюдента за кожним параметром окремо. Бета коефіцієнт при значенні частки регулятивного капіталу банку показує, що в середньому при збільшенні частки регулятивного капіталу на 1%, частка коштів залучених банком від фізичних осіб зростає на 0,7038%. В табл. Т.1 представлені значення основних показників обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів за період з 01.01.2013 по 01.01.2014.

**Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу
залучення коштів на вимогу від фізичних осіб**

Параметр	Оцінка параметра	Стандартна помилка оцінки	t-статистика ($t_{\text{крит}} 95\% = 1,9742$)
beta 0 – β_0	1,1336	0,0881	12,8631
beta 1 – β_1	0,2938	0,0161	18,2573
beta 2 – β_2	0,7038	0,1175	5,9874
sigma-squared – σ^2	0,4700	0,1439	3,2652
gamma - γ	0,8414	0,0549	15,3359
mu - μ	0,9913	0,2481	3,9949
eta - η	-0,0730	0,0037	-19,596

β_1 – коефіцієнт при значенні інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу банку;

β_2 – коефіцієнт при значенні показника частки регулятивного капіталу банку до значення даного показника в банківській системі загалом;

σ^2 – дисперсія випадкової складової;

γ – частка дисперсії неефективної складової в дисперсії випадкової складової;

μ - математичне сподівання неефективної складової

η - параметр зміни впливу факторів неефективності в залежності від часу.

Отриманні в табл. 4.2 коефіцієнти та дані табл. Т.1 дозволяють стверджувати, що потенціал залучення коштів від фізичних осіб на вимогу зростає в протязі досліджуваного періоду, якщо за даними на 01.01.2014 при збільшенні регулятивного капіталу на 10 млн грн можливості залучення коштів за даним напрямом зростали в середньому на 2,83 млн грн, то на 01.01.2017 їх приріст міг скласти 7,4 млн грн. Бета коефіцієнт при значенні інтегрального показника вказує, що при його зростанні на 1% потенційна частка коштів залучених банком від фізичних осіб на вимогу зростає на 0,29%. При цьому, напрямів забезпечення збільшення інтегрального показника на 1% за рахунок управління факторами формування фінансового потенціалу банку набагато більше ніж для збільшення обсягу регулятивного капіталу.

Значення показника γ вказує на те, що 84% дисперсії випадкової складової припадає на складову неефективності, що говорить про реальну можливість підвищити обсяги залучених коштів шляхом якісного управління, а не збільшення обсягів регулятивного капіталу і покращання інтегрального показника. Від'ємне значення показника η говорить про збільшення з часом впливу факторів неефективності, які найчастіше пов'язують із якістю управління, тобто в 2014 році якість управління ресурсами для залучення коштів фізичних осіб на поточні рахунки

погіршилась. Отже, в результаті оцінки параметрів модель, що характеризує фактичну частку коштів на вимогу залучених окремим банком від фізичних осіб в банківському секторі загалом матиме вигляд (4.7):

$$P_i(\text{фов}) = \exp\{1,1336 + 0,2938 \ln X_{1i} + 0,7038 \ln X_{2i} + V_i - U_i\}, \quad (4.7)$$

де $P_i(\text{фов})$ – значення реально досягнутої частки обсягу залучення коштів від фізичних осіб на рахунки на вимогу i -тим банком;

X_{1i} – інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу i -го банку;

X_{2i} – частка регулятивного капіталу i -го банку в загальному його обсязі в банківській системі;

$V_i \in N(0;0,0745)$ – випадкова величина, що характеризує систематичний вплив факторів невизначеності на результат реалізації ФПБ;

$U_i \in N(0,9913;0,3955)$ – випадкова величина, що характеризує вплив факторів неефективності на результат реалізації ФПБ.

В свою чергу, у разі виключення з моделі факторів, що знижують обсяги залучення коштів на вимогу від фізичних осіб, то цей показник підвищиться до рівня (4.8):

$$P_i^{\text{pot}}(\text{фов}) = \exp\{1,1336 + 0,2938 \ln X_{1i} + 0,7038 \ln X_{2i} + V_i\} \quad (4.8)$$

Таким чином, модель 4.8 відображає потенціальну частку обсягу залучення коштів від фізичних осіб на поточні рахунки окремого банку із універсальною спеціалізацією діяльності.

Аналогічно проведено тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу та закону розподілу неефективної складової для коштів фізичних осіб залучених на строкові рахунки банків. Результати тестування гіпотез подано в табл. Р.1. З табл. Р.1 видно, що найкраще потенціал банку за напрямком залучення коштів від фізичних осіб на строкові рахунки описує модель побудована на основі функції Кобба – Дугласа із використанням панельних даних із напівнормальним розподілом неефективної складової. Що говорить про відсутність змін технологій залучення коштів за даним напрямком у часі, а також подібність підходу до цього процесу у різних банків. Окрім того відсутня також зміна впливу факторів неефективності у часі. Напівнормальний закон розподілу

неефективної складової вказує на те, що на відміну від залучення коштів фізичних осіб на вимогу, реалізація потенціалу залучення коштів фізичних осіб на строкові рахунки більш ефективна.

Результати оцінювання параметрів функції потенціалу залучення коштів фізичних осіб на строкові рахунки представлено в табл. 4.3.

Таблиця 4.3

Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу залучення строкових коштів від фізичних осіб

Параметр	Оцінка параметра	Стандартна помилка оцінки	t-статистика ($t_{\text{крит}95\%} = 1,9742$)
beta 0 – β_0	-0,8879	0,0476	-18,636
beta 1 – β_1	0,4687	0,1330	3,5252
beta 2 – β_2	0,8486	0,0453	18,7160
sigma-squared – σ^2	0,1988	0,0531	3,7454
gamma - γ	0,4529	0,0258	17,542
mu - μ	0	-	-

Як можна побачити з табл. 4.3, на потенціал залучення строкових коштів від фізичних осіб інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку впливає сильніше, ніж на потенціал залучення коштів від фізичних осіб на вимогу, тобто зростання інтегрального показника на 1% сприятиме підвищенню потенційної частки банку на ринку за напрямом залучення строкових коштів фізичних осіб на 0,47%.

Бета коефіцієнт при показнику частки регулятивного капіталу також є більшим за його значення для коштів фізичних осіб на вимогу, окрім того, як видно з табл. Р.1, співвідношення обсягів регулятивного капіталу та строкових коштів фізичних осіб в абсолютному виразі є значно вищим ніж для коштів фізичних осіб на вимогу. Таким чином, розрахунки в табл. 4.3 та табл. Т.1 дозволяють стверджувати, що на 01.01.2017 збільшення регулятивного капіталу банку, за інших рівних умов, призведе до зростання потенційного обсягу залучення строкових коштів фізичних осіб в середньому на 24,8 млн грн.

Значення параметру γ говорить, що 45% випадкової складової належить до сфери неефективності, що майже в 2 рази нижче ніж значення аналогічного показника в моделі потенціалу залучення коштів від фізичних осіб на вимогу. Таке значення показника γ , як і нульове значення

математичного сподівання μ , говорить, що банки реалізують потенціал залучення строкових коштів від фізичних осіб набагато краще, ніж потенціал залучення коштів на поточні рахунки. Значення LR тесту та t-статистики вказує на значимість моделі та стійкість її параметрів. Отже, відповідно даних табл. 4.3 модель потенціалу залучення коштів від фізичних осіб на строкові рахунки має вигляд (4.9):

$$P_i^{\text{pot}}(\text{фос}) = \exp\{-0,8879 + 0,4687 \ln X_{1i} + 0,8486 \ln X_{2i} + V_i\}, \quad (4.9)$$

де $V_i \in N(0; 0,1087)$.

Тестування гіпотез щодо моделі потенціалу залучення коштів юридичних осіб на поточні рахунки (табл. P.2) виявило, що найкраще описує аналізовані дані форма фронтиру на основі функції Кобба – Дугласа побудована на панельних даних із напівнормальним законом розподілу неефективної складової. Такий результат оцінювання, як і у випадку із моделлю потенціалу залучення строкових коштів від фізичних осіб, говорить про незмінність технологій залучення коштів за даним напрямком у часі та між різними банками. Результати оцінювання моделі представлені в табл. 4.4.

Таблиця 4.4

Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу залучення коштів юридичних осіб на вимогу

Параметр	Оцінка параметра	Стандартна помилка оцінки	t-статистика ($t_{\text{крит}} 95\% = 1,9742$)
beta 0 – β_0	2,6385	0,8555	3,0843
beta 1 – β_1	-0,4551	0,2153	-2,1131
beta 2 – β_2	1,0448	0,0747	13,9960
sigma-squared – σ^2	0,7419	0,2197	3,3772
gamma - γ	0,5918	0,2554	2,3171
mu - μ	0	-	-

Як можна побачити з табл. 4.4 на потенціал залучення коштів юридичних осіб на вимогу інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку впливає негативно і набагато слабкіше ніж обсяг регулятивного капіталу банку. Це може бути пояснене тим, що керовані фактори формування фінансового потенціалу банку більш спрямовані на залучення коштів від фізичних осіб аніж від юридичних. Окрім того, із зростанням банку і підвищенням його привабливості банки

намагаються залучати більше коштів від фізичних осіб.

Бета коефіцієнт при показнику частки регулятивного капіталу, показує, що при її зростанні на 1% частка коштів залучених банком від юридичних осіб на вимогу може зрости на 1,05%. Зважаючи на співвідношення обсягів регулятивного капіталу та пропозиції фінансових ресурсів у банківському секторі за даним напрямом, це означає, що при збільшенні регулятивного капіталу банку на 10 млн грн, при інших рівних умовах, додаткові обсяги залучення коштів від юридичних осіб на вимогу можуть скласти 28,7 млн грн за даними станом на 01.01.2017. Слід зазначити, що потенціал залучення коштів юридичних осіб на вимогу значно зріс: за даними станом на 01.01.2013 при збільшенні регулятивного капіталу на 10 млн грн зростання обсягів залучення коштів юридичних осіб на вимогу могла скласти 6,65 млн грн.

Отже, значення t-коефіцієнтів (табл.4.4) вказують на значимість оцінених параметрів моделі, а LR тест, значення якого склало 0,9, вказує на високу стійкість моделі. Модель потенціалу залучення коштів юридичних осіб на вимогу має вигляд (4.10):

$$P_i^{\text{pot}}(\text{юов}) = \exp\{2,6385 - 0,4551 \ln X_{1i} + 1,0448 \ln X_{2i} + V_i\}, \quad (4.10)$$

де $V_i \in N(0;0,3028)$.

Потенціал залучення коштів від юридичних осіб на строкові рахунки відповідно проведеного тестування гіпотез (табл. Р.3) найкраще описує модель на основі функції Кобба – Дугласа із використанням даних за об'єднаними кросс-секціями за роками із зміною технології у часі, без змін неефективної складової у часі і з напівнормальним законом її розподілу. Зміна технології залучення строкових коштів від юридичних осіб у часі вказує на те, що банки змінюють підхід до роботи із даним напрямком залучення фінансових ресурсів. Відсутність змін неефективної складової у часі а також напівнормальний закон її розподілу, говорить про те, що не дивлячись на зміни технології залучення даного виду ресурсів негативний вплив управлінських факторів залишається на тому ж рівні, але його прагнення до нульового значення є позитивним. Результати оцінювання моделі представлені в табл. 4.5. Отже, як можна побачити з табл. 4.5 вплив інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу банку на потенціал залучення строкових коштів від

юридичних осіб є слабкішим аніж потенціал залучення коштів юридичних осіб на поточні рахунки, але залишається негативним.

Таблиця 4.5

Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу залучення строкових коштів юридичних осіб

Параметр	Оцінка параметра	Стандартна помилка оцінки	t-статистика ($t_{\text{крит}, 95\%} = 1,9742$)
beta 0 – β_0	3,0777	0,6181	4,9791
beta 1 – β_1	-0,1877	0,0152	-12,3867
beta 2 – β_2	0,7977	0,0600	13,3033
beta 3 – β_3	0,1343	0,0320	4,1900
sigma-squared – σ^2	0,6012	0,1221	4,9242
gamma - γ	0,8092	0,0472	17,1374
mu - μ	0	-	-

β_3 – коефіцієнт при значенні даммі-змінної часу t (t=1 для 2012 року).

Не можна стверджувати, що позитивні зміни факторів формування фінансового потенціалу викличуть зменшення коштів залучених від юридичних осіб. Позитивне значення коефіцієнту β_3 (табл. 4.5) при даммі-змінній часу вказує, що зміна технології у часі чинить позитивний вплив на залучення коштів від юридичних осіб на строкові рахунки, дозволяє зробити висновок, що коливання обсягів коштів на строкових рахунках юридичних осіб в більшості залежить від економічної ситуації в цілому, зокрема збільшення обсягів коштів юридичних осіб на строкових рахунках може також бути наслідком негативних тенденцій в економіці країни і вказувати на вилучення підприємствами коштів з обігу.

Бета коефіцієнт при показнику частки регулятивного капіталу свідчить, що при її зростанні на 1%, частка коштів банку на банківському ринку за напрямом залучення строкових коштів юридичних осіб може збільшитись на 0,8%. За результатами аналізу обсягів регулятивного капіталу та пропозиції коштів юридичних осіб на строкові рахунки (табл. Т.1) можна стверджувати, що при збільшенні регулятивного капіталу банку на 10 млн грн, при інших рівних умовах, потенційний обсяг залучення строкових коштів юридичних осіб може зрости на 8,9 млн грн.

Значення показника γ вказує, що вплив факторів неефективності на реалізацію потенціалу залишається високим і сягає 80% випадкової складової, що найчастіше свідчить про низьку активність менеджерів в управлінні залученням строкових коштів від юридичних осіб, але

позитивним є можливість впливу на такі фактори, і можливість значного підвищення рівня реалізації потенціалу.

Таким чином, рівняння потенціалу залучення коштів від юридичних осіб на строкові рахунки матиме вигляд (4.11). Аналогічно, на основі тестування гіпотез було обрано функціональну форму моделей для опису основних напрямків реалізації фінансових можливостей банку, тобто потенціалу розміщення фінансових ресурсів в кредити юридичним та фізичним особам.

$$P_i^{\text{pot}}(\text{юос}) = \exp \{3,08 - 0,19 \ln X_{1i} + 0,80 \ln X_{2i} + 0,13 X_3 + V_i\}, \quad (4.11)$$

де X_3 - даммі-змінна часу;
 $V_i \in N(0; 0,1147)$.

Результати тестування гіпотез щодо моделі потенціалу розміщення коштів у кредити юридичним особам представлені в табл. С.1. Як найкращу було обрано модель на основі функції Кобба – Дугласа побудовану на панельних даних, із напівнормальним законом розподілу неефективної складової. Отже, процеси розміщення коштів в кредити юридичним особам не відрізняються між банками та у часі, вплив факторів неефективності залишається незмінним. Результати оцінювання параметрів моделі представлені в табл. 4.6.

Таблиця 4.6

Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу розміщення коштів в кредити юридичним особам

Параметр	Оцінка параметра	Стандартна помилка оцінки	t-статистика ($t_{\text{крит}95\%} = 1,9742$)
beta 0 – β_0	0,7685	0,2335	3,1627
beta 1 – β_1	0,0417	0,0072	5,7861
beta 2 – β_2	1,0187	0,0258	37,1802
sigma-squared – σ^2	0,1596	0,0231	6,9141
gamma - γ	0,9668	0,0211	45,9152
mu - μ	0	-	-

Як видно з табл. 4.6, інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку чинить на потенціал розміщення коштів в кредити юридичним особам дуже слабкий, але позитивний вплив. Що стосується бета коефіцієнта при показнику частки регулятивного

капіталу, то він дозволяє стверджувати, що при її зростанні на 1% частка розміщення коштів банком в кредити юридичних осіб на ринку банківських послуг може зрости на 1,02%. В абсолютному виразі за даними табл Т.1 це означає, що у разі збільшення регулятивного капіталу на 10 млн грн обсяг додаткового розміщення коштів у кредити юридичним особам на 01.01.2017 в середньому може скласти 44,5 млн грн.

Показник γ сягає 97%, що говорить, про те що досягнення межі потенціалу майже повністю залежить від якості банківського менеджменту. Отже, модель потенціалу розміщення коштів в кредити юридичним особам має вигляд (4.12):

$$P_i^{\text{pot}}(\text{кюо}) = \exp\{0,7685 - 0,0417 \ln X_{1i} + 1,0187 \ln X_{2i} + V_i\}, \quad (4.12)$$

де $V_i \in N(0; 0,0053)$.

Проведення тестування гіпотез щодо функціональної форми фронтиру потенціалу розміщення коштів к кредити фізичним особам (табл. С.2) показали, що найкраще описує дані специфікація моделі на основі функції Кобба – Дугласа розрахована на основі панельних даних із усіченим нормальним законом розподілу неефективної складової.

Отже, технології розміщення коштів в кредити фізичним особам та вплив факторів неефективності є незмінними із часом. Усічений нормальний розподіл неефективної складової вказує на те, що усунути усі фактори, що заважають досягненню потенціалу за існуючих умов управління є неможливим. Результати оцінювання параметрів моделі представлені в табл. 4.7.

Отримані оцінки параметрів моделі (табл. 4.7) вказують на те, що інтегральній показник умов формування фінансового потенціалу банку чинить на потенціал розміщення коштів в кредити фізичним особам позитивний вплив. Значення коефіцієнта β_1 при інтегральному показнику умов формування фінансового потенціалу свідчить, що при його зростанні на 1% потенційна частка банку за напрямом розміщення коштів у кредити фізичним особам може зрости на 0,42%. Оцінка параметра частки регулятивного капіталу вказує на високу, порівняно із іншими напрямками, чутливість обсягів вкладень у кредити фізичним особам до збільшення регулятивного капіталу: при зростанні частки

регулятивного капіталу на 1%, потенційна частка банку на ринку банківських послуг за напрямом розміщення коштів у кредити фізичних осіб збільшується на 1,26%.

Таблиця 4.7

Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу розміщення коштів в кредити фізичним особам

Параметр	Оцінка параметра	Стандартна помилка оцінки	t-статистика ($t_{\text{крит}95\%} = 1,9742$)
beta 0 – β_0	-3,3442	0,9666	-3,4599
beta 1 – β_1	0,4161	0,0278	14,9801
beta 2 – β_2	1,2556	0,1192	10,5308
sigma-squared – σ^2	0,9311	0,3683	2,5279
gamma - γ	0,8459	0,0906	9,3387
mu - μ	0,6896	0,0660	10,4502

За результатами розрахунків в табл. Т.1 та табл. 4.7, можна зробити висновок, що у разі збільшення регулятивного капіталу банку на 10 млн грн, при інших рівних умовах, потенційні обсяги розміщення коштів у кредити фізичним особам зростуть на 9,97 млн грн за даними станом на 01.01.2017. Неефективна складова в моделі займає 85% випадкової складової (табл. 4.7), що вказує на те, що досягнення межі потенціалу в більшості залежить від якісної реалізації кредитної політики банку. Модель потенціалу розміщення коштів в кредити фізичним особам описується рівнянням (4.13):

$$P_i^{\text{pot}}(\text{кфо}) = \exp\{-3,3442 + 0,4161 \ln X_{1i} + 1,2556 \ln X_{2i} + V_i\}, \quad (4.13)$$

де $V_i \in N(0;0,1435)$.

На основі β -коефіцієнтів, отриманих в (4.4 – 4.13) здійснено розрахунки впливу збільшення регулятивного капіталу (табл.Т.1, табл. 4.8), які дозволяють стверджувати, що впродовж досліджуваного періоду потенціал залучення та потенціал розміщення ресурсів банками значно збільшився. Як видно з табл. 4.8, найбільше зростання ресурсної бази при збільшенні регулятивного капіталу може бути забезпечене за рахунок залучення строкових коштів фізичних осіб: зростання потенційного обсягу залучення на 24,8 млн грн при збільшенні регулятивного капіталу на 10 млн грн. за даними на 01.01.2017.

Вплив збільшення регулятивного капіталу банку на фінансовий потенціал

Показник	Значення показника на дату				
	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
ФОВ у% до РК	41,61	40,26	51,47	82,85	105,15
Збільшення ФОВ при зростанні РК на 100% ($\beta = 0,7038$), %	29,29	28,34	36,23	58,31	74,00
ФОС у % до РК	165,15	175,32	172,26	225,15	292,31
Збільшення ФОС при зростанні РК на 100% ($\beta = 0,8486$), %	140,14	148,78	146,18	191,06	248,06
ЮОВ у % до РК	66,48	67,00	92,05	183,44	275,35
Збільшення ЮОВ при зростанні РК на 100% ($\beta = 1,0448$), %	69,46	70,01	96,17	191,66	287,69
ЮОС у % до РК	60,80	60,34	64,33	94,23	111,51
Збільшення ЮОС при зростанні РК на 100% ($\beta = 0,7977$), %	48,50	48,13	51,31	75,16	88,95
КФО у % до РК	74,68	70,78	77,16	75,15	79,45
Збільшення КФО при зростанні РК на 100% ($\beta = 1,2556$), %	93,77	88,87	96,88	94,35	99,76
КЮО у % до РК	313,44	319,13	385,19	474,84	437,19
Збільшення КЮО при зростанні РК на 100% ($\beta = 1,0187$), %	319,30	325,10	392,40	483,72	445,36

Найбільший потенціал розміщення коштів у напрямку кредитування юридичних осіб – при збільшенні регулятивного капіталу банку на 10 млн грн потенційні обсяги розміщення за даним напрямом зростають на 44,5 млн грн. В цілому збільшення регулятивного капіталу банку забезпечує зростання потенційних обсягів залучення за всіма основними напрямками у сумі, що майже в 7 разів перевищує суму збільшення регулятивного капіталу, та на суму у 5,5 разів вище зростання потенційних обсягів розміщення фінансових ресурсів.

Таким чином, визначено, що здійснювати оцінювання фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів найбільш доцільно із використанням методу стохастичного граничного аналізу. За допомогою методу SFA було отримано моделі фінансового потенціалу залучення за основними напрямками: залучення коштів на вимогу та строкові від фізичних та юридичних осіб, та можливостей банку за основними напрямками розміщення коштів – кредити фізичним та юридичним особам. В якості вхідних параметрів було використано інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку та частку регулятивного капіталу банку в його загальному обсязі в банківській системі.

Специфікацію функціональної форми фронтіру потенціалу було здійснено на основі тестування гіпотез «більш проста модель проти більш складної» із використанням програми FRONTIER 4.1 [278] спеціально розробленої для SFA аналізу. Серед гіпотез було розглянуто побудову моделі на основі адитивної лінійної функції та мультиплікативної функції Кобба – Дугласа, а також їх ускладнених форм. Також було перевірено наявність змін у часі розташування межі потенціалу, а також впливу факторів, що заважають його досягненню.

Аналіз параметрів оцінених моделей показав, що найкраще описує модель фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів специфікація на основі функції Кобба – Дугласа для усіх напрямків залучення та розміщення коштів. Тестування гіпотез щодо залучення строкових коштів від фізичних осіб та коштів на вимогу від юридичних осіб показали незмінність технологій залучення між банками та у часі, а напівнормальний закон розподілу неефективної складової вказує, що в цілому процеси залучення коштів за даними напрямками добре відпрацьовані, на це також вказують значення частки неефективної складової у випадковій 45% для потенціалу залучення строкових коштів від фізичних осіб та 59% – для коштів на вимогу від юридичних осіб.

Тестування гіпотез щодо моделі потенціалу залучення коштів від фізичних осіб на вимогу показали зміни впливу факторів неефективності у часі. При цьому від'ємне значення показника зміни неефективної складової η вказує на збільшення із часом впливу факторів, що заважають досягненню потенціалу, а усічений нормальний розподіл неефективної складової вказує на неможливість усунення їх впливу за існуючих технологій управління у банках.

Оцінювання параметрів моделі потенціалу залучення строкових коштів від юридичних осіб показало позитивні рухи у цьому напрямі – це зміна технології залучення цього виду ресурсів із часом, незмінність впливу факторів неефективності та напівнормальний закон їх розподілу, що говорить про можливість досягнення межі потенціалу, до того ж частка неефективної складової сягає 80%.

Оцінки параметрів моделей фінансового потенціалу залучення ресурсів також вказали на негативний вплив показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку на зростання частки залучених ресурсів від юридичних осіб, що вказує на те, що юридичні

особи при розміщенні коштів у банку керуються дещо іншими факторами.

Оцінювання моделей межі фінансових можливостей банків показало, що технології розміщення коштів а також фактори, що заважають досягненню потенціалу є незмінними у часі. При цьому в моделі потенціалу розміщення коштів в кредити юридичним особам на вплив факторів неефективності припадає майже 97% випадкової складової, що говорить про можливість досягнення межі потенціалу у разі якісного управління цими активами. В свою чергу в моделі потенціалу розміщення коштів в кредити фізичним особам усічений нормальний розподіл неефективної складової вказує на те, що усунути вплив факторів, що заважають досягненню потенціалу неможливо за існуючих технологій управління.

Отриманий інструментарій оцінювання меж фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів є основою для побудови методичного підходу до комплексного оцінювання фінансового потенціалу банку за існуючих умов його діяльності.

4.2. Методичний підхід до оцінювання пріоритетності реалізації фінансового потенціалу банку із залучення та розміщення фінансових ресурсів

В процесі оцінювання та реалізації фінансового потенціалу банку необхідним є розуміння того, які з напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів є більш пріоритетними ніж інші, для того, щоб у разі недостатності капіталу або неможливості повної реалізації фінансового потенціалу в період оцінювання можна було спрямувати зусилля на найбільш вигідні напрями. Як було обґрунтовано у п. 3.2, основними складовими структури фінансового потенціалу згідно статей офіційної фінансової звітності банку є кошти фізичних та юридичних осіб на вимогу, строкові кошти фізичних та юридичних осіб, а також кредити фізичним та юридичним особам.

Для оцінювання пріоритетності напрямків залучення та розміщення фінансових ресурсів банку одним з найважливіших завдань є визначення критеріїв та характеристика за ними цих напрямків. Згідно системи обмежень фінансового потенціалу банку, обґрунтованої у п. 2.1, ключовими обмеженнями реалізації фінансового потенціалу банку є рівень ризику, ліквідність та дохідність (витратність). Зважаючи на те, що

в процесі здійснення своєї діяльності і реалізації фінансового потенціалу банку необхідно орієнтуватись саме на значення цих показників, приводячи їх у відповідність до вимог НБУ, доцільним є визначення пріоритету напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів, виходячи зі значення та сили їх впливу на наближення банку до відповідних обмежень. Таким чином, в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку і визначення пріоритету кожного з напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів слід враховувати такі їх характеристики як ризикованість, ліквідність та дохідність (витратність). При цьому, ліквідність є відображенням строку реалізації активу, тому під час проведення аналізу та визначення пріоритету напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів доцільним є використання цього показника як характеристики часу. Аналогічним показником для зобов'язань є строк погашення. Таким чином, основні характеристики складових фінансового потенціалу як наявних та вірогідних напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів банку, які доцільно використовувати при оцінюванні пріоритетності напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів представлені в табл. 4.9.

Таблиця 4.9

Опис характеристик складових фінансового потенціалу банку

Характеристика	Опис характеристики
Витратність (Дохідність)	Співвідношення обсягу доходів або витрат за залученими або розміщеними фінансовими ресурсами до обсягу відповідних ресурсів.
Ліквідність / строк погашення	Для потенціалу залучення - можливість швидкого перетворення складових на готівку без значних втрат. Для потенціалу розміщення – середній строк погашення зобов'язань.
Ризикованість	Невизначеність, пов'язана з величиною та часом отримання доходу (понесення витрат) та основної суми в процесі залучення або розміщення фінансових ресурсів.

Аналіз наукових джерел [20, 120, 127, 134, 142, 185, 259] дозволив виділити такі основні характеристики напрямів залучення та розміщення ресурсів (табл. 4.9) як витратність (для напрямів залучення ресурсів) та дохідність (для напрямів розміщення ресурсів), ліквідність та ризикованість.

Підкреслимо, що для більш глибокого, комплексного та усестороннього оцінювання та аналізу напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів доцільно також використовувати показники валюти, оборотності коштів, періодичності супутніх фінансових

потоків платежів, географічного розташування та ін., однак обмеженість інформації, що надається банками у відкритому доступі не дозволяє здійснити це у рамках зовнішнього наукового дослідження.

Універсальним показником витратності депозитів є відношення процентних витрат за депозитними вкладками до середніх залишків депозитних вкладень. З червня 2015 року, після набуття чинності Закону про повернення строкових депозитів [195], зник ризик дострокового зняття вкладу, якщо інше не зазначено в договорі. Отже, фактично значення показника витратності депозитів дорівнює середньозваженій ставці відсотку за депозитними операціями. Аналогічним показником дохідності кредитних операцій є відношення доходу від кредитних операцій до середньої суми кредитних вкладень. Цей показник також характеризує ефективність кредитної діяльності банку, адже в ідеальних умовах, за відсутності прострочених кредитів, цей коефіцієнт дорівнює середньозваженій процентній ставці за кредитами.

Рівень ліквідності визначається тривалістю періоду, протягом якого певний актив може перетворитись на гроші внаслідок погашення зобов'язань позичальником. Таким чином, в якості показника, що відображає ліквідність будемо використано середній строк погашення фінансових активів та зобов'язань банку. Для строкових депозитів юридичних та фізичних осіб розрахуємо середній термін використання як відношення добутку обсягів зобов'язань на строк погашення до загального обсягу строкових депозитів. Для коштів на рахунках на вимогу прийнято умовний строк погашення 0,5 місяця.

Зважаючи на затверджений НБУ поділ шкали значень кредитного ризику банків на 5 груп [206], аналогічний поділ показника строку погашення зобов'язань відповідно міжнародним стандартам фінансової звітності [166], для поділу інтервалу значень обрано п'ятибальну шкалу, що забезпечило порівнянність результатів оцінювання окремих показників та можливість надання загальної оцінки напряму залучення або розміщення фінансових ресурсів банку.

Для визначення пріоритетності напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів використано інтервальну шкалу із нерівними інтервалами. Такий вид шкали найбільш доцільно використовувати для оцінки величин не розподілених за нормальним законом і з великим розмахом між мінімальним та максимальним значенням. Для показників за якими не існує затвердженого поділу шкали значень використано

групування, що дозволило забезпечити найвищу якість класифікації, зокрема найбільше перевищення міжгрупової дисперсії значень показників над внутрішньогруповою. Такий підхід до розбивки діапазону значень використано для показника вартості та показника впливу зміни обсягів вкладень в кредити фізичних та юридичних осіб на середній очікуваний строк погашення кредитів та заборгованості клієнтів.

Ризик депозитного портфеля, що виражається у вірогідності відтоку фінансових ресурсів із вкладних рахунків не виділяється окремо за класифікацією НБУ, а отже методи його оцінювання не є визначеними. В наукових роботах, присвячених вирішенню цієї проблеми, пропонується використовувати коефіцієнт варіації, як універсальний показник рівня ризику [75, с. 231; 158, с. 16]. Отже, в якості показника рівня депозитного ризику використано коефіцієнт варіації обсягів коштів на рахунках фізичних та юридичних осіб за кварталами кожного року за період з 01.01.2013 по 01.01.2017. Депозитний ризик було оцінено за допомогою коефіцієнта варіації, при цьому найчастіше науковці пропонують використовувати наступний поділ діапазону значень: до 10 % – слабе коливання, 10–25 % – помірне коливання, більше за 25 % – сильне коливання [153, с. 264; 190, с.154; 239, с. 370]. Зазначений поділ діапазону було адаптовано до п'ятибальної шкали.

Таким чином, на основі аналізу [75, 153, 158, 166, 190, 195, 239] здійснено розподіл інтервалів значень показників витратності, строку погашення та ризикованості за напрямками залучення фінансових ресурсів за п'ятибальною шкалою, який представлений в табл. 4.10.

Таблиця 4.10

Шкала оцінювання значень показників витратності, строку погашення та ризикованості за напрямками залучення фінансових ресурсів

Балл	Витратність	Строк погашення	Ризикованість
1	Більше ніж 19%	До 3 міс	0,25-1,00
2	12-19%	3-6 міс	0,17-0,25
3	9-12%	6-12 міс	0,1-0,17
4	5-9%	1-3 роки	0,03-0,10
5	Менше ніж 5%	Більше 3 років	0-0,03

Таким чином, представлена в табл. 4.10 шкала оцінювання напрямків залучення фінансових ресурсів дозволяє визначити бальну оцінку кожного з напрямків за найбільш важливими, з точки зору

діяльності банку, показниками витратності, строку погашення та ризикованості та розрахувати на їх основі сумарну оцінку з метою порівняння напрямів. Використання шкали сприятиме підвищенню обґрунтованості управлінських рішень щодо вибору основних напрямів залучення ресурсів, а також більш глибокому розумінню зв'язку обсягів залучення ресурсів за кожним напрямом із основними характеристиками діяльності банку.

Розрахунок ризикованості кредитів наданих обраними в п. 3.1 банками юридичним та фізичним особам здійснено на основі даних про кредитну якість цих активів. Середній рівень ризику за кредитним портфелем розраховано як відношення суми прострочених кредитів зважених на рівень ризику до загальної суми наданих кредитів.

Дані офіційної фінансової звітності банків не дозволяють проаналізувати ліквідність активів окремо за клієнтськими сегментами в розрізі фізичних та юридичних осіб. Однак, в рамках аналізу, що проводиться, важливим є не абсолютне значення ліквідності певного виду активів, а його пріоритет порівняно із іншими. Таким чином, для визначення пріоритетності напрямів розміщення фінансових ресурсів проаналізовано вплив зміни обсягів вкладень в кредити фізичних та юридичних осіб на середній очікуваний строк погашення кредитів та заборгованості клієнтів за допомогою коефіцієнта еластичності. Для розрахунків коефіцієнтів еластичності взято річні значення середнього очікуваного строку погашення кредитів та заборгованості клієнтів та обсяги кредитів наданих юридичним та фізичним особам. Розрахунок здійснено за допомогою лінійної регресії за період 6 років. Таким чином, для розрахунку коефіцієнтів еластичності станом на 01.01.2013 використано зазначені дані з 01.01.2008 по 01.01.2013. В більшості випадків коефіцієнти еластичності середнього строку погашення за кредитами юридичних осіб мають від'ємне значення, а за кредитами наданими фізичним особам позитивне і набагато більше значення. Це говорить про те, що надання кредитів юридичним особам зменшує середній очікуваний строк погашення кредитів та заборгованості клієнтів, в той час як кредитування фізичних осіб значно збільшує його. Для можливості порівняння впливу зміни обсягів кредитів наданим юридичним та фізичним особам на середній строк погашення кредитів та заборгованості клієнтів на основі отриманих коефіцієнтів еластичності розраховано абсолютні значення зміни середнього строку в місяцях при

збільшенні обсягу наданих кредитів на 10 млн грн. На рис. 4.1 зображено відсортировані за збільшенням значення впливу зміни обсягів кредитування фізичних та юридичних осіб в міс. за обраною групою банків за період з 01.01.2013 по 01.01.2017 р. та графік нормального розподілу значень для тих же параметрів середнього та середнього квадратичного відхилення.

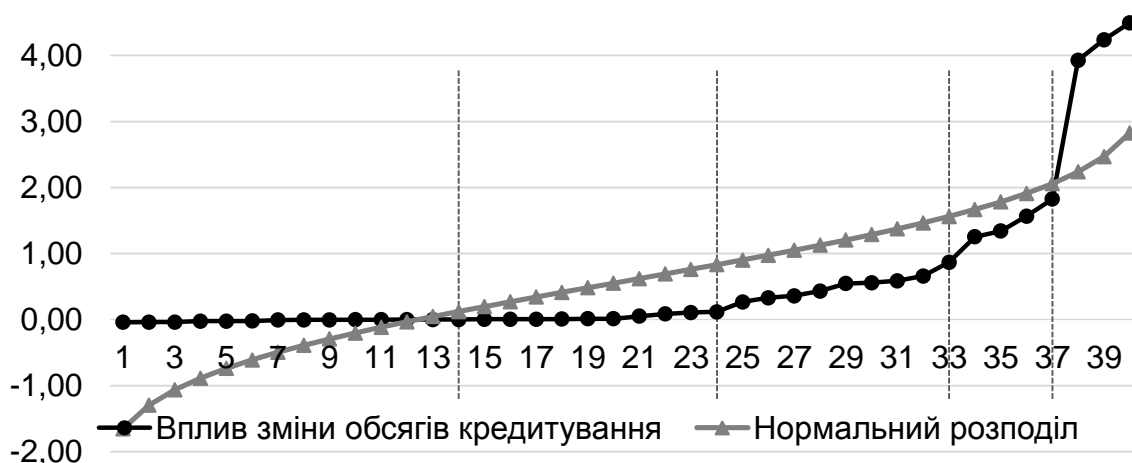

Рис. 4.1. Показник впливу зміни обсягів вкладень в кредити фізичних та юридичних осіб на середній очікуваний строк погашення кредитів та заборгованості клієнтів

Як видно з рис. 4.1 показник зміни середнього очікуваного строку погашення кредитів та заборгованості клієнтів не розподілений за нормальним законом. Вертикальні лінії на графіку відображають поділ на групи із приблизно однаковою кількістю елементів. Перша група відображає зниження середнього очікуваного строку кредитування при збільшенні обсягів наданих кредитів, друга – його збільшення на строк до 1 тижня, третя – збільшення на строк від 1 тижня до 1 місяця. Четверта група на графіку відображає збільшення середнього очікуваного строку кредитування на від 1 до 3 місяців і п'ята – більше ніж на 3 місяці. Враховуючи нестабільність економічної ситуації в Україні, зменшення та незначне збільшення середнього очікуваного строку кредитування вважається позитивним, тобто в процесі аналізу враховано прагнення банків до скорочення строків кредитування в кризові періоди. Для показника строку погашення зобов'язань поділ шкали здійснено відповідно міжнародним стандартам фінансової звітності [166].

В якості показника рівня ризику кредитів наданих юридичним або

фізичним особам обрано значення ризику групи активів запропоновані в [206]. Проте зважаючи на те, що відповідно [206] та за рекомендацією МВФ, кредити IV та V груп або прострочені більше ніж на 90 днів відносяться НБУ до недіючих, будемо вважати показник ризику за ними критичним значенням. При цьому, на думку вітчизняних науковців, критичним значенням, що свідчить про загрозу економічній безпеці банку, є перевищення частки проблемної заборгованості понад 10% [31, с. 335; 17, с. 170]. Необхідно зазначити, що з січня 2017 р. на підставі [202], в банківській системі України змінилась система оцінки кредитного ризику і відповідно стандарти фінансової звітності, але аналіз даних попередніх років доцільно проводити на основі [206].

Отже, на основі проведених розрахунків та аналізу наукових джерел [17, 34, 166, 202, 206] здійснено розподіл інтервалів значень показників дохідності, строку погашення та ризикованості за напрямками розміщення фінансових ресурсів за п'ятибальною шкалою (табл. 4.11).

Таблиця 4.11

Шкала оцінювання значень показників дохідності, строку погашення та ризикованості за напрямками розміщення фінансових ресурсів

Балл	Дохідність, %	Зміна середнього очікуваного строку погашення	Ризикованість, %
1	Менше 10	Збільшується більше ніж на 3 міс.	40-100
2	10-15	Збільшується від 1 до 3 міс.	20-40
3	15-24	Збільшується від 0,25 до 1 міс.	10-20
4	24-100	Збільшується менше ніж на 0,25 міс.	2-10
5	Більше 100	Зменшується	Менше 2

Таким чином, як видно з табл. 4.11, за кожним напрямком розміщення фінансових ресурсів в процесі оцінювання показників дохідності (витратності), строку погашення та ризикованості можна отримати оцінку від 3 (найгірше) до 15 (найкраще) балів. Використання розробленої шкали (табл. 4.11) для прийняття рішень щодо розміщення фінансових ресурсів дозволить збалансувати обсяги розміщення ресурсів зважаючи на мету банку щодо забезпечення дохідності, строковості та визначеного рівня ризику, а також порівнювати характеристики напрямів розміщення ресурсів між різними банками.

Для забезпечення статистичної значимості розподіл інтервалів здійснено виходячи із умови мінімізації внутрішньогрупової дисперсії

порівняно із міжгруповою. Зазвичай в якості показника мінливості використовується сума квадратів відхилення значень параметра від середнього SS . А для визначення якості класифікації використовують відношення показника середнього квадрату MS внутрішньогрупові та міжгрупової дисперсій. Середній квадрат відхилень має розподіл Фішера, тому розподіл є якісним якщо відношення міжгрупового середнього квадрату дисперсії до внутрішньогрупового є більшим за критичне значення F -статистики Фішера. Показники внутрішньогрупової SS_{WG} та міжгрупової SS_{BG} суми квадратів та середніх квадратів, а також їх відношення за визначеними групами за витратністю напрямів залучення коштів, дохідністю напрямів розміщення коштів та показнику впливу зміни обсягів вкладень в кредити фізичних та юридичних осіб на середній очікуваний строк погашення кредитів та заборгованості клієнтів наведені в табл. 4.12.

Таблиця 4.12

Критерії якості поділу інтервалу значень показників шкали оцінювання пріоритетів напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів

Показник	Критерії якості поділу інтервалу значень				
	SS_{WG}	SS_{BG}	MS_{WG}	MS_{BG}	MS_{BG}/MS_{WG}
Витратність напряму залучення фінансових ресурсів ($F_{0,01} = 6,96$)	0,0103	0,1961	0,0490	0,0001	356,5576
Дохідність напряму розміщення фінансових ресурсів ($F_{0,01} = 7,31$)	2,3445	21,7633	0,0669	5,4408	82,2227
Вплив зміни обсягів кредитування на середній очікуваний строк погашення кредитів ($F_{0,01} = 7,31$)	0,6601	51,6727	0,0189	12,9182	684,9922

SS_{WG} – сума квадратів відхилення значень параметрів внутрішньогрупової дисперсії від середнього;

Умовні позначення до табл. 3.12, продовження:

SS_{BG} – сума квадратів відхилення значень параметрів міжгрупової дисперсії від середнього;

MS_{WG} – середній квадрат відхилень значень параметрів внутрішньогрупової дисперсії від середнього;

MS_{BG} – середній квадрат відхилень значень параметрів міжгрупової дисперсії від середнього.

Як видно з табл. 4.12 міжгруповий середній квадрат відхилень значень показників значно перевищують внутрішньогруповий за усіма

досліджуваними показниками, що свідчить про високу якість розподілу груп.

Оцінювання напрямів залучення та розміщення коштів за визначеними показниками за допомогою шкали, таким чином дозволяє не тільки визначити пріоритет кожного з напрямів, а й проаналізувати наскільки один напрям є більш пріоритетним від іншого. При цьому визначення пріоритетів можна проводити як за сумарною оцінкою, так і окремо за оцінками визначених характеристик, якщо банк вважає одну з них більш важливою.

На основі проведеного аналізу та розробленої шкали удосконалено методичний підхід до оцінювання пріоритетності реалізації фінансового потенціалу банку за напрямами залучення та розміщення фінансових ресурсів представлений на рис. 4.2.

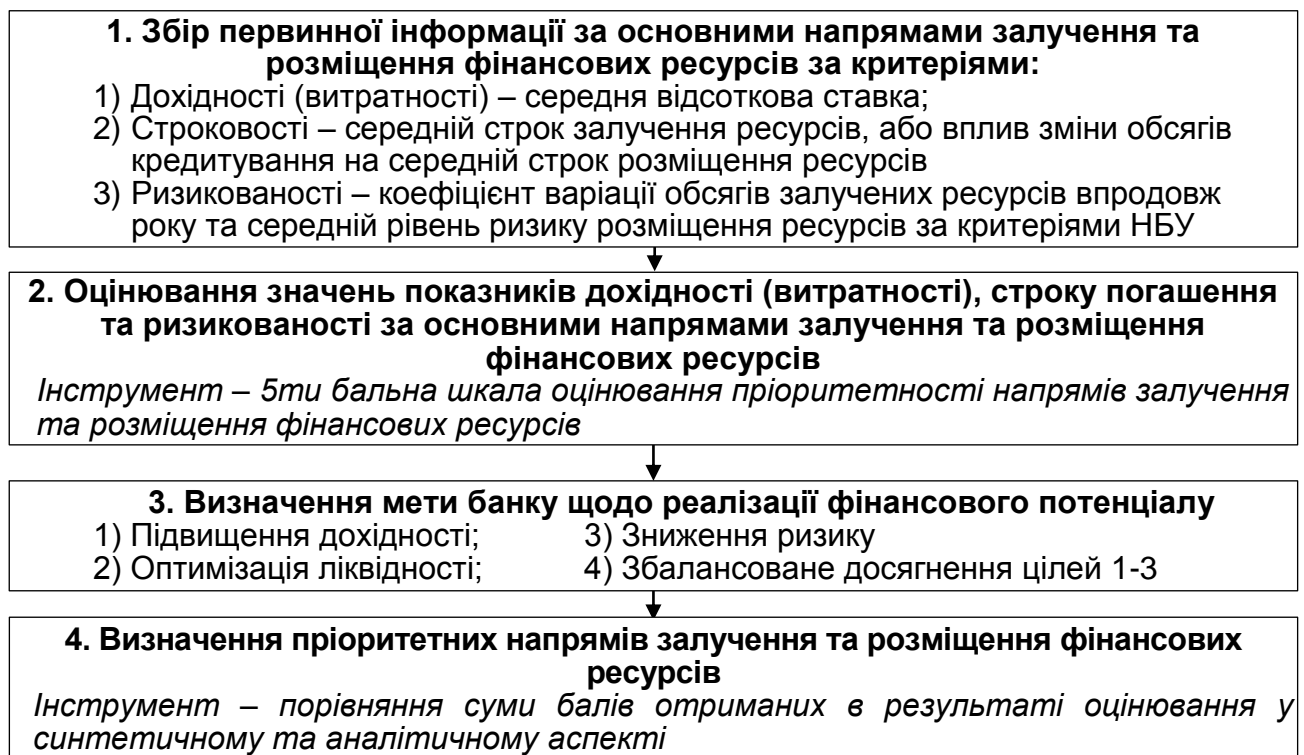

Рис. 4.2. Етапи й інструменти методичного підходу до визначення пріоритетів реалізації фінансового потенціалу банку

Як видно з рис. 4.2, методичний підхід до оцінювання пріоритетів напрямів реалізації фінансового потенціалу банку дозволяє за допомогою п'ятибальної шкали оцінити пріоритет напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів зважаючи на мету банку щодо забезпечення

дохідності, оптимізації ліквідності або зниження ризику з метою прийняття обґрунтованих рішень з формування структури фінансової діяльності банку.

Результати реалізації методичного підходу до визначення пріоритетів напрямів реалізації фінансового потенціалу за даними обраних в п. 3.1 банків із спрямованістю на кредитування юридичних осіб за характеристиками дохідності (витратності), строковості та ризикованості за період з 01.01.2013 по 01.01.2017 та їх оцінка за шкалою представлені в табл. У.1-У.10. Для забезпечення комплексного та глибокого аналізу напрямів залучення фінансових ресурсів обраних банків проаналізовано відокремлені оцінки кожного з напрямів за характеристиками витратності, строковості та ризикованості (рис. 4.3).

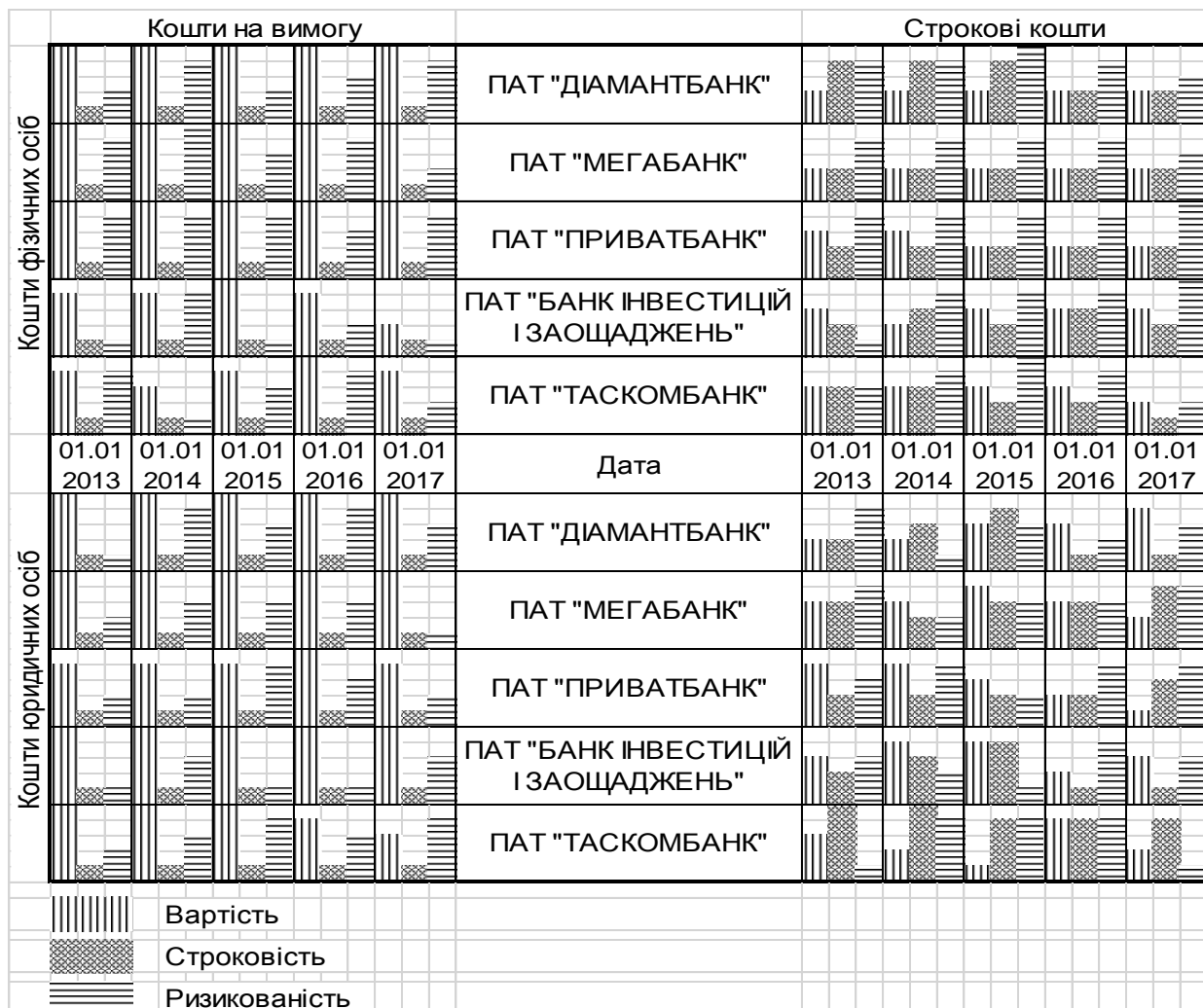

Рис. 4.3. Бальні оцінки напрямів залучення фінансових ресурсів за окремими характеристиками для обраних банків

Як видно з рис. 4.3 за допомогою бального оцінювання пріоритетності складових фінансового потенціалу банку можна не тільки виокремити найбільш прийнятні напрями залучення та розміщення коштів, а й проаналізувати зміни пріоритетів в динаміці та порівняти банки між собою. Для коштів на вимогу характерна низька оцінка за строковістю, адже зняття коштів може наступити у будь-який момент, та, відповідно, високі оцінки за вартістю. Для ПАТ «ПРИВАТБАНК» оцінки за вартістю коштів юридичних осіб на вимогу є трохи нижчими, що означає більші витрати банку за цим напрямом залучення ресурсів, аналогічно, для ПАТ «БАНК ІНВЕСТИЦІЙ І ЗАОЩАДЖЕНЬ» та ПАТ «ТАСКОМБАНК» такими є кошти фізичних осіб на вимогу. Визначальною характеристикою, таким чином, для коштів на вимогу є показник ризикованості, тобто рівень різких коливань обсягів коштів. Найгірші оцінки за цією характеристикою отримав ПАТ «Банк інвестицій та заощаджень», що вказує на необхідність впровадження в даному банку заходів щодо управління різкими коливаннями обсягів фінансових ресурсів за цим напрямом залучення. Що стосується строкових коштів, то вартість фінансових ресурсів фізичних осіб є вищою за ресурси юридичних осіб.

Стабільний середній рівень оцінок за характеристикою вартості строкових ресурсів фізичних осіб (рис. 4.3) має ПАТ «ТАСКОМБАНК» та ПАТ «БАНК ІНВЕСТИЦІЙ І ЗАОЩАДЖЕНЬ». Щодо строковості, то три роки поспіль високі оцінки за тривалістю зберігання коштів фізичних осіб мав ПАТ «ДІАМАНТБАНК», однак на 01.01.2016 цей показник знизився. За строковістю коштів юридичних осіб лідером впродовж усього періоду дослідження є ПАТ «ТАСКОМБАНК», який за останні 3 роки вийшов і на високі оцінки ризикованості строкових коштів (табл. У.9). Оцінювання показало, що за строковими коштами фізичних осіб ризику різких коливань обсягів майже немає, тобто даний вид ресурсу є добре прогнозованим. Для строкових коштів юридичних осіб ризик різких коливань обсягів є більшим для усіх банків, найбільшу увагу даному показнику слід приділити ПАТ «ДІАМАНТБАНК», який на 01.01.2016 отримав найнижчу оцінку за цією характеристикою та за даним напрямом залучення ресурсів в цілому.

На 01.01.2016 р. майже за всіма характеристиками оцінки напрямів залучення коштів банками знизились порівняно із попереднім періодом. Однак, варто зазначити, що в 2015 році ПАТ «ТАСКОМБАНК» отримав

високі бали порівняно із іншими банками за напрямом залучення строкових ресурсів юридичних осіб. На 01.01.2017 р. спостерігалось підвищення стабільності обсягів фінансових ресурсів за усіма напрямками залучення в усіх досліджуваних банках, що свідчить про поступове відновлення довіри вкладників до банківського сектору.

Аналогічно проаналізовано бальні оцінки напрямів розміщення фінансових ресурсів обраних банків за характеристиками дохідності, строковості та ризикованості (рис. 4.4).

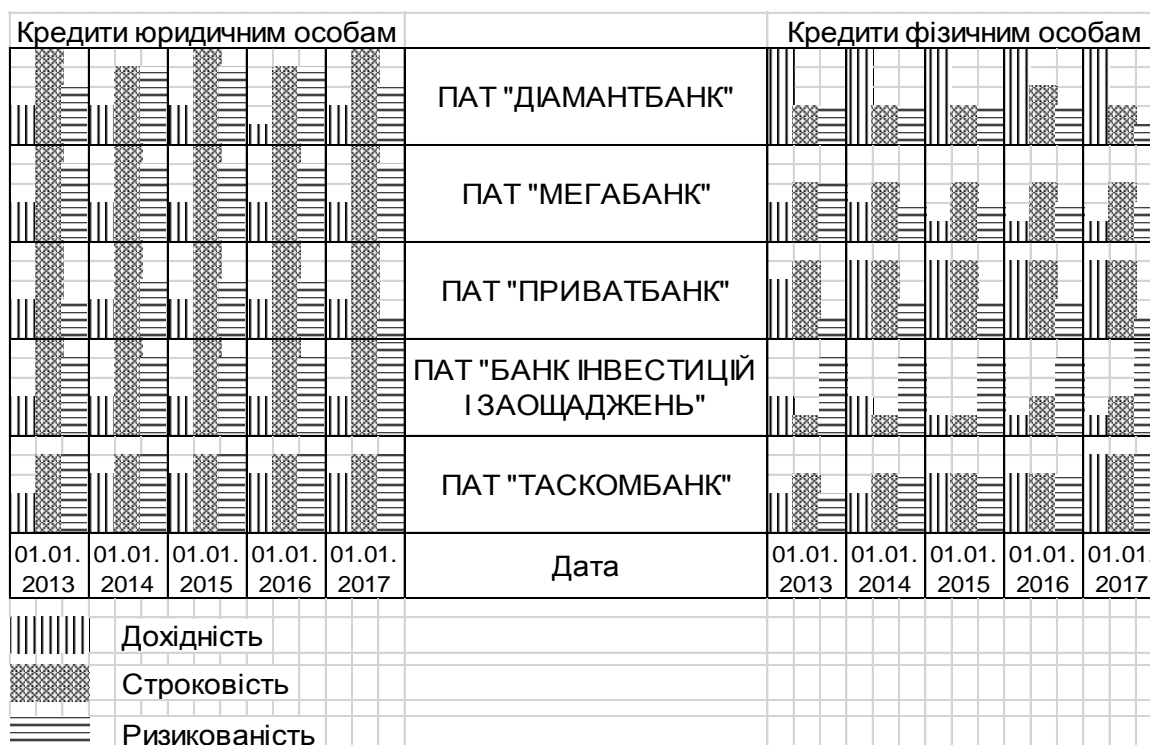

Рис. 4.4. Бальні оцінки напрямів розміщення фінансових ресурсів за окремими характеристиками для обраних банків

Як видно з рис. 4.4. дохідність кредитів юридичним особам є приблизно однаковою для усіх обраних банків – від 10 до 15%. Дохідність кредитів фізичним особам вища, адже вони є більш ризикованими, що й показало оцінювання. Найбільш високий дохід з вкладення коштів в кредити фізичним особам отримує ПАТ «ДІАМАНТБАНК». Дохідність кредитів фізичним особам є низькою у ПАТ «МЕГАБАНК», що говорить про те, що банку необхідно зосередити усі зусилля на кредитуванні юридичних осіб, або вжити заходи до підвищення дохідності кредитів фізичним особам. У ПАТ «БАНК

ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ» характеристики дохідності та строковості кредитів фізичних осіб є низькими, але на відміну від інших досліджуваних банків ПАТ «БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ» має найвищий рівень за характеристикою ризикованості, що є позитивним і вказує на необхідність якісного управління і іншими показниками кредитів фізичних осіб для підвищення загального рівня кредитної діяльності. Беручи до уваги нестабільність економічної ситуації, було прийнято за позитивне більш короткий строк надання кредитів. За цієї умови кредити юридичним особам є більш привабливими для усіх обраних банків.

Розподіл пріоритетів за оцінками характеристик витратності (дохідності), строковості та ризикованості напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів, а також за сумарною кінцевою оцінкою представлені в табл. 4.13.

Таблиця 4.13

**Розподіл пріоритетів напрямів залучення та розміщення
фінансових ресурсів банками за сумою балів
з 01.01.2013 по 01.01.2017**

Показник	Банк	Джерела залучення фінансових ресурсів								Напрями розміщення фінансових ресурсів			
		ФОВ		ФОС		ЮОВ		ЮОС		КФО		КЮО	
		Σ	П	Σ	П	Σ	П	Σ	П	Σ	П	Σ	П
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Аналітичний аспект (max 256): пріоритети напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів за кожним критерієм окремо													
Пріоритет за критерієм витратності	ПАТ «ДІАМАНТБАНК»	25	I	10	III	25	I	14	II	25	I	9	II
	ПАТ «МЕГАБАНК»	25	I	10	III	25	I	15	II	7	II	10	I
	ПАТ «ПРИВАТБАНК»	25	I	12	IV	21	II	14	III	19	I	10	II
	ПАТ «БІЗ»	19	II	14	IV	25	I	16	III	7	II	10	I
	ПАТ «ТАСКОМБАНК»	20	II	14	III	22	I	12	IV	14	I	14	I
Пріоритет за критерієм строковості	ПАТ «ДІАМАНТБАНК»	5	III	16	I	5	III	11	II	11	II	23	I
	ПАТ «МЕГАБАНК»	5	III	10	II	5	III	15	I	15	II	25	I
	ПАТ «ПРИВАТБАНК»	5	IV	10	II	5	III	11	I	20	II	25	I
	ПАТ «БІЗ»	5	III	12	I	5	III	11	II	7	II	25	I
	ПАТ «ТАСКОМБАНК»	5	III	11	II	5	III	22	I	16	II	20	I
Пріоритет за критерієм ризикованості	ПАТ «ДІАМАНТБАНК»	15	II	20	I	15	II	13	III	9	II	18	I
	ПАТ «МЕГАБАНК»	18	II	19	I	12	IV	16	III	11	II	20	I
	ПАТ «ПРИВАТБАНК»	19	II	21	I	13	IV	17	III	8	II	12	I
	ПАТ «БІЗ»	9	III	18	I	9	III	13	II	24	I	21	II
	ПАТ «ТАСКОМБАНК»	14	III	18	I	16	II	14	III	15	II	20	I

Продовження табл. 4.13

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Синтетичний аспект (max 756): пріоритети джерел залучення та розміщення фінансових ресурсів за сукупністю критеріїв													
Пріоритет за всіма критеріям разом	ПАТ «ДІАМАНТБАНК»	45	II	46	I	45	II	38	III	45	II	50	I
	ПАТ «МЕГАБАНК»	48	I	39	IV	42	III	46	II	33	II	55	I
	ПАТ «ПРИВАТБАНК»	49	I	43	II	40	IV	42	III	47	I	47	I
	ПАТ «БІЗ»	33	IV	44	I	39	III	40	II	38	I	56	II
	ПАТ «ТАСКОМБАНК»	39	III	43	II	43	II	48	I	45	II	54	I

ПАТ «БІЗ» - ПАТ «БАНК ІНВЕСТИЦІЙ І ЗАОЩАДЖЕНЬ»,
 Σ - сума балів за період з 01.01.2013 по 01.01.2017,
 П – пріоритет за сумою балів.

Як видно з табл. 4.13 за напрямом залучення фінансових ресурсів для ПАТ «ДІАМАНТБАНК» найбільш пріоритетним напрямом є строкові кошти фізичних осіб. Окрім того на визначення сумарного пріоритету більший вплив чинять характеристики строковості та ризикованості. Розподіл пріоритету за характеристикою витратності сильно відрізняється від його розподілу за іншими характеристиками для даного банку. Зважаючи на високий інтерес банку до витратності напрямів залучення фінансових ресурсів, отриманий результат вказує на необхідність якісного управління цією характеристикою. Особливу увагу слід звернути на залучення коштів від юридичних осіб на вимогу, адже цей напрям є на другому місці за сумарним пріоритетом і ризикованістю, і на першому за вартістю. Для ПАТ «МЕГАБАНК» та ПАТ «ПРИВАТБАНК» найвищий сумарний бал отримали кошти фізичних осіб на вимогу. Зважаючи, що за строковістю, безумовно, переважають строкові кошти, а ризикованість для коштів на вимогу є навіть вищою за значення цієї характеристики за строковими коштами, то отриманий результат вказує на високу вартість залучення коштів на строкові рахунки фізичних та юридичних осіб для даних банків. В ПАТ «БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ» за досліджуваний період відбулась зміна пріоритету залучення від строкових коштів юридичних осіб до строкових коштів фізичних осіб (табл. У.7). Причому на формування сумарного пріоритету значний вплив спричинила ризикованість напрямів залучення. Як показали результати оцінювання, залучення коштів від фізичних осіб на строкові рахунки є для даного банку більш витратним, але ці кошти є більш стабільними.

Для ПАТ «ТАСКОМБАНК» найбільш доцільним напрямом

залучення коштів є строкові кошти юридичних осіб. Але, якщо проаналізувати динаміку бальних оцінок напрямів залучення ПАТ «ТАСКОМБАНК», то видно постійні зміни пріоритетів (табл. У.9), що говорить про незбалансовану систему управління залученням фінансових ресурсів. Найменш пріоритетним напрямом залучення фінансових ресурсів є кошти фізичних осіб на вимогу, що говорить про необхідність роботи в даному напрямі, управління строками залучення коштів та обсягами вкладення і зняття коштів.

Слід зауважити, що за думкою експертів населення України має значні обсяги вільних фінансових ресурсів переважно в готівковій формі і за сприятливих макроекономічних умов і відновлення довіри до банківської системи вони можуть бути спрямовані у банківські депозити, отже важливим завданням є робота саме за цим напрямом залучення коштів [258, с. 287].

Результати оцінювання напрямів розміщення фінансових ресурсів показують, що для усіх банків пріоритетним є вкладення коштів в кредити юридичних осіб. При чому, як показують оцінки, цей напрям розміщення коштів є набагато більш розвиненим ніж кредитування фізичних осіб, особливо дана різниця помітна для ПАТ «МЕГАБАНК» (табл. У.6) та ПАТ «БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ» (табл. У.8). Для ПАТ «БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ» вкладення фінансових ресурсів в кредити фізичних осіб та кредити юридичних осіб має однаковий пріоритет за показником ризикованості, що вказує на необхідність приділення більшої уваги іншим

Таким чином, проаналізовано основні напрями залучення та розміщення фінансових ресурсів п'яти банків із спрямованістю діяльності на кредитування юридичних осіб. Напрями залучення та розміщення ресурсів оцінено на основі п'ятибальної шкали за характеристиками витратності (дохідності), строковості та ризикованості, що дозволило визначити найбільш пріоритетні для кожного з банків напрями залучення та розміщення фінансових ресурсів та виявити недоліки в управлінні кожною характеристикою обраних напрямів. Слід зазначити, що оцінювання показало достатньо високі і схожі за банками оцінки напрямів розміщення фінансових ресурсів і достатньо різні оцінки напрямів залучення коштів, що говорить про необхідність поліпшення процедур управління процесом залучення фінансових ресурсів, особливо зважаючи на зниження довіри до банківської системи за останній період.

РОЗДІЛ 5. ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

5.1. Удосконалення методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку

Як визначено в підрозділі 1.1, фінансовий потенціал банку – це система граничних можливостей банку щодо залучення, розміщення та відтворення фінансових ресурсів, реалізація яких відображається у показниках фінансової діяльності, що забезпечує досягнення мети банку за допомогою ефективного управління, враховуючи умови функціонування та розвитку банку. Отже, відповідно до дефініції фінансового потенціалу банку та послідовності етапів визначених в п. 2.1, оцінювання фінансового потенціалу банку передбачає комплексне оцінювання напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів банком в контексті їх ефективності, досягнення мети банку і отримання максимального результату.

Спираючись на роботи [45, 85, 152, 213, 214, 256], а також глибокий аналіз поняття ефективність в роботі проф. М.С. Солодкої [233], можна зробити висновок, що в більшості наукових праць ефективність визначається як відношення результату до пов'язаних із ним витрат. При цьому існує два основних підходи: витратний, коли результат порівнюють із рівнем понесених витрат, і ресурсний, коли результат порівнюють із обсягом витрачених ресурсів. Однак слід зазначити, що рівень понесених витрат також залежить від обсягу ресурсів. О.М. Рудаков [225] дотримується думки, що показник оцінки ефективності залучення депозитних ресурсів повинен враховувати їх дохідність, обсяг та ризику, що бере на себе банк. О.В. Лисенок в роботі [150] в якості показника ефективності кредитних операцій пропонує співвідношення доходу та ризику. Отже, показники, що характеризують напрями залучення та розміщення фінансових ресурсів, визначені в підрозділі 4.2, у співвідношенні до обсягів залучення та розміщення ресурсів за даними напрямами в повній мірі характеризують і ефективність здійснення цих операцій. Як зазначено в п. 3.2, природним обмеженням фінансового потенціалу банку слугує економічна

доцільність. Адже, після прийняття змін до Інструкції [198] НБУ не регламентує законодавчо максимальний обсяг зобов'язань. В свою чергу, максимальний обсяг фінансових можливостей банку регламентується опосередковано, за допомогою нормативу адекватності регулятивного капіталу Н2. Таким чином, в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку окрім обсягів залучення та розміщення ресурсів і характеристик їх ефективності доцільно враховувати розмір регулятивного капіталу банку.

Зважаючи на те, що, як визначено в п. 2.1, максимальний обсяг депозитного портфеля не регулюється законодавчо, а в процесі реалізації фінансового потенціалу керівництво банку повинно керуватись економічною доцільністю залучення коштів для здійснення активних операцій, для оцінювання фінансового потенціалу банку необхідно визначити економічно доцільний обсяг залучення коштів відносно максимально можливого обсягу їх вкладень. Спираючись на обґрунтовані у п. 3.1 основні складові структури фінансового потенціалу банку згідно статей офіційної фінансової звітності, якими є кредити та депозити юридичних та фізичних осіб, для оцінювання фінансового потенціалу банку необхідним є визначення їх оптимального співвідношення. Для визначення оптимальності співвідношення між депозитним та кредитним портфелями у світовій практиці широко використовується показник Loan-to-Deposit Ratio (LTD). LTD вважається показником надійності банківської установи, адже відображає довгострокову ліквідність банку. Дослідження [125, с. 353; 273, с. 99] показують, що в періоди фінансової кризи значення даного показника завжди набагато вище, ніж в періоди стабільності та зростання. Отже, необхідним є прагнення до невисокого, оптимального значення LTD. У світовій практиці оптимальним вважається значення показника 80-90% [295]. При цьому в останні роки, зважаючи на вплив світової фінансової кризи збалансованим є значення LTD, що наближується до 100%, тобто коли кредитний портфель повністю сформований за рахунок депозитів клієнтів, але в такому випадку вважається, що банк немає вільних коштів для підтримання ліквідності або має робити це за рахунок більш дорогих ресурсів. Для банків, що мають стати агентами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб ФГВФО вимагає значення цього показника менше за 80% [203]. Але значення показника менш ніж 70% вказує, що банк недоотримає прибутку [100]. Зважаючи на посилення вимог НБУ до

банківських ризиків і необхідність банків контролювати рівень надійності і довгострокової ліквідності використання даного показника є доцільним для оцінювання фінансового потенціалу банку.

Як доведено у п. 1.1, відображенням фінансового потенціалу відтворення є дохід від його діяльності. Дохід банку є складним та багатокомпонентним. Найвагомішою частиною доходу банку, як визначено в п.1.2, є його процентні доходи. В структурі доходів банківської системи в 2016 році процентні доходи склали 71,2%, а процентні витрати 26,2% [250]. Зважаючи на те, що основними складовими фінансового потенціалу банку виділено напрями залучення та розміщення фінансових ресурсів, доцільно в якості відображення результативної складової та, відповідно, цільової функції обрати показник чистого процентного доходу банку.

Як показав аналіз у п. 2.2, найбільш доцільним методом оцінювання фінансового потенціалу банку є граничні методи, зокрема оптимізаційна задача. Формулювання оптимізаційної задачі включає цільову функцію та систему обмежень. Цільовою функцією оптимізаційної задачі є процентний дохід банку, що прагне максимуму (5.1):

$$F(P_1, P_2, \dots P_6, D_1, D_2, \dots D_6) \rightarrow \max, \quad (5.1)$$

де $P_1, P_2, \dots P_6$ – потенціальні обсяги залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками,

$D_1, D_2, \dots D_6$ – середня дохідність (витратність) залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками.

Потенціальні обсяги фінансових ресурсів, що можуть бути залучені та розміщені за основними напрямками описуються формулами (4.8 – 4.13). Обмеженнями функції є максимальний обсяг додаткового розміщення ресурсів, зважаючи на норматив регулятивного капіталу банку (5.2):

$$K_{\text{дод}} = \frac{PK (H2 - 0,1)}{H2 * 0,1 * R}, \quad (5.2)$$

де $H2$ – значення нормативу, що реально виконується банком;

R – середній зважений рівень ризику за кредитами наданими банком.

А також максимальний обсяг додаткового залучення депозитів, відповідно до рекомендованого значення коефіцієнту LTD – 100% (5.3):

$$D_{\text{дод}} = V_{\text{кред}} - D, \quad (5.3)$$

де $V_{\text{кред}}$ – обсяг кредитів розрахований відповідно його можливого потенціального обсягу та обмеження на норматив адекватності регулятивного капіталу,

D – обсяг депозитів за основними напрямками, що вже сформований банком.

Оптимальною вважається структура зобов'язань якщо частка коштів на вимогу не перевищує 30%, строкових депозитів не менше 50%, а міжбанківських кредитів не більше 20% [39, с. 62]. Це співвідношення доцільно врахувати при побудові оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу банку. Отже, система обмежень задачі оптимізації для оцінювання фінансового потенціалу банку України із найбільш розповсюдженим підходом до спеціалізації діяльності представлена в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Система обмежень оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу банку

№ п/п	Змінна	Умова	Константа обмеження
1	ФОВі	\leq	P_i (фов)
2	ФОСі	\leq	P_i (фос)
3	ЮОВі	\leq	P_i (юов)
4	ЮОСі	\leq	P_i (юос)
5	КФОі	\leq	P_i (кфо)
6	КЮОі	\leq	P_i (кюо)
7	$V_{\text{кред}}$ (загальний)	\leq	$K + K_{\text{дод}}$
8	$V_{\text{деп}}$ (загальний)	\geq	$V_{\text{кред}}$ або $D + D_{\text{дод}}$
9	$\text{ФОВі} + \text{ЮОВі} / \text{ФОСі} + \text{ЮОСі}$	\leq	3/7

P_i – потенціал залучення або, відповідно, розміщення ресурсів і-банку;

$V_{\text{кред}}$, $V_{\text{деп}}$ – загальний обсяг кредитів та, відповідно, коштів залучених від фізичних та юридичних осіб;

K , D – обсяг кредитів та депозитів фізичних і юридичних осіб, що вже сформований банком.

На основі системи обмежень (табл. 5.1) побудовано оптимізаційні

задачі оцінювання фінансового потенціалу банків ПАТ «ПРИВАТБАНК», ПАТ «ДІАМАНТБАНК», ПАТ «МЕГАБАНК», ПАТ «БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ» та ПАТ «ТАСКОМБАНК». Оцінювання здійснено за допомогою пакету «Пошук рішення» MS Excel із використанням методу еволюційного пошуку рішення, так як використання стохастичних меж визначає нелінійний характер задачі. Загальний вигляд листа MS Excel представлений в табл. Ф.1. В результаті оцінювання отримані оптимальні значення обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів за кожним із основних напрямів фінансового потенціалу визначених у п. 3.1. Вирішення оптимізаційної задачі є фінальним етапом методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку, який спирається на систему пріоритетів, обмежень, визначені межі обсягів залучення та розміщення ресурсів за основними напрямками і визначається цільовою функцією: максимізації доходу, оптимізації ліквідності, мінімізації ризику та забалансованого досягнення усіх трьох цілей. Структурно-логічна схема методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку представлена на рис. 5.1. Як можна побачити за рис. 5.1 на перших двох етапах необхідно визначити спеціалізацію діяльності банку за структурними характеристиками і банки-конкуренти, що мають схожі характеристики структури діяльності. На даному етапі було обрано 14 банків, що мають найбільш розповсюджену структуру діяльності: основним напрямом розміщення фінансових ресурсів є кредити юридичним особам. На третьому та четвертому етапах відбувається відбір керованих факторів формування фінансового потенціалу банку і розраховується інтегральний показник, тобто позиція відносно інших банків кластеру з урахуванням точки зору споживачів банківських послуг.

На п'ятому етапі за допомогою моделей стохастичних меж основних складових фінансового потенціалу банку розраховуються потенційно можливі обсяги залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками фінансової діяльності банку. На шостому етапі основні джерела залучення та напрями розміщення фінансових ресурсів оцінюються за допомогою п'ятибальної шкали за критеріями дохідності (витратності), строковості та ризикованості, і на основі отриманих оцінок визначаються пріоритети основних джерел і напрямів у аналітичному та синтетичному аспекті.

На сьомому етапі формується система обмежень реалізації

фінансового потенціалу банку.

1. Збір первинної інформації щодо показників, що характеризують структуру фінансової діяльності досліджуваного банку та інших банків:

Частка коштів інших банків в зобов'язаннях банку, Частка коштів фізичних осіб на вимогу в зобов'язаннях банку, Частка строкових коштів фізичних осіб в зобов'язаннях банку, Частка коштів юридичних осіб на вимогу в зобов'язаннях банку, Частка кредитів наданих фізичним особам в активах банку, Частка кредитів наданих юридичним особам в активах банку, Частка інвестицій в цінні папери в активах банку.

2. Визначення банків із схожими характеристиками діяльності за групами:

- 1) значна частка кредитів наданих фізичним особам;
- 2) значна частка коштів фізичних осіб на вимогу;
- 3) значна частка коштів інших банків в зобов'язаннях;
- 4) значна частка інвестицій в цінні папери;
- 5) значна частка кредитів наданих юридичним особам.

3. Збір інформації щодо керованих факторів формування фінансового потенціалу досліджуваного банку та інших банків у групі:

Оцінки банку за методиками рейтингових агентств; кількість років на ринку банківських послуг в Україні; кількість відділень банку в Україні; кількість населених пунктів України, в яких представлений банк; кількість власних банкоматів; середні відсоткові ставки за кредитними та за вкладними рахунками; численність персоналу; відсоток співробітників, що проходять додаткове навчання, тренінги; обсяг витрат на рекламу; кількість згадувань банку у ЗМІ; ліквідність (поточна); адекватність регулятивного капіталу; рівень резервування за кредитами.

4. Обчислення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку.

Таксономічний метод порівняльного аналізу.

5. Обчислення фінансового потенціалу залучення та потенціалу розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками.

(Обчислення потенційної частки банку на ринку за основними напрямками фінансової діяльності на основі рівня привабливості та частки регулятивного капіталу за допомогою стохастичних моделей)

$$P_i^{\text{pot}}(\text{ФОВ}) = \exp \{1,1336 + 0,2938 \ln X_{1i} + 0,7038 \ln X_{2i} + V_i\} \quad (V_i \in N(0; 0,0745))$$

$$P_i^{\text{pot}}(\text{ФОС}) = \exp \{-0,8879 + 0,4687 \ln X_{1i} + 0,8486 \ln X_{2i} + V_i\} \quad (V_i \in N(0; 0,1087))$$

$$P_i^{\text{pot}}(\text{ЮОВ}) = \exp \{2,6385 - 0,4551 \ln X_{1i} + 1,0448 \ln X_{2i} + V_i\} \quad (V_i \in N(0; 0,3028))$$

$$P_i^{\text{pot}}(\text{ЮОС}) = \exp \{3,0777 - 0,1877 \ln X_{1i} + 0,7977 \ln X_{2i} + 0,1343 X_3 + V_i\} \quad (V_i \in N(0; 0,1147))$$

$$P_i^{\text{pot}}(\text{КЮО}) = \exp \{0,7685 - 0,0417 \ln X_{1i} + 1,0187 \ln X_{2i} + V_i\} \quad (V_i \in N(0; 0,0053))$$

$$P_i^{\text{pot}}(\text{КФО}) = \exp \{-3,3442 + 0,4161 \ln X_{1i} + 1,2556 \ln X_{2i} + V_i\} \quad (V_i \in N(0; 0,1435))$$

X_{1i} - показник привабливості i -го банку; X_{2i} - частка регулятивного капіталу i -го банку в загальному його обсязі в банківській системі; X_3 - даммі-змінна часу. V_i - випадкова величина, що характеризує систематичний вплив факторів невизначеності на результат реалізації фінансового потенціалу банку;

$P_i^{\text{pot}}(\text{ФОВ})$ - частка коштів фізичних осіб на вимогу залучених i -банком в їх обсязі в банківській системі;

$P_i^{\text{pot}}(\text{ФОС})$ - частка строкових коштів фізичних осіб залучених i -банком в їх обсязі в банківській системі;

$P_i^{\text{pot}}(\text{ЮОВ})$ - частка коштів юридичних осіб на вимогу залучених i -банком в їх обсязі в банківській системі;

$P_i^{\text{pot}}(\text{ЮОС})$ - частка строкових коштів юридичних осіб залучених i - в їх обсязі в банківській системі;

$P_i^{\text{pot}}(\text{КЮО})$ - потенційна частка кредитів наданих фізичним особам i -банком в їх обсязі в банківській системі;

$P_i^{\text{pot}}(\text{КФО})$ - потенційна частка кредитів наданих юридичним особам i -банком в їх обсязі в банківській системі.

6. Обчислення пріоритетів реалізації складових фінансового потенціалу банку.

Оцінювання пріоритетів джерел залучення та напрямів розміщення фінансових ресурсів за допомогою розробленої 5-бальної шкали на основі показників дохідності (витратності), строковості та ризикованості.

7. Формування системи обмежень оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу банку.

- 1) Значення обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів не повинні перевищувати розраховані потенційно можливі обсяги;
- 2) Загальний максимальний обсяг кредитів повинен відповідати законодавчим вимогам зважаючи на рівень ризику та регулятивного капіталу;
- 3) Загальний обсяг залучених коштів не повинен бути меншим за розрахований обсяг кредитів;
- 4) Обсяг коштів на рахунках на вимогу не повинен перевищувати 30%.

8. Оцінювання фінансового потенціалу банку в залежності від його мети і аналіз результатів.

Вирішення оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу банку за 4 цільовими функціями, зважаючи на мету банку: максимізація доходу, підвищення ліквідності, мінімізація ризику та збалансоване максимальне наближення до досягнення усіх трьох цілей. Отримання цільових орієнтирів за обсягами залучення, розміщення та реалізації фінансових ресурсів за основними напрямками, що можуть стати основою тактичного та стратегічного планування діяльності банку для досягнення мети реалізації фінансового потенціалу

Рис. 5.1. Методичний підхід до оцінювання фінансового потенціалу банку

Фінальний восьмий етап методичного підходу оцінювання фінансового потенціалу банку (рис. 5.1) передбачає вирішення оптимізаційної задачі, в основу якої покладено систему обмежень, розраховані значення меж структурних складових фінансового потенціалу та оцінки пріоритетів основних напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів.

В результаті вирішення оптимізаційної задачі можна отримати цільові обсяги залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямами в абсолютному виразі, формування яких сприятиме досягненню визначеної мети банку: максимізації процентного доходу банку, оптимізації ліквідності, мінімізації ризику або збалансованого досягнення усіх трьох попередніх цілей.

В результаті реалізації методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банків отримано оптимальні значення основних структурних складових діяльності, а також значення показників процентного доходу, середньої оцінки за строками та середньої оцінки за ризиком (табл. X.1 – X.5). Результати оцінювання складових фінансового потенціалу банку на прикладі ПАТ «ТАСКОМБАНК» за напрямами залучення та розміщення фінансових ресурсів та аналіз ступеня реалізації потенціалу за обсягами діяльності подано в табл. 5.2.

Таблиця 5.2

**Потенціал залучення та розміщення фінансових ресурсів
ПАТ «ТАСКОМБАНК» за період з 01.01.2013 по 01.01.2017**

Показник	Напрямок залучення (розміщення) ресурсів	Значення показника на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1	2	3	4	5	6	7
Потенційно можливі значення	ФОВ (тис. грн)	428 607	579612	778125	1902867	3653868
	ФОС (тис. грн)	958 540	1471218	1600928	3885349	8701869
	ЮОВ (тис. грн)	538 518	808307	985957	2475947	5467995
	ЮОС (тис. грн)	614 578	938614	985417	1790827	2948135
	КФО (тис. грн)	190 432	286458	350671	833190	1903549
	КЮО (тис. грн)	1 647 329	2492801	2958804	5667638	8483841
Реальні значення	ФОВ (тис. грн)	99714	34367	86790	87266	181185
	ФОС (тис. грн)	872320	1156165	1287246	1050647	2182791
	ЮОВ (тис. грн)	419662	349404	443887	522734	1230062
	ЮОС (тис. грн)	420552	412715	488183	881644	2140330
	КФО (тис. грн)	151726	119866	60721	100285	258224

	КЮО (тис. грн)	1346106	1970073	2050205	2641260	5346728
--	----------------	---------	---------	---------	---------	---------

Продовження табл.5.2

1	2	3	4	5	6	7
Відсоток реалізації потенціалу	ФОВ (%)	23,26	5,93	11,15	4,59	4,96
	ФОС (%)	91,01	78,59	80,41	27,04	25,08
	ЮОВ (%)	77,93	43,23	45,02	21,11	22,50
	ЮОС (%)	68,43	43,97	49,54	49,23	72,60
	КФО (%)	79,67	41,84	17,32	12,04	13,57
	КЮО (%)	81,71	79,03	69,29	46,60	63,02

З табл. 5.2 видно, що відсоток реалізації потенціалу залучення коштів від фізичних осіб на вимогу в ПАТ «ТАСКОМБАНК» є низьким і в останні 2 роки не перевищує 5%, що вказує на значний потенціал цього напрямку. Відсоток реалізації потенціалу залучення строкових коштів фізичних осіб сягав найвищого значення на 01.01.2013 – 91,01% і поступово знижувався, так що на 01.01.2017 склав 25,08%, аналогічна тенденція спостерігається і в напрямку залучення коштів від юридичних осіб на вимогу. Зважаючи, що за результатами аналізу проведеного в п. 4.2 (табл. 4.13) ці напрями отримали другий пріоритет за сумою балів, для збільшення ресурсної бази банку необхідним є спрямування управлінських зусиль на підвищення рівня реалізації потенціалу залучення фінансових ресурсів із зазначених джерел. Аналіз проведений в п. 4.2 показав, що найбільш привабливим джерелом залучення фінансових ресурсів для ПАТ «ТАСКОМБАНК» є строкові кошти юридичних осіб. За даними станом на 01.01.2017 відсоток реалізації фінансового потенціалу за цим напрямом залучення зріс до 72,60%, що безумовно є позитивним, але й вказує на наближення банку до вичерпання потенціалу залучення коштів із цього джерела, а отже вимагає додаткових зусиль щодо покращання якості обслуговування строкових рахунків юридичних осіб і зростання таким чином фінансового потенціалу.

За напрямами розміщення фінансових ресурсів перший пріоритет мають кредити надані юридичним особам – відсоток реалізації потенціалу складає 63,02%. Слід зазначити, що з 01.01.2016 по 01.01.2017 потенціал розміщення коштів ПАТ «ТАСКОМБАНК» зріс у 1,5 рази, що відкриває широкі перспективи розвитку діяльності банку у цьому напрямі. Позитивним є високі бали за критерієм ризикованості (табл. 4.13) та строковості кредитів наданих юридичним особам. За напрямом розміщення фінансових ресурсів у кредити фізичним особам

відсоток реалізації потенціалу склав 13,57%. В процесі підвищення рівня реалізації потенціалу за даним напрямом, як показав аналіз у п. 4.2, необхідно спрямувати управлінські зусилля на зниження рівня ризикованості та скорочення строків кредитування. Слід зауважити, що рівень дохідності кредитів наданих фізичним особам в ПАТ «ТАСКОМБАНК» є достатньо низким порівняно із іншими досліджуваними банками і є на одному рівні із дохідністю кредитів наданих юридичним особам. Помітне зростання дохідності за цим напрямом спостерігається лише на кінець досліджуваного періоду, що є позитивним, але вимагає подальшої підтримки цієї тенденції.

Аналіз цільових обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів ПАТ «ТАСКОМБАНК» за основними напрямками отриманні в результаті вирішення оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу із цільовою функцією максимізації процентного доходу представлено в табл. 5.3.

Таблиця 5.3

Результати оцінювання фінансового потенціалу банку із цільовою функцією максимізації процентного доходу за даними ПАТ «ТАСКОМБАНК»

Показник	Напрямок залучення (розміщення) ресурсів	Значення показника на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
Розраховані обсяги залучення (розміщення) ресурсів	ФОВ (тис. грн)	105 678	44 445	113 783	125 925	341 225
	ФОС (тис. грн)	855 344	1 466 132	1 528 305	1 520 733	3 140 353
	ЮОВ (тис. грн)	425 320	488 960	549 047	756 608	1 825 506
	ЮОС (тис. грн)	383 663	570 221	400 117	1 277 652	2 249 638
	КФО (тис. грн)	165 477	134 466	90 236	139 017	559 601
	КЮО (тис. грн)	1 604 514	2 435 225	2 500 984	3 541 886	6 987 504
Відсоток реалізації потенціалу за розрахованими обсягами	ФОВ (%)	24,66	7,67	14,62	6,62	9,34
	ФОС (%)	89,23	99,65	95,46	39,14	36,09
	ЮОВ (%)	78,98	60,49	55,69	30,56	33,39
	ЮОС (%)	62,43	60,75	40,60	71,34	76,31
	КФО (%)	86,90	46,94	25,73	16,68	29,40
	КЮО (%)	97,40	97,69	84,53	62,49	82,36
Потенційний процентний дохід		101 647	172 467	129 834	339 998	581 842
Реальний процентний дохід		57 504	151 798	61 912	270 376	393 601
Відсоток реалізації потенціалу отримання процентного доходу (%)		56,57	88,02	47,69	79,52	67,65

Як можна побачити з табл. 5.3, максимізація процентного доходу передбачає загальне збільшення обсягів реалізації фінансового потенціалу, причому змін у структурі залучення та розміщення фінансових ресурсів не спостерігається, що говорить про оптимальність формування структури діяльності в ПАТ «ТАСКОМБАНК». За досліджуваний період відсоток реалізації потенціалу за процентним доходом у більшості випадків перевищує 50%, а на 01.01.2014 навіть сягнув 88,02%. При цьому підвищенню реалізації потенціалу за процентним доходом до 01.01.2015 сприяло підвищення обсягів залучення строкових коштів від фізичних осіб, а надалі пріоритет змінився на користь строкових коштів юридичних осіб. Що стосується напрямів розміщення фінансових ресурсів, то впродовж усього періоду переважають кредити надані юридичним особам і саме підвищення реалізації фінансового потенціалу розміщення коштів за даним напрямом сприяє наближенню до отримання потенційно можливого доходу. Загалом відсоток реалізації потенціалу залучення та розміщення фінансових ресурсів залишається достатньо низьким і основним обмеженням його збільшення є недостатній рівень капіталізації банку.

Графічне відображення порівняння сформованої ПАТ «ТАСКОМБАНК» структури напрямів залучення та розміщення ресурсів і структури необхідної для реалізації його фінансового потенціалу станом на 01.01.2017 представлено на рис. 5.2.

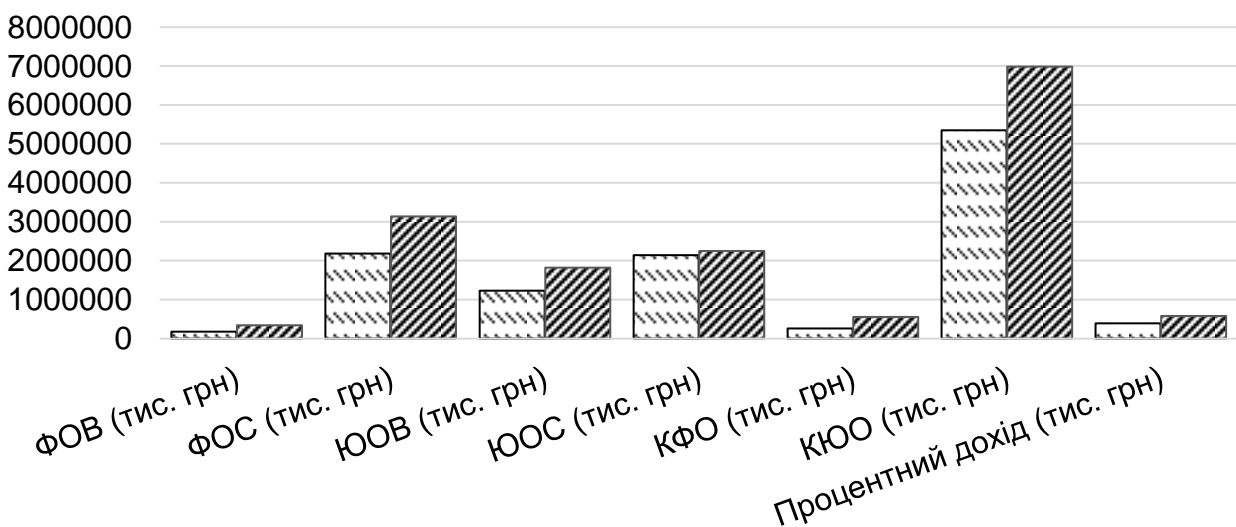

Рис. 5.2. Сформована та потенційна (з метою підвищення доходу) структура залучення та розміщення ресурсів ПАТ «ТАСКОМБАНК» станом на 01.01.2017

Як видно з рис. 5.2 для підвищення процентного доходу на 188,2 млн грн до потенційно можливого рівня ПАТ «ТАСКОМБАНК» необхідно збільшити загальні обсяги залучення та розміщення ресурсів, зокрема вкладення коштів у кредити юридичним особам майже на 20%. Забезпечити додаткові обсяги розміщення найбільш раціонально за рахунок залучення строкових коштів фізичних осіб, а також коштів юридичних осіб на вимогу. За даними розрахунків табл. X.2 при формуванні структури залучення та розміщення ресурсів, рекомендованої для зростання реалізації потенціалу, можливе зниження загальної оцінки за строками, що пояснюється збільшенням обсягів залучення коштів юридичних осіб на вимогу, але при цьому середня оцінка за ризиком зростає від 3,02 до 3,09 за п'ятибальною шкалою. Отже, за умови забезпечення належного рівня ліквідності, банк має можливість підвищення рівня реалізації фінансового потенціалу без значних змін у структурі діяльності.

Результати аналізу цільових обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів отримані в результаті вирішення оптимізаційної задачі за критерієм максимізації бальної оцінки за строком, тобто з метою оптимізації ліквідності представлені в табл. 5.4.

Таблиця 5.4

Результати оцінювання фінансового потенціалу банку із цільовою функцією максимізації бальної оцінки за строковістю за даними ПАТ «ТАСКОМБАНК»

Показник	Напрямок залучення (розміщення) ресурсів	Значення показника на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
Розраховані обсяги залучення (розміщення) ресурсів	ФОВ (тис. грн)	84 765	29 292	90 194	76 540	94 115
	ФОС (тис. грн)	741 473	982 842	1 105 709	1 263 282	1 091 671
	ЮОВ (тис. грн)	356 744	296 993	357 236	480 157	618 083
	ЮОС (тис. грн)	614 556	938 596	985 188	1 790 258	2 946 811
	КФО (тис. грн)	129 087	102 140	48 726	85 373	165 885
	КЮО (тис. грн)	1 647 230	2 143 912	2 489 468	3 524 850	4 583 029
Відсоток реалізації потенціалу за розрахованими обсягами	ФОВ (%)	19,78	5,05	11,59	4,02	2,58
	ФОС (%)	77,35	66,80	69,07	32,51	12,55
	ЮОВ (%)	66,25	36,74	36,23	19,39	11,30
	ЮОС (%)	100,00	100,00	99,98	99,97	99,96
	КФО (%)	67,79	35,66	13,90	10,25	8,71
	КЮО (%)	99,99	86,00	84,14	62,19	54,02
Потенційна оцінка за строковістю		3,56	3,75	3,29	3,41	3,43
Потенційна оцінка за строковістю		3,56	3,75	3,29	3,41	3,43
Реальна оцінка за строковістю		3,35	3,5	3,04	3,24	3,05
Відсоток реалізації потенціалу оптимізації ліквідності (%)		94,10	93,33%	92,40	95,01	88,92

Отже з табл. 5.4 видно, що оптимізація діяльності банку за критерієм строковості передбачає максимальну реалізацію потенціалу залучення строкових коштів юридичних осіб із зменшенням зусиль спрямованих на залучення коштів від фізичних осіб і паралельне зменшення обсягів кредитування, що свідчить про тривалі строки надання кредитів в ПАТ «ТАСКОМБАНК». Високий відсоток реалізації потенціалу оптимізації діяльності за строками вказує, що за існуючих умов банк не зможе значно покращити ліквідність, що вимагає нових підходів до управління нею і цілеспрямованих управлінських рішень. Результати графічного аналізу сформованої банком структури діяльності та рекомендованої для підвищення рівня ліквідності станом на 01.01.2017 представлені на рис. 5.3.

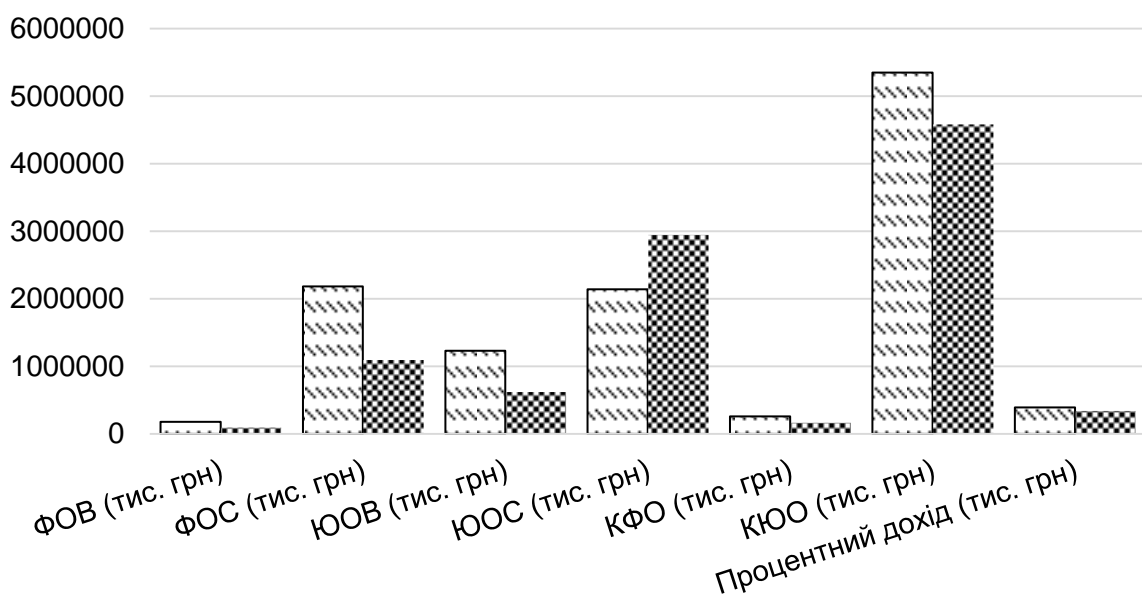

Рис. 5.3. Сформована та потенційна (з метою оптимізації ліквідності) структура залучення та розміщення ресурсів ПАТ «ТАСКОМБАНК» станом на 01.01.2017

Як видно з рис. 5.3 для забезпечення оптимальної структури за строками ПАТ «ТАСКОМБАНК» необхідно скоротити обсяги залучення та розміщення ресурсів за усіма напрямками, окрім строкових коштів юридичних осіб, які банк має можливість залучати на строки в середньому більше року. При цьому зменшення обсягів діяльності може призвести до зменшення чистого процентного доходу на 55,6 млн грн або на 14%. Окрім того, як видно з табл. 5.3 така структурна перебудова

вимагає повної реалізації потенціалу залучення строкових коштів юридичних осіб, що вимагає згачних управлінських зусиль. Отже, доцільним є управління ліквідністю не за рахунок зміни структури діяльності, а за рахунок забезпечення нецінового стимулювання збільшення строків залучення коштів, зокрема від фізичних осіб.

Результати вирішення оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу банку за критерієм мінімізації ризику представлено в табл. 5.5.

Таблиця 5.5

Результати оцінювання фінансового потенціалу банку із цільовою функцією максимізації бальної оцінки за ризикованістю за даними ПАТ «ТАСКОМБАНК»

Показник	Напрямок залучення (розміщення) ресурсів	Значення показника на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
Розраховані обсяги залучення (розміщення) ресурсів	ФОВ (тис. грн)	206410	29275	74417	168557	124122
	ФОС (тис. грн)	956735	1460621	1600688	2070147	4241227
	ЮОВ (тис. грн)	356717	298421	379311	445016	2153136
	ЮОС (тис. грн)	357492	936815	415517	1752480	1072372
	КФО (тис. грн)	128971	104239	51811	86007	292747
	КЮО (тис. грн)	1647304	2492801	1742848	4337017	7293642
Відсоток реалізації потенціалу за розрахованими обсягами	ФОВ (%)	48,16	5,05	9,56	8,86	3,40
	ФОС (%)	99,81	99,28	99,99	53,28	48,74
	ЮОВ (%)	66,24	36,92	38,47	17,97	39,38
	ЮОС (%)	58,17	99,81	42,17	97,86	36,37
	КФО (%)	67,73	36,39	14,77	10,32	15,38
	КЮО (%)	100,00	100,00	58,90	76,52	85,97
Потенційна бальна оцінка за ризикованістю		3,18	3,91	4,35	3,94	3,21
Реальна бальна оцінка за ризикованістю		3,01	3,86	4,26	3,88	3,02
Відсоток реалізації потенціалу мінімізації ризиків (%)		94,65	98,72	97,93	98,48	94,08

Як свідчать дані табл. 5.5 найбільш надійним джерелом фінансових ресурсів є строкові кошти фізичних осіб, але на кінець періоду зниженню загального рівня ризику сприяло б залучення коштів юридичних осіб на вимогу, які за критерієм ризику є більш пріоритетними аніж строкові кошти юридичних осіб, що вимагає прийняття відповідних управлінських рішень. Відсоток реалізації потенціалу мінімізації ризику показує, що банк наблизився до повної реалізації фінансового потенціалу за цим

критерієм, і ця ситуація вимагає якісної зміни підходів до управління ризиками. Графічний аналіз сформованої структури діяльності за основними напрямками залучення та розміщення ресурсів ПАТ «ТАСКОМБАНК» та рекомендованої структури для мінімізації ризиків представлений на рис. 5.4.

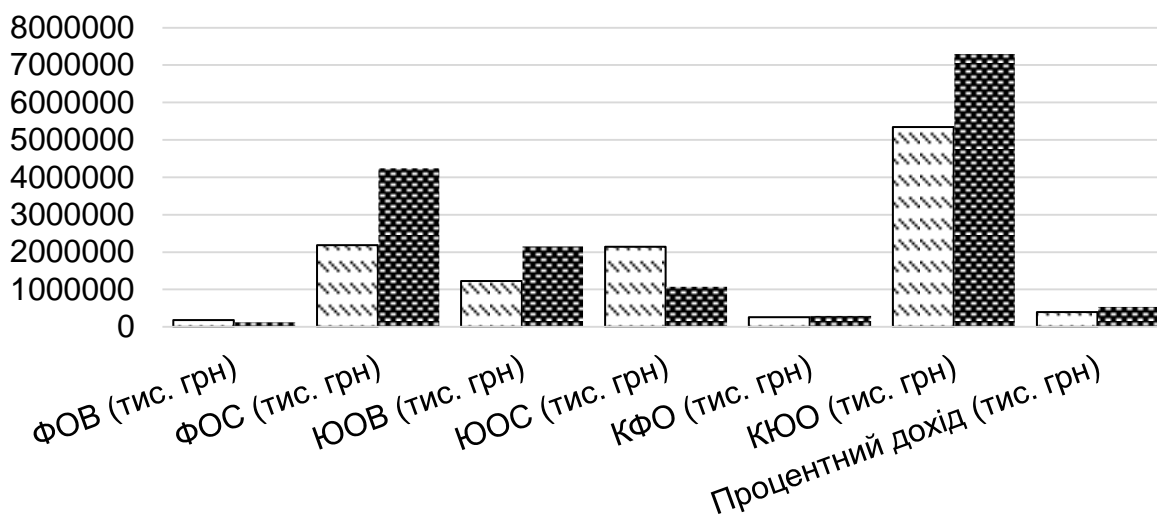

Рис. 5.4. Сформована та потенційна (з метою зниження ризиків) структура залучення та розміщення ресурсів ПАТ «ТАСКОМБАНК» станом на 01.01.2017

Як видно з рис. 5.4, з метою зниження рівня ризиків ПАТ «ТАСКОМБАНК» необхідно збільшити обсяги залучення строкових коштів фізичних осіб та коштів юридичних осіб на вимогу, що забезпечить зростання обсягів кредитування юридичних осіб, рівень ризику за якими складає в середньому 8% за методикою НБУ. При цьому, рекомендовано зменшити обсяги залучення строкових коштів юридичних осіб, це пояснюється тим, що, не дивлячись на можливість залучення коштів за цим напрямом на довгий строк, їх обсяги схильні до значних коливань. Слід зазначити, що формування рекомендованої структури сприятиме не тільки зниженню рівня ризику, але й збільшенню обсягів чистого процентного доходу на 139,2 млн грн.

Таким чином, зважаючи на результати отримані в аналітичному аспекті оцінювання фінансового потенціалу банку, можна зробити висновок, що за існуючих умов функціонування банк має потенціал до нарощування обсягів діяльності та значного підвищення процентного доходу, однак за критеріями строковості та ризикованості потенціал банку майже вичерпано,

що вказує на необхідність якісної зміни підходів до управління ліквідністю та ризиками.

Проаналізуємо цільові обсяги та результати оцінювання фінансового потенціалу отримані при вирішенні оптимізаційної задачі за критерієм збалансованого досягнення усіх трьох цілей – максимізації процентного доходу, оптимізації ліквідності та мінімізації ризиків (табл. 5.6).

Таблиця 5.6

**Результати оцінювання фінансового потенціалу банку із
цільовою функцією збалансованого досягнення максимізації доходу,
оптимізації ліквідності та мінімізації ризику за даними
ПАТ «ТАСКОМБАНК»**

Показник	Напрямок залучення (розміщення) ресурсів	Значення показника на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
Розраховані обсяги залучення (розміщення) ресурсів	ФОВ (тис. грн)	110852	24140	104747	127782	246866
	ФОС (тис. грн)	722525	1068306	1594897	958110	2806186
	ЮОВ (тис. грн)	378862	556739	634866	738893	1317931
	ЮОС (тис. грн)	423221	701546	631053	1495541	2944210
	КФО (тис. грн)	139938	86109	202368	149235	516274
	КЮО (тис. грн)	1495519	2264619	2763178	3171060	6795936
Відсоток реалізації потенціалу за розрахованими обсягами	ФОВ (%)	25,86%	4,16%	13,46%	6,72%	6,76%
	ФОС (%)	75,38%	72,61%	99,62%	24,66%	32,25%
	ЮОВ (%)	70,35%	68,88%	64,39%	29,84%	24,10%
	ЮОС (%)	68,86%	74,74%	64,04%	83,51%	99,87%
	КФО (%)	73,48%	30,06%	57,71%	17,91%	27,12%
	КЮО (%)	90,78%	90,85%	93,39%	55,95%	80,10%
Потенційний процентний дохід (тис. грн)		92859	167104	124785	326371	548876
Потенційна бальна оцінка за строковістю		3,42	3,53	3,05	3,3	3,1
Потенційна бальна оцінка за ризикованістю		3,07	3,85	4,22	3,87	2,97
Відсоток реалізації потенціалу отримання процентного доходу		91,35%	96,89%	96,11%	95,99%	94,33%
Відсоток реалізації потенціалу оптимізації ліквідності		96,07%	94,13%	92,71%	96,77%	90,38%

Таким чином, з даних табл. 5.6 видно, що підвищення реалізації фінансового потенціалу залучення фінансових ресурсів від юридичних осіб на строкові рахунки та їх розміщення в кредити юридичним особам сприятиме підвищенню відсотка реалізації фінансового потенціалу банку за всіма трьома якісними параметрами діяльності: процентним доходом,

ліквідністю та ризиком. Результати вирішення оптимізаційної задачі показали, що можливою є реалізація потенціалу банку більш ніж на 90% за аналізованими параметрами, включаючи збільшення процентного доходу майже на 40%. При цьому розміщення фінансових ресурсів, за умовами розробленої задачі, повністю забезпечується залученням ресурсів із депозитних джерел. Результати графічного аналізу сформованої структури діяльності ПАТ «ТАСКОМБАНК» та рекомендованої структури для збалансованого підвищення основних показників фінансової діяльності представлені на рис. 5.5.

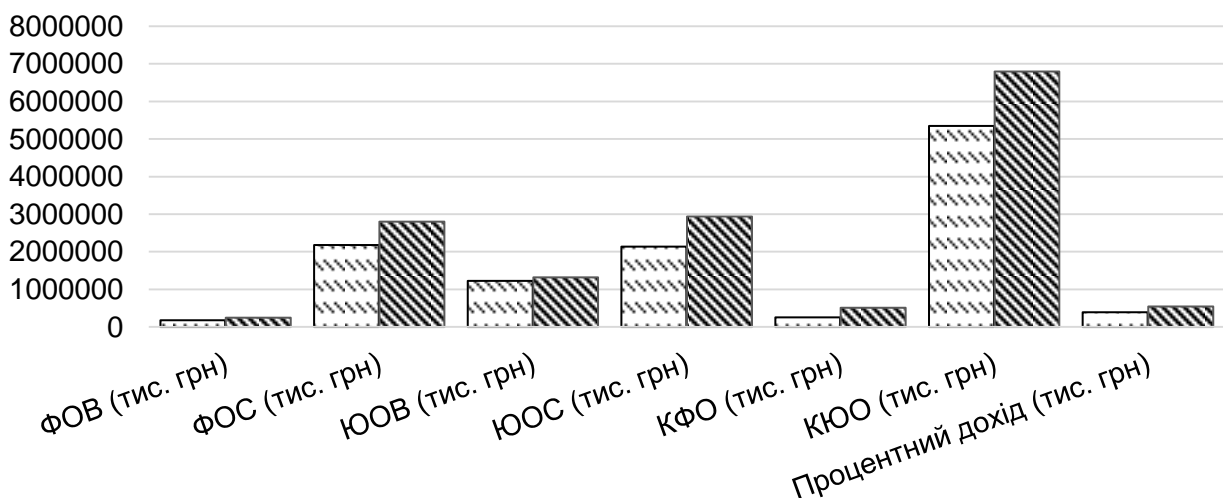

Рис. 5.5. Сформована та потенційна (з метою збалансованого досягнення максимізації доходу, оптимізації ліквідності та мінімізації ризику) структура залучення та розміщення ресурсів ПАТ «ТАСКОМБАНК» станом на 01.01.2017

Як видно з рис. 5.5, збалансоване досягнення максимізації доходу, оптимізації ліквідності та мінімізації ризику потребує загального збільшення обсягів діяльності, зокрема за напрямками залучення строкових коштів від фізичних та юридичних осіб та розміщення коштів в кредити юридичним особам. При цьому за рахунок збереження існуючого рівня ліквідності при підвищенні рівня потенційного чистого процентного доходу на 155,3 млн грн, може відбуватись зростання рівня ризику, що відображається в зниженні значення його бальної оцінки. Це в першу чергу пов'язано із значними коливаннями обсягів коштів на строкових рахунках юридичних осіб.

Отже, вирішення оптимізаційної задачі, як останній етап методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку, дає широкі

можливості для аналізу поточного положення банку та його перспектив. Результати оцінювання цільових обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками є основою формування тактичних та стратегічних планів діяльності банку спрямованих на реалізацію його фінансового потенціалу як із конкретною метою: підвищення процентних доходів, оптимізація ліквідності мінімізація ризиків – так і з метою збалансованого досягнення усіх трьох цілей.

5.2. Реалізація фінансового потенціалу банку як інструмент протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом

Згідно звіту MONEYVAL щодо боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму [83] Україна має значні ризики стосовно легалізації коштів отриманих злочинним шляхом. Високим є рівень готівкового обігу, що вважається значною загрозою для фінансової системи та економічної безпеки країни. Фінансовий сектор України є банкоцентрованим, а операції, що надаються банками традиційними Продукти підвищеного ризику заборонені або, як правило, не надаються. Але при цьому значний розмір тіньового сектору, розширенню якого сприяє значне використання готівки, підвищує ризики відмивання коштів.

За попередніми розрахунками Мінекономрозвитку у січні-вересні 2017 року рівень тіньової економіки склав 33% від офіційного ВВП [78]. При цьому найбільший рівень тіньового сегменту зафіксовано за видом економічної діяльності «Фінансова та страхова діяльність» – 49% від обсягу офіційної валової доданої вартості даного виду діяльності. Окрім того традиційно високий рівень тіньової економіки зафіксовано у сфері «витрати населення – роздрібний товарооборот» – 48% від обсягу офіційного ВВП. Операції з готівкою відносяться ДСФМУ до найбільш ризикованих з точки зору відмивання коштів [83, с. 192]. Зважаючи на ризики, які спричиняє високий рівень готівки в обігу однією із складових Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року [130] є проект Cashless есопому [132] спрямований на зменшення готівки в обігу, збільшення обсягу безготівкових розрахунків, отримання торгівельної виручки в безготівковій формі. При цьому важливим також є стимулювання населення та підприємств до переходу на безготівкові розрахунки. Станом на 01.01.2018 у готівковому обігу країни перебувало готівки на загальну суму 332,5 млрд грн Відношення готівкових коштів до безготівкових в грошовому обігу України, а

також рівень тіньової економіки представлено на рис. 5.5.

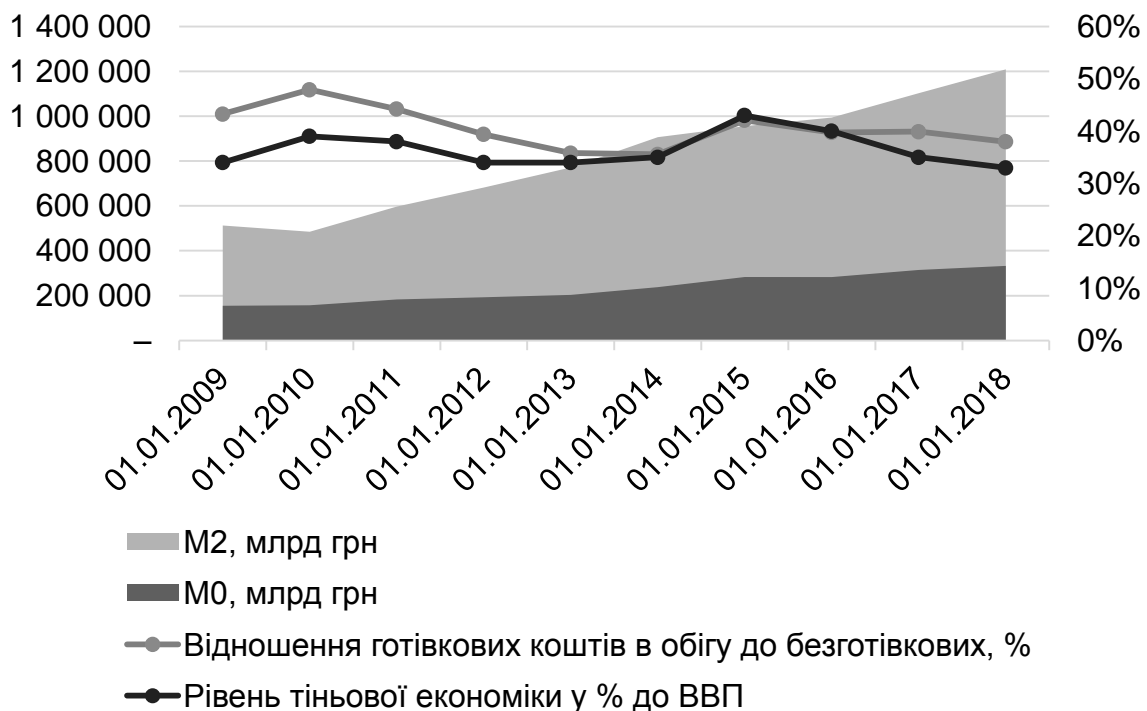

Рис. 5.6. Динаміка готівкових та безготівкових коштів в грошовому обігу України та рівень тіньової економіки.

Як видно з рис. 5.6, не дивлячись на зростання обсягів грошового обігу в основному за рахунок безготівкових коштів, співвідношення готівки до обсягу коштів на рахунках депозитних корпорації залишається у межах 38-48%. Окрім того динаміка співвідношення готівкових коштів до безготівкових в обігу майже повністю відтворює динаміку показника тіньової економіки по відношенню до ВВП, що свідчить про високе значення зниження готівкового обігу для запобігання легалізації доходів отриманих злочинним шляхом.

Серед факторів, що спричиняють високий рівень готівкового обігу, Державна служба фінансового моніторингу України виділяє недовіру населення до фінансової системи країни. За показником довіри до банків станом на 2014 р. Україна займала 127 місце з 135 країн світу, всього 28 % громадян впевнені у вітчизняних банківських установах [83, с. 35]. Низький рівень довіри населення до фінансової системи призводить до збільшення обсягів готівки та перешкоджає ефективному формуванню та реалізації фінансового потенціалу, а відповідно і стимулюванню розвитку економіки. упродовж 2014-2015 р.р., з банківської системи України вилучено вкладів в еквіваленті 37 млрд USD – дана сума у два рази перевищує обсяг

кредитного ресурсу, який Україна може отримати від МВФ в рамках чотирирічної програми механізму розширеного фінансування, прийнятої рішенням Ради Директорів МВФ 11.03.2015 р. з метою стабілізації економіки України та закладання підґрунтя для відновлення її зростання [83, с. 43]. Оскільки, як зазначено в п. 1.1 економіка України є банкоцентрованою необхідним є спрямування зусиль на підвищення довіри вкладників до банківських установ.

Кількість та сума безготівкових розрахунків в Україні зростає щороку, але темпи цього зростання не забезпечують досягнення мети щодо протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом. На рис. 5.7. Відображено динаміку кількості безготівкових та готівкових операцій із платіжними картками в Україні за період з 01.01.2009 по 01.01.2018.

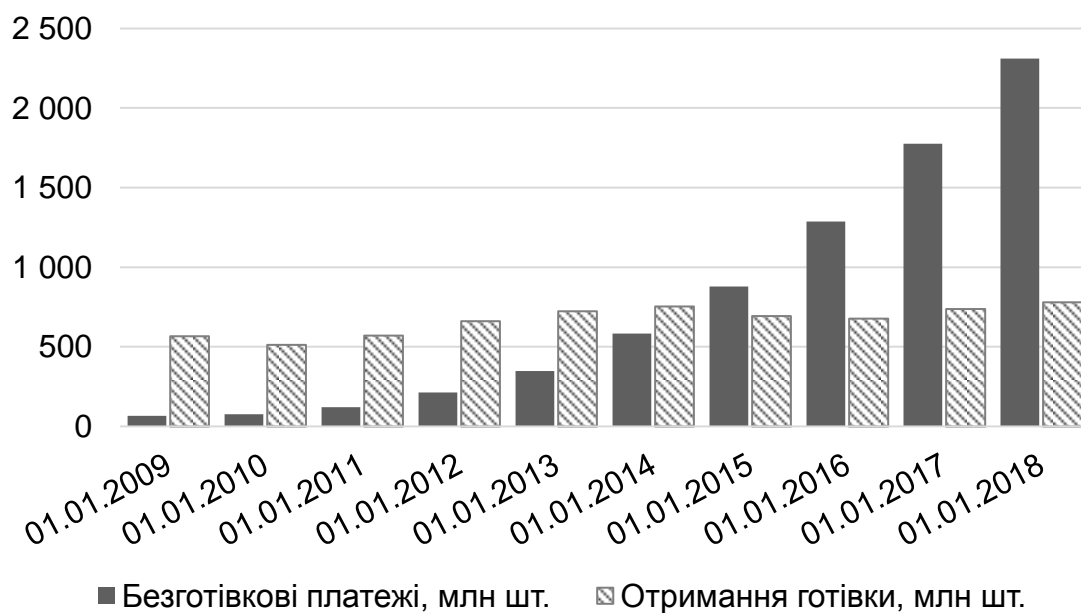

Рис. 5.7. Динаміка кількості готівкових та безготівкових операцій із використанням платіжних карток.

Дані рис. 5.7 демонструють значне зростання кількості безготівкових операцій, яка починаючи з 01.01.2015 перевищила кількість операцій із зняття готівки, що є позитивним, при цьому кількість операцій із зняття готівки також демонструє невелике зростання, тобто говорити про заміщення готівкових розрахунків безготівковими на даний момент не можна. Для поглиблення аналізу на рис. 5.8. зображено динаміку обсягів готівкових та безготівкових операцій із використання платіжних карток.

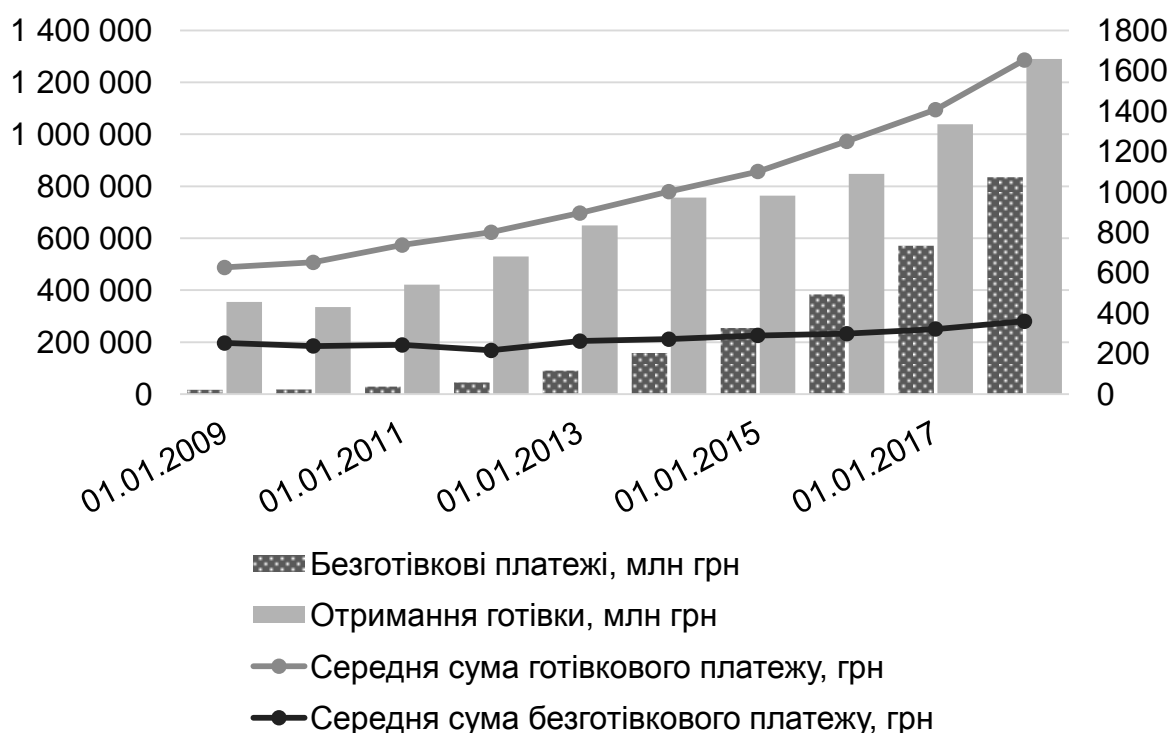

Рис. 5.8. Динаміка обсягу готівкових та безготівкових операцій із використанням платіжних карток.

З рис. 5.8 видно, що не дивлячись на зростання кількості безготівкових платежів їх середня сума зросла не значно з 253 грн станом на 01.01.2009 до 361 грн станом на 01.01.2018, в той час як готівкові операції преважують за обсягом, а динаміка їх зростання залишається стійкою. Слід відзначити, що за рахунок зростання кількості безготівкових розрахунків відношення їх обсягу до готівкових зросло з 5% на 01.01.2009 до 65% на 01.01.2018. Таким чином, позитивні зрушення щодо забезпечення зростання безготівкового обігу спостерігаються, але готівкові розрахунки продовжують відігравати значну роль в економіці.

Розрахунки в п. 4.1 та п. 5.1. показали, що банки мають значні обсяги нереалізованого фінансового потенціалу щодо залучення коштів від фізичних та юридичних осіб. Наприклад, для репрезентанта групи банків із спрямованістю діяльності на кредитування юридичних осіб ПАТ «ТАСКОМБАНК» за даними на 01.01.2017 відсоток реалізації потенціалу залучення коштів фізичних осіб на вимогу склав менше 5%, строкових коштів від фізичних осіб – 25% (табл. 5.2). Найбільша частка коштів залучених від фізичних та юридичних осіб в банківській системі України належить ПАТ «ПРИВАТБАНК», станом на 01.01.2018 – 22,5%

коштів клієнтів, загальна частка банків-репрезентантів, досліджених у розділі 3 та 4, сягає 25% коштів клієнтів в банківській системі України. Відсоток реалізації потенціалу ПАТ «ПРИВАТБАНК» за період з 01.01.2013 по 01.01.2016 представлено на рис.5.9.

* Станом на 01.01.2017 норматив адекватності регулятивного капіталу Н2 ПАТ «ПРИВАТБАНК» склав 2,1% при нормативному значенні не менше 10%. Обсяги коштів, які потенційно міг залучити банк розраховані за умови виконання ним нормативів Національного банку України.

Рис. 5.9. Відсоток реалізації потенціалу ПАТ «ПРИВАТБАНК» щодо залучення коштів за основними напрямками діяльності

З рис. 5.9 видно, що рівень реалізації потенціалу ПАТ «ПРИВАТБАНК» щодо залучення коштів фізичних осіб, як на вимогу так і строкових значно знизився за досліджуваний період. Такі тенденції у розвитку найбільшого та передового банку, з точки зору впровадження безготівкових розрахунків, не є позитивними, але вказують на значні можливості забезпечення проекту Cashless Economy у разі реалізації потенціалу банківської системи із залучення коштів.

Основними інструментами забезпечення зниження обсягів готівки в економіці на сьогоднішній день є:

зниження лімітів готівкових розрахунків. Згідно Положення НБУ №148 від 29.12.2017 [201] встановлені такі ліміти розрахунків у готівковій формі: між підприємствами (підприємцями) протягом одного дня за одним або

кількома платіжними документами – в розмірі 10 000 грн; між підприємством (підприємцем) та фізичною особою протягом одного дня – в розмірі 50 000 грн; між фізичними особами за договорами купівлі-продажу, які підлягають нотаріальному посвідченню – в розмірі 50 000 грн;

підвищення банками тарифів на зняття готівки з платіжних карток;

стимулювання банками здійснення безготівкових розрахунків шляхом запровадження бонусних програм;

проведення заходів із підвищення фінансової грамотності населення.

Але, як свідчать дані рис. 5.6 та рис. 5.7 рівень готівки в економіці залишається високим, що вказує на невисоку дієвість зазначених інструментів. Слід зазначити, що обмеження на готівкові розрахунки відсутні у Великобританії, Німеччині, Угорщині, Фінляндія та деяких інших країнах.

За даними ДСФМУ основними проблемами збільшення обсягів безготівкових розрахунків з точки зору споживачів фінансових продуктів є низька якість роз'яснювальної роботи, яка проводиться банками, низький рівень обізнаності щодо існуючих фінансових послуг та їх умов, нерозуміння реальних ризиків вкладання коштів [83, с. 37]. Окрім того за даними НБУ [68] в Україні низький рівень розвитку мережі POS-терміналів та інших електронних каналів прийому безготівкових платежів, зокрема mobile payments. Кількість платіжних терміналів на 01.01.2017 склала 5,2 тис. на 1 млн чол. населення, до 2020 року Національний банк планує збільшити їх кількість удвічі, що повинно сприяти підвищенню рівня безготівкових розрахунків. Низький рівень проникнення POS-терміналів в Україні є однією з передумов для готівково насиченої економіки. Однак, розширення мережі POS-терміналів обмежується їх високою вартістю та бажанням бізнесу приховати частину оборотів з метою зниження податків. Тобто проблема є більш глобальною і повинна вирішуватись не лише на рівні Національного банку.

Таким чином, основними напрямками підвищення частки безготівкових розрахунків можуть стати:

підвищення довіри населення до банківської системи;

підвищення фінансової грамотності населення;

розширення фінансової інфраструктури та підвищення зручності здійснення платежів;

зменшення податкового тиску на бізнес за умови запровадження безготівкових розрахунків;

забезпечення безпеки безготівкових розрахунків;

зниження комісій за здійснення безготівкових розрахунків, тощо.

Отже, реалізація та розвиток фінансового потенціалу банку є одним із інструментів протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом через забезпечення розвитку безготівкової економіки. При цьому реалізація фінансового потенціалу є необхідною умовою розвитку і самого банку, що повинно стимулювати його до збільшення обсягів залучення фінансових ресурсів. При цьому за результатами аналізу в розділі 4 одним із пріоритетних напрямків може стати збільшення обсягів залучення коштів юридичних осіб, як строкових так і на вимогу. Згідно із розрахунками А. Віргінського до 2020 року банківська система повинна збільшити обсяги обслуговування розрахунків приблизно на 200 млрд грн, це забезпечить отримання банками комісійного доходу понад 26 млрд грн [28], що є значним стимулом для підтримання заходів НБУ із реалізації проекту Cashless Economy та власного потенціалу. З точки зору банку ефективними інструментами стимулювання населення до безготівкових платежів є розвиток власної платіжної інфраструктури, мобільних додатків, проведення маркетингових мотиваційних програм, розвиток систем віддаленої ідентифікації клієнта, тощо.

ВИСНОВКИ

Монографія присвячена вирішенню важливого науково-практичного завдання щодо розвитку теоретичних положень, удосконалення та розроблення методичних підходів та рекомендацій з оцінювання фінансового потенціалу банку та використання окремих інструментів протидії відмиванню коштів. Вирішення цього комплексного завдання здійснювалось поступово, а саме за логікою таких етапів:

сформувати теоретичні засади оцінювання фінансового потенціалу банку;

виявити спрямованість діяльності банків відповідно до складових фінансового потенціалу та проаналізувати основні керовані фактори формування фінансового потенціалу банку;

визначити метод оцінювання фінансового потенціалу банку, який розкриває його характерні риси;

сформувати інструментарій оцінювання складових фінансового потенціалу банку;

обґрунтувати методичне забезпечення визначення пріоритетів реалізації фінансового потенціалу банку із залучення та розміщення фінансових ресурсів;

розробити методичний підхід до оцінювання фінансового потенціалу банку;

обґрунтувати процес реалізації фінансового потенціалу банку як інструмент протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Уточнена дефініція поняття фінансового потенціалу банку сформована на основі аналізу визначень понять «потенціал» «фінанси», «фінансовий потенціал підприємства», «фінансовий потенціал банківської системи», фінансовий потенціал фінансових установ: фінансовий потенціал банку – це система граничних можливостей банку щодо залучення, розміщення і відтворення фінансових ресурсів, реалізація яких відображається у показниках фінансової діяльності, що забезпечує досягнення мети банку за допомогою ефективного управління, враховуючи умови функціонування та розвитку банку. Це визначення враховує усі характерні риси фінансового потенціалу, вказує на невіддільність можливостей до залучення та розміщення ресурсів від результату їх реалізації та на взаємозв'язок фінансової діяльності і

фінансового потенціалу, реалізація якого є базовою умовою досягнення мети банку. Враховуючи складний та динамічний характер фінансового потенціалу банку, постійний розвиток теорії потенціалу в економіці представлено визначення не претендує на вичерпність, але є важливим етапом дослідження процесу оцінювання фінансового потенціалу банку і формує його основу.

Проаналізовано і виділено види фінансового потенціалу банку за функціональною спрямованістю, за ступенем реалізації, за періодом реалізації, за джерелами формування та за вірогідністю реалізації. На основі видової характеристики побудовано структуру фінансового потенціалу банку, в якій виділяються основні функціональні рівні – фінансовий потенціал залучення, фінансовий потенціал розміщення та фінансовий потенціал відтворення. Аналіз складу структурних елементів фінансового потенціалу банку дозволив визначити статті офіційної фінансової звітності, які є джерелами інформації щодо фінансового потенціалу банку, а також виявити його взаємозв'язок із іншими видами потенціалу банку.

Фінансовий потенціал банку, зважаючи на його розуміння як системи проаналізовано з точки зору п'яти основних системних уявлень. Мікроскопічне уявлення характеризує систему як сукупність елементів. З цієї точки зору було визначено структуру фінансового потенціалу банку та її елементний склад відповідно до статей фінансової звітності. Виділено основні напрями реалізації фінансового потенціалу в банківському секторі України. Макроскопічне уявлення характеризує систему фінансового потенціалу банку як відкриту, яка залежить від інших видів потенціалу банку, а також від факторів зовнішнього середовища. Окрім того, охарактеризовано взаємовідносини фінансового та інших видів потенціалу банку в структурі економічного. Згідно ієрархічного уявлення фінансовий потенціал банку є підсистемою фінансового потенціалу банківської системи, яка, в свою чергу, є підсистемою фінансового потенціалу України. Структуру фінансового потенціалу банку складають підсистеми фінансового потенціалу філій, або навіть окремих операцій. З точки зору функціонального уявлення було виділено п'ять основних функцій: структуро-утворювальна, цілеформувальна, стимулююча, контрольна та порівняльна. Аналіз фінансового потенціалу банку з точки зору процесуального уявлення дозволив виявити схему процесу формування та реалізації фінансового

потенціалу банку, а також сформувані принципи функціонування системи фінансового потенціалу банку. Визначено, що основою формування фінансового потенціалу банку є капітал банку, а також рівень попиту і пропозиції фінансових ресурсів на ринку. Реалізація фінансового потенціалу залежить від системи обмежень діяльності банку щодо ліквідності, ризикованості та дохідності (витратності) ресурсів, які може залучати та розміщати банк.

За результатами формування визначення поняття фінансового потенціалу банку, його структури, функцій, принципів формування сформовано теоретичне підґрунтя оцінювання фінансового потенціалу банку та виділено основні етапи його оцінювання.

Оцінювання фінансового потенціалу банку передбачає визначення факторів його формування. Одним із значимих факторів, який характеризує діяльність банку в цілому, є спрямованість його фінансової діяльності, тобто найбільш важливі напрями залучення та розміщення ресурсів банком. З метою визначення спрямованості фінансової діяльності банки України було розділено за структурою балансу із використанням ієрархічних та ітеративних методів кластерного аналізу на п'ять кластерів. Кожен кластер має свої особливості та специфіку діяльності. Визначальними характеристиками кластерів за результатами аналізу стали: частка кредитів наданих фізичним особам в активах банку перевищує 50%; частка коштів фізичних осіб на вимогу перевищує 20% зобов'язань; частка коштів інших банків перевищує 50% зобов'язань; частка інвестицій в цінні папери перевищує 30% активів банку; частка кредитів юридичним особам перевищує 60% активів. В якості об'єктів для подальшого оцінювання фінансового потенціалу банків України було обрано банки кластеру №5, до якого увійшли банки усіх трьох груп за класифікацією НБУ, і який відображає типовий підхід до специфікації діяльності із переважанням розміщення фінансових ресурсів в кредити юридичним особам. За допомогою методу «центру ваги» було виявлено репрезентантів кластеру: ПАТ «ТАСКОМБАНК», ПАТ «ПРИВАТБАНК», ПАТ «МЕГАБАНК», ПАТ «ДІАМАНТБАНК», ПАТ «БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ».

Виявлено основні керовані фактори формування фінансового потенціалу банку. Проведений аналіз показав, що фінансовий потенціал банку визначається часткою ринку, яку може зайняти банк за окремими напрямками залучення та розміщення фінансових ресурсів. Частка

ринку, в свою чергу, визначається керованими факторами, такими як імідж, дистрибуція, цінова політика, кваліфікація персоналу, рекламна активність та надійність банку. Кількісне оцінювання зазначених факторів здійснено на основі 14 показників, з яких: оцінки банку за методиками рейтингових агентств; кількість років на ринку банківських послуг в Україні; кількість відділень банку в Україні; кількість населених пунктів України, в яких представлений банк; кількість власних банкоматів; середні відсоткові ставки за кредитними та за вкладними рахунками; численність персоналу; відсоток співробітників, що проходять додаткове навчання, тренінги; обсяг витрат на рекламу; кількість згадувань банку у ЗМІ; ліквідність (поточна); адекватність регулятивного капіталу; рівень резервування за кредитами. На основі визначених показників за даними банків, діяльність яких спрямована на кредитування юридичних осіб розраховано інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку, який відображає узагальнений вплив керованих факторів на рівень фінансового потенціалу. Розрахунки показали, що інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу більш ніж на 80% пов'язаний із часткою, яку може зайняти банк на ринку банківських послуг України за окремими напрямками, причому зв'язок є степеневим.

Аналіз основних методичних підходів до оцінювання потенціалу в економіці, дозволив виявити їх переваги та недоліки і визначити, що найбільш доцільним до використання в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку є методи граничного аналізу, зокрема SFA для оцінювання фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів, а також рішення оптимізаційної задачі для оцінювання результативної складової.

Для оцінювання результативної складової фінансового потенціалу банку шляхом вирішення оптимізаційної задачі необхідним є визначення вхідних параметрів, тобто оцінка меж фінансового потенціалу за складовими, а також системи правил та обмежень. Отримані у розділі 3 результати щодо факторів формування фінансового потенціалу банку та методів його оцінювання склали основу подальших досліджень щодо визначення меж обсягів залучення та розміщення ресурсів та виявлення найбільш привабливих для банку джерел залучення та напрямів розміщення фінансових ресурсів для зосередження зусиль і реалізації потенціалу.

Одним із важливих етапів оцінювання фінансового потенціалу банку є оцінювання потенційних обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками. Для вирішення цього завдання на основі інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу банку і показника частки регулятивного капіталу банку в загальному його обсязі в банківській системі за допомогою методу стохастичної межі SFA розраховано рівняння межі складових фінансового потенціалу банку за основними напрямками залучення та розміщення фінансових ресурсів: кошти фізичних осіб на вимогу та строкові, кошти юридичних осіб на вимогу та строкові, кредити фізичним особам та кредити юридичним особам.

Розрахунок рівнянь показав, що на потенціал залучення та розміщення фінансових ресурсів впливає регулятивний капітал банку в більшій мірі аніж інтегральний показник умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку, що свідчить про достатньо низький рівень сервісу. Подальші дослідження однак показали, що й найголовнішим обмежуючим фактором нарощування обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів є обсяг регулятивного капіталу банку.

Зважаючи, що регулятивний капітал та рівень ризику, відповідно до нормативу Н2, обмежують обсяги розміщення фінансових ресурсів, а економічна доцільність обсяги їх залучення, то рівень реалізації фінансового потенціалу за основними напрямками залучення та розміщення фінансових ресурсів зазвичай нижче 100%. Отже, з метою оцінювання третьої складової фінансового потенціалу – фінансового результату – виникає необхідність визначити найбільш доцільні джерела залучення та напрями розміщення фінансових ресурсів. Для цього було розроблено п'ятибальну шкалу оцінювання напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів за критеріями дохідності (витратності), строковості та ризикованості.

Розроблена шкала стала основою методичного підходу до оцінювання пріоритетності напрямів реалізації фінансового потенціалу банку щодо залучення та розміщення ресурсів. Аналіз та оцінювання основних напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів обраних банків України, що дозволив визначити найбільш пріоритетні для кожного з банків напрями залучення та розміщення фінансових ресурсів та виявити недоліки в управлінні кожною характеристикою обраних напрямів.

У монографії представлено методичний підхід до оцінювання фінансового потенціалу банку, що включає етапів, кожен з яких розкритий у попередніх підрозділах. Кінцевим етапом реалізації методичного підходу є вирішення оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу банку. В результаті реалізації методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу отримано і проаналізовано цільові обсяги залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками для п'яти обраних банків, формування яких сприятиме досягненню мети банку за критеріями максимізації процентного доходу, оптимізації строків, мінімізації ризиків або збалансованого досягнення усіх трьох зазначених цілей.

Дуже важливим питанням на сучасному етапі розвитку фінансового сектору України є протидія легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, зокрема зниження рівня готівкового обігу і розширення сфери використання електронних засобів розрахунку. Процес реалізації фінансового потенціалу банку передбачає збільшення обсягів залучення коштів на строкові рахунки та рахунки до запитання, що відповідно сприяє збільшенню ресурсної бази банків та зменшенню обсягу готівки в обігу. Таким чином, реалізація фінансового потенціалу банків забезпечує ефективне функціонування та розвиток банківської системи, стимулює господарчій сектор через кредитні механізми та може бути інструментом протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом через зменшення готівки в обігу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році». – К.: НІСД, 2017. – 928 с.
2. Афанасьев М.Ю. Моделирование производственного потенциала компании на основе концепции стохастической границы: методология и эмпирический анализ / М.Ю. Афанасьев, С.А. Айвазян // Вестник РГНФ. – 2013. – №4. – С. 90–102.
3. Бабина О.Є. Потенціал як системна економічна категорія / О.Є. Бабина // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – №36. – С. 23–26.
4. Базилевич В.Д. Страхування: Підручник / за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 1019 с.
5. Балацкий О.Ф. Теоретические проблемы оценки экономического потенциала региона, компании, предприятия / О.Ф. Балацкий // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2004. – №9(68). – С. 84–95.
6. Банківський рейтинг [Електронний ресурс] // Маркетингова група «Spring MG». – Режим доступу: <http://springmg.com/rating>.
7. Баранова В. Фінансовий потенціал страховика / В. Баранова, І. Ненно // Економіст: науково-практичний журнал. – 2012. – №8. – С. 70–72.
8. Барилюк І.В. Стратегічний підхід до формування структури ресурсного потенціалу банку / І.В. Барилюк // Формування ринкової економіки України. – 2012. – Вип. 26, Ч.1. – С. 16–24.
9. Барилюк І.В. Формування ресурсного потенціалу банків України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / І.В. Барилюк. – Львів: ЛНУ, 2010. – 20 с.
10. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посібн. / Б.Є. Бачевський, І.В. Заблудська, О.О. Решетняк. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
11. Башкатов Б.И. Социально-экономическая статистика: Учебник для вузов / под ред. Башкатова Б.И. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 703 с.
12. Бердникова Л.Ф. Система показателей для анали за ресурсного потенциала организации / Л.Ф. Бердникова // Вектор науки

ТГУ. Специальный выпуск. 2010. – №1. – С. 42–44.

13. Белов О.В. Визначення фінансового потенціалу підприємства / О.В. Белов // Регіональні перспективи. – 2002. – №5. – С. 98–104.

14. Бикова В.Г. Оцінка та планування фінансово-економічного потенціалу підприємств загальнодержавного значення: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.: 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит / В.Г. Бикова. – Київ: Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економіки України, 2006. – 219 с.

15. Білоус Н.М. Особливості фінансового потенціалу страхових компаній зі страхування життя / Н.М. Білоус // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економіка. – 2011. – Вип. 2(54). – С. 3–10.

16. Бойко А.О. Науково-методичний підхід до оцінки фінансового потенціалу регіонів України / А.О. Бойко, А.В. Височина // Вісник Української академії банківської справи. – 2013. – №1. – С. 17–23.

17. Бондаренко Л.А. Оцінка портфеля проблемних кредитів комерційних банків України в контексті забезпечення стабільності банківської системи / Л.А. Бондаренко, Т.В. Стародубцева // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – №2. – С. 169–172.

18. Боронос В.Г. Дослідження сутності фінансового потенціалу території / В.Г. Боронос // Научно-практический журнал «Экономика и управление». – 2012. – №4. – С. 82–87.

19. Боронос В.Г. Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території: монографія / В.Г. Боронос. – Суми: Сумський державний університет, 2011. – 310 с.

20. Вареник В.М. Властивості грошових потоків // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. – №1(4). – С.77–80.

21. Васильев О.В. Формирование и оценка инвестиционно-кредитного потенциала коммерческих банков в условиях финансовой нестабильности: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. эк. наук: спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / О.В. Васильев. – М.: Всерос. гос. налоговая акад., 2011. – 26 с.

22. Васюренко О.В. Планування фінансового потенціалу підприємства в посткризових умовах / О.В. Васюренко, Н.О. Гнип // Фін.-кредит. діяльн.: пробл. теорії та практики. – 2011. – Вип. 2. – С. 112–120.

23. Вдовенко Л.А. Тенденции кредитной активности банков в посткризисный период / Л.А. Вдовенко // Российский Академический Журнал. – 2013. – № 2, Т.24. – С. 15–17.

24. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.

25. Великий тлумачний словник сучасної української мови 2-е видання / голов. ред. В. Т. Бусел, редактори-лексикографи: В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко. — К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

26. Вереникин А.О. Потенциал экономического равновесия / А.О. Вереникин // Вестник Московского университета: науч. журн. Сер.6, Экономика. – 2011. – №5. – С.3–26.

27. Височина А.В. Узагальнення та розвиток науково-методичних засад розуміння сутності фінансового потенціалу регіону / А.В. Височина // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.14. – С. 338–344.

28. Вігірінський А. Розвиток безготівкових розрахунків - подарунок комерційним банкам від НБУ вартістю в \$1,5 млрд. / А. Вігірінський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/avigirinskiy/article/18923>

29. Внукова Н.М. Визначення пріоритетності критеріїв вибору банку для прийняття рішення про відкриття депозитного рахунку / Н.М. Внукова, М.В. Цеберман // Фін.-кредит. діяльн.: пробл. теорії та практики. – 2012. – Вип.2. – С. 3–9.

30. Вовк В.Я. Аналіз фінансового потенціалу вітчизняних банків в умовах фінансово-економічної кризи / В.Я. Вовк, Н.Г. Вядрова // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – №3(15). – С. 149–152.

31. Вовк В.Я. Кредитування і контроль: навч. посіб. / В.Я. Вовк, О.В. Хмеленко. – К.: Знання, 2008. – 463 с.

32. Волик Н.Г. Методичні аспекти формування ресурсного потенціалу банку / Н.Г. Волик // Держава та регіони. – 2011. – № 6. – С. 235–240.

33. Волохата В.Є. Фактори формування депозитних ресурсів банку / В.Є. Волохата // Науковий журнал Бізнес-Інформ. – 2013. – № 8. – С. 310–316.

34. Вольська С.П. фінансова стійкість банку та механізми її

забезпечення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / С.П. Вольська. – Київ: КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2011. – 18 с.

35. Воробйова О.І. Кредитно-інвестиційний потенціал банків України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.00.08. – гроші, фінанси і кредит / О.І. Воробйова. – Донецьк: ДНУ, 2011. – 36 с.

36. Воробйова О.І. Визначення кредитно-інвестиційного потенціалу банків України / О.І. Воробйова // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – №4(13). – С. 66–69.

37. Воробйова О.І. Оцінка кредитно-інвестиційного потенціалу банківських інститутів в регіоні / О.І. Воробйова // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2010. – №4(9). – С. 47–51.

38. Герасимов Б.И. Основы теории системного анализа: качество и выбор: учебное пособие / Б.И. Герасимов, Г.Л. Попова, Н.В. Злобина. – Тамбов: Изд-во ФГБОУ ВПО «ТГТУ», 2011. – 80 с.

39. Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М. Герасимович, І.М. Парасій-Вергуненко, В.М. Кочетков та ін.; за ред. д.е.н., проф. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2010. – 599 с.

40. Герасимчук З.В. Управління фінансовими ресурсами регіону: монографія / З.В. Герасимчук, І.М. Вахович, І.М. Камінська. – Луцьк: Надстир'я, 2005. – 172 с.

41. Глосарій банківської термінології [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123481.

42. Глосарій термінів з навчальної дисципліни «Потенціал підприємства: формування та оцінка»: для студ. напряму підготов. 0501 «Економіка і підприємництво» всіх форм навчання / Харк. нац. екон. ун-т; Уклад.: М.П. Мартіянова. – Х.: ХНЕУ, 2007. – 23 с.

43. Головань С.В. Непараметрические оценки эффективности российских банков / С.В. Головань, В.В. Назин, А.А. Пересецкий // Экономика и математические методы. – 2010. – Т.46, №3. – С. 43–57.

44. Голодова Ж.Г. Формирование и управление финансовым потенциалом региона в целях обеспечения его экономического роста: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. эк. наук: спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / Ж.Г. Голодова. – М. РУДН, 2010. – 44 с.

45. Голубєва Т.С. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства / Т.С. Голубєва, І.В. Колос // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №5. – С. 66–71.
46. Гончаренко М.В. Еволюція сутності фінансового потенціалу розвитку територій [Електронний ресурс] / М.В. Гончаренко // Теорія та практика державного управління. – 2013. – №3(42). – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2013-3/doc/2/03.pdf>
47. Горбань О.М. Основи теорії систем і системного аналізу: Навчальний посібник / О.М. Горбань, В.Є. Бахрушин. – Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2004. – 204 с.
48. Горбунов А.В. Об одном определении процесса / А.В. Горбунов // Методы менеджмента качества. – 2006. – №12. – С. 12–13.
49. Горбунов А.В. Об особенностях применения процессного подхода / А.В. Горбунов // Методы менеджмента качества. – 2006. – №11. – С. 16–18.
50. Горова О.О. Визначення таксономічного показника рівня розвитку для оцінки фінансового потенціалу підприємства / О.О. Горова // Управління розвитком. – 2012. – №12(133) – С. 109–112.
51. Горова О.О. Нечітко-множинна оцінка фінансового потенціалу як направляючий вектор антикризового фінансового підприємства / О.О. Горова // Управління розвитком. – 2013. – №3(143). – С. 154–158.
52. Городиський Т.І. Інноваційний потенціал регіону: суть, функції та структура / Т.І. Городиський // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук. праць Дніпропетровського національного університету. – Вип.220, Т.3. – 2006. – С. 889–901.
53. Горун М.В. Аналізування внутрішніх факторів впливу на маркетингове забезпечення формування депозитних ресурсів банків [Електронний ресурс] / М.В. Горун // Ефективна економіка. – 2015. – № 2. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3823>.
54. Григоренко В.О. Коцепційний підхід до оцінки фінансового потенціалу території / В.О. Григоренко // Молодий вчений. – 2016. - №7 (34). – С.33-37.
55. Григоренко В.О. Фінансовий потенціал території: теоретичні аспекти та механізми формування [Електронний ресурс] / В.О. Григоренко // Економічний форум. – 2012. – №1. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua//portal/Soc_Gum/Ekfor/2012_1/18.pdf
56. Гринащук І.І. Критичний аналіз методичних підходів до оцінки

фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці / І.І. Гринашук // Економіка розвитку. – 2010. – №1(53). – С. 16–18.

57. Гузов К.О. Актуальні питання формування депозитної бази комерційного банку / К.О. Гузов // Банківські технології. – 2006. – №7. – С. 16–28.

58. Гуцалюк О.М. Використання рейтингових систем для оцінювання фінансового потенціалу банку / О.М. Гуцалюк // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України: електронне наукове видання. – Ірпінь, 2017. – № 2. – С.125–141.

59. Гуцалюк О.М. Дослідження компонентних складових оцінювання фінансового потенціалу банківських установ / О.М. Гуцалюк // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2016. – № 6 (93). – С. 113–117.

60. Гуцалюк О.М. Особливості формування економічного, ресурсного та фінансового потенціалів комерційного банку / О.М. Гуцалюк // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. - 2016. - № 3. - С. 77-81.

61. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097.

62. Данілова Л.І. Інвестиційна діяльність корпорацій та її фінансове забезпечення в умовах глобалізації / Л.І. Данілова // Міжнародна економічна політика: наук. журнал. – 2012. – Спец.вип.: Ч.2. – С. 123–125.

63. Демчишак Н.Б. Формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Н.Б. Демчишак. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 20 с.

64. Демчишак Н.Б. Концептуалізація фінансового потенціалу в економіці держави / Н.Б. Демчишак, І.Ю. Горобець // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.10. – С. 195–204.

65. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

66. Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua>.

67. Дзюблук О.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія / О.В.

Дзюблюк, Р.В. Михайлюк. – Тернопіль : Терно-граф, 2009. – 316 с.

68. Дикий В. Розвиток безготівкової економіки в Україні [Електронний ресурс] / В. Дикий // Презентація. Національний банк України. – 2017. – Режим доступу: http://management.fmm.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/12/Cashless-economy_05.12.2017.pdf.

69. Дишко І.Ю. Державні засади формування та реалізації експортного потенціалу в Україні (на прикладі лісового господарства): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 – економіка та управління національним господарством / І.Ю. Дишко. – Київ: Інститут законодавства ВР України, 2010. – 21 с.

70. Должанська І.З. Управління потенціалом підприємства. Навч. посіб. / І.З. Должанська, Т.О. Загорна, Удалих О.О., І.М. Герасименко, В.М. Ращупкіна. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с.

71. Дорошенко Ю.А. Экономический потенциал территории / Ю.А. Дорошенко. – СПб: Химия, 1997. – 237 с.

72. Дудник І.М. Вступ до загальної теорії систем: навчальний посібник / І.М. Дудник; рец. А.І. Кредісов. – К.: Кондор, 2009. – 205 с.

73. Етимологічний словник української мови: У 7 т. / Редкол. О.С. Мельничук (голов. ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1983. – Т.4: Н–П / Уклад.: Р. В. Болдирев та ін.; Ред. тому: В. Т. Коломієць, В.Г. Складенко. – 2003. – 656 с.

74. Єпіфанов А.О. Операції комерційних банків: навч. посібн. / А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 523 с.

75. Єпіфанов А.О. Управління ризиками банків: монографія у 2 томах. Т.1: Управління ризиками базових банківських операцій / А.О. Єпіфанов, Т.А. Васильєва, С.М. Козьменко та ін. / за ред. д.е.н, проф. А.О. Єпіфанова і д.е.н., проф. Т.А. Васильєвої. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 283 с.

76. Ждан О.М. Економічне обґрунтування терміна «потенціал підприємства» / О.М. Ждан // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип.20.3. – С. 139–142.

77. Жигунова О.А. Методология анализа и прогнозирования экономического потенциала предприятия: автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра. эк. наук: спец. 08.00.12 – бухгалтерский учет, статистика / О.А. Жигунова. – Екатеринбург: Ур. гос. техн. ун-т УПИ им.

першого Президента Росії Б.Н. Ельцина, 2010. – 39 с.

78. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні. 9 місяців 2017 року [Електронний ресурс] // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – режим доступу: <http://www.me.gov.ua/documents/list?lang=uk-ua&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=tendentsiitinovoiekonomiki>

79. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / упоряд.: А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.

80. Загоруйко Н.Г. Прикладные методы анализа данных и знаний / Н.Г. Загоруйко. – Новосибирск: ИМ СО РАН, 1999. – 270 с.

81. Законодавство України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/index>

82. Заруцька О.П. Метод структурно-функціонального аналізу банківської системи як інструмент відновлення її фінансової стійкості / О.П. Заруцька // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 2 (44). – С. 95–99.

83. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму [Електронний ресурс] // Державна служба фінансового моніторингу України. – 2016. – 231 с. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20161013/zvit.pdf

84. Зимовець В.В. Фінансовий потенціал банківської системи України та ефективність його використання / В.В. Зимовець, Н.М. Шелудько // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №1. – С. 139–155.

85. Золотарьова О.В. До питання щодо визначення ефективності кредитних операцій комерційного банку / О.В. Золотарьова, М.О. Лисиця, Н.Ф. Єфремова // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Розвиток соціально-економічних відносин в умовах трансформації економіки України». – 2007. – Том 1. – С. 158–161.

86. Зуєва О.В. Definition of «Bank's financial potential» / О.В. Зуєва // Пріоритети нової економіки знань в XXI сторіччі. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 26-27 грудня 2013 р.). – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2013. – С. 57–59

87. Зуєва О.В. Групування банків України за складовими фінансового потенціалу / О.В. Зуєва // Economic Innovative potential of socio-

economic systems: the challenges of global world: International Scientific-Practical Conference Proceedings, Part II (Lisbon, June 30th, 2016). – Lisbon: Baltija Publishing, 2016. – P. 120–122.

88. Зуєва О.В. Елементи складових фінансового потенціалу, що визначають специфіку діяльності банку / О.В. Зуєва // Глобальні проблеми економіки та фінансів: збірник тез наукових робіт III Міжнародної науково-практичної конференції (Київ–Прага–Відень, 30 вересня 2015 р.) / Фінансово-економічна наукова рада, 2015. – С. 29–32.

89. Зуєва О.В. Етапи процесу оцінювання фінансового потенціалу банку / О.В. Зуєва // Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни: світовий досвід та вітчизняні реалії: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 14-15 жовтня 2016 р.). – Дніпро: ПДАБА, 2016. – С. 137–139.

90. Зуєва О.В. Оцінювання внутрішніх факторів впливу на окремі складові фінансового потенціалу банку / О.В. Зуєва // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – вер. (Вип. 7). – С. 680–685.

91. Зуєва О.В. Оцінювання фінансового потенціалу як основа фінансового планування банку / О.В. Зуєва // Розвиток фінансів в умовах хаотично структурованої економіки: V Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених та студентів (м. Дніпропетровськ, 18 березня 2015 р.). – Дніпропетровськ: Університет Альфреда Нобеля, 2015. – С. 87–88.

92. Зуєва О.В. Проблеми оцінки фінансового потенціалу банку / О.В. Зуєва // Сучасні проблеми та механізми фінансового управління. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 12 – 13 грудня 2013 р.). – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2013. – С. 332–335.

93. Зуєва О.В. Розвиток фінансового потенціалу банків України щодо залучення ресурсів / О.В. Зуєва // CED-2017 «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця»: II Міжнародна наукова конференція (м. Харків, 1-2 червня 2017 р.). – Харків: ХНЕУ ім. С.Кузнеця, 2017. – С.73–75.

94. Зуєва О.В. Структура фінансового потенціалу банку / О.В. Зуєва // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – Вип.3/4. Т.19. – 2014. – С. 28–33.

95. Зуєва О.В. Формування шкали оцінювання пріоритетності складових фінансового потенціалу банку / О.В. Зуєва // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2017. – №1(49), Т.1. –

С. 258–263.

96. Зуєва О.В. Функції та принципи функціонування фінансового потенціалу банку / О.В. Зуєва // Економічний простір: Збірник наукових праць. – № 88. – 2014. – С. 123–132.

97. Игнатенко Н.Г. Природно-ресурсный потенциал территорий: географический анализ и синтез / Н.Г. Игнатенко, В.П. Руденко. – Львов: Школа, 1986. – 263 с.

98. Игнатъева А.В. Исследование систем управления 2-е изд., перераб. и доп. / А.В. Игнатъева, М.М. Максимцов. – М.: 2012. – 167с.

99. Информационный центр «ЭЛВИСТИ» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elvisti.com>.

100. Інтерпретація аналітичних показників діяльності банків [Електронний ресурс] // Ваш банкір. – Режим доступу: <http://vashbankir.com/financial-literacy/expert-advice/indicators.html?hl=uk>

101. Калишенко В.О. Уточнення сутності категорії «фінансовий потенціал підприємства» [Електронний ресурс] / В.О. Калишенко, Н.Т. Давтян // Матеріали конференції Научная индустрия европейского континента. Экономические науки. Экономика предприятия. – 2010. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics/75229.doc.htm.

102. Калінеску Т.В. Стратегічний потенціал підприємства: формування та розвиток: моногр. / Т.В. Калінеску, Ю.А. Романовська, О.Д. Кирилов. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 272 с.

103. Калоев Ю.В. Критерии оценки эффективности реализации потенциала кредитных организаций: дис. на соискание уч. степени канд. эк. наук: спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / Ю.В. Калоев. – М: Моск.гос.ун-т экономики, статистики и информатики, 2000. – 159 с.

104. Калюжна Н.Г. Підхід до кількісного оцінювання потенціалу системи управління підприємством із застосуванням нечіткої логіки / Н.Г. Калюжна // Бізнес Інформ. – 2012. – №5. – С. 245–247.

105. Капран В.І. Банківські операції: навч. посібник для вузів / В.І. Капран, М.С. Кривченко, О.К. Коваленко, С.І. Омельченко. – К.: ЦНЛ, 2006. – 208 с.

106. Карапейчик И.Н. Потенциальные функции и задача систематизации потенциалов в экономике / И.Н. Карапейчик // Эффективная экономика. – 2011. – № 21. – С. 9–16.

107. Квасницька Р.С. Інвестиційний потенціал інститутів фінансового ринку України / Р.С. Квасницька. – Хмельницький: Моноскрипт, 2015. – 313 с.

108. Квасницька Р.С. Принципи оцінювання інвестиційного потенціалу інститутів фінансового ринку та фактори впливу на ефективність його формування й використання / Р.С. Квасницька // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Вип.2. – С.1072–1076.

109. Квасницька Р.С. Оцінка рівня інвестиційного потенціалу в процесі формування інвестиційної стратегії інститутів-інвесторів на фінансовому ринку / Р.С. Квасницька // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Вип. 7. – С. 220–224.

110. Квасницька Р.С. Потенціал банківських установ – інститутів фінансового ринку / Р.С. Квасницька // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник тез доповідей XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції (24-25 жовтня 2013р.) / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. – С. 47–48.

111. Квятковська Л.А. Економічна оцінка виробничого потенціалу машинобудівного підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами / Л.А. Квятковська. – Харків: НТУ «ХПІ», 2011. – 20 с.

112. Кирилейза І.С. Теоретичні аспекти дослідження економічної сутності ресурсної бази банку / І.С. Кирилейза // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. – Вип.1. – С. 90–93.

113. Кирилова Л.І. Фінансовий потенціал підприємства та його складові // Л.І. Кирилова, Д.Д. Тодорова // Сталий розвиток економіки – 2012. – №11. – С. 298–302.

114. Кількість структурних підрозділів банків на 01.01.2016 [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=17867471&cat_id=17823459.

115. Клепиков Ю.Н. Оценка уровня и стратегия улучшения использования экономического потенциала предприятия: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. эк. наук: спец. 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством / Ю.Н. Клепиков. – Белгород: Белг. гос. технол. акад строй. материал., 1999. – 16 с.

116.Клименко Т.В. Підвищення ефективності формування фінансового потенціалу регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.10.01 – розміщення продуктивних сил і регіональна економіка / Т.В. Клименко. – Донецьк: Ін-т економіко-правових досліджень НАН України, 2003. – 21 с.

117.Клименко Т.В. Фінансовий потенціал розвитку регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Т.В. Клименко. – Чернігів: Чернігівський державний інститут економіки і управління, 2014. – 21 с.

118.Коваленко В.В. Забезпечення функціональної достатності ресурсного потенціалу банку як передумова стабільного функціонування банківської системи / В.В. Коваленко, Ж.І. Торяник // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наукових праць. – 2009. – Вип.25 . – С. 124–134.

119.Коваленко М.А. Теоретичне обґрунтування сутності потенціалу підприємства // М.А. Коваленко, О.О. Іванець // Економічні інновації. – 2011. – Вип.45. – С. 113–118.

120.Коваль В.М. Грошові потоки в механізмі функціонування комерційного банку / В.М. Коваль // Вісник Української академії банківської справи. – 2000. – №1(8). – С. 48–50.

121.Коваль В.Ю. Формування депозитних ресурсів в комерційних банках Закарпатського регіону / В.Ю. Коваль // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Економіка. – 2013. – Вип. 4. – С. 49–53.

122.Коваль Л.В. Економічний потенціал підприємства: сутність та структура / Л.В. Коваль // Логістика: збірник наукових праць. – 2010. – С. 59–65.

123.Кожель Н.О. Удосконалення депозитної політики в банках України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг та кредит / Н.О. Кожель. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – 24 с.

124.Кожель Н.О. Оцінка факторів впливу на процес формування та реалізації депозитної політики банку / Н.О. Кожель // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. – 2005. – №12. – С. 223–234.

125.Козлов В.І. Домінантні індикатори банківських криз: порівняльний аналіз для країн з різним рівнем розвитку економіки / В.І. Козлов // Бізнес Інформ. – 2014. – №3. – С. 351–358.

126. Коленда Н.В. Соціальний потенціал: сутність та основні ознаки / Н.В. Коленда // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. – 2013. – Т.18. Вип.1. – С. 105–115.

127. Колодізев О.М. Оптимізація кредитного портфеля банку за критеріями прибутковості, ризику та ліквідності / О.М. Колодізев, В.С. Буряк // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2015. – Вип.1. – С. 19–27.

128. Колодізев О.М. Оцінювання фінансового потенціалу залучення коштів фізичних осіб банками України / О.М. Колодізев, О.В. Лебідь, О.В. Зуєва // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – №2 (188). – С. 260–268.

129. Комліченко О.О. Фінансовий потенціал банківської системи України та його функціонування на ринку банківських послуг / О.О. Комліченко, Н.В. Ротань // Сборник научных трудов SWorld. Материалы международной научно-практической конференции «Научные исследования и их практическое применение. Современное состояние и пути развития '2012». – Вып.3. Т.22. – Одесса: Куприенко, 2012 – С. 22–27.

130. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс] // Постановою правління Національного банку України № 391 від 18 червня 2015 р. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.

131. Кондратюк О.І. Економічний потенціал країни, його суть та тенденції розвитку / О.І. Кондратюк // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №3. – С. 91–98.

132. Концепція проекту Cashless economy від 18.05.2016 [Електронний ресурс] // Національний банк України. – 2016. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=30432161>.

133. Корнеев М.В. Управление кредитным потенциалом коммерческого банка: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. эк. наук: спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / М.В. Корнеев. – Тула: ТГУ, 2004. – 20 с.

134. Кот О.В. Фінансові потоки у механізмі функціонування банку / О.В. Кот, Н.В. Герасименко // Інноваційна економіка. – 2014. – № 4. – С. 294–299.

135. Кошій О.В. Проблеми вибору горизонту прогнозування економічної кон'юнктури / О.В. Кошій // Економічні науки. Серія

«Економіка та менеджмент»: Збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 8(30). – С. 159–165.

136. Кравченко О.В. Оптимізація внутрішнього потенціалу банку з метою підвищення ефективності його діяльності / О.В. Кравченко // Актуальні питання розвитку сучасної економіки. Частина 1: монографія / ред. О.О. Непочатенко, Ю.О. Нестерчук. – Умань: Видавець «Сочінський», 2011. – С. 259–267.

137. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – 528 с.

138. Кривич Я.М. Фінансовий потенціал як складова інноваційного потенціалу банку та особливості його оцінки / Я.М. Кривич // Зб. наук. пр. Нац. ун-ту Державної податкової служби України. – 2009. – №2. – С. 153–161.

139. Крупка М.І. Оцінка фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України / М.І. Крупка // Фінанси України. – 2011. – №11. – 2011. – С. 22–32.

140. Кузьмін О.Є. Діагностика потенціалу підприємства / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – №1. – С. 155–166.

141. Кунцевич В.О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінка // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №7. – С. 123–130.

142. Ланкова Ю.В. Фінансові потоки в логістичній діяльності підприємства / Ю.В. Ланкова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – №2 – С. 25–27.

143. Лапач С.М. Визначення оптимальної кількості кластерів / С.М. Лапач // Математичні машини і системи. - 2015. - № 3. - С. 53-56.

144. Лапін Е.В. Экономический потенциал предприятия: моногр. / Е.В. Лапін. – Суми: ИТД Университетская книга, 2004. – 359 с.

145. Лапін Є.В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. екон. наук: спец. 08.07.01 – економіка промисловості / Є.В. Лапін. – Харків: НТУ «ХПІ», 2006. – 36 с.

146. Лебідь О.В. Визначення сутності потенціалу банку / О.В. Лебідь, О.В. Новікова (О.В. Зуєва) // Економічний простір: Збірник наукових праць. – № 69. – 2013. – С. 180–187.

147. Лебідь О.В. Потенціал банків України: проблеми визначення та

оцінювання / О.В. Лебідь, О.В. Зуєва // Потенціал економічного розвитку країни: теорія і практика: колективна монографія у 2 т./колектив авторів; ДонНУЕТ. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2014. – Т.1. – С. 233–248.

148.Леонов С.В. Інвестиційний потенціал банківської системи: методологія формування та використання: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: 08.00.08. – гроші, фінанси і кредит / С.В. Леонов. – Суми: ДВНЗ Українська академія банківської справи НБУ, 2010. – 462 с.

149.Леонов С.В. Ефективність банківського бізнесу в Україні: стохастичний фронтірний аналіз / С. Леонов, Т. Васильєва, А. Буряк // Вісник Національного банку України. – 2013. – №6. – С. 19–25.

150.Лисенок О.В. Оцінка ефективності кредитної діяльності вітчизняних банків / О.В. Лисенок // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – 2013. – №3(65). – С. 101–107.

151.Литвин Н.Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ): Підручник / Н.Б. Литвин. – К.: «Хай&Тек Прес», 2010. – 608 с.

152.Літвінова В.О. Економічна ефективність: сутність та форми / В.О. Літвінова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – №2. – С. 43–45.

153.Літковець Ю.О. Оцінювання маркетингових ризиків діяльності підприємства / Ю.О. Літковець // Інноваційна економіка. – 2014. – №4. – С. 259–265.

154.Лопатников Л.И. Экономико-математический словарь: Словарь современной экономической науки. – 5-е изд., перераб. и доп. / Л.И. Лопатников. – М.: Дело, 2003. – 520 с.

155.Лотоцький І.І. Теоретичні засади дослідження економічного потенціалу сучасного регіону / І.І. Лотоцький // Економічний потенціал Хмельницької області: формування та використання: монографія / За ред. проф. І.В. Ящишиної. – Кам'янець-Подільський: «Медобори-2006». – 2016. – С. 5–15.

156.Лугова О.І. Теоретичне обґрунтування структури економічного потенціалу підприємств аграрної сфери / О.І. Лугова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2010. – Вип.154, Ч.2. – С. 167–174.

157.Лютий І.О. Банківський маркетинг: підручн. для студ. вищ. навч. закл. / І.О. Лютий, О.О. Солодка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 776 с.

158.Макаренко Ю.П. Проблеми формування депозитного портфеля

банків в умовах нестабільності депозитної бази та шляхи їх вирішення / Ю.П. Макаренко, П.О. Сагач // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – №1. – С. 15–18.

159.Маринич І.А., Кадилович Н.Р. Наукові підходи до формування потенціалу підприємства / І.А. Маринич, Н.Р. Кадилович // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2010. – Вип. 20.15. – С. 220–224.

160.Марушков Р.В. Оценка использования экономического потенциала предприятия (на примере предприятий печатной отрасли): автореф. дис. на соискание уч. степени канд. эк. наук: спец. 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством / Р.В. Марушков. – М.: Моск. гос. ун-т печати, 2000. – 39 с.

161.Маслиган О.О. Сутність фінансового потенціалу виробничого підприємства як економічної категорії / О.О. Маслиган // Економічний простір. – 2009. – №24. – С. 271–277.

162.Матлага Л.О. Проблеми та тенденції розвитку депозитної політики банківських установ України / Л.О. Матлага, П.В. Васирина // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – 2014. – Т.15, №1. – С. 274–283.

163.Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : Навч. посіб. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / В.О. Мец. – К.: Вища шк., 2003. – 278 с.

164.Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32) «Фінансові інструменти: подання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_029.

165.Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 (МСБО 39) «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/file/link/364270/file/ias-39.pdf>

166.Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 (МСФЗ 7). Фінансові інструменти: розкриття інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_007.

167.Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 (МСФЗ 9) «Фінансові інструменти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/file/link/364277/file/IFRS_9_2011.pdf.

168.Мочалов Б.М. Экономический потенциал развитого социализма / Б.М. Мочалов, Ф.М. Русинов, Д.К. Шевченко; под ред. Б.М. Мочалова. – Москва: Экономика, 1982. – 278 с.

169.Музичка О.М. Оцінка та управління ресурсним потенціалом

банків: автореф. автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / О.М. Музичка. – Львів: НАН України, Ін-т регіон. дослідж., 2010. – 21 с.

170. Муратов А.С. Синергизм организации в «фокусе» гармонизационного подхода [Електронний ресурс] // Управление экономическими системами. – 2012. – №1. – Режим доступа: <http://www.beintrend.ru/lr>.

171. Мюллер П. Таблицы по математической статистике / П. Мюллер, П. Нойман, Р. Шторм. – М.: Финансы и статистика, 1982. – 278 с.

172. Назаренко А.С. Теоретичні підходи до визначення сутності економічної категорії «фінансовий потенціал підприємства» / А.С. Назаренко // Економіка фінанси і право. – 2009. – №8. – С. 22–29.

173. Никишин К.Н. Моделирование динамики потенциала российской банковской системы: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. эк. наук: спец. 08.00.13 – математические и инструментальные методы экономики / К.Н. Никишин. – М.: МГУ им. М.В. Ломоносова, 2011. – 24 с.

174. Новікова О.В. Структура економічного потенціалу банку / О.В. Новікова (О.В. Зуєва) // Управління розвитком. – 2013. – №3(143). – С. 111–114.

175. Нонік В.В. Фінансовий потенціал як економічна категорія / В.В. Нонік, А.Ю. Полчанов // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – №17. – С. 5–9.

176. Одегов Ю.Г. Трудовой потенциал: пути эффективного использования / Ю.Г. Одегов, В.Б. Бычин, К.Л. Андреев. – Саратов: Изд. Сарат. ун-та, 1991. – Ч. 1. – 172 с.

177. Одинцова Г.С. Некоторые аспекты структуризации потенциала предприятия / Г.С. Одинцова, Г.А. Селезнева // Економіка розвитку. – 2005. – №2. – С. 74–75.

178. Орлик О.В. Оцінка та вибір раціонального варіанту використання інвестиційних засобів / О.В. Орлик // Вісник соціально-економічних досліджень: Збірник наукових праць. – 2004. – Вип.18. – С.289–295.

179. Основні засади грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу: Рішення Ради Національного банку України від 12.09.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=55564681>

180. Павлов В.Н. Факторы роста и модернизации финансового

- потенциала региона / В.Н. Павлов // Финансы. – 2011. – № 7. – С. 62–64.
181. Павлюк Д.В. Модель ефективності діяльності російських банків / Д.В. Павлюк // Прикладна економетрика. – 2006. – № 3. – С. 3–8.
182. Панасенко А.А. Особенности оценки ресурсного потенциала банковского сектора на основе современных экономико-математических методов / А.А. Панасенко // Вісник МНТУ. Збірник наукових праць. Серія «Економіка». – 2012. – №3(7). – С. 201–209.
183. Партин Г.О. Систематизація підходів до визначення сутності поняття «потенціал підприємства» / Г.О. Партин, С.Я. Фаріон // Вісник університету банківської справи НБУ. – 2012. – №2(14). – С. 76–80.
184. Перфилов В.А. Значение финансового потенциала региона в исследовании устойчивости экономического развития субъекта Российской Федерации / В.А. Перфилов // «Экономика и управление: теория и практика»: материалы международной заочной научно-практической конференции. (20 сентября 2012 г.) – Новосибирск: Изд. «Сибирская ассоциация консультантов», 2012. – С. 142–151.
185. Пірог Д.В. Місце комплексного управління грошовими потоками в системі банківського менеджменту / Д.В. Пірог // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – №16. – С. 59–62.
186. Плікус І. Потенціал підприємства, його оцінка й трансформація: економічна та бухгалтерська інтерпретація / І. Плікус // Фінанси України: науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал. – 2012. – №4. – С. 91-105.
187. Побережна Н.М. Аналіз трактування поняття «потенціал» / Н.М. Побережна // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2010. – № 62. – С. 26–33.
188. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
189. Пожарська А.С. Методичний підхід до оцінки фінансового потенціалу на основі визначення таксономічного показника / А.С. Пожарська // Управління розвитком. – 2013. – №18 (158). – С. 34–37.
190. Половян Н.С. Системний підхід до формування комплексної методики управління ризиком / Н.С. Половян // Вісник Донецьк. нац. ун-ту, сер.В: Економіка і право. – 2014. – Вип.1. – С. 153–158.
191. Полчанов А.Ю. Елементи фінансового потенціалу держави / А.Ю. Полчанов // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку,

контролю і аналізу. – 2017. – № 2(37). – С. 74–78.

192. Попов В.П. Экономическая системология / В.П. Попов, И.В. Крайнюченко. – Пятигорск: Издательство Технологический университет, 2010. – 224 с.

193. Портна О.В. Фінансовий потенціал комерційних банків як складова сукупного фінансового потенціалу України / Портна О. В. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – 2013. – № 49(1022). – С. 109–118.

194. Портна О.В. Сукупний фінансовий потенціал країни: системний підхід / О.В. Портна // Бізнес Інформ. – 2013. – №9. – С. 293–298.

195. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов повернення строкових депозитів: Закон України № 424-VIII від 14.05.2015 [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2015. - № 30. - ст.270. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/424-19>

196. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: Інструкція Правління Національного банку України № 280 від 17.06.2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0919-04>.

197. Про затвердження Змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні Постанова Правління Національного банку України № 312 від 12.05.2015 [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0312500-15>.

198. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків України: Постанова Правління Національного банку України № 368 від 28.08.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

199. Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України: Постанова Правління Національного банку України №373 від 24.10.2011, із змінами, внесеними згідно з Постановою Правління Національного банку №600 від 29.12.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11>.

200. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: Постанова Правління Національного банку України №280 від 17.06.2004, із змінами, внесеними

згідно з Постановою Правління Національного банку №359 від 16.06.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0918-04>.

201. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Правління Національного банку України № 148 від 29.12.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>

202. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України № 351 від 30.06.2016 [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>.

203. Про затвердження Положення про порядок визначення банків-агентів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: Рішення Виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб №6 від 12.07.2012 [Електронний ресурс] // ФГВФО. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1494-12>

204. Про затвердження Положення про порядок визначення системно важливих банків: Постанова Правління Національного банку України № 863 від 25.12.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=13264040>.

205. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України № 23 від 25.01.2012, із змінами, внесеними згідно з Постановами Національного банку України № 237 від 19.06.2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.

206. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України від 25.01.2012 № 23 [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.

207. Про податок з доходів фізичних осіб: Закон України від 22.05.2003 р. № 889-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/889-15>.

208. Про схвалення Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України № 315 від 02.06.2009, із змінами внесеними 30.07.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09>.

209. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 28.03.2007 N 98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0098500-07>.

210. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 20.07.2014 р. № 2664–III. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

211. Проект «Перший український депозитний індекс Fudi» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fudi.finance.ua/methodology>.

212. Проскурин А.М. Рейтинг банка должен полнее отражать его потенциал / А.М. Проскурин // Бизнес и Банки. –1997. – №27(349). – С. 2–4.

213. Радченко Н.Г. Методичні підходи до оцінки ефективності депозитної політики банку / Н.Г. Радченко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – №3. – С. 161–166.

214. Рац О.М. Дослідження впливу якості кредитного портфелю на ефективність кредитної діяльності банку як складова моніторингу кредитного ризику / О.М. Рац // Технологический аудит и резервы производства. – 2015. – № 1(5). – С. 41–45.

215. Результаты исследования востребованности населением рейтингов депозитов [Електронний ресурс] // Рейтингове агенство «Кредит-рейтинг». – Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua/ru/events/200/12219>.

216. Рейтинг надежности банковских депозитов по итогам 9 месяцев 2013 года на основе квартальных отчетов банков // Україна Бізнес Ревю. – 2013. – №49–50. – С. 4–6.

217. Рейтинг надежности банковских депозитов по итогам 9 месяцев 2014 года на основе квартальных отчетов банков // Україна Бізнес Ревю. – 2014. – № 49–50. – С. 8–11.

218. Рейтинг надійності депозитів [Електронний ресурс] // Онлайн-

видання «Реальна економіка». – Режим доступу: <http://real-economy.com.ua/publication/ratings/34122.html>.

219. Рейтинг надійності українських банків, визначений за публічною інформацією за результатами 2012 року // Урядовий кур'єр. – 2013. – №57. – С. 12–13.

220. Рейтинг устойчивости банков. Методика [Електронний ресурс] // Финансовый портал «МинФин». – Режим доступу: <http://minfin.com.ua/banks/rating/method>.

221. Рейтинги банківських депозитів [Електронний ресурс] // Рейтингове агентство «Кредит-рейтинг». – Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua/ru/about-rating/purpose/4627>.

222. Ризики використання готівки [Електронний ресурс] // Державна служба фінансового моніторингу України. – 2017. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2017/20171228/tipolog_gotivka_2017.pdf

223. Розвиток фінансового потенціалу суб'єктів господарювання як основа досягнення фінансово-економічної безпеки: колективна монографія / кол. авт.; за ред. В. В. Глуценка. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 384 с.

224. Россоха В.В. Теоретико-методичні засади формування, розвитку та оцінювання виробничого потенціалу сільськогосподарського підприємства / В.В. Россоха. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 94 с.

225. Рудаков О.М. Методика розрахунку ціни залучених ресурсів в рамках формування ефективної процентної політики банку [Електронний ресурс] / О.М. Рудаков // Ефективна економіка. – 2015. – №10. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4379>.

226. Русіна Ю.О. Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку / Ю.О. Русіна, А.Г. Легейда // International Scientific Journal. – 2015. – №2. – С. 87–90.

227. Рябініна Л.М. Банківські операції: навчальний посібник / Л.М. Рябініна, Н.Ю. Няньчук, Л.І. Ухлічева / за ред. Рябініної Л.М. – Одеса: ОДЕУ, 2011. – 536 с.

228. Савченко М.В. Управління економічним потенціалом промислових підприємств: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами / М.В. Савченко. – Харків: ХНЕУ, 2004. – 190 с.

229. Савченко Г.О. Кількісна оцінка чинників формування

кредитного потенціалу банків України / Г.О. Савченко, А.Ю. Маслова // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. Збірник наукових праць. – 2012. – №1(13). – С. 232–235.

230. Самоукин А.И. Потенциал нематериального производства / А.И. Самоукин. – М.: Знание, 1991. – 62 с.

231. Серпенінова Ю.С. Усунення недоліків нормативного методу державного регулювання ліквідності банків / Ю.С. Серпенінова // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Фінансовий ринок України: стабілізація та євроінтеграція: зб. наук. пр. – 2010. – Вип.1(81). – С. 335–340.

232. Ситник Г.В. Фінансовий потенціал як об'єкт фінансового планування: сутність та характеристика елементів / Г.В. Ситник // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 4. – С. 319–323.

233. Солодкая М.С. Надежность, эффективность, качество систем управления / М.С. Солодкая // Теоретический журнал «Credo». – 1999. – №5(17). – С. 30–46.

234. Статистика: конспект лекцій по дисципліні для навчаючихся по спеціальності 080110.51 «Банковское дело» / сост. ст. преп. кафедри економіки і фінансів В.В.Полежаева. – Мурманск: МАЭУ, 2012. – 198 с.

235. Стахно Н.Д. Финансовый потенциал как механизм трансформации ресурсов деятельности организаций рекреационного комплекса / Н.Д. Стахно // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції : наук.-практ. журнал. – 2010. – №3. – С. 43–46.

236. Стрілець Т.М. Ризики депозитної діяльності та зв'язок з іншими банківськими ризиками / Т.М. Стрілець, Н.В. Шаркаді // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 5. – С. 131–135.

237. Стрілець Т.М. Тактика формування депозитних ресурсів банків в умовах посткризової адаптації / Т.М. Стрілець // Науковий вісник ЧДІЕУ. Сер.1. Економіка: зб. наук. праць. – 2011. – Вип.2(10). – С. 221–229.

238. Табачук Г.П. Фінансовий облік у банках: Навч. посіб. / Г.П. Табачук., О.М. Сарахман, Т.М. Бречко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 424 с.

239. Тарасова К.І. Методологічні засади кількісної оцінки ризиків / К.І. Тарасова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка. – 2013. – Вип. 23. – С. 367–372.

240. Тернова І.А. Економічне регулювання потенціалу в сучасних

умовах (на прикладі АПК): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.02.03 – організація управління, планування і регулювання економікою / І.А. Тернова. – Харків: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2005. – 20 с.

241. Тимошенко О.В. Фінансовий потенціал як основа соціально-економічного розвитку територіальної громади / О.В. Тимошенко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – №1(13). – С. 123–126.

242. Торяник Ж.І. Забезпечення функціональної достатності ресурсного потенціалу банків : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Ж.І. Торяник. – Суми: Держ. вищий навчальний заклад «УАБС НБУ», 2008. – 18 с.

243. Тугай Л.В. Економічна сутність фінансового потенціалу регіону та його оцінка / Л.В. Тугай // Регіональна економіка. – 2007. – № 1. – С. 245–249.

244. Україна - Концепція партнерства з країною на 2017–2021 роки. World Bank. 2017. [Електронний ресурс] // Washington, D.C.: World Bank Group. – Режим доступу: <http://documents.worldbank.org/curated/en/501881501141799939/Україна-Концепція-партнерства-з-країною-на-2017-2021-роки>.

245. Уліганинець Г.П. До питання про сутність терміну «економічний потенціал» [Електронний ресурс] / Г.П. Уліганинець // Економічні науки. Фінансові відносини. – 2007. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14.NTP_2007/Economics/21654.doc.htm.

246. Ускова С.И. Экономический потенциал предприятия как основа предпринимательской деятельности / С.И. Ускова // Финансы и кредит. – №5. – 2006. – С. 98–114.

247. Устенко М.О. Об'єктивні та суб'єктивні складові потенціалу підприємства як важлива умова його розвитку / М.О. Устинко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – №33. – С. 231–233.

248. Файоль А. Общее и промышленное управление. (пер. Б.В. Бабина-Кореня) [Электронный ресурс] / А. Файоль. – М., 1923. – Режим доступа : <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5783>.

249. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник, 2-ге вид. / О.С. Федонін, І.М. Рєпіна, О.І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2006. – 316 с.

250. Фінансові рахунки [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.

251. Фрейдина Е.В. Исследование систем управления: учеб. пособие для магистров, 6-е изд., испр. / Е.В. Фрейдина; под ред. Ю.В. Гусева. – М.: Омега-Л. – 2013. – 368 с.

252. Харевич А.С. Кредитний потенціал банківської системи: теоретико-методологічні аспекти [Електронний ресурс] / А.С. Харевич. – Режим доступу: <http://www.nausa.com.ua/?op=18z=1398>.

253. Хістева О.В. Фінансовий потенціал регіону: теорія і практика / О.В. Хістева // Торгівля і ринок України: Зб. наук. праць. – 2012. – Вип.34. – С. 569–576.

254. Хохлов В. Факторно-кореляційний аналіз депозитів домашніх господарств у кризовий період / В. Хохлов // Вісник НБУ. – 2011. – № 7. – С. 33–37.

255. Чаленко А. О неопределенности понятия «потенциал» в экономических исследованиях / А.О. Чаленко // Экономика Украины: науч. журн. – 2012. – №5. – С. 32–40.

256. Чаленко Н.В. Оцінка ефективності депозитної діяльності банку / Н.В. Чаленко, В.С. Наконечний // International scientific journal. – 2015. – №8. – С. 165–170.

257. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз: Навч. посіб. / М.Г. Чумаченко. – К.: КНЕУ, 2001. – 204 с.

258. Шевалдіна В.Г. Вплив макроекономічних факторів на формування депозитів населенням України / В.Г. Шевалдіна // Бізнес Інформ. – 2014. – №1. – С. 286–291.

259. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник. 2-ге вид. / В.М. Шелудько. – К.: Знання, 2008. – 535 с.

260. Шергин В.В. О стохастических граничных методах оценки эффективности в банковском секторе / В.В. Шергин // Аудит и финансовый анализ. – 2009. – №4. – С. 302–306.

261. Шиндер О.В. Оцінка потенціалу регіональних банківських систем з урахуванням соціально-економічного розвитку регіону / О.В. Шиндер // Бізнес Інформ. – 2011. – №10. – С. 115–119.

262. Шумська С.С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки / С.С. Шумська // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 55–64.

263. Юхименко П.І. Теорія фінансів: Підручник. / П.І. Юхименко,

В.М. Федосов, Л.Л. Лазебник та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.

264. Якупова Э.М. Формирование и использование кредитного потенциала коммерческого банка: автореферат дис. на соискание уч. канд. экон. наук.: спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / Э.М. Якупова. – Саратов: Саратов. гос. социал.-экон. ун-т, 2010. – 18 с.

265. Яроцкий И.В. Методический подход к оценке финансового потенциала страховой организации / И.В. Яроцкий // Известия Дальневосточного федерального университета. Экономика и управление. – 2012. – №3. – С. 55–63.

266. Яруллин Р.Р. Теоретические основы финансового потенциала региона [Электронный ресурс] / Р.Р. Яруллин, Г.А. Галимова // Современные проблемы науки и образования. – 2011. – № 6. – Режим доступа: <http://www.science-education.ru/100-5094>.

267. Aigner D.J. Formulation and Estimation of Stochastic Frontier Production Function Models / D.J. Aigner, C.A.K. Lovell, P. Schmidt // Journal of Econometrics. – 1997. – №6. – P. 21–37.

268. Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures. Ukraine [Electronic resource] // MONEYVAL. – №20. – 2017. – 219 p. – Available: <https://rm.coe.int/fifth-round-mutual-evaluation-report-on-ukraine/1680782396>

269. Bauer P.W. Consistency Conditions for Regulatory Analysis of Financial Institutions: A Comparison of Frontier Efficiency Methods / P.W. Bauer, A.N. Berger, G.D. Ferrier, D.B. Humphrey // Financial Services Working paper. Federal Reserve. – 1998. – 51 p.

270. Berger A.N. Efficiency of Financial Institutions: International Survey and Directions for Future Research / A.N. Berger, D.B. Humphrey // European Journal of Operational Research. Vol. 98. – 1997. – P. 175–212.

271. Bikker J.A. Measuring Performance of Banks: An Assessment / J.A. Bikker // Journal of Applied Business and Economics. – vol.11(4). – 2010. – P. 141–159.

272. Broeders H. Strategic choices for banks in the digital age [Electronic resource] / H. Broeders, S. Khanna // McKinsey&Company. Financial Services – 2015. – Mode of Access: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/strategic-choices-for-banks-in-the-digital-age>.

273. Chmutova I.M. Indicators of Financial Stability of the Ukrainian Banking System / I.M. Chmutova, V.Yu. Biliaieva // Indicators of Financial

Stability of the Ukrainian Banking System International Journal of Managerial Studies and Research (IJMSR). – 2015. – Vol.3, Issue 7. – P. 95–103.

274. Coelli. T. A Guide to FRONTIER Version 4.1: A Computer Program for Stochastic Frontier Production and Cost Function Estimation / T.A. Coelli // CEPA Working papers. – 1996. – №7. – 33 p.

275. Di Clemento A. Improving loan portfolio optimization by importance sampling techniques: evidence on Italian Banking books / A. Di Clemento // Economic Notes. – 2014. – Vol. 43. – P. 167–191.

276. Fitzgerald J. Customer Orientation and Business Performance in Community Banks: A five year comparison / J. Fitzgerald, G. Sullivan, B. Dokic // Singidunum journal. – 2012. – №9 (2). – P. 9–13.

277. Fries S. Cost Efficiency of Banks in Transition: Evidence from 289 Banks in 15 Post-Communist Countries / S. Fries, A. Taci // Journal of Banking and Finance. – 2005. – № 29. – P. 55–81.

278. FRONTIER V4.1. [Electronic resource]. – Mode of Access: <http://www.uq.edu.au/economics/cepa/frontier.php>

279. Grigorian D.A. Determinants of Commercial Bank Performance in Transition: An Application of Data Envelopment Analysis / David A. Grigorian, Vlad Manole // Comparative Economic Studies, Palgrave Macmillan. – 2006. – Vol.48(3). – P. 497–522.

280. Gudlaugsson T. Effects of Market Orientation on Business Performance: Empirical Evidence from Iceland / T. Gudlaugsson, A.P. Schalk // Recent Advances in Retailing and Service Science. The European Institute of Retailing and Services Studie. – 2009. – 19 p.

281. Hubarieva I. Determining the priority sources for attracting deposits in the formation of the financial potential of banks / I. Hubarieva, O. Lebid, O. Zueva // Banks and Bank Systems. – 2017. – №3 (cont). – P.215–227.

282. Hughes J.P. Measuring the Performance of Banks: Theory, Practice, Evidence, and Some Policy Implications / J.P. Hughes, L.J. Mester // Oxford Handbook of Banking, 2nd edition. FRB of Philadelphia Working Paper. – 2013. – №13–31. – 36 p.

283. Humphrey D.B. Bank competition efficiency in Europe: A frontier approach / David B. Humphrey // Journal of Banking & Finance. – 2010. – Vol. 34. – № 8. – P. 1808–1817.

284. Lebid O.V. Types of bank's financial potential / O.V. Lebid, O.V. Zueva // Socio-economic aspects of economics and management: International scientific and practical conference (Taunton, 24th January 2015).

- Taunton: Aspekt Publishing, 2015. – P. 67–70.
285. Meeusen W. Efficiency Estimation from Cobb-Douglas Production Functions With Composed Error / W. Meeusen, J. van den Broeck // *International Economic Review*. – 1977. – №18. – P. 435–444.
286. Mortimer D. Completing methods for efficiency measurement. A systematic review of direct DEA vs SFA/DFA Comparisons / D. Mortimer // Monash University. Working Paper. – 2002. – №136. – 20 p.
287. Nicholas D. The Fourth Industrial Revolution and Systems Thinking / D. Nicholas // System Initiatives Programme. – World Economic Forum Annual Meeting 2017. – P.4–5.
288. Oxford Dictionary of American English: Oxford University Press, USA. – 2005. – 828 p.
289. Paradi J.C. Assessing Bank and Bank Branch Performance / J.C. Paradi // *Handbook on Data Envelopment Analysis*. – International Series in Operations Research & Management Science. – 2011. – Volume 164. – P. 315–361.
290. Pilyavskyy A. An Analysis of the Efficiency and Productivity of Ukrainian Banks / A. Pilyavskyy, Yu. Matsiv // *Studia i Prace Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*. – 2010. – № 11. – S. 91–106.
291. Salari M. A Credit risk model for bank's loan portfolio & optimize the VAR / M. Salari, S.H. Ghodsypour, M.S. Lemraski, H. Heidari // *Interdisciplinary journal of contemporary research in business*. – 2012. – Vol. 4. – P. 125–140.
292. Secretary-General's Report to Ministers 2017 [Electronic resource] // OECD publications. – 132 p. – Mode of Access: <http://www.oecd.org/publications/secretary-general-s-report-to-ministers-22223843.htm>
293. Stufflebeam D.L. Evaluation Theory, Models, and Applications: 2nd Edition / D.L. Stufflebeam, C.L.S. Coryn . – Jossey-Bass, 2014. – 800 p.
294. The Global Financial Inclusion Database [Electronic resource] // The World Bank. – Available: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=1228>.
295. Trefis Team. What Is The Current Loan-to-Deposit Ratio For The Largest U.S. Banks? [Electronic resource] // *Forbes* – 2016. – Mode of Access: <http://onforb.es/1Z4ACGE>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Підходи до визначення поняття потенціалу

Джерело	Визначення
1. Підхід до визначення потенціалу через поняття ресурсів, наявних джерел	
Великий тлумачний словник сучасної української мови [24, с. 1087]	Сукупність усіх наявних засобів, можливостей, продуктивних сил і т. ін., що можуть бути використані в якій-небудь галузі, ділянці, сфері. Приховані здатності, сили для якої-небудь діяльності, що можуть виявитися за певних умов.
Мартіянова М. П. [42, с. 15-16]	Сукупність наявних ресурсів, які можуть бути використані для досягнення певних цілей.
Ускова С.І. [246]	сукупність наявних видів ресурсів, сполучених між собою, використання яких дозволяє досягти економічного ефекту
Тернова І.А. [240]	Засоби, запаси, джерела, що є в наявності та можуть бути мобілізовані, приведені у дію, використані для досягнення визначеної мети, здійснення плану, розв'язання будь-якої задачі.
2. Підхід до визначення потенціалу через поняття можливостей	
Федонін О.С., Рєпіна І.М. [249]	Наявність у кого-небудь(будь то окремо взята людина, первинний робочий колектив, суспільство в цілому) прихованих можливостей які ще не виявились, або здатності діяти у відповідних сферах.
Мартіянова М.П. [42, с. 15-16]	Ступень потужності (прихованих можливостей) у будь-якій сфері діяльності.
Квасницька Р.С. [110]	Сукупна можливість наявних фінансових, матеріально-технічних, трудових, інтелектуальних та інших ресурсів банку забезпечувати процес купівлі-продажу фінансових ресурсів і надання фінансових послуг для реалізації цілей держави, населення, нефінансових і фінансових корпорацій.
3. Підхід до визначення потенціалу через об'єднання ресурсів та можливостей	
Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. [140]	Сукупність наявних та потенційних ресурсів і можливостей, що можуть бути мобілізовані для досягнення стратегічних та тактичних організаційних цілей.
Шумська С.С. [262]	Сукупність накопичених ресурсів та їх використаних і невикористаних потенційних можливостей у сфері виробництва матеріальних благ та послуг з метою найбільш повного задоволення потреб суспільства
Уліганинець Г.П. [245]	Об'єктивний компонент потенціалу – сукупність різноманітних ресурсів, задіяних і незадіяних з якихось причин у виробництво, таких, що мають можливість брати участь в ньому. Суб'єктивний компонент потенціалу – можливості працівників, колективів до використання ресурсів і створення максимального обсягу матеріальних благ та послуг, а також можливості управлінського апарату підприємства, організації, галузі, господарської системи в цілому до оптимального використання наявних ресурсів.
Россоха В.В. [224]	Сукупність наявних у економічного суб'єкта ресурсів і можливостей, що можна використати для досягнення поставленої мети.

Продовження додатку А
Продовження таблиці А.1

Джерело	Визначення
4. Підхід до визначення потенціалу через поняття показника, характеристики	
Кравченко О.В. [136, с. 260]	Узагальнюючий показник сукупності фінансових, організаційних, інформаційних, матеріально-технологічних ресурсів.
Мартіянова М. П. [42, с. 15-16]	Узагальнююча системна характеристика спроможності підприємства до досягнення певних стратегічних або поточних цілей та до забезпечення стійких конкурентних переваг.
Мец В.О. [163]	Економічний потенціал є узагальнюючою характеристикою роботи підприємства і проявом сукупного впливу наступних взаємозалежних його сторін: виробничого, майнового, фінансового і ділового потенціалів
5. Підхід до визначення потенціалу через поняття властивості, якості	
Оксфордський словник [288]	Приховані якості або здібностей, які можуть бути розроблені і привести в майбутньому до успіху або корисності.
Бачевський Б.Є. [10]	Властивість, як носія штучного походження, забезпечити очікуваний суб'єктом оцінки позитивний (або негативний) результат в існуючій системі зовнішніх обмежень з урахуванням здатності носія до розвитку.
6. Підхід до визначення потенціалу через поняття здатності	
Дишко І.Ю. [69]	Здатність економічного суб'єкта виробляти і реалізовувати на ринку конкурентоспроможну продукцію в умовах наявних ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових) та існуючої зовнішньоекономічної кон'юнктури (товарної, фінансової, регулятивної).
Башкатов Б.І. [11, с. 476]	Агрегована здатність готівкових матеріально-технічних, трудових, інтелектуальних та інших ресурсів забезпечувати максимальний в даних умовах обсяг виробництва фінансових посередницьких послуг з метою найбільш повного задоволення: потреб банківської установи у вхідних грошових потоках, які є джерелом формування прибутку та оплати праці співробітників; особистих потреб населення; потреб держави в податкових надходженнях за результатами банківської діяльності та обслуговуванні касового виконання державного бюджету, а також створення умов для подальшого поступального розвитку і розширення банківської діяльності.
Должанська І.З, Загорна Т.О. та ін. [70, с.13]	Потенціал являє собою реальну або ймовірну здатність виконувати цілеспрямовану роботу.
7. Підхід до визначення потенціалу через поняття спроможності	
Лопатніков Л.І. [154, с. 67]	узагальнена спроможність економічної системи виробляти продукцію, вирішувати інші завдання економічного і соціального розвитку
Квятковська Л.А. [111]	Спроможність господарюючого суб'єкта за умов прогресивності управлінського механізму та впровадження найновіших досягнень науково-технічного прогресу, економіки знань, використовувати сукупність наявних і резервних ресурсів для виробництва максимально можливого обсягу конкурентоспроможної продукції, досягнення стійкого положення на ринку та вирішення задач стратегічного розвитку.

Продовження додатку А
Продовження таблиці А.1

Джерело	Визначення
8. Підхід до визначення потенціалу через поняття системи	
Одегов Ю.Г. [176]	Система матеріальних і трудових факторів, що забезпечує досягнення мети виробництва
Одинцова Г.С. Селезньова Г.А. [177]	Потенціал підприємства представляє собою систему взаємопов'язаних елементів, які виконують визначені функції в процесі забезпечення виробництва продукції та досягнення підприємством своєї мети.
Савченко М.В. [228]	Складна економічна система функціональних відносин між елементами реального і потенційного рівнів розвитку підприємства, що відбиває його готовність у певний час мобілізувати ресурсні можливості для досягнення поставлених цілей з максимальною ефективністю у процесі оптимальної взаємодії з зовнішнім середовищем
9. Підхід до визначення потенціалу через поняття результатів діяльності	
Лапін Є. В. [145]	Максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг в умовах, що забезпечують найбільш ефективне використання за часом і продуктивністю наявних економічних ресурсів.
Мочалов Б. М [168, с. 22]	Економічний потенціал характеризується обсягом виробництва матеріальних благ і послуг, які можна досягнути в перспективі, за оптимального використання наявних ресурсів.
10. Підхід до визначення потенціалу через поняття процесу	
Чаленко А. [255]	Процес перетворення Входи в Виходи під впливом Управління і з використанням Механізму. При цьому під Входами розуміється первісний стан системи, під Виходами – ступінь досягнення поставленої мети, під Управлінням – ефективність використання управлінського впливу, під Механізмом – сукупність усіх ресурсів і можливостей їх використання.
11. Підхід до визначення потенціалу через поняття відносин	
Чумаченко М.Г. [257]	Відносини, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату за умови: наявності власного капіталу, достатнього для виконання умов ліквідності і фінансової стійкості; можливості залучення капіталу, в обсязі необхідному для реалізації ефективних інвестиційних проектів; рентабельності вкладеного капіталу; наявності ефективної системи керування фінансами, що забезпечує прозорість поточного і майбутнього фінансового стану
Самоукін Л.І. [230, с. 5]	Виробничі відносини, що виникають між окремими працівниками, трудовими колективами, а також управлінським апаратом з приводу повного використання їхніх здібностей зі створення матеріальних благ і послуг.

Підходи до визначення поняття «фінансовий потенціал підприємства»

Джерело	Визначення	Підхід
Стахно Н.Д. [235]	Фінансовий потенціал є сукупністю фінансових ресурсів, які беруть участь у виробничо-господарській діяльності і характеризуються можливістю їх залучення для фінансування майбутньої діяльності та визначення стратегічної спрямованості підприємства	Ресурсний
Маслиган О.О. [161]	Формалізована модель системи фінансового управління розширена на величину можливостей підприємства до цілеспрямованого фінансового розвитку.	Через поняття «моделі»
Кирилова Л.І., Тодорова Д.Д. [113]	Сукупність взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих елементів, що надають можливість для досягнення запланованих фінансових результатів в поточному періоді та майбутньому.	Через поняття «сукупності елементів»
Ситник Г.В. [232]	Система наявних фінансових ресурсів та компетенцій щодо їх ефективної акумуляції в необхідних обсягах, розподілу та створенні конфігурацій і пропорцій, які забезпечують «стратегічну відповідність» підприємства і генерують цінність для власників та інших стейкхолдерів.	Об'єднаний
Назаренко А.С. [172]	Фінансові можливості підприємства, які формуються за наявності різного роду ресурсів під впливом зовнішнього оточення та внутрішньої структури підприємства та можуть бути реалізовані за допомогою діяльності персоналу та системи управління з метою досягнення максимального бажаного фінансового результату.	Можливісний
Васюренко О.В., Гнип Н.О. [22]	Стосунки, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату за умови: - наявності власного капіталу, достатнього для виконання умов ліквідності і фінансової стійкості; - можливості залучення капіталу, в обсязі, необхідному для реалізації ефективних інвестиційних проектів; - рентабельності вкладеного капіталу; - ефективної системи управління фінансами, що забезпечує прозорість поточного і майбутнього фінансового стану.	Через поняття «відносин», «стосунків»
Калишенко В.О. Давтян Н.Т. [101]	Комплексна економічна категорія, яка являє собою систему взаємозв'язку фінансових ресурсів, що задіяні в господарській діяльності підприємства, процесу їх моніторингу з метою виявлення нових нереалізованих можливостей використання цих ресурсів, а також здатності фінансових ресурсів при ефективній системі управління приносити економічні вигоди для досягнення цілей функціонування підприємства на відповідних етапах його життєвого циклу та максимального задоволення потреб його власників.	Системний

Аналіз визначень поняття «фінансовий потенціал» за допомогою програми Text Analyst

The screenshot displays the Text Analyst v2.01 interface. On the left, a list of terms is shown with their frequency counts. On the right, the definitions for the selected terms are displayed.

Left Panel (List of Terms):

- 99 возможности
- 99 деятельности
- 99 предприятия
- 99 ресурсов
- 99 совокупность
- 99 финансовый
- 99 финансовый ресурс
- 97 достижения
- 94 экономическая
- 86 хозяйственной
- 85 управления
- 76 целью
- 69 долгосрочной перспективе
- 56 системы управления
- 56 способность
- 53 региона
- 49 использования финансовых ресурсов
- 48 банка
- 48 территориальной
- 44 процесса
- 40 представляет
- 40 хозяйственной деятельности
- 37 совокупность финансовых ресурсов
- 37 финансового результата
- 21 распоряжении
- 20 субъектов экономики
- 16 хозяйственном обороте
- 14 развития в долгосрочной перспективе
- 13 возможностей предприятия
- 13 возможностей соответствующей территории
- 13 социально-экономического развития
- 10 банковской деятельности
- 10 владельцев
- 10 присоединенные

Right Panel (Definitions):

97 финансовые возможности предприятия, которые формируются при наличии разного рода ресурсов под влиянием внешнего окружения и внутренней структуры предприятия и могут быть реализованы посредством деятельности персонала и системы управления с целью достижения максимального желаемого финансового результата.

99 комплексная экономическая категория, которая представляет собой систему взаимосвязи финансовых ресурсов, задействованных в хозяйственной деятельности предприятия, процесса их мониторинга с целью выявления новых нереализованных возможностей использования этих ресурсов, а также способности финансовых ресурсов при эффективной системе управления приносить экономические выгоды для достижения целей функционирования предприятия на соответствующих этапах его жизненного цикла и максимального удовлетворения потребностей его владельцев.

95 финансовый потенциал представляет собой совокупность финансовых ресурсов, участвующих в производственно-хозяйственной деятельности и характеризуются возможностью их привлечения для финансирования будущей деятельности и определения стратегической направленности предприятия

91 совокупность максимально возможных финансовых ресурсов, а также условий их привлечения, которые создаются субъектами экономики и органами власти региона для формирования, распределения и накопления этих ресурсов в целях обеспечения роста и социально-экономического развития в долгосрочной перспективе, достижение определенных финансовых результатов общий объем финансовых ресурсов, образующихся за счет всех источников в пределах определенной административно-территориальной единицы.

экономики и органами власти региона для формирования, распределения и накопления этих ресурсов в целях обеспечения роста и социально-экономического развития в долгосрочной перспективе, достижение определенных финансовых результатов общий объем финансовых ресурсов, образующихся за счет всех источников в пределах определенной административно-территориальной единицы.

способность к оптимизации усилий финансовой системы по привлечению и использованию финансовых ресурсов совокупность финансовых возможностей экономической системы для развития в интересах экономического прогресса.

гипотетическая возможность территории привлекать, создавать и использовать финансовые ресурсы с целью обеспечения ее эффективного функционирования и развития.

Готово | Узлов 54 | Документов 1 | Общий размер 5.95К | Определения | Стр. 3/3

Рис. А.1. Результат аналізу визначень поняття «фінансовий потенціал» за допомогою програми Text Analyst.

Структурно-логічна схема формування поняття «Фінансовий потенціал банку»

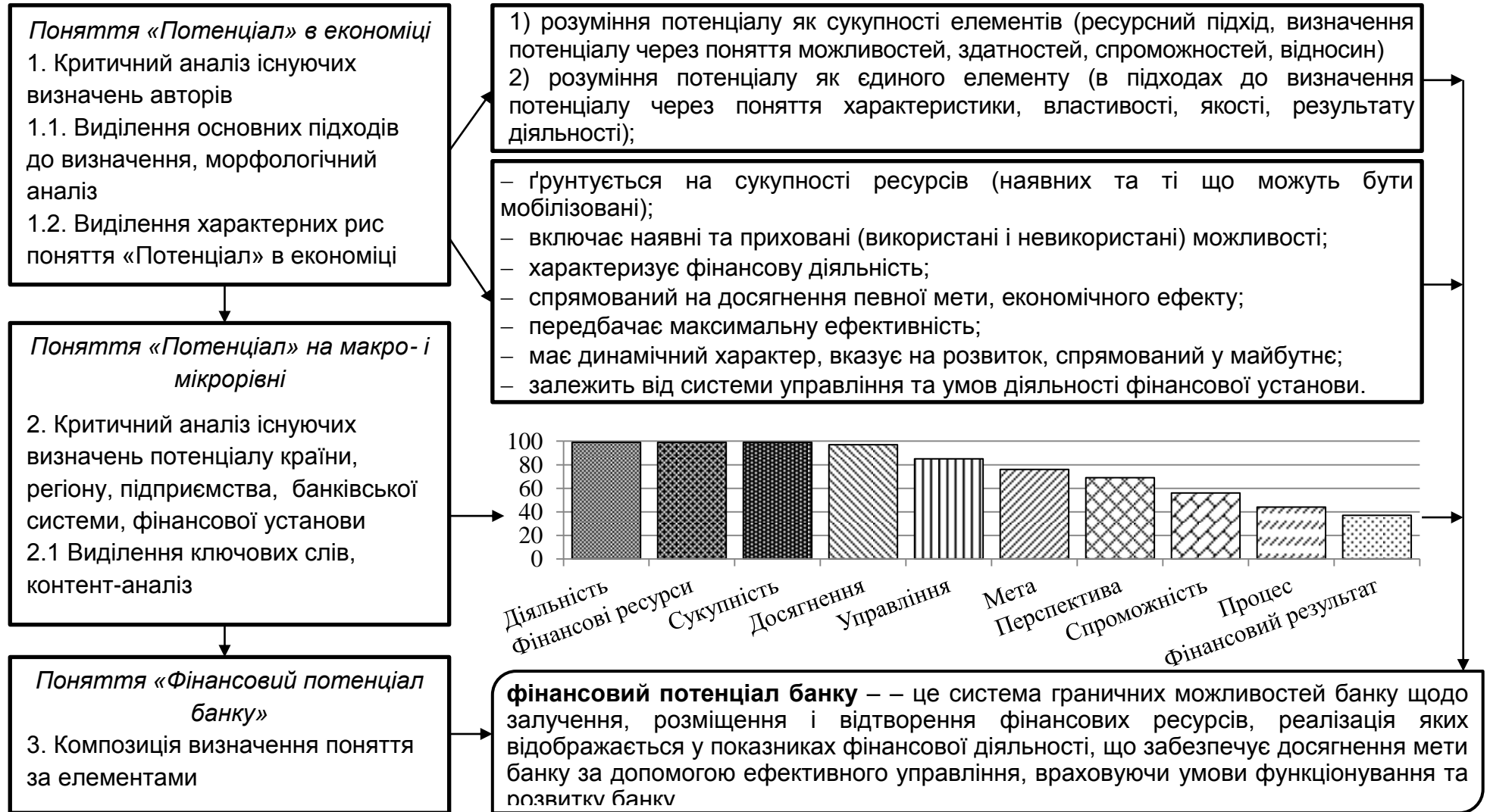

Рис. А.2. Структурно-логічна схема формування поняття «Фінансовий потенціал банку».

Додаток Б

Таблиця Б.1

Порівняльний аналіз класифікації фінансового потенціалу

Джерело			
Боронос В.Г. [19, с. 150]		Демчишак Н.Б. [64]	
Класифікаційна ознака	Вид фінансового потенціалу (ФП)	Класифікаційна ознака	Вид фінансового потенціалу
За рівнем	- ФП світу; - ФП держави; - ФП регіону; - ФП міста; - ФП СГД	У контексті масштабу прояву	- глобальний (світовий); - ФП країни; - регіональний; - місцевий (локальний) - точковий
За джерелами формування	- внутрішній (власний); - зовнішній (залучений)	За джерелами формування	- внутрішній; - зовнішній; - змішаний
За повнотою використання	- використовуваний; - невикористаний	За рівнем використання	- реалізований; - потенціал із запасом фінансових можливостей
За можливістю доступу	- наявний активний; - наявний резервний; - наявний тіньовий; - неактивний	За можливістю використання	- наявний (поточний); - іммобілізований
За цільовим призначенням	- ощадний ФП; - інвестиційний ФП; - бюджетний ФП	За цільовою спрямованістю	- інвестиційно-орієнтований; - споживчо-спрямований
За сферами	- бюджетно-податковий ФП; - ФП домогосподарств; - ФП фінансово-кредитних установ; - ФП підприємств	За структурною специфікою	- потенціал з домінуванням державних фінансів; - «приватний потенціал»; - неструктурований
За ступенем прояву	- реальний; - прихований	За формою вияву	- відкритий; - прихований
За періодом формування	- накопичений; - поточний	-	-
За результатом	- досягнутий; - перспективний	-	-
За одиницями виміру	- абсолютний; - відносний	-	-
-	-	Залежно від часової зміни абсолютної величини	- динамічний; - статичний
-	-	Залежно від необхідного часу для вивільнення фінансових ресурсів	- «швидкий потенціал»; - «капіталізований потенціал»
-	-	За ступенем залежності від окремих елементів	- збалансований; - диспропорційний
-	-	за рівнем залучення у світову фінансову систему	- відкритий (інтегрований); - автономний - закритий

Додаток В

Приналежність даних статей офіційної фінансової звітності до інформації
про фінансовий потенціал банку

Таблиця В.1

Приналежність даних статей Звіту про фінансовий стан (Балансу) банку до інформації про фінансовий потенціал банку

Найменування статті	Включення до фінансового потенціалу
АКТИВИ	
Грошові кошти та їх еквіваленти	+
Кошти обов'язкових резервів банку в Національному банку	-
Торгові цінні папери	+
Інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	+
Кошти в інших банках, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
резерви під знецінення коштів в інших банках	-
Кредити та заборгованість клієнтів, у т. ч.:	+
кредити та заборгованість юридичних осіб, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
резерви під знецінення кредитів та заборгованості клієнтів	-
кредити та заборгованість фізичних осіб, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
резерви під знецінення кредитів та заборгованості клієнтів	-
Цінні папери в портфелі банку на продаж, у т. ч.:	+
резерви під знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж	-
Цінні папери в портфелі банку до погашення, у т. ч.:	+
резерви під знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення	-
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	+
Інвестиційна нерухомість	-
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	-
Відстрочений податковий актив	-
Основні засоби та нематеріальні активи	-
Інші фінансові активи, у т. ч.:	+
резерви під інші фінансові активи	-
Інші активи, у т. ч.:	-
резерви під інші активи	-
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	-
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	
Кошти банків, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
Кошти клієнтів, у т. ч.:	+
кошти юридичних осіб, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+

Продовження додатку В
Продовження таблиці В.1

Найменування статті	Включення до фінансового потенціалу
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	
Кошти клієнтів, у т.ч.:	
кошти фізичних осіб, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
кошти фізичних осіб на вимогу, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
Боргові цінні папери, емітовані банком, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
Інші залучені кошти	+
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	-
Відстрочені податкові зобов'язання	-
Резерви за зобов'язаннями	-
Інші фінансові зобов'язання	+
Інші зобов'язання	-
Субординований борг	+
Зобов'язання групи вибуття	-
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	
Статутний капітал	+
Емісійні різниці	+
Незареєстровані внески до статутного капіталу	+
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	+
Резервні та інші фонди банку	+
Резерви переоцінки	+

Згідно результатів аналізу проведеного в п.1.2 та визначень фінансового активу, із джерел інформації щодо фінансового потенціалу виключено:

Обов'язкові резерви формуються банком відповідно вимог Національного банку за усіма видами залучених коштів, за винятком коштів, залучених від банків-резидентів, міжнародних фінансових організацій та коштів, залучених на умовах субординованого боргу [41]. Сформоване визначення фінансового потенціалу банку в п.1.1 передбачає використання елементів фінансового потенціалу задля досягнення мети банку та отримання фінансового результату. Обов'язкові резерви є інструментом монетарної політики Національного банку України і не можуть бути використані банком для досягнення власних цілей, а, отже, не є елементом фінансового потенціалу банку.

Окрім обов'язкових резервів банку в Національному банку України,

банк також зобов'язаний створювати резерви під активні операції, що регламентуються Положенням про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями [205]. Відповідно, такі кошти також не можуть бути вільно використані банком, отже їх не віднесено до фінансового потенціалу.

Інвестиційна нерухомість, відповідно до плану рахунків фінансового обліку [200] обліковується на рахунках групи 44 «Основні засоби, а відповідно МСБО 32 [164, с. 17] матеріальні активи, такі як запаси, основні засоби а також нематеріальні активи не є фінансовими активами. Отже, кошти, що обліковуються за статтями балансу «Інвестиційна нерухомість», «Основні засоби і нематеріальні активи», а також «Необоротні активи утримувані для продажу, та активи групи вибуття» виключено із фінансового потенціалу банку.

Грошові кошти, які обліковуються відповідно статей Балансу «Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток» та «Відстрочений податковий актив» відповідно МСБО 32 [164, с. 17] також не є фінансовими активами, адже не є контрактними, а являють наслідки законодавчих вимог, і, отже, не є елементами фінансового потенціалу банку.

До складу інших фінансових активів, згідно Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [199], належать нараховані не отримані доходи за наданими послугами, дебіторська заборгованість за цінними паперами, дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом (орендою), дебіторська заборгованість за операціями з платіжними картками, дебіторська заборгованість за операціями з іноземною валютою, похідні фінансові активи в торговому портфелі банку, похідні фінансові активи, грошові кошти з обмеженим правом використання та ін. Не зважаючи на приналежність усіх цих видів активів до фінансових, їх склад не відповідає сформованому в п.1.1 визначенню фінансового потенціалу, адже, наприклад, дебіторська заборгованість не є напрямком цілеспрямованого розміщення коштів банком, а є наслідком певних економічних обставин.

Інші активи банку, згідно Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [199], включають дебіторську заборгованість з придбання активів, передоплату за послуги,

дорогоцінні метали, майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя та ін. Як було зазначено раніше, основні засоби не є фінансовими активами, це стосується також і дорогоцінних металів, згідно МСБО 32 [164, с. 17]. Передоплата за послуги не є контрактним правом на отримання фінансових інструментів. Дебіторська заборгованість не є напрямком цілеспрямованого розміщення коштів. Отже кошти, які обліковуються згідно статті «Інші активи» не включено до фінансового потенціалу банку.

Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток та відстрочені податкові зобов'язання, як і аналогічні активи, згідно МСБО 32 [164, с. 17], не належать до фінансових зобов'язань і не відносяться до фінансового потенціалу банку. Резерви за зобов'язаннями, формуються для виконання активних операцій передбачених банком у майбутньому, наприклад, зобов'язання пов'язані з кредитуванням або наданням гарантій. При цьому, згідно МСБО 32 [164, с. 3], резерви за зобов'язаннями не є фінансовим зобов'язанням по суті, а так як ці кошти не можуть бути використані банком вільно, тому не враховані до складу фінансового потенціалу.

До інших зобов'язань банку згідно Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [199] належить кредиторська заборгованість за податками та зборами (крім податку на прибуток), за розрахунками із працівниками банку, з придбання активів та доходи майбутніх періодів. Згідно МСБО 32 [164, с. 18] дані види зобов'язань не є фінансовими інструментами і відповідно не віднесені до фінансового потенціалу банку.

Зобов'язання групи вибуття прямо пов'язані із активами групи вибуття, які плануються до продажу, а отже не є джерелом цілеспрямованого залучення коштів і не належать до фінансових зобов'язань, а отже виключаються із фінансового потенціалу банку.

Приналежність даних статей Звіту про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (про фінансові результати) банку до інформації про фінансовий потенціал банку

Найменування статті	Включення до фінансового потенціалу
Процентні доходи	+
Процентні витрати	+
Чистий процентний дохід/ (Чисті процентні витрати)	+
Комісійні доходи	-
Комісійні витрати	-
Результат від операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку	+
Результат від операцій з хеджування справедливої вартості	+
Результат від переоцінки інших фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки через прибутки або збитки	+
Результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж	+
Результат від операцій з іноземною валютою	+
Результат від переоцінки іноземної валюти	+
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	-
Доходи/ (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова	-
Витрати/ (доходи), які виникають під час первісного визнання фінансових зобов'язань за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова	-
Відрахування до резерву під знецінення кредитів та коштів в інших банках	-
Відрахування до резерву під знецінення дебіторської заборгованості та інших фінансових активів	-
Знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж	+
Знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення	+
Відрахування до резервів за зобов'язаннями	-
Інші операційні доходи	-
Адміністративні та інші операційні витрати	-
Частка в прибутку/ (збитку) асоційованих компаній	+
Прибуток/ (збиток) до оподаткування	-
Витрати на податок на прибуток	-
Прибуток/ (збиток) від діяльності, що триває	-
Прибуток/ (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	-
Прибуток/ (збиток)	-

Продовження додатку В
Продовження таблиці В.2

Найменування статті	Включення до фінансового потенціалу
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД:	-
Переоцінка цінних паперів у портфелі банку на продаж	-
Переоцінка основних засобів та нематеріальних активів	-
Результат переоцінки за операціями з хеджування грошових потоків	-
Частка іншого сукупного прибутку асоційованої компанії	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	-
Усього сукупного доходу	-
Прибуток/(збиток) на акцію від діяльності, що триває:	-
чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію	-
скоригований чистий прибуток/ (збиток) на одну просту акцію	-
Прибуток/(збиток) на акцію від припиненої діяльності:	-
чистий прибуток/ (збиток) на одну просту акцію	-
скоригований чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію	-
Прибуток/(збиток) на акцію за квартал:	-
чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію	-
скоригований чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію	-

Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості, доходи та витрати, які виникають під час первісного визнання фінансових активів та зобов'язань за ставкою нижчою або вищою ніж ринкова, відрахування за обов'язковим резервуванням, інші операційні доходи та адміністративні та інші операційні витрати до фінансового потенціалу банку не віднесено.

Згідно Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [199] до складу іншого сукупного доходу входять статті доходів і витрат, що не визнаються у складі прибутку або збитку, отже не грають визначальної ролі, дані статті не включено до фінансового потенціалу банку.

Додаток Д

Таблиця Д.1

Основні показники фінансової діяльності банків України за період 01.01.2013-01.01.2017

Показник	Значення показника на дату									
	01.01.2013		01.01.2014		01.01.2015		01.01.2016		01.01.2017	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
АКТИВИ										
Грошові кошти та їх еквіваленти	164758536	14,62	149535455	11,71	147547370	11,21	154064255	12,30	169530617	13,30
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	1964591	0,17	3316087	0,26	5893383	0,45	58066188	4,64	53647213	4,21
Кошти в інших банках	26681857	2,37	33405926	2,61	21506947	1,63	65428396	5,22	63497980	4,98
Кредити та заборгованість юридичних осіб	560765464	49,75	654145824	51,20	727818714	55,28	616420879	49,21	479393492	37,61
Кредити та заборгованість фізичних осіб	133615581	11,85	145082122	11,36	145792122	11,07	97553387	7,79	87118127	6,83
Цінні папери в портфелі банку на продаж	72897748	6,47	120983186	9,47	134035834	10,18	140598153	11,22	238129641	18,68
Цінні папери в портфелі банку до погашення	3611952	0,32	4054530	0,32	6124645	0,47	22553368	1,80	32572591	2,56
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	2320346	0,21	2765400	0,22	2069651	0,16	1075958	0,09	887392	0,07
Інвестиційна нерухомість	13982006	1,24	17486433	1,37	19027833	1,45	19314868	1,54	20291013	1,59
Інші фінансові активи	64931428	5,76	65256746	5,11	23580929	1,79	23663693	1,89	49895053	3,91
Усього активів	1127179379	100,00	1277508651	100,00	1316717870	100,00	1252570443	100,00	1274731581	100,00
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ										
Кошти банків	213709791	18,96	208853911	16,35	266225120	20,22	135900907	10,85	89235116	7,00
Строкові кошти юридичних осіб	108783623	9,65	123680567	9,68	121547991	9,23	122320089	9,77	122277420	9,59
Кошти юридичних осіб на вимогу	118941405	10,55	137341291	10,75	173924622	13,21	238133729	19,01	301935110	23,69
Строкові кошти фізичних осіб	295460758	26,21	359363904	28,13	325475654	24,72	292286375	23,33	320530807	25,14
Кошти фізичних осіб на вимогу	74445478	6,60	82528470	6,46	97257697	7,39	107555199	8,59	115295565	9,04
Боргові цінні папери, емітовані банком	11037858	0,98	12702096	0,99	3427594	0,26	13428582	1,07	5421679	0,43
Інші залучені кошти	32713503	2,90	44395816	3,48	82870559	6,29	99715512	7,96	108850297	8,54
Інші фінансові зобов'язання	62767908	5,57	70249998	5,50	4954969	0,38	11211582	0,90	14294198	1,12
Субординований борг	33224349	2,95	39650929	3,10	65598359	4,98	59918315	4,78	25304334	1,99
Усього зобов'язань	956983118	84,90	1084909687	84,92	1168655263	88,76	1157656583	92,42	1150057521	90,22

Продовження додатку Д
Продовження таблиці Д.1

Показник	Значення показника на дату									
	01.01.2013		01.01.2014		01.01.2015		01.01.2016		01.01.2017	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
КАПІТАЛ БАНКІВ										
Статутний капітал	176238831	15,64	183978454	14,40	179207512	13,61	212921315	17,00	313270160	24,58
Емісійні різниці	11693581	1,04	13675802	1,07	12542420	0,95	21096018	1,68	20300112	1,59
Незарєєстрований статутний капітал	876241	0,08	15444080	1,21	27732283	2,11	11447130	0,91	117427192	9,21
Резервні та інші фонди банку	19226708	1,71	12415165	0,97	14225960	1,08	12518756	1,00	12410001	0,97
Резерви переоцінки	13108021	1,16	13998943	1,10	15195139	1,15	10898162	0,87	-4931413	-0,39
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-50947120	-4,52	-46913481	-3,67	-100840707	-7,66	-174418277	-13,92	-334652208	-26,25
Усього власного капіталу	170196262	15,10	192598964	15,08	148062606	11,24	94913860	7,58	124674060	9,78
Усього пасивів	1127179379	100,00	1277508651	100,00	1316717870	100,00	1252570443	100,00	1274731581	100,00
ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ БАНКІВ										
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)	51039028	66,44	51460723	64,05	57132038	55,71	43870377	59,37	48333046	53,25
Чистий комісійний дохід/(Чисті комісійні витрати)	16929520	22,04	19097411	23,77	21157102	20,63	19535177	26,44	24281256	26,75
Результат від операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку	196546	0,26	480812	0,60	5098493	4,97	2373448	3,21	202119	0,22
Результат від операцій з хеджування справедливої вартості	0	0,00	0	0,00	1534	0,00	-174044	-0,24	8173	0,01
Результат від операцій з фін.інструментами, що обліковуються за справедливою вартістю	683425	0,89	507363	0,63	5016566	4,89	23301437	31,53	17762710	19,57
Результат від операцій з іноземною валютою	2460772	3,20	321032	0,40	-719099	-0,70	-3864844	-5,23	2192002	2,41
Результат від переоцінки іноземної валюти	-22265	-0,03	2516744	3,13	4541380	4,43	-18889797	-25,56	-11147215	-12,28
Результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж	1011151	1,32	-158104	-0,20	437853	0,43	574371	0,78	2009444	2,21
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	22763	0,03	-40628	-0,05	-603170	-0,59	801696	1,08	924384	1,02
Інші операційні доходи	4495542	5,85	6161313	7,67	10484034	10,22	6370303	8,62	6207811	6,84
Всього доходів	76816481	100,00	80346666	100,00	102546731	100,00	73898123	100,00	90773730	100,00

Додаток Е

Таблиця Е.1

Підходи до формулювання принципів формування та реалізації фінансового та інших видів потенціалу

Джерело	Вид потенціалу	Принципи формування та реалізації потенціалу
Клименко Т.В. [117, с. 9]	Фінансовий потенціал розвитку регіону	<ol style="list-style-type: none"> 1. Системність 2. Орієнтованість на фінансову стратегію держави 3. Гнучкість 4. Інтегрованість 5. Узгодженість управлінських рішень 6. Постійний моніторинг загроз 7. Врахування особливостей фінансового розвитку регіону 8. Безперервність 9. Партнерські відносини 10. Прозорість
Григоренко В.О. [55]	Фінансовий потенціал території	<ol style="list-style-type: none"> 1. Принцип системності – необхідно враховувати наявний і прихований потенціал всіх суб'єктів господарювання приналежних цій території. 2. Принцип неперервності – полягає у своєчасному коректуванні перспективних планів акумулювання фінансових ресурсів території 3. Принцип концентрації ресурсів – ФП території включає в себе бюджетні ресурси, податкові надходження (потенціал), фінансові потенціали підприємств та фінансовий потенціал населення. 4. Принцип обмеженої самостійності фінансової системи – до формування ФП території необхідно підходити індивідуально. 5. Принцип пропорційності – на територіальному рівні необхідно будувати модель пропорційного нарощування фінансового потенціалу згідно з його темпами економічного зростання. 6. Принцип збалансованості – незважаючи на прагнення децентралізувати систему управління фінансовою системою території, на початкових етапах необхідно використовувати механізм балансування фінансової системи територій. 7. Принцип прозорості – формування вільного доступу до інформації про забезпеченість ресурсами території, напрямках інвестування коштів та обсягів витрачання фінансових ресурсів.
Білоус Н.М. [15, с. 3]	Фінансовий потенціал страхових компаній	<p>Загальноекономічні принципи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Адаптивність, 2. Системність, 3. Динамічність, 4. Цілісність, тощо; <p>Специфічні принципи страхування.</p>
Леонов С.В. [148, с. 66-67]	Інвестиційний потенціал банківської системи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оптимальність – ІПБС має враховувати всі можливі напрямки використання інвестицій в умовах оптимальної діяльності банківської системи; 2. Доступність – відсутність обмежень на діяльність банківської системи щодо використання інвестиційних ресурсів на ринку, крім випадків, визначених законодавчо; 3. Динамічність – ІПБС являє собою систему, що розвивається;

Продовження додатку Е
Продовження таблиці Е.1

Джерело	Вид потенціалу	Принципи формування та реалізації потенціалу
Леонов С.В. [148, с. 66-67]	Інвестиційний потенціал банківської системи	<p>4. Цілеспрямованість – всі елементи інвестиційного потенціалу банківської системи слугують загальній меті стимулювання економічного зростання в країні шляхом оптимізації та підвищення ефективності суспільних перерозподільних процесів;</p> <p>5. Спільність та єдність цільової функції інвестиційного потенціалу банківської системи й кожного його елемента – інвестиційних потенціалів окремих банків;</p> <p>6. Спільність критеріїв ефективності функціонування й розвитку елементів ІПБС в цілому та його окремих елементів;</p> <p>7. Якісний і кількісний взаємозв'язок та взаємодія елементів;</p> <p>8. Складність – наявність декількох складових елементів, кожний з яких являє собою сукупність окремих частин, причому у системі існують зворотні матеріально-речовинні й інформаційні зв'язки між елементами потенціалу;</p> <p>9. Здатність ІПБС до розвитку шляхом безпосереднього й систематичного використання нових ідей, здатність до сприйняття новітніх досягнень банківництва;</p> <p>10. Взаємозамінність, альтернативність елементів ІПБС, причому їх не слід розуміти чисто механічно. Ступінь альтернативності не є постійним і залежить від економічної ситуації, рівня розвитку фінансового ринку в країні, особливостей фінансово-кредитної системи. У цілому, завдяки цій характеристиці, елементи інвестиційного потенціалу банківської системи мають здатність досягати збалансованої рівноваги;</p> <p>11. Гнучкість. Особливо актуальна в умовах нестабільності ринкової ситуації, зростання коливаний обсягу й структури інвестиційного попиту, поглиблення світової фінансової кризи.</p>
Перфилов В.О. [184, с. 143-144]	Фінансовий потенціал регіону	<p>1. Принцип системності, дозволяє охоплювати напрямки фінансово-господарської діяльності в регіоні, а також визначити цілі діяльності, їх субординацію, порівняння альтернативних шляхів і методів досягнення цілей.</p> <p>2. Принцип безперервності, забезпечує своєчасне коригування розроблених перспективних планів, виходячи із змін, що відбуваються усередині фінансової системи регіону і поза нею.</p> <p>3. Принцип взаємозв'язку перспективних планів по кожному елементу фінансового потенціалу регіону з прогнозами, які розробляються як по вертикалі (регіон, економіка в цілому), так і по горизонталі (елементи ресурсної бази регіону).</p> <p>4. Принцип концентрації коштів, що забезпечує необхідний рівень концентрації регіональних ресурсів на пріоритетних напрямках.</p> <p>5. Принцип логістики - своєчасне забезпечення необхідними ресурсами для виконання заданих функцій і завдань регіону.</p> <p>6. Принцип соціального партнерства - вибудовування нового типу взаємодії між владою, бізнесом і населенням, що забезпечує узгодження інтересів і цілей, об'єднання ресурсів, розгортання спільної діяльності і розподіл відповідальності.</p> <p>7. Принцип зворотного зв'язку, є об'єктом планування, і викликає необхідність аналізу всіх традиційних методів планування і прогнозування та розробки принципово нових процедур і модельного апарату.</p> <p>8. Принцип гласності та прозорості спрямований на формування відкритості та доступності інформації про рівень забезпеченості ресурсами регіону та напрями вкладення коштів.</p> <p>9. Принцип необхідності врахування специфіки та індивідуальних особливостей фінансового розвитку конкретного регіону і включення регіону в світових, федеральних, міжрегіональних фінансово-економічних процесів для досягнення максимальних вигод і переваг.</p>

Додаток Ж

Розподіл банків України на групи відповідно до спрямованості діяльності за складовими фінансового потенціалу

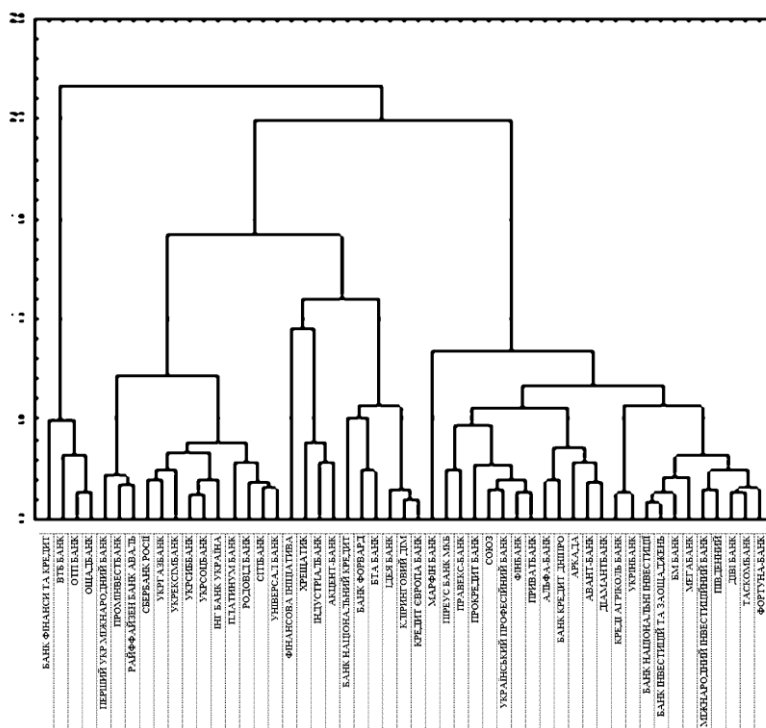

Рис. Ж.1. Дендрограма поділу банків України на кластери на 01.01.2013

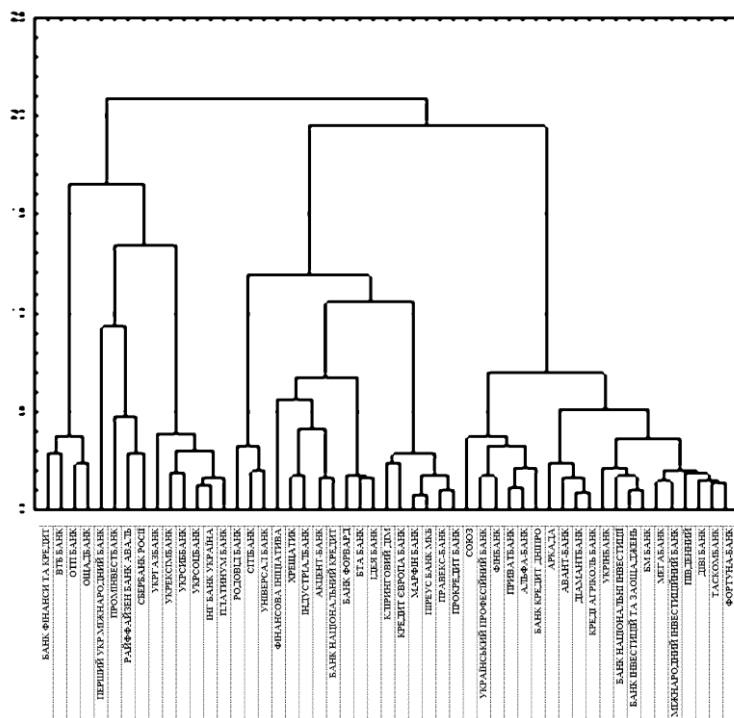

Рис. Ж.2. Дендрограма поділу банків України на кластери на 01.01.2015

Додаток И

Показники якості класифікації банків за основними складовими
фінансового потенціалу

Таблиця И.1

Відстань між кластерами та сума квадратів відстаней до центрів кластерів

Дата	Кількість кластерів							
	4	5	6	7	4	5	6	7
	Відстань між кластерами				Сума квадратів відстаней до центру кластеру			
01.01.2013	1,29	1,49	1,42	1,67	28,35	24,47	22,02	18,14
01.01.2014	1,34	2,22	2,11	2,07	36,70	26,34	22,09	19,15
01.01.2015	1,22	1,47	1,39	1,59	28,46	24,63	22,37	19,88
Середнє значення	1,28	1,73	1,64	1,77	31,17	25,14	22,16	19,06

Таблиця И.2

Сумарна внутрішньокласова дисперсія та сумарна міжкласова дисперсія

Дата	Кількість кластерів							
	4	5	6	7	4	5	6	7
	Сумарна внутрішньокласова дисперсія				Сумарна міжкласова дисперсія			
01.01.2013	283,51	244,67	220,24	181,40	217,06	255,89	280,32	319,16
01.01.2014	367,04	263,40	220,87	191,51	240,54	344,17	386,70	416,06
01.01.2015	284,58	246,27	223,74	198,83	234,87	273,18	295,71	320,62
Середнє значення	311,71	251,45	221,62	190,58	230,82	291,08	320,91	351,95

Додаток К

Показники якості класифікації банків за основними складовими
фінансового потенціалу при поділі на 5 кластерів

Таблиця К.1

Дисперсійний аналіз показників класифікації банків України при поділі на 5 кластерів

Показник	Значення показника на дату					
	01.01.2013		01.01.2014		01.01.2015	
	D	σ^2	D	σ^2	D	σ^2
Основний капітал	44,89	5,11	20,38	29,62	15,99	34,01
Кошти інших банків	31,22	21,48	34,50	21,74	48,62	19,18
Кошти фізичних осіб на вимогу	26,86	17,36	52,15	12,94	25,84	10,05
Строкові кошти фізичних осіб	25,51	18,57	24,51	22,53	33,17	19,24
Кошти юридичних осіб на вимогу	27,95	10,61	14,54	26,82	33,35	7,23
Строкові кошти юридичних осіб	28,66	20,21	16,87	23,27	14,41	10,83
Кредити фізичних осіб	71,74	14,91	70,13	13,76	63,30	16,84
Кредити юридичних осіб	27,90	23,73	34,63	19,48	31,20	30,80
Інвестиції в цінні папери	23,62	26,63	44,40	20,96	46,38	17,62
Темп росту активів	10,81	22,80	103,95	0,39	8,37	33,02

D_{ji} – міжкласова дисперсія показника;

σ^2 – внутрішньокласова дисперсія показника.

Таблиця К.2

Критерії F-Фішера та р-Ст'юдента сили впливу окремих показників на класифікацію банків України за кластерами при поділі на 5 кластерів

Показник	Значення показника на дату					
	01.01.2013		01.01.2014		01.01.2015	
	F	p	F	p	F	p
Основний капітал	64,45	0,00	5,04	0,00	3,45	0,01
Кошти інших банків	10,66	0,00	11,64	0,00	18,59	0,00
Кошти фізичних осіб на вимогу	11,35	0,00	29,56	0,00	18,84	0,00
Строкові кошти фізичних осіб	10,07	0,00	7,98	0,00	12,64	0,00
Кошти юридичних осіб на вимогу	19,32	0,00	3,98	0,00	33,84	0,00
Строкові кошти юридичних осіб	10,40	0,00	5,32	0,00	9,75	0,00
Кредити фізичних осіб	35,27	0,00	37,38	0,00	27,57	0,00
Кредити юридичних осіб	8,62	0,00	13,04	0,00	7,43	0,00
Інвестиції в цінні папери	6,51	0,00	15,53	0,00	19,30	0,00
Темп росту активів	3,48	0,01	1946,10	0,00	1,86	0,11

Додаток Л

Класифікація банків України за основними складовими фінансового потенціалу за період 01.01.2013-01.01.2015

Таблиця Л.1

Склад кластерів за основними складовими фінансового потенціалу банку

Кластер	Банки, що увійшли до складу кластера на дату			Кластер	Банки, що увійшли до складу кластера на дату			
	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	
№1	23	23	23	№4	24	5	5	
	32	32	32		2	11	11	
	36	36	36			12	12	
	40	40	40			18	18	
						25	25	
						27	29	
						29	41	
№2	4	4	4		№5	1	1	1
	5	6	9			7	2	2
	6	9	13			10	7	6
	9	13	14	16		10	7	
	13	43	27	17		16	16	
	14	45	43	19		17	17	
	18	46	45	20		19	19	
	27		46	21		20	20	
	30			22		21	21	
	43			26		22	22	
	45			29		26	26	
	46			31		28	30	
№3	3	3	3	33		30	31	
	8	8	8	34		31	33	
	11	14	10	35		33	34	
	12	15	15	37		34	35	
	15	24	24	38		35	37	
	25	38	28	39		37	38	
	28	42	42	41		39	39	
	42	47	44	44		41	47	
			50	47	44	48		
			48	48	49			
			49	49	51			
			50	50				
			51	51				

Таблиця Л.2

Нумерація банків класифікованих в табл. Л.1

№ п/п	Банк	Група	№ п/п	Банк	Група	№ п/п	Банк	Група
1	Альфа-банк	1	18	Кредобанк	2	35	Банк Інвестицій та заощаджень	3
2	Банк фінанси та кредит	1	19	Креді агріколь банк	2	36	Банк Форвард	3
3	ВТБ Банк	1	20	Мегабанк	2	37	БМ банк	3
4	Отп банк	1	21	Міжнародний інвестиційний банк	2	38	БТА банк	3
5	Ощадбанк	1	22	Південний	2	39	Діві банк	3
6	Перший укр.міжнародний банк	1	23	Платинум банк	2	40	Ідея банк	3
7	Приватбанк	1	24	Родовід банк	2	41	Кліринговий дім	3
8	Промінвестбанк	1	25	Сітібанк	2	42	Кредит Європа банк	3
9	Райффайзен банк аваль	1	26	Укрінбанк	2	43	Марфін банк	3
10	Сбербанк Росії	1	27	Універсал банк	2	44	Піреус банк мкб	3
11	Укргазбанк	1	28	Фінансова ініціатива	2	45	Правекс-банк	3
12	Укрексімбанк	1	29	Хрещатик	2	46	Прокредит банк	3
13	Укрсиббанк	1	30	Індустріалбанк	3	47	Союз	3
14	Укрсоцбанк	1	31	Авант-банк	3	48	Таскомбанк	3
15	Інг банк Україна	2	32	Акцент-банк	3	49	Український професійний банк	3
16	Банк Кредит Дніпро	2	33	Аркада	3	50	Фінбанк	3
17	Діамантбанк	2	34	Банк Національні інвестиції	3	51	Фортуна-банк	3

Матриця Евклідових відстаней для кластеру банків, діяльність яких спрямована на кредитування юридичних осіб

Таблиця Л.3

Матриця Евклідових відстаней для кластеру банків, діяльність яких спрямована на кредитування юридичних осіб

№ банку	Евклідові відстані між банками																	
	1	7	16	17	19	20	21	22	26	31	33	34	35	38	40	48	49	51
1	0,00	0,43	0,50	0,36	0,51	0,51	0,59	0,44	0,43	0,63	0,57	0,44	0,50	0,41	0,99	0,55	0,40	0,70
7	0,43	0,00	0,24	0,35	0,60	0,46	0,62	0,51	0,29	0,76	0,43	0,37	0,39	0,50	1,03	0,35	0,47	0,60
16	0,50	0,24	0,00	0,36	0,60	0,44	0,59	0,53	0,22	0,80	0,35	0,40	0,33	0,56	1,01	0,28	0,48	0,55
17	0,36	0,35	0,36	0,00	0,47	0,38	0,45	0,40	0,38	0,63	0,50	0,38	0,37	0,48	0,90	0,40	0,43	0,59
19	0,51	0,60	0,60	0,47	0,00	0,35	0,37	0,56	0,64	0,76	0,65	0,38	0,59	0,54	0,83	0,56	0,72	0,71
20	0,51	0,46	0,44	0,38	0,35	0,00	0,47	0,42	0,48	0,89	0,41	0,25	0,39	0,41	0,70	0,38	0,59	0,42
21	0,59	0,62	0,59	0,45	0,37	0,47	0,00	0,64	0,66	0,71	0,73	0,50	0,66	0,67	1,03	0,51	0,76	0,81
22	0,44	0,51	0,53	0,40	0,56	0,42	0,64	0,00	0,48	0,86	0,48	0,49	0,47	0,39	0,76	0,57	0,34	0,47
26	0,43	0,29	0,22	0,38	0,64	0,48	0,66	0,48	0,00	0,78	0,31	0,45	0,26	0,53	0,97	0,35	0,37	0,51
31	0,63	0,76	0,80	0,63	0,76	0,89	0,71	0,86	0,78	0,00	0,99	0,84	0,82	0,87	1,26	0,86	0,76	1,10
33	0,57	0,43	0,35	0,50	0,65	0,41	0,73	0,48	0,31	0,99	0,00	0,40	0,35	0,51	0,83	0,36	0,46	0,30
34	0,44	0,37	0,40	0,38	0,38	0,25	0,50	0,49	0,45	0,84	0,40	0,00	0,46	0,43	0,84	0,32	0,56	0,51
35	0,50	0,39	0,33	0,37	0,59	0,39	0,66	0,47	0,26	0,82	0,35	0,46	0,00	0,51	0,79	0,42	0,48	0,42
38	0,41	0,50	0,56	0,48	0,54	0,41	0,67	0,39	0,53	0,87	0,51	0,43	0,51	0,00	0,84	0,56	0,46	0,54
40	0,99	1,03	1,01	0,90	0,83	0,70	1,03	0,76	0,97	1,26	0,83	0,84	0,79	0,84	0,00	0,99	0,96	0,60
48	0,55	0,35	0,28	0,40	0,56	0,38	0,51	0,57	0,35	0,86	0,36	0,32	0,42	0,56	0,99	0,00	0,56	0,53
49	0,40	0,47	0,48	0,43	0,72	0,59	0,76	0,34	0,37	0,76	0,46	0,56	0,48	0,46	0,96	0,56	0,00	0,56
51	0,70	0,60	0,55	0,59	0,71	0,42	0,81	0,47	0,51	1,10	0,30	0,51	0,42	0,54	0,60	0,53	0,56	0,00
Σ	9,35	8,80	8,66	8,30	10,48	8,44	11,51	9,20	8,40	15,22	8,96	8,46	8,64	9,64	16,26	9,02	9,66	10,42

Додаток М

Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника привабливості банків кластеру №5

Таблиця М.1

Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу для банків кластеру №5 на 01.01.2013 р.

Назва банку	Значення показників													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Альфа-банк	8,60	11	94	44	274	17,28	16,98	5355	2,40	30359	1757	105,86	18,49	15,8
Приватбанк	8,37	20	3380	2093	13791	24,55	15,50	28030	5,93	68886	17493	84,74	10,91	22,2
Банк Кредит Дніпро	6,27	17	90	27	130	18,70	19,10	1552	0,23	2960	2194	142,26	12,39	9,1
Діамантбанк	4,57	19	78	17	50	20,02	16,25	882	1,04	2071	2103	77,48	13,24	2,7
Креді Агріколь Банк	12,95	2	209	127	349	24,70	13,70	2611	1,07	26092	4312	79,22	19,39	4,2
Мегабанк	9,05	17	189	46	102	14,93	11,13	1620	1,35	2890	772	69,02	16,89	6,1
Міжнародний Інвестиційний Банк	4,03	4	12	6	3	21,40	11,92	180	0,11	550	92	91,99	15,57	3,3
Південний	5,40	19	162	48	274	14,00	10,84	2655	0,21	7081	3768	40,65	15,60	7,3
Укрінбанк	4,52	23	201	81	110	18,78	15,92	1219	0,33	3561	2954	79,71	15,51	6,2
Авант-банк	3,78	3	19	8	4	19,30	14,80	155	0,00	3382	2026	50,69	14,91	0,8
Аркада	4,27	19	11	11	0	12,00	13,71	359	0,22	5288	164	68,94	19,26	7,3
Банк Національні Інвестиції	3,37	11	2	1	0	14,41	13,84	131	0,24	38	237	63,59	13,08	6,9
Банк Інвестицій та Заощаджень	4,55	7	20	16	21	16,46	16,72	206	0,19	1705	266	101,41	20,16	3,3
БМ Банк	3,55	6	36	33	51	13,99	15,92	498	0,51	3408	1593	79,12	16,46	13,6
ДіВі Банк	4,53	1	3	2	0	26,21	5,98	75	2,08	227	162	82,47	13,86	9,7
Таскомбанк	3,58	1	23	18	14	20,06	8,80	448	0,34	881	626	88,77	16,84	4,4
Фортуна-банк	4,72	9	7	5	9	14,87	11,15	122	0,52	392	173	80,75	13,83	9,3
Еталон	12,95	23	3380	2093	13791	12,00	17,18	28030	5,93	68886	17493	77,65	20,16	0,8

Таблиця М.2

**Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу
для банків кластеру №5 на 01.01.2014 р.**

Назва банку	Значення показників													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Альфа-банк	11,86	12	97	47	2712	22,36	16,62	5722	2,38	43401	4595	148,7	19,01	8,8
Приватбанк	4,63	21	3216	1874	8210	29,72	13,09	27507	5,19	98000	27374	90,06	12,16	16,6
Банк Кредит Дніпро	3,56	18	80	25	133	19,80	17,90	1392	0,21	1241	2106	107,20	13,21	12,9
Діамантбанк	3,39	20	78	18	58	18,91	14,89	913	1,00	785	2067	68,68	11,16	2,0
Креді Агріколь Банк	11,95	3	210	130	351	20,00	9,20	2644	1,10	20321	4265	68,98	15,79	3,3
Мегабанк	7,41	18	181	44	101	14,90	12,33	1663	0,94	3666	1694	61,94	14,59	5,9
Міжнародний Інвестиційний Банк	3,90	5	13	7	7	18,65	8,86	193	0,09	247	58	81,95	15,58	5,1
Південний	3,98	19	145	44	281	13,70	11,00	2695	0,22	5230	1643	53,84	13,69	7,6
Укрінбанк	3,44	24	136	79	111	18,43	16,44	1186	0,30	1880	2177	106,55	14,54	4,2
Авант-банк	3,85	4	41	22	0	21,20	13,70	274	0,00	2577	1233	74,44	13,32	0,8
Аркада	3,90	20	11	11	0	11,00	17,38	357	0,22	5487	90	137,66	15,05	4,5
Банк Національні Інвестиції	7,94	12	6	1	0	14,25	14,95	161	0,22	21	103	76,39	11,83	5,4
Банк Інвестицій та Заощаджень	7,55	8	24	17	21	17,86	16,83	211	0,19	130	197	71,63	11,62	0,9
БМ Банк	3,69	7	31	27	35	14,81	14,41	444	0,21	3241	2646	61,54	16,99	15,9
ДіВі Банк	7,81	2	4	3	0	15,59	11,34	138	1,99	141	201	98,74	13,36	14,1
Таскомбанк	3,79	2	24	20	15	20,06	12,60	482	0,16	2661	1678	72,71	14,95	3,7
Фортуна-банк	3,67	10	12	7	15	15,75	11,56	137	0,42	499	210	81,42	13,07	9,2
Еталон	11,95	24	3216	1874	8210	11	17,9	27507	5,19	98000	27374	77,65	19,01	0,8

Таблиця М.3

**Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу
для банків кластеру №5 на 01.01.2015 р.**

Назва банку	Значення показників													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Альфа-банк	17,26	13	127	47	250	25,68	16,28	5359	2,07	26960	6891	89,04	16,64	15,2
Приватбанк	7,43	22	2914	1549	9029	10,41	8,69	23919	4,82	171000	65229	83,91	11,18	14,5
Банк Кредит Дніпро	5,08	19	58	17	92	23,10	20,60	1136	0,21	4880	1851	57,54	16,04	11,2
Діамантбанк	2,06	21	84	23	85	20,86	14,61	1022	0,99	1868	2028	73,19	11,31	5,8
Креді Агріколь Банк	17,34	4	186	117	293	19,10	4,80	2450	1,07	5177	2733	87,66	13,82	11,5
Мегабанк	10,12	19	158	52	224	13,67	12,34	1360	0,61	2272	905	79,13	13,45	5,9
Міжнародний Інвестиційний Банк	5,68	6	16	9	12	20,49	7,95	205	0,10	230	264	80,88	12,36	7,2
Південний	5,03	19	134	41	249	13,60	10,80	2372	0,22	4877	2470	51,37	11,74	7,1
Укрінбанк	1,97	25	139	69	108	19,78	17,57	1030	0,28	1970	2642	77,95	16,92	4,1
Авант-банк	3,47	5	179	26	0	24,00	11,60	757	0,00	3162	1939	77,05	13,07	1,0
Аркада	3,95	21	9	9	0	15,00	18,05	347	0,22	6683	408	175,5 7	13,48	4,7
Банк Національні Інвестиції	4,52	13	11	3	0	15,10	8,49	196	0,14	28	162	74,87	10,87	5,9
Банк Інвестицій та Заощаджень	4,76	9	22	15	21	18,09	18,18	239	0,16	127	187	130,8 4	14,20	2,8
БМ Банк	1,98	8	24	20	28	13,51	17,87	409	0,19	662	1508	139,4 4	34,35	14,5
ДіВі Банк	1,89	3	3	2	0	15,72	4,19	53	2,26	15	291	0	53,91	1,5
Таскомбанк	2,06	3	20	17	15	21,80	14,30	397	0,16	3869	821	46,82	13,75	3,5
Фортуна-банк	3,74	11	6	4	4	17,72	17,77	125	0,28	70	121	97,89	14,56	9,6
Еталон	17,34	25	2914	1549	9029	10,41	22,28	23919	4,82	171000	65229	77,65	53,91	1,0

Таблиця М.4

Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу для банків кластеру №5 на 01.01.2016* р.

Назва банку	Значення показників **													
	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	13	14	
Альфа-банк	9,52	14	105	42	202	22,79	14,42	4352	23247	2792	73,77	8,12	48,1	
Приватбанк	6,62	23	2588	1125	7262	19,88	11,70	20 200	100000	17180	60,00	10,70	15,7	
Банк Кредит Дніпро	2,68	20	52	17	104	22,40	16,69	907	3813	1626	58,42	0,87	38,8	
Діамантбанк	3,93	22	83	24	102	20,13	11,92	1104	1826	1173	87,16	4,75	8,1	
Креді Агріколь Банк	8,96	5	168	112	297	20,40	4,50	2680	6745	996	87,03	20,31	20,5	
Мегабанк	4,05	20	170	49	104	12,75	9,85	1256	4614	509	49,62	13,05	6,8	
Міжнародний Інвестиційний Банк	6,49	7	19	7	15	21,22	13,99	228	313	429	100,57	10,55	11,5	
Південний	1,26	20	138	39	266	16,07	13,43	2397	9797	776	72,13	14,00	10,5	
Аркада	1,29	22	8	8	0	16,00	16,18	358	7842	413	104,62	11,76	10,6	
Банк Інвестицій та Заощаджень	1,00	10	21	15	17	18,27	18,98	241	88	297	100,55	15,36	2,3	
БМ Банк	2,22	9	17	16	24	7,78	19,73	359	916	215	119,93	31,32	16,4	
ДіВі Банк	1,70	4	3	2	0	16,02	10,08	83	6	226	167,54	11,56	6,3	
Таскомбанк	6,58	4	57	23	63	25,10	16,40	981	11638	596	80,48	19,02	9,2	
Фортуна-банк	1,17	12	4	2	4	18,10	15,20	84	40	167	117,24	13,40	12,2	
Еталон	9,52	23	2588	1125	7262	7,78	19,73	20200	100000	17180	77,65	31,32	2,3	

*В процесі реформування банківської системи в 2015 році було визнано неплатоспроможними ПАТ «АВАНТ-БАНК», ПАТ «УКРІНБАНК» та ПАТ «БАНК «НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ», 21 лютого 2017 року було визнано неплатоспроможним ПАТ «ФОРТУНА-БАНК». Таким чином, на 01.01.2016 року представлені розраховані дані по 14 банках України кластеру із найбільш розповсюдженими характеристиками діяльності, на 01.01.2017 – дані по 13 банках, відповідно.

Таблиця М.5

**Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу
для банків кластеру №5 на 01.01.2017* р.**

Назва банку	Значення показників **													
	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	13	14	
Альфа-банк	8,79	103	40	184	15	23,68	17,00	4884	30458	106	117,70	11,61	36,8	
Приватбанк	7,90	2446	536	7184	24	30,82	18,00	20000	86000	21757	147,43	2,10	294,4	
Банк Кредит Дніпро	4,11	42	13	36	21	20,60	18,80	972	12930	1409	32,47	2,80	36,6	
Діамантбанк	1,78	71	24	90	23	20,40	17,95	1151	1320	1030	62,81	3,36	16,0	
Креді Агріколь Банк	6,14	154	106	304	6	16,40	9,40	2680	20020	993	84,08	18,20	22,8	
Мегабанк	4,34	76	49	106	21	17,00	16,00	1338	7028	415	43,40	4,83	6,5	
Міжнародний Інвестиційний Банк	1,28	20	9	9	8	20,82	13,73	250	104	1183	113,00	10,96	17,2	
Південний	1,06	124	35	222	21	18,00	19,00	2088	5834	987	111,54	12,00	10,6	
Аркада	1,10	8	7	0	23	14,00	20,00	375	10465	159	61,45	30,20	14,2	
Банк Інвестицій та Заощаджень	1,91	21	15	16	11	16,10	20,88	215	123	371	80,48	18,15	3,4	
БМ Банк	2,82	17	15	18	10	10,12	20,42	357	805	1021	80,14	14,85	234,4	
ДіВі Банк	2,20	3	2	0	5	27,88	14,25	96	323	227	105,59	37,36	10,3	
Таскомбанк	8,25	77	40	61	5	23,10	15,40	1155	5 693	863	82,37	15,82	6,6	
Еталон	8,79	2446	536	7184	24	10,12	20,88	20000	86000	21757	77,65	37,36	3,4	

** У зв'язку із переходом у 2015 році всієї банківської системи на звітність за стандартами МСФЗ, банки припинили надавати детальну інформацію щодо заходів по підвищенню кваліфікації співробітників. Відповідно, за відсутністю інформації таксономічний показник привабливості банку на 01.01.2016 та 01.01.2017 розраховано без урахування показника 9 «Відсоток співробітників, що проходять додаткове навчання, тренінги». Зменшення кількості показників значимо не вплинуло на результат розрахунку таксономічного показника привабливості банку.

Перелік показників до табл М.1 – М.5:

1. Усереднені оцінки банку за методиками рейтингових агентств: Фінансовий портал «Мінфін», рейтингове агентство «Кредит-рейтинг», рейтингове агентство «Стандарт-рейтинг» (балів)

2. Кількість років діяльності банку на ринку банківських послуг в Україні

3. Кількість відділень банку в Україні

4. Кількість населених пунктів України, в яких представлений банк

5. Кількість власних банкоматів банку

6. Середні відсоткові ставки за кредитними рахунками (%)

7. Середні відсоткові ставки за вкладними рахунками (%)

8. Численність персоналу банку (чол.)

9. Відсоток співробітників, що проходять додаткове навчання, тренінги

10. Обсяг витрат на рекламу (тис. грн.)

11. Кількість згадувань банку у ЗМІ

12. Ліквідність (поточна) (%)

13. Адекватність регулятивного капіталу (%)

14. Рівень резервування за кредитами (%)

Додаток Н

Інтегральний показник рівня привабливості банків кластеру №5 та їх частка на ринку банківських послуг за основними складовими фінансового потенціалу

Таблиця Н.1

Інтегральний показник рівня привабливості банків та частка (%) банків кластеру №5 на ринку банківських послуг України за основними складовими фінансового потенціалу залучення та розміщення

Дата	Назва банку	Значення показника на дату						
		ІП	ФОВ	ФОС	ЮОВ	ЮОС	КФО	КЮО
01.01.2013	Альфа-Банк	0,25	1,88	2,49	2,51	2,41	3,38	2,26
	Приватбанк	0,44	19,64	24,11	8,93	9,06	14,30	16,87
	Банк Кредит Дніпро	0,12	0,68	1,20	0,62	1,30	0,18	0,89
	Діамантбанк	0,17	0,19	0,43	0,52	0,40	0,04	0,35
	Креді Агріколь Банк	0,23	0,61	0,96	2,29	3,47	1,64	1,30
	Мегабанк	0,22	0,28	0,46	0,69	0,37	0,37	0,58
	Міжнародний Інвестиційний Банк	0,10	0,16	0,15	0,50	0,09	0,05	0,13
	Південний	0,19	1,41	0,97	0,88	1,17	0,26	1,22
	Укрінбанк	0,19	0,28	0,64	0,21	0,95	0,17	0,52
	Авант-Банк	0,12	0,09	0,13	0,20	0,12	0,01	0,14
	Аркада	0,18	0,01	0,18	0,11	0,27	0,08	0,24
	Банк Національні Інвестиції	0,12	0,13	0,28	0,37	0,72	0,37	0,32
	Банк Інвестицій та Заощаджень	0,15	0,03	0,32	0,10	0,47	0,02	0,28
	Бм Банк	0,14	0,11	0,28	0,10	0,40	0,39	0,24
	Діві Банк	0,04	0,02	0,01	0,21	2,77	0,00	0,70
	Таскомбанк	0,09	0,13	0,30	0,35	0,39	0,11	0,24
Фортуна-Банк	0,12	0,03	0,21	0,18	0,77	0,01	0,35	
01.01.2014	Альфа-Банк	0,26	1,45	2,24	1,30	3,87	3,33	2,35
	Приватбанк	0,38	22,18	24,60	12,87	7,41	16,38	18,16
	Банк Кредит Дніпро	0,10	0,53	0,78	0,32	0,99	0,14	0,55
	Діамантбанк	0,12	0,21	0,41	0,33	0,69	0,03	0,37
	Креді Агріколь Банк	0,17	0,73	0,90	1,85	3,59	1,39	1,44
	Мегабанк	0,19	0,24	0,46	0,71	0,55	0,28	0,62
	Міжнародний Інвестиційний Банк	0,07	0,10	0,14	0,36	0,28	0,04	0,16
	Південний	0,14	1,41	0,85	0,87	0,56	0,21	1,17
	Укрінбанк	0,16	0,26	0,69	0,23	1,09	0,16	0,57
	Авант-Банк	0,08	0,06	0,22	0,25	0,16	0,01	0,13
	Аркада	0,14	0,03	0,24	0,07	0,33	0,07	0,26
	Банк Національні Інвестиції	0,13	0,02	0,38	0,41	1,06	0,42	0,40
	Банк Інвестицій та Заощаджень	0,12	0,07	0,24	0,06	0,60	0,02	0,27
	Бм Банк	0,11	0,88	1,33	1,68	2,45	1,83	3,61
	Діві Банк	0,09	0,08	0,01	0,20	3,42	0,00	0,83
	Таскомбанк	0,09	0,04	0,32	0,25	0,33	0,08	0,30
Фортуна-Банк	0,09	0,06	0,23	0,17	0,81	0,01	0,40	

Продовження додатку Н

Продовження табл. Н.1

Дата	Назва банку	Значення показника на дату						
		ІП	ФОВ	ФОС	ЮОВ	ЮОС	КФО	КЮО
01.01.2015	Альфа-Банк	0,20	1,48	2,79	1,47	4,11	3,33	2,85
	Приватбанк	0,54	20,93	26,84	9,64	13,87	15,18	19,13
	Банк Кредит Дніпро	0,16	0,58	0,95	0,54	0,97	0,14	0,75
	Діамантбанк	0,17	0,31	0,43	0,37	0,89	0,04	0,44
	Креді Агріколь Банк	0,15	0,96	1,07	4,67	4,18	1,04	1,79
	Мегабанк	0,22	0,17	0,43	0,76	0,66	0,31	0,73
	Міжнародний Інвестиційний Банк	0,12	0,41	0,25	0,58	0,43	0,02	0,23
	Південний	0,19	1,42	0,86	0,98	1,06	0,25	1,41
	Укрінбанк	0,19	0,25	0,89	0,22	1,80	0,14	0,72
	Авант-Банк	0,12	0,23	0,33	0,34	0,33	0,02	0,17
	Аркада	0,16	0,01	0,30	0,09	0,52	0,09	0,27
	Банк Національні Інвестиції	0,15	0,20	0,50	0,55	0,71	0,40	0,43
	Банк Інвестицій та Заощаджень	0,16	0,10	0,36	0,12	1,41	0,02	0,48
	Бм Банк	0,15	0,08	0,16	0,08	0,43	0,28	0,30
	Діві Банк	0,15	0,02	0,01	0,12	0,03	0,00	0,24
	Таскомбанк	0,12	0,09	0,40	0,26	0,40	0,04	0,28
Фортуна-Банк	0,15	0,07	0,32	0,08	0,64	0,00	0,42	
01.01.2016*	Альфа-Банк	0,21	1,52	3,65	1,26	8,12	4,04	3,82
	Приватбанк	0,64	27,98	37,15	9,35	14,05	26,76	24,61
	Банк Кредит Дніпро	0,15	0,65	1,03	0,77	0,54	0,16	0,73
	Діамантбанк	0,20	0,29	0,56	0,54	1,44	0,09	0,58
	Креді Агріколь Банк	0,21	1,26	1,41	3,53	4,03	1,37	2,03
	Мегабанк	0,24	0,19	0,58	0,93	1,09	0,52	1,09
	Міжнародний Інвестиційний Банк	0,19	0,63	0,25	0,43	2,11	0,03	0,36
	Південний	0,25	1,83	1,18	1,17	1,67	0,30	1,92
	Аркада	0,22	0,02	0,32	0,10	1,15	0,12	0,36
	Банк Інвестицій та Заощаджень	0,20	0,09	0,49	0,28	1,86	0,02	0,82
	БМ Банк	0,24	0,05	0,15	0,05	0,16	0,43	0,32
	Діві Банк	0,14	0,01	0,02	0,01	0,01	0,00	0,05
	Таскомбанк	0,21	0,08	0,36	0,22	0,72	0,10	0,43
	Фортуна-Банк	0,19	0,06	0,35	0,06	0,61	0,00	0,47
01.01.2017*	Альфа-Банк	0,33	2,11	4,07	2,09	6,02	6,02	4,25
	Приватбанк	0,53	26,41	37,62	5,02	12,06	22,64	7,29
	Банк Кредит Дніпро	0,27	0,65	1,18	0,77	0,49	0,24	0,89
	Діамантбанк	0,26	0,23	0,57	0,36	1,07	0,03	1,03
	Креді Агріколь Банк	0,30	1,83	1,27	3,59	6,71	2,23	2,83
	Мегабанк	0,15	0,23	0,79	0,45	1,86	0,67	1,51
	Міжнародний Інвестиційний Банк	0,23	0,64	0,25	0,44	2,85	0,02	0,44
	Південний	0,29	1,87	1,38	1,40	1,24	0,30	2,78
	Аркада	0,30	0,02	0,22	0,07	0,05	0,41	0,12
	Банк Інвестицій та Заощаджень	0,27	0,08	0,35	0,32	1,11	0,00	0,86
	БМ Банк	0,26	0,07	0,19	0,02	0,19	0,39	0,10
	Діві Банк	0,22	0,01	0,00	0,01	0,00	0,05	0,03
Таскомбанк	0,28	0,16	0,68	0,41	1,75	0,30	1,12	
	Коефіцієнт кореляції з ІП		0,8178	0,8221	0,8040	0,8267	0,8508	0,8251

Продовження додатку Н

Залежність частки кошів залучених та розміщених банками кластеру №5 в банківській системі України від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку

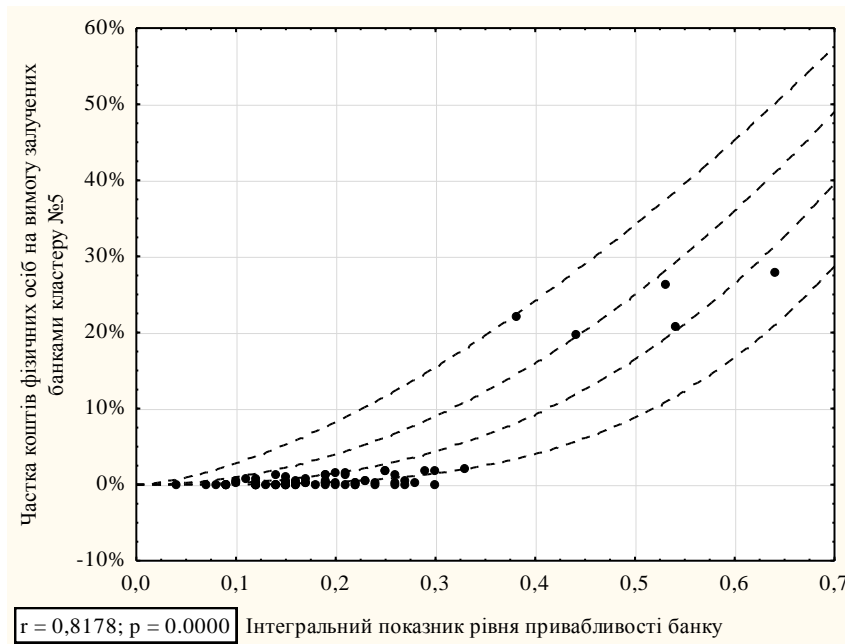

Рис. Н.1. Залежність частки кошів фізичних осіб на вимогу залучених банками кластеру №5 від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку за період 01.01.2013-01.01.2017 рр.

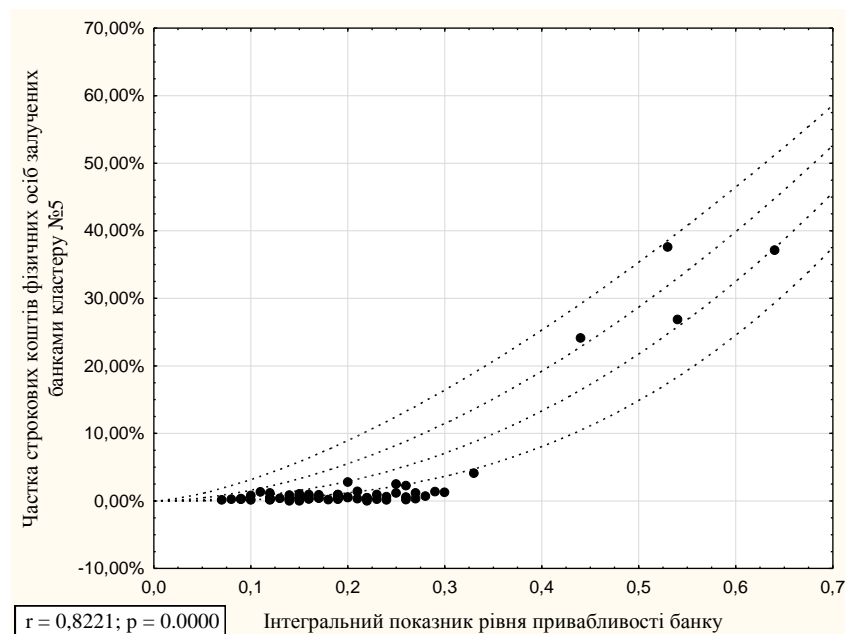

Рис. Н.2. Залежність частки строкових коштів фізичних осіб залучених банками кластеру №5 від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку за період 01.01.2013-01.01.2017 рр.

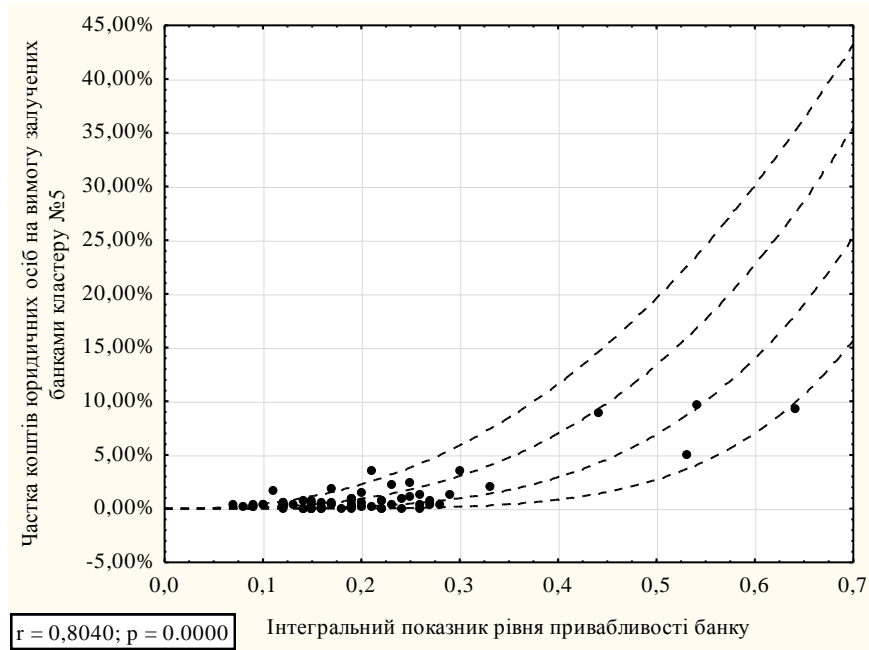

Рис. Н.3. Залежність частки коштів юридичних осіб на вимогу залучених банками кластеру №5 від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку за період 01.01.2013-01.01.2017 рр.

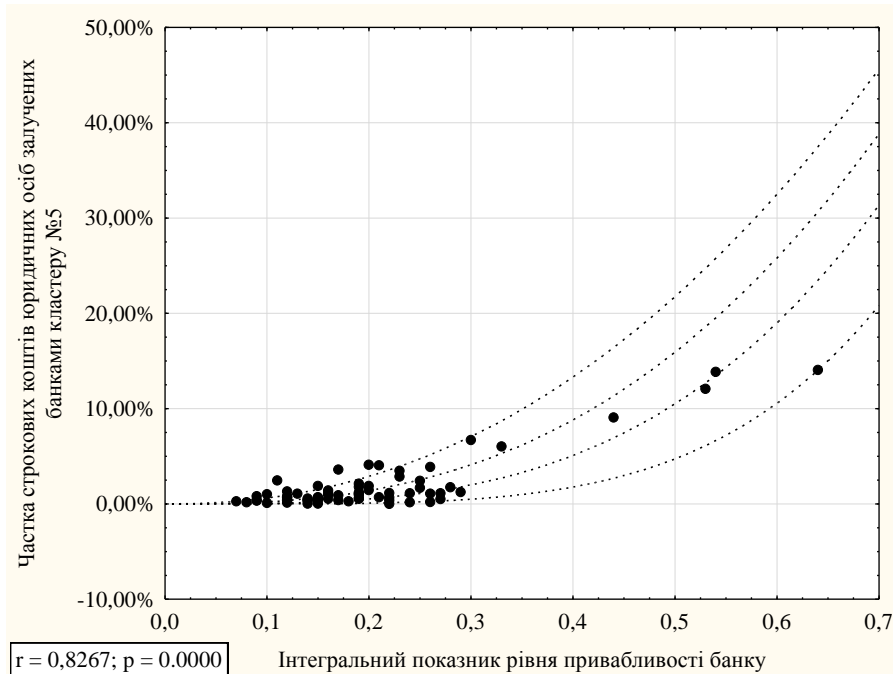

Рис. Н.4. Залежність частки строкових коштів юридичних осіб залучених банками кластеру №5 від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку за період 01.01.2013-01.01.2017 рр.

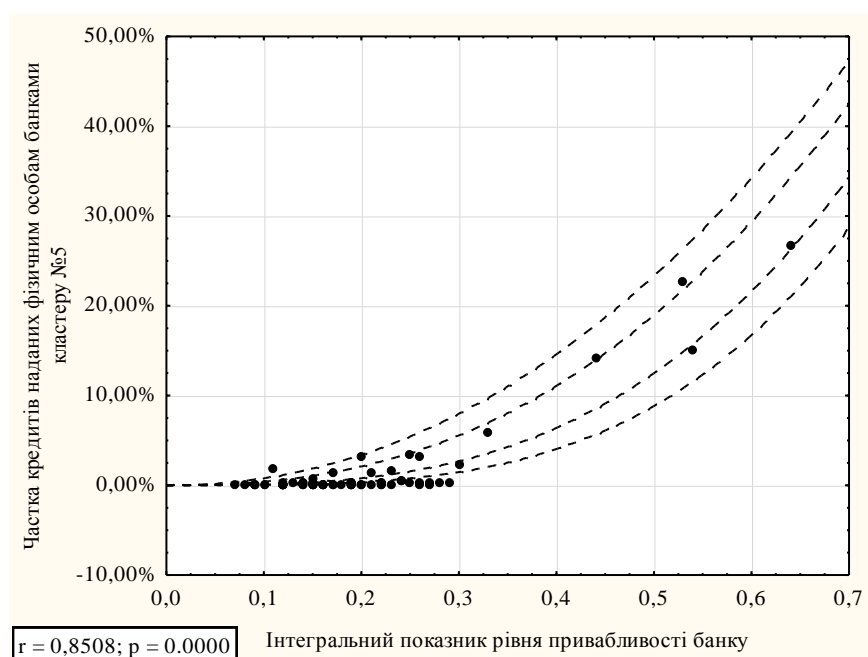

Рис. Н.5. Залежність частки кредитів наданих фізичним особам банками кластеру №5 від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку за період 01.01.2013-01.01.2017 рр.

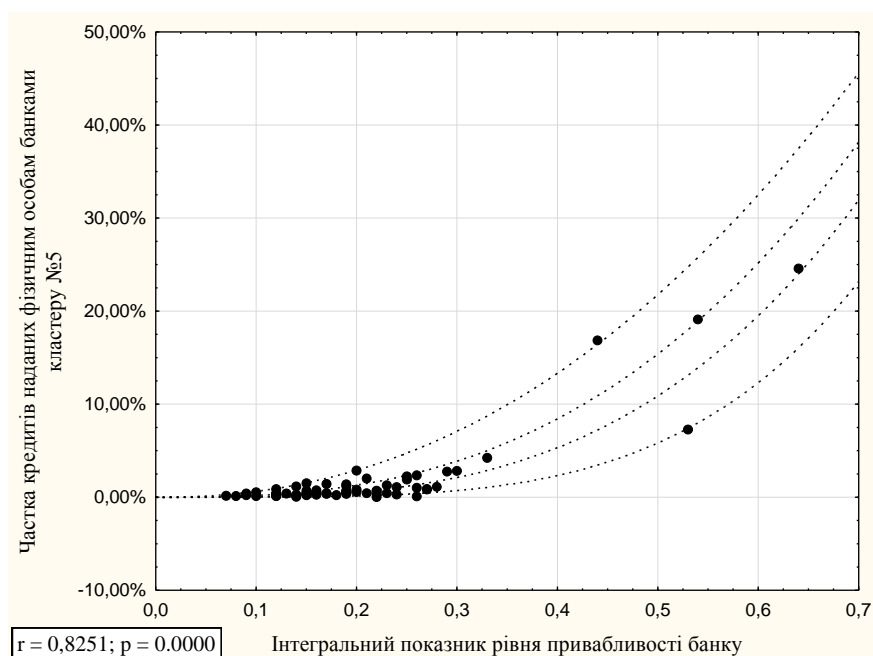

Рис. Н.6. Залежність частки кредитів наданих юридичним особам банками кластеру №5 від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку за період 01.01.2013-01.01.2017 рр.

Додаток П

Таблиця П.1

Аналіз типу залежності частки банку на ринку банківських послуг України за основними напрямками від значення інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу (із виключенням даних з великим ІП)

Тип функції інтегрального показника	Основні складові фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів					
	ФОВ	ФОС	ЮОВ	ЮОС	КФО	КЮО
ІП	0,5183	0,5052	0,3845	0,4741	0,5372	0,4869
ІП ²	0,5908	0,5774	0,4604	0,5004	0,6118	0,5157
ІП ³	0,6286	0,6190	0,4569	0,5078	0,6325	0,5974
ІП ⁴	0,6197	0,6173	0,4494	0,5079	0,6462	0,6104
SQR ІП	0,5020	0,4909	0,3448	0,3977	0,5110	0,5415
LN ІП	0,4753	0,4675	0,3279	0,3081	0,4661	0,4252
e (ІП)	0,5223	0,5092	0,3568	0,3802	0,4854	0,4939
1 / ІП	-0,3819	-0,3832	-0,2653	-0,1868	-0,3153	-0,3148

Додаток Р

Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу за напрямками залучення фінансових ресурсів для банків кластеру №5

Таблиця Р.1

Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу залучення строкових коштів від фізичних осіб

Нульова гіпотеза H0	Альтернативна гіпотеза H1	Показники якості моделі							Результат аналізу гіпотез
		L(H0)	L(H1)	λ	q	LR(H0)	LR(H1)	χ -критерій 99%	
Адитивна модель	Мультиплікативна модель	-1313,09	-68,61	2488,94	2	42,82	0,77	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas	Translog	-68,61	-63,43	10,37	5	0,77	0,46	15,09	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані	Kobb-Duglas об'єднані кросс-секції	-68,61	-56,54	24,15	2	0,77	24,93	9,21	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані полунормальний розподіл	Kobb-Duglas панельні дані усічений нормальний розподіл	-68,61	-67,87	1,49	2	0,77	2,26	9,21	H0 прийнято

Таблиця Р.2

Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу залучення коштів на вимогу від юридичних осіб банками кластеру №5

Нульова гіпотеза H0	Альтернативна гіпотеза H1	Показники якості моделі							Результат аналізу гіпотез
		L(H0)	L(H1)	λ	q	LR(H0)	LR(H1)	Х-критерій 99%	
Адитивна модель	Мультиплікативна модель	-1470,55	-185,43	2570,24	2	-	0,90	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas	Translog	-185,43	-180,90	9,07	5	0,90	0,84	15,09	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані	Kobb-Duglas об'єднані кросс-секції	-185,43	-160,40	50,05	2	0,90	50,95	9,21	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані полунормальний розподіл	Kobb-Duglas панельні дані усічений нормальний розподіл	-185,43	-185,43	0,00	2	0,90	0,90	9,21	H0 прийнято

Таблиця Р.3

Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу залучення строкових коштів від юридичних осіб банками кластеру №5

Нульова гіпотеза H0	Альтернативна гіпотеза H1	Показники якості моделі							Результат аналізу гіпотез
		L(H0)	L(H1)	λ	q	LR(H0)	LR(H1)	χ -критерій 99%	
Адитивна модель	Мультиплікативна модель	-1444,47	-142,05	2604,84	2	-	3,25	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas	Translog	-142,049	-140,86	2,38	5	3,25	3,82	15,09	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані	Kobb-Duglas об'єднані кросс-секції	-142,05	-117,50	49,10	2	3,25	5,24	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas об'єднані кросс-секції	Kobb-Duglas кросс-секції	-117,50	-81,69	71,61	2	5,24	12,40	9,21	H0 прийнято
Kobb-Duglas без змін технології у часі	Kobb-Duglas зміна технології у часі	-117,50	-109,01	16,98	3	5,24	6,18	11,34	H0 відхилено
Kobb-Duglas без змін неефективності у часі	Kobb-Duglas зміна неефективності у часі	-109,01	-108,72	0,58	2	6,18	6,24	9,21	H0 прийнято
Kobb-Duglas полунормальний розподіл	Kobb-Duglas усічений нормальний розподіл	-109,01	-108,95	0,12	2	6,18	6,20	9,21	H0 прийнято

Додаток С

Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу за напрямками розміщення фінансових ресурсів для банків кластеру №5

Таблиця С.1

Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу розміщення коштів у кредити юридичним особам банками кластеру №5

Нульова гіпотеза H0	Альтернативна гіпотеза H1	Показники якості моделі							Результат аналізу гіпотез
		L(H0)	L(H1)	λ	q	LR(H0)	LR(H1)	Х-критерій 99%	
Адитивна модель	Мультиплікативна модель	-1214,83	9,83	2449,32	2	59,78	2,97	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas	Translog	9,83	17,28	14,89	5	2,97	2,88	15,09	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані	Kobb-Duglas об'єднані кросс-секції	9,83	41,49	63,31	2	2,97	9,30	9,21	H0 прийнято
Kobb-Duglas полунормальний розподіл	Kobb-Duglas усічений нормальний розподіл	9,83	11,21	2,75	2	2,97	3,25	9,21	H0 прийнято

Таблиця С.2

Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу розміщення коштів у кредити фізичним особам банками кластеру №5

Нульова гіпотеза H0	Альтернативна гіпотеза H1	Показники якості моделі							Результат аналізу гіпотез
		L(H0)	L(H1)	λ	q	LR(H0)	LR(H1)	χ^2 - критерій 99%	
Адитивна модель	Мультиплікативна модель	-912,12	-154,35	1515,54	2	-	6,50	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas	Translog	-154,35	-147,51	13,68	5	6,50	7,94	15,09	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані	Kobb-Duglas об'єднані кросс-секції	-154,35	-121,14	66,42	2	6,50	72,92	9,21	H0 прийнято
Kobb-Duglas полунормальний розподіл	Kobb-Duglas усічений нормальний розподіл	-154,35	-147,28	14,14	2	6,50	5,15	9,21	H0 відхилено

Додаток Т

Залежність зміни потенційних обсягів залучення та розміщення ресурсів за основними напрямками від зміни обсягів регулятивного капіталу в банківській системі України за період 01.01.2013-01.01.2017

Таблиця Т.1

Коефіцієнти зростання обсягів залучення та розміщення ресурсів за основними напрямками при зростанні регулятивного капіталу в банківській системі України за період 01.01.2013-01.01.2017

Показник	Значення показника на дату				
	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
РК	178908900	204975900	188948900	129816900	109653600
ФОВ	74445478	82528470	97257697	107555199	115295565
ФОВ у% до РК	41,61	40,26	51,47	82,85	105,15
Відсоток збільшення ФОВ при зростанні РК на 100% ($\beta = 0,7038$)	29,29	28,34	36,23	58,31	74,00
ФОС	295460758	359363904	325475654	292286375	320530807
ФОС у % до РК	165,15	175,32	172,26	225,15	292,31
Відсоток збільшення ФОС при зростанні РК на 100% ($\beta = 0,8486$)	140,14	148,78	146,18	191,06	248,06
ЮОВ	118941405	137341291	173924622	238133729	301935110
ЮОВ у % до РК	66,48	67,00	92,05	183,44	275,35
Відсоток збільшення ЮОВ при зростанні РК на 100% ($\beta = 1,0448$)	69,46	70,01	96,17	191,66	287,69
ЮОС	108783623	123680567	121547991	122320089	122277420
ЮОС у % до РК	60,80	60,34	64,33	94,23	111,51
Відсоток збільшення ЮОС при зростанні РК на 100% ($\beta = 0,7977$)	48,50	48,13	51,31	75,16	88,95
КФО	133615581	145082122	145792122	97553387	87118127
КФО у % до РК	74,68	70,78	77,16	75,15	79,45
Відсоток збільшення КФО при зростанні РК на 100% ($\beta = 1,2556$)	93,77	88,87	96,88	94,35	99,76
КЮО	560765464	654145824	727818714	616420879	479393492
КЮО у % до РК	313,44	319,13	385,19	474,84	437,19
Відсоток збільшення КЮО при зростанні РК на 100% ($\beta = 1,0187$)	319,30	325,10	392,40	483,72	445,36

Додаток У

Результати оцінювання основних напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів із використанням 5-бальної шкали за характеристиками дохідності (витратності), строковості та ризикованості для банків із спрямованістю діяльності на кредитування юридичних осіб

Таблиця У.1

Результати розрахунків та бальна оцінка показників вартості, середнього строку зберігання та ризикованості за напрямами залучення коштів ПАТ «ДІАМАНТБАНК» з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.

Дата	Складова фінансового потенціалу за напрямом залучення фінансових ресурсів	Вартість %	Бальна оцінка	Середній строк розміщення коштів міс.	Бальна оцінка	Ризикованість %	Бальна оцінка	Сума балів
1	2	3	4	5	6	7	8	9
01.01.2013	Строкові кошти фізичних осіб	0,1341	2	12,4200	4	0,0385	4	10
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0179	5	0,5000	1	0,2413	2	8
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1467	2	4,5800	2	0,0698	4	8
	Кошти юридичних на вимогу	0,0179	5	0,5000	1	0,2606	1	7
01.01.2014	Строкові кошти фізичних осіб	0,1390	2	20,6600	4	0,0348	4	10
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0195	5	0,5000	1	0,0927	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1288	2	11,5000	3	0,2864	1	6
	Кошти юридичних на вимогу	0,0195	5	0,5000	1	0,0739	4	10
01.01.2015	Строкові кошти фізичних осіб	0,1431	2	13,2000	4	0,0194	5	11
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0448	5	0,5000	1	0,1795	2	8
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1176	3	14,1200	4	0,1570	3	10
	Кошти юридичних на вимогу	0,0448	5	0,5000	1	0,1141	3	9

Продовження додатку У
Продовження таблиці У.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
01.01.2016	Строкові кошти фізичних осіб	0,1386	2	3,5400	2	0,0747	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0434	5	0,5000	1	0,1344	3	9
	Строкові кошти юридичних осіб	0,0964	3	2,4700	1	0,1920	2	6
	Кошти юридичних на вимогу	0,0434	5	0,5000	1	0,0618	4	7
01.01.2017	Строкові кошти фізичних осіб	0,1432	2	5,1400	2	0,1220	3	7
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0273	5	0,5000	1	0,0316	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,0881	4	0,7782	1	0,1217	3	8
	Кошти юридичних на вимогу	0,0273	5	0,5000	1	0,1316	3	9

Таблиця У.2

Результати розрахунків та бальна оцінка показників дохідності, еластичності середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів та ризикованості за напрямками розміщення коштів ПАТ «ДІАМАНТБАНК» з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.

Дата	Складова фінансового потенціалу за напрямом розміщення фінансових ресурсів	Дохідність %	Бальна оцінка	Еластичність середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів	Бальна оцінка	Ризикованість %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.2013	Кредити фізичним особам	1,8343	5	1,3407	2	0,2871	2	9
	Кредити юридичним особам	0,1142	2	-0,0007	5	0,1312	3	10
01.01.2014	Кредити фізичним особам	1,9288	5	1,2546	2	0,3169	2	9
	Кредити юридичним особам	0,1183	2	0,0053	4	0,0944	4	10
01.01.2015	Кредити фізичним особам	2,3100	5	1,5662	2	0,2898	2	9
	Кредити юридичним особам	0,1401	2	-0,0036	5	0,0959	4	11
01.01.2016	Кредити фізичним особам	3,7404	5	0,8689	3	0,2857	2	10
	Кредити юридичним особам	0,0730	1	0,0127	4	0,0876	4	9
01.01.2017	Кредити фізичним особам	1,3367	5	1,4259	2	1,3408	1	8
	Кредити юридичним особам	0,1072	2	-0,0004	5	0,1629	3	10

Таблиця У.3

Результати розрахунків та бальна оцінка показників вартості, середнього строку зберігання та ризикованості за напрямами залучення коштів ПАТ «ПРИВАТБАНК» з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.

Дата	Складова фінансового потенціалу за напрямом залучення фінансових ресурсів	Вартість %	Бальна оцінка	Середній строк розміщення коштів міс.	Бальна оцінка	Ризикованість %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.2013	Строкові кошти фізичних осіб	0,1074	3	5,7354	2	0,0529	4	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0045	5	0,5000	1	0,0361	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,0735	4	4,6968	2	0,1070	3	9
	Кошти юридичних на вимогу	0,0516	4	0,5000	1	0,1867	2	7
01.01.2014	Строкові кошти фізичних осіб	0,1175	3	5,7264	2	0,0775	4	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0343	5	0,5000	1	0,0708	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,0685	4	3,6902	2	0,0731	4	10
	Кошти юридичних на вимогу	0,0555	4	0,5000	1	0,1855	2	8
01.01.2015	Строкові кошти фізичних осіб	0,1268	2	5,7400	2	0,0408	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0234	5	0,5000	1	0,0791	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,0971	3	4,2263	2	0,1717	2	7
	Кошти юридичних на вимогу	0,0623	4	0,5000	1	0,0434	4	9
01.01.2016	Строкові кошти фізичних осіб	0,1599	2	5,4202	2	0,0463	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0441	5	0,5000	1	0,1383	3	9
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1491	2	4,1135	2	0,0947	4	8
	Кошти юридичних на вимогу	0,0382	5	0,5000	1	0,1394	3	9
01.01.2017	Строкові кошти фізичних осіб	0,1407	2	5,3894	2	0,0204	5	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0375	5	0,5000	1	0,0785	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1895	1	7,3718	3	0,0529	4	8
	Кошти юридичних на вимогу	0,0673	4	0,5000	1	0,1820	2	7

Таблиця У.4

Результати розрахунків та бальна оцінка показників дохідності, еластичності середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів та ризикованості за напрямками розміщення коштів ПАТ «ПРИВАТБАНК» з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.

Дата	Складова фінансового потенціалу за напрямом розміщення фінансових ресурсів	Дохідність %	Бальна оцінка	Еластичність середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів	Бальна оцінка	Ризикованість %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.2013	Кредити фізичним особам	0,1781	3	0,0118	4	0,4599	1	8
	Кредити юридичним особам	0,1256	2	-0,0022	5	0,2043	2	9
01.01.2014	Кредити фізичним особам	0,2690	4	0,0086	4	0,3052	2	10
	Кредити юридичним особам	0,1134	2	-0,0012	5	0,1729	3	10
01.01.2015	Кредити фізичним особам	0,2930	4	0,0056	4	0,2193	2	10
	Кредити юридичним особам	0,1203	2	-0,0003	5	0,1428	3	10
01.01.2016	Кредити фізичним особам	0,3621	4	0,0047	4	0,2945	2	10
	Кредити юридичним особам	0,1112	2	-0,0001	5	0,1592	3	10
01.01.2017	Кредити фізичним особам	0,3323	4	0,0038	4	0,4103	1	9
	Кредити юридичним особам	0,1107	2	0,0000	5	0,9384	1	8

Таблиця У.5

Результати розрахунків та бальна оцінка показників вартості, середнього строку зберігання та ризикованості за напрямами залучення коштів ПАТ «МЕГАБАНК» з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.

Дата	Складова фінансового потенціалу за напрямом залучення фінансових ресурсів	Вартість %	Бальна оцінка	Середній строк розміщення коштів міс.	Бальна оцінка	Ризикованість %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.2013	Строкові кошти фізичних осіб	0,1297	2	5,4795	2	0,0752	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0291	5	0,5000	1	0,0869	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1028	3	6,1165	3	0,0872	4	10
	Кошти юридичних на вимогу	0,0066	5	0,5000	1	0,1917	2	8
01.01.2014	Строкові кошти фізичних осіб	0,1330	2	5,0521	2	0,0530	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0342	5	0,5000	1	0,0272	5	11
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1060	3	4,6167	2	0,2074	2	7
	Кошти юридичних на вимогу	0,0045	5	0,5000	1	0,1079	3	9
01.01.2015	Строкові кошти фізичних осіб	0,1273	2	3,6415	2	0,0579	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0445	5	0,5000	1	0,1067	3	9
	Строкові кошти юридичних осіб	0,0886	4	8,3922	3	0,1172	3	10
	Кошти юридичних на вимогу	0,0079	5	0,5000	1	0,1204	3	9
01.01.2016	Строкові кошти фізичних осіб	0,1523	2	3,2825	2	0,0444	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0161	5	0,5000	1	0,0866	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1170	3	7,5814	3	0,1426	3	9
	Кошти юридичних на вимогу	0,0356	5	0,5000	1	0,1184	3	9
01.01.2017	Строкові кошти фізичних осіб	0,1348	2	4,3104	2	0,1162	3	7
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0222	5	0,5000	1	0,1816	2	8
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1317	2	17,9581	4	0,0862	4	10
	Кошти юридичних на вимогу	0,0314	5	0,5000	1	0,3024	1	7

Таблиця У.6

Результати розрахунків та бальна оцінка показників дохідності, еластичності середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів та ризикованості за напрямками розміщення коштів ПАТ «МЕГАБАНК» з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.

Дата	Складова фінансового потенціалу за напрямом розміщення фінансових ресурсів	Дохідність %	Бальна оцінка	Еластичність середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів	Бальна оцінка	Ризикованість %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.2013	Кредити фізичним особам	0,1008	2	0,4319	3	0,1702	3	8
	Кредити юридичним особам	0,1204	2	-0,0389	5	0,0723	4	11
01.01.2014	Кредити фізичним особам	0,1118	2	0,3292	3	0,2583	2	7
	Кредити юридичним особам	0,1173	2	-0,0066	5	0,0561	4	11
01.01.2015	Кредити фізичним особам	0,0765	1	0,2660	3	0,2673	2	6
	Кредити юридичним особам	0,1246	2	-0,0046	5	0,0581	4	11
01.01.2016	Кредити фізичним особам	0,0511	1	0,3602	3	0,2916	2	6
	Кредити юридичним особам	0,1207	2	-0,0250	5	0,0545	4	11
01.01.2017	Кредити фізичним особам	0,0695	1	0,4548	3	0,3234	2	6
	Кредити юридичним особам	0,1159	2	-0,0405	5	0,0537	4	11

Продовження додатку У

Таблиця У.7

Результати розрахунків та бальна оцінка показників вартості, середнього строку зберігання та ризикованості за напрямами залучення коштів ПАТ «Банк інвестицій та заощаджень» з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.

Дата	Складова фінансового потенціалу за напрямом залучення фінансових ресурсів	Вартість %	Бальна оцінка	Середній строк розміщення коштів міс.	Бальна оцінка	Ризикованість %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.2013	Строкові кошти фізичних осіб	0,1129	3	5,8868	2	0,3622	1	6
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0749	4	0,5000	1	1,3882	1	6
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1048	3	4,9615	2	0,1157	3	8
	Кошти юридичних на вимогу	0,0057	5	0,5000	1	0,4942	1	7
01.01.2014	Строкові кошти фізичних осіб	0,1300	2	6,2790	3	0,0555	4	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0846	4	0,5000	1	0,0561	4	9
	Строкові кошти юридичних осіб	0,0822	4	9,8319	3	0,1956	2	9
	Кошти юридичних на вимогу	0,0179	5	0,5000	1	0,1304	3	9
01.01.2015	Строкові кошти фізичних осіб	0,1123	3	5,8189	2	0,0841	4	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0244	5	0,5000	1	0,3387	1	7
	Строкові кошти юридичних осіб	0,0861	4	12,2949	4	0,3080	1	9
	Кошти юридичних на вимогу	0,0326	5	0,5000	1	0,5100	1	7
01.01.2016	Строкові кошти фізичних осіб	0,0980	3	8,1149	3	0,0487	4	10
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0540	4	0,5000	1	0,2364	2	7
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1287	2	2,1268	1	0,0513	4	7
	Кошти юридичних на вимогу	0,0182	5	0,5000	1	0,2780	1	7
01.01.2017	Строкові кошти фізичних осіб	0,0963	3	3,2761	2	0,0220	5	10
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,1223	2	0,5000	1	0,4468	1	4
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1039	3	1,7981	1	0,1524	3	7
	Кошти юридичних на вимогу	0,0407	5	0,5000	1	0,1560	3	9

Таблиця У.8

Результати розрахунків та бальна оцінка показників дохідності, еластичності середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів та ризикованості за напрямками розміщення коштів ПАТ «Банк інвестицій та заощаджень» з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.

Дата	Складова фінансового потенціалу за напрямом розміщення фінансових ресурсів	Дохідність %	Бальна оцінка	Еластичність середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів	Бальна оцінка	Ризикованість %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.2013	Кредити фізичним особам	0,1190	2	4,4941	1	0,0249	4	7
	Кредити юридичним особам	0,1294	2	-0,0220	5	0,0486	4	11
01.01.2014	Кредити фізичним особам	0,1129	2	4,2388	1	0,0271	4	7
	Кредити юридичним особам	0,1463	2	-0,0391	5	0,0507	4	11
01.01.2015	Кредити фізичним особам	0,0567	1	3,9268	1	0,0297	4	6
	Кредити юридичним особам	0,1380	2	-0,0249	5	0,0456	4	11
01.01.2016	Кредити фізичним особам	0,0519	1	1,8247	2	0,0494	4	7
	Кредити юридичним особам	0,1303	2	-0,0420	5	0,0486	4	11
01.01.2017	Кредити фізичним особам	0,0621	1	2,6636	2	0,0167	5	8
	Кредити юридичним особам	0,1125	2	-0,0033	5	0,0184	5	12

Продовження додатку У

Таблиця У.9

Результати розрахунків та бальна оцінка показників вартості, середнього строку зберігання та ризикованості за напрямами залучення коштів ПАТ «ТАСКОМБАНК» з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.

Дата	Складова фінансового потенціалу за напрямом залучення фінансових ресурсів	Вартість %	Бальна оцінка	Середній строк розміщення коштів міс.	Бальна оцінка	Ризикованість %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.2013	Строкові кошти фізичних осіб	0,1062	3	7,8613	3	0,1093	3	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0676	4	0,5000	1	0,0742	4	9
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1153	3	27,5728	5	0,2978	1	9
	Кошти юридичних на вимогу	0,0103	5	0,5000	1	0,2292	2	8
01.01.2014	Строкові кошти фізичних осіб	0,1174	3	7,4801	3	0,0701	4	10
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,1002	3	0,5000	1	0,3629	1	5
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1383	2	24,4358	5	0,0659	4	11
	Кошти юридичних на вимогу	0,0105	5	0,5000	1	0,1153	3	9
01.01.2015	Строкові кошти фізичних осіб	0,1095	3	4,4103	2	0,0158	5	10
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0850	4	0,5000	1	0,1653	3	8
	Строкові кошти юридичних осіб	0,2458	1	21,2101	4	0,0368	4	9
	Кошти юридичних на вимогу	0,0419	5	0,5000	1	0,0697	4	10
01.01.2016	Строкові кошти фізичних осіб	0,1159	3	5,5995	2	0,0658	4	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0286	5	0,5000	1	0,0813	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,0733	4	13,8397	4	0,0750	4	12
	Кошти юридичних на вимогу	0,0592	4	0,5000	1	0,1682	3	8
01.01.2017	Строкові кошти фізичних осіб	0,1373	2	0,8597	1	0,2300	2	5
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,0722	4	0,5000	1	0,2273	2	7
	Строкові кошти юридичних осіб	0,1210	2	13,5157	4	0,2891	1	7
	Кошти юридичних на вимогу	0,0938	3	0,5000	1	0,0899	4	8

Таблиця У.10

Результати розрахунків та бальна оцінка показників дохідності, еластичності середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів та ризикованості за напрямками розміщення коштів ПАТ «ТАСКОМБАНК» з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.

Дата	Складова фінансового потенціалу за напрямом розміщення фінансових ресурсів	Дохідність %	Бальна оцінка	Еластичність середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів	Бальна оцінка	Ризикованість %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.2013	Кредити фізичним особам	0,1118	2	0,5860	3	0,2419	2	7
	Кредити юридичним особам	0,1432	2	0,1066	4	0,0604	4	10
01.01.2014	Кредити фізичним особам	0,1259	2	0,5459	3	0,1732	3	8
	Кредити юридичним особам	0,1709	3	0,1162	4	0,0442	4	11
01.01.2015	Кредити фізичним особам	0,1651	3	0,5570	3	0,1345	3	9
	Кредити юридичним особам	0,1652	3	0,0855	4	0,0683	4	11
01.01.2016	Кредити фізичним особам	0,2043	3	0,6597	3	0,1325	3	9
	Кредити юридичним особам	0,1778	3	0,0511	4	0,0996	4	11
01.01.2017	Кредити фізичним особам	0,3094	4	0,0982	4	0,0749	4	12
	Кредити юридичним особам	0,1872	3	0,0607	4	0,0823	4	11

Додаток Ф

Зразок листа MS Excel для вирішення оптимізаційної задачі оцінювання
фінансового потенціалу банку за даними ПАТ «ТАСКОМБАНК»

A1		Звітна дата						
A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Звітна дата	П	РК банку, тис. грн.	РК БС, тис. грн.	Частка РК банку в РК БС	Н2	Х3, даммі- змінна часу	
2	01.01.2013	0,0912	334839	178908900	0,00149	16,85	1	
3	01.01.2014	0,0922	394340	204975900	0,00192	14,95	2	
4	01.01.2015	0,1186	391338	188948900	0,00207	13,75	3	
5	01.01.2016	0,2074	612916	129816900	0,00472	19,02	4	
6	01.01.2017	0,2752	996043	109653600	0,00908	15,82	5	
7								
8	Звітна дата	Витратність, %	Бальна оцінка за строком	Бальна оцінка за ризиком	ФОВ банку, тис. грн.	ФОВ БС, тис. грн.	Частка ФОВ банку в ФОВ БС	Рі ФОВ (V = 0,0745)
9	01.01.2013	0,0676	1	4	110852	74445478	0,0015	<= 0,00576
10	01.01.2014	0,1002	1	1	24140	82528470	0,0003	<= 0,00702
11	01.01.2015	0,0850	1	3	104747	97257697	0,0011	<= 0,00800
12	01.01.2016	0,0286	1	4	127782	107555199	0,0012	<= 0,01769
13	01.01.2017	0,0722	1	2	246866	115295565	0,0021	<= 0,03169
14								
15	Звітна дата	Витратність, %	Бальна оцінка за строком	Бальна оцінка за ризиком	ФОС банку, тис. грн.	ФОС БС, тис. грн.	Частка ФОС банку в ФОС БС	Рі ФОС (V = 0,1087)
16	01.01.2013	0,0676	1	4	722525	74445478	0,0024	<= 0,00324
17	01.01.2014	0,1002	1	1	1068306	82528470	0,0030	<= 0,00409
18	01.01.2015	0,0850	1	3	1594897	97257697	0,0049	<= 0,00492
19	01.01.2016	0,0286	1	4	958110	107555199	0,0033	<= 0,01329
20	01.01.2017	0,0722	1	2	2806186	115295565	0,0088	<= 0,02715
21								
22	Звітна дата	Витратність, %	Бальна оцінка за строком	Бальна оцінка за ризиком	ЮОВ банку, тис. грн.	ЮОВ БС, тис. грн.	Частка ЮОВ банку в ЮОВ БС	Рі ЮОВ (V = 0,3028)
23	01.01.2013	0,0676	1	4	378862	74445478	0,0032	<= 0,00453
24	01.01.2014	0,1002	1	1	556739	82528470	0,0041	<= 0,00589
25	01.01.2015	0,0850	1	3	634866	97257697	0,0037	<= 0,00567
26	01.01.2016	0,0286	1	4	738893	107555199	0,0031	<= 0,01040
27	01.01.2017	0,0722	1	2	1317931	115295565	0,0044	<= 0,01811
28								
29	Звітна дата	Витратність, %	Бальна оцінка за строком	Бальна оцінка за ризиком	ЮОС банку, тис. грн.	ЮОС БС, тис. грн.	Частка ЮОС банку в ЮОС БС	Рі ЮОС (V = 0,1147)
30	01.01.2013	0,0676	1	4	423221	74445478	0,0039	<= 0,00565
31	01.01.2014	0,1002	1	1	701546	82528470	0,0057	<= 0,00759
32	01.01.2015	0,0850	1	3	631053	97257697	0,0052	<= 0,00811
33	01.01.2016	0,0286	1	4	1495541	107555199	0,0122	<= 0,01464
34	01.01.2017	0,0722	1	2	2944210	115295565	0,0241	<= 0,02411

Продовження додатку Ф

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
35													
36	Звітна дата	Дохідність, %	Бальна оцінка за строком	Бальна оцінка за ризиком	КФО банку, тис.грн.	КФО БС, тис.грн.	Частка КФО банку в КФО БС		Рі КФО (V = 0,0053)				
37	01.01.2013	0,0676	1	4	139938	74445478	0,0010	<=	0,00143				
38	01.01.2014	0,1002	1	1	86109	82528470	0,0006	<=	0,00197				
39	01.01.2015	0,0850	1	3	202368	97257697	0,0014	<=	0,00241				
40	01.01.2016	0,0286	1	4	149235	107555199	0,0015	<=	0,00854				
41	01.01.2017	0,0722	1	2	516274	115295565	0,0059	<=	0,02185				
42													
43	Звітна дата	Дохідність, %	Бальна оцінка за строком	Бальна оцінка за ризиком	КЮО банку, тис.грн.	КЮО БС, тис.грн.	Частка КЮО банку в КЮО БС		Рі КЮО (V = 0,1435)				
44	01.01.2013	0,0676	1	4	1495519	74445478	0,0027	<=	0,00294				
45	01.01.2014	0,1002	1	1	2264619	82528470	0,0035	<=	0,00381				
46	01.01.2015	0,0850	1	3	2763178	97257697	0,0038	<=	0,00407				
47	01.01.2016	0,0286	1	4	3171060	107555199	0,0051	<=	0,00919				
48	01.01.2017	0,0722	1	2	6795936	115295565	0,0142	<=	0,01770				
49													
50	Звітна дата	Кошти на вимогу	Кошти строкові	Співвідношення коштів на вимогу до строкових		Кошти клієнтів усього	Кредити усього	Максимальний обсяг кредитування	Кредити сформовані	Кредити додаткові			
51	01.01.2013	519376	1292871	0,4017	<=	0,4286	1812247	>=	1497832	<=	2986775	1497832	1488943
52	01.01.2014	383770	1568880	0,2446	<=	0,4286	1952651	>=	2089939	<=	4165898	2089939	2075959
53	01.01.2015	530677	1775429	0,2989	<=	0,4286	2306106	>=	2110926	<=	4206499	2110926	2095574
54	01.01.2016	610000	1932291	0,3157	<=	0,4286	2542291	>=	2741545	<=	5468677	2741545	2727131
55	01.01.2017	1411247	4323122	0,3264	<=	0,4286	5734369	>=	5604952	<=	11174475	5604952	5569523
56													
57	Звітна дата	Чистий процентний дохід, тис.грн.	Середня бальна оцінка за строком	Середня бальна оцінка за ризиком									
58	01.01.2013	92859	3,42	3,07									
59	01.01.2014	167104	3,53	3,85									
60	01.01.2015	124785	3,05	4,22									
61	01.01.2016	326371	3,30	3,87									
62	01.01.2017	548876	3,10	2,98									
63													
64													
65													
66													
67													
68													

Додаток X

Результати вирішення оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу обраних банків України

Таблиця X.1

Результати вирішення оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу ПАТ «ПРИВАТБАНК» з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.

Цільова функція	Змінна	Оптимальне значення змінної на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017*
1	2	3	4	5	6	7
Потенційно можливі значення	ФОВ (тис. грн.)	15988838	18877195	26426769	45843360	10616321
	ФОС (тис. грн.)	79212034	101299500	117316888	181758356	32679235
	ЮОВ (тис. грн.)	19177314	28216431	33257642	72865148	13490342
	ЮОС (тис. грн.)	12155375	17727388	18442689	28381426	6516258
	КФО (тис. грн.)	65589465	79956231	104111251	144373655	10524610
	КЮО (тис. грн.)	102408826	140614007	168499751	241664059	26561743
Первісні (реальні) значення	ФОВ (тис. грн.)	14621584	18308804	20354559	30089950	30446809
	ФОС (тис. грн.)	71243326	88402825	87355756	108588925	120592993
	ЮОВ (тис. грн.)	10622676	17669439	16768423	22257377	15160536
	ЮОС (тис. грн.)	9854612	9170032	16859631	17185105	14745539
	КФО (тис. грн.)	19103348	23769374	22126573	26105479	19722839
	КЮО (тис. грн.)	94622344	118778718	139212152	151705002	34968793
	Процентний дохід (тис. грн.)	6296188	7247180	8991905	4210485	4013501
	Середня оцінка за строком (балів)	3,35	3,40	3,40	3,28	2,48
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,74	3,27	3,28	3,28	3,69
	Процентний дохід (абсолютне значення)	ФОВ (тис. грн.)	15585435	18114645	22483498	26965351
ФОС (тис. грн.)	75775887	93398234	91738557	99916794	14989214	
ЮОВ (тис. грн.)	18672005	16544142	18066333	22599643	3691978	
ЮОС (тис. грн.)	8448904	9075763	17327778	16636157	2646006	
КФО (тис. грн.)	34588414	38007140	35373115	36544168	9453734	
КЮО (тис. грн.)	83890042	99116441	114241176	129573185	15467096	
Процентний дохід (тис. грн.)	6902491	8334915	9137626	7124136	1857121	
Середня оцінка за строком (балів)	3,21	3,30	3,25	3,24	3,21	
Середня оцінка за ризиком (балів)	2,66	3,24	3,27	3,24	2,65	

Продовження додатку Х
Продовження таблиці Х.1

1	2	3	4	5	6	7
Строковість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн.)	12534364	15669726	16486120	28526912	3047934
	ФОС (тис. грн.)	62280557	91714137	103571511	111077058	21731969
	ЮОВ (тис. грн.)	14044262	19509521	25399154	20018033	1627333
	ЮОС (тис. грн.)	11713140	11967036	18272569	16939242	6512888
	КФО (тис. грн.)	18131661	20222938	19966080	25595011	6719353
	КЮО (тис. грн.)	82438850	118637344	143751768	150965632	26196690
	Процентний дохід (тис. грн.)	5252052	5684934	6263951	3736733	615950
	Середня оцінка за строком (балів)	3,28	3,37	3,31	3,29	3,43
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,71	3,29	3,33	3,29	2,78
Ризикованість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн.)	15988458	18876647	26390036	25589995	3044858
	ФОС (тис. грн.)	79212034	101299500	117296719	162582795	32679150
	ЮОВ (тис. грн.)	9030018	15027904	25145987	19002202	1516041
	ЮОС (тис. грн.)	12153145	13732997	14347691	25741201	1485161
	КФО (тис. грн.)	16238494	20211238	18809688	22192724	1972424
	КЮО (тис. грн.)	80430648	101712565	118349792	128965108	3497080
	Процентний дохід (тис. грн.)	3054232	2653271	1294556	-9322033	-4054303
	Середня оцінка за строком (балів)	3,17	3,21	3,06	3,01	2,26
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,87	3,36	3,42	3,43	4,30
Усереднена оцінка	ФОВ (тис. грн.)	15964776	17620403	20718152	21064900	3449305
	ФОС (тис. грн.)	70288597	101299500	84483048	133357819	24051365
	ЮОВ (тис. грн.)	14018304	12384884	20516388	15585482	7900499
	ЮОС (тис. грн.)	12104282	17711300	11804050	28377111	2441178
	КФО (тис. грн.)	31800702	36836543	34773400	52406391	10524610
	КЮО (тис. грн.)	80565626	112170119	102748015	135646979	3652259
	Процентний дохід (тис. грн.)	6547810	8228504	8924371	6973459	-606893
	Середня оцінка за строком (балів)	3,23	3,32	3,22	3,23	2,44
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,68	3,29	3,29	3,28	3,34

* На 01.01.2017 норматив адекватності регулятивного капіталу Н2 ПАТ «ПРИВАТБАНК» склав 2,1% при нормативному значенні не менше 10%, обсяг регулятивного капіталу за даними звітності склав 3 136 млн. грн., при цьому за даними незалежного аудитора «Ернст енд Янг Аудиторські послуги» чистий прибуток банку було завищено на 1 363 млн. грн. Зважаючи на значне відхилення показників банку від нормативних вимог НБУ, на 01.01.2017 потенційно-можливі значення розраховані без урахування виконання вимог до регулятивного капіталу.

Таблиця X.2

**Результати вирішення оптимізаційної задачі оцінювання
фінансового потенціалу ПАТ «ТАСКОМБАНК»
з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.**

Цільова функція	Змінна	Оптимальне значення змінної на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1	2	3	4	5	6	7
Потенційно можливі значення	ФОВ (тис. грн.)	428607	579612	778125	1902867	3653868
	ФОС (тис. грн.)	958540	1471218	1600928	3885349	8701869
	ЮОВ (тис. грн.)	538518	808307	985957	2475947	5467995
	ЮОС (тис. грн.)	614578	938614	985417	1790827	2948135
	КФО (тис. грн.)	190432	286458	350671	833190	1903549
	КЮО (тис. грн.)	1647329	2492801	2958804	5667638	8483841
Первісні (реальні) значення	ФОВ (тис. грн.)	99714	34367	86790	87266	181185
	ФОС (тис. грн.)	872320	1156165	1287246	1050647	2182791
	ЮОВ (тис. грн.)	419662	349404	443887	522734	1230062
	ЮОС (тис. грн.)	420552	412715	488183	881644	2140330
	КФО (тис. грн.)	151726	119866	60721	100285	258224
	КЮО (тис. грн.)	1346106	1970073	2050205	2641260	5346728
	Процентний дохід (тис. грн.)	57504	151798	61912	270376	393601
	Середня оцінка за строком (балів)	3,35	3,50	3,04	3,24	3,05
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,01	3,86	4,26	3,88	3,02
Процентний дохід (абсолютне значення)	ФОВ (тис. грн.)	105678	44445	113783	125925	341225
	ФОС (тис. грн.)	855344	1466132	1528305	1520733	3140353
	ЮОВ (тис. грн.)	425320	488960	549047	756608	1825506
	ЮОС (тис. грн.)	383663	570221	400117	1277652	2249638
	КФО (тис. грн.)	165477	134466	90236	139017	559601
	КЮО (тис. грн.)	1604514	2435225	2500984	3541886	6987504
	Процентний дохід (тис. грн.)	101647	172467	129834	339998	581842
	Середня оцінка за строком (балів)	3,37	3,49	3,01	3,21	2,95
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,10	3,85	4,26	3,88	3,09

Продовження додатку X
Продовження таблиці X.2

1	2	3	4	5	6	7
Строковість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн.)	84765	29292	90194	76540	94115
	ФОС (тис. грн.)	741473	982842	1105709	1263282	1091671
	ЮОВ (тис. грн.)	356744	296993	357236	480157	618083
	ЮОС (тис. грн.)	614556	938596	985188	1790258	2946811
	КФО (тис. грн.)	129087	102140	48726	85373	165885
	КЮО (тис. грн.)	1647230	2143912	2489468	3524850	4583029
	Процентний дохід (тис. грн.)	91283	127963	33550	336072	338031
	Середня оцінка за строком (балів)	3,56	3,75	3,29	3,41	3,43
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,00	3,89	4,19	3,92	2,82
Ризикованість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн.)	206410	29275	74417	168557	124122
	ФОС (тис. грн.)	956735	1460621	1600688	2070147	4241227
	ЮОВ (тис. грн.)	356717	298421	379311	445016	2153136
	ЮОС (тис. грн.)	357492	936815	415517	1752480	1072372
	КФО (тис. грн.)	128971	104239	51811	86007	292747
	КЮО (тис. грн.)	1647304	2492801	1742848	4337017	7293642
	Процентний дохід (тис. грн.)	89843	131971	-3038	389351	532813
	Середня оцінка за строком (балів)	3,34	3,70	2,92	3,32	2,71
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,18	3,91	4,35	3,94	3,21
Усереднена оцінка	ФОВ (тис. грн.)	110852	24140	104747	127782	246866
	ФОС (тис. грн.)	722525	1068306	1594897	958110	2806186
	ЮОВ (тис. грн.)	378862	556739	634866	738893	1317931
	ЮОС (тис. грн.)	423221	701546	631053	1495541	2944210
	КФО (тис. грн.)	139938	86109	202368	149235	516274
	КЮО (тис. грн.)	1495519	2264619	2763178	3171060	6795936
	Процентний дохід (тис. грн.)	92859	167104	124785	326371	548876
	Середня оцінка за строком (балів)	3,42	3,53	3,05	3,30	3,10
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,07	3,85	4,22	3,87	2,97

**Результати вирішення оптимізаційної задачі оцінювання
фінансового потенціалу ПАТ «ДІАМАНТБАНК»
з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.**

Цільова функція	Змінна	Оптимальне значення змінної на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1	2	3	4	5	6	7
Потенційно можливі значення	ФОВ (тис. грн.)	649056	773399	1133458	1264642	1154168
	ФОС (тис. грн.)	1686535	2133285	2599093	2398474	2260304
	ЮОВ (тис. грн.)	645167	940407	1200943	1484895	1187773
	ЮОС (тис. грн.)	688037	1102472	1215381	1801347	910472
	КФО (тис. грн.)	360732	451589	634873	427233	287412
	КЮО (тис. грн.)	2163353	3238392	4161797	3566699	3870548
Первісні (реальні) значення	ФОВ (тис. грн.)	144853	174952	303261	312857	264402
	ФОС (тис. грн.)	1282907	1473795	1386929	1637146	1814790
	ЮОВ (тис. грн.)	612668	449290	649283	1289550	1099559
	ЮОС (тис. грн.)	432200	850901	1075774	1760037	1314202
	КФО (тис. грн.)	48097	45427	55271	91133	59032
	КЮО (тис. грн.)	1950232	2418511	3185788	3552226	3526030
	Процентний дохід (тис. грн.)	62089	47059	206441	134043	44131
	Середня оцінка за строком (балів)	3,71	3,48	4,03	2,44	2,98
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,07	3,51	3,84	3,54	3,02
Процентний дохід (абсолютне значення)	ФОВ (тис. грн.)	141954	196621	337817	288503	184156
	ФОС (тис. грн.)	1178762	1353200	1314401	1536013	1067564
	ЮОВ (тис. грн.)	520775	460400	614635	852493	554985
	ЮОС (тис. грн.)	391872	797289	952708	1161639	657187
	КФО (тис. грн.)	62203	54508	71693	111897	129024
	КЮО (тис. грн.)	2122446	2751639	3146168	3161885	1763062
	Процентний дохід (тис. грн.)	129211	127019	263679	274973	130579
	Середня оцінка за строком (балів)	3,82	3,49	4,02	2,58	2,89
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,07	3,55	3,83	3,60	2,98

Продовження додатку Х
Продовження таблиці Х.3

1	2	3	4	5	6	7
Строковість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн.)	123125	149092	257772	204619	132233
	ФОС (тис. грн.)	1682615	2132316	1450808	1409025	934479
	ЮОВ (тис. грн.)	520851	381909	551930	844266	549778
	ЮОС (тис. грн.)	367381	723324	1175890	1144409	657187
	КФО (тис. грн.)	40891	39019	47227	123732	29616
	КЮО (тис. грн.)	2163351	3238392	3387381	3364630	1870421
	Процентний дохід (тис. грн.)	31178	58404	201586	357302	29830
	Середня оцінка за строком (балів)	3,88	3,64	4,13	2,66	3,02
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,17	3,66	3,87	3,61	3,02
Ризикованість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн.)	123171	254928	258081	253270	581543
	ФОС (тис. грн.)	1686431	2132424	2080115	2395092	1953724
	ЮОВ (тис. грн.)	520768	672485	555654	1210455	552815
	ЮОС (тис. грн.)	687912	723266	914590	1057207	694754
	КФО (тис. грн.)	41186	38720	46985	57067	29701
	КЮО (тис. грн.)	1755979	3238378	3144777	3362257	1784702
	Процентний дохід (тис. грн.)	-62345	50091	107539	-38468	-140876
	Середня оцінка за строком (балів)	3,66	3,49	4,09	2,51	2,63
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,24	3,68	4,00	3,70	3,09
Усереднена оцінка	ФОВ (тис. грн.)	165288	153463	339317	297790	185154
	ФОС (тис. грн.)	1108917	1661356	1727737	1986411	1106878
	ЮОВ (тис. грн.)	490270	382690	542003	989456	556358
	ЮОС (тис. грн.)	548126	723313	844723	1201347	664681
	КФО (тис. грн.)	65949	63209	75792	126060	123048
	КЮО (тис. грн.)	2153916	2857482	3369593	3361797	1869120
	Процентний дохід (тис. грн.)	126251	125371	261194	269952	127609
	Середня оцінка за строком (балів)	3,77	3,58	4,08	2,55	2,93
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,10	3,61	3,93	3,63	2,99

**Результати вирішення оптимізаційної задачі оцінювання
фінансового потенціалу ПАТ «МЕГАБАНК»
з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.**

Цільова функція	Змінна	Оптимальне значення змінної на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1	2	3	4	5	6	7
Потенційно можливі значення	ФОВ (тис. грн.)	1241188	1123538	1668437	2867636	2828701
	ФОС (тис. грн.)	3699007	3477249	4199850	6381820	5988343
	ЮОВ (тис. грн.)	1072239	1087523	1663069	3813786	6433830
	ЮОС (тис. грн.)	1199314	1318721	1618530	2551187	3033635
	КФО (тис. грн.)	1030148	810904	1179813	1618726	1300764
	КЮО (тис. грн.)	4617617	4429331	6288608	9175179	7816165
Первісні (реальні) значення	ФОВ (тис. грн.)	211569	199755	164768	204964	267117
	ФОС (тис. грн.)	1369319	1663652	1396584	1690249	2528431
	ЮОВ (тис. грн.)	814829	971283	1323626	2216542	1371259
	ЮОС (тис. грн.)	403917	678793	806543	1328463	2274756
	КФО (тис. грн.)	492238	406757	449613	503235	585893
	КЮО (тис. грн.)	3232420	4058627	5294952	6720555	7226081
	Процентний дохід (тис. грн.)	110849	149359	189421	181235	142 312
	Середня оцінка за строком (балів)	3,47	3,43	3,66	3,55	3,77
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,67	3,63	3,66	3,64	3,41
Процентний дохід (абсолютне значення)	ФОВ (тис. грн.)	306335	391260	313947	434798	564026
	ФОС (тис. грн.)	2348922	1923506	2355104	1337947	3949763
	ЮОВ (тис. грн.)	884292	993546	1349619	1231921	1868127
	ЮОС (тис. грн.)	429205	1314249	1526655	2551054	1725666
	КФО (тис. грн.)	363890	457032	660898	254172	292960
	КЮО (тис. грн.)	3604482	4165454	4868581	5296381	7814564
	Процентний дохід (тис. грн.)	107262	126787	197304	99005	94911
	Середня оцінка за строком (балів)	3,31	3,25	3,37	3,53	3,53
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,73	3,55	3,59	3,61	3,31

Продовження додатку X
Продовження таблиці X.4

1	2	3	4	5	6	7
Строковість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн.)	151748	246638	85044	161864	133768
	ФОС (тис. грн.)	2348021	2568946	2247817	2731603	1863599
	ЮОВ (тис. грн.)	572173	527615	704076	1109061	685724
	ЮОС (тис. грн.)	769077	964176	1465810	2113967	3030379
	КФО (тис. грн.)	350778	207636	226079	280473	293343
	КЮО (тис. грн.)	3489801	4099728	4274034	5820578	5411729
	Процентний дохід (тис. грн.)	63870	49521	124301	11313	-27502
	Середня оцінка за строком (балів)	3,41	3,36	3,52	3,52	3,91
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,81	3,70	3,70	3,69	3,58
Ризикованість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн.)	396698	398879	101305	324500	134273
	ФОС (тис. грн.)	2731682	3317286	2792585	3343039	2153147
	ЮОВ (тис. грн.)	407533	485852	698060	1117085	685639
	ЮОС (тис. грн.)	782593	339535	465294	774984	3032128
	КФО (тис. грн.)	247639	203863	225286	252281	295039
	КЮО (тис. грн.)	4053605	4333807	3831602	5259068	5706045
	Процентний дохід (тис. грн.)	64165	38265	87746	2779	-32553
	Середня оцінка за строком (балів)	3,44	3,36	3,40	3,39	3,89
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,88	3,87	3,79	3,78	3,58
Усереднена оцінка	ФОВ (тис. грн.)	473959	311207	182014	348518	540493
	ФОС (тис. грн.)	1725095	1945158	1886573	3369608	3838863
	ЮОВ (тис. грн.)	649923	1087517	1150757	2097403	1873256
	ЮОС (тис. грн.)	903457	1318687	1613145	2371882	1807639
	КФО (тис. грн.)	508319	376410	370663	465558	322558
	КЮО (тис. грн.)	3241534	4285445	4457053	7721724	7726740
	Процентний дохід (тис. грн.)	106956	130824	183265	84661	91304
	Середня оцінка за строком (балів)	3,33	3,27	3,45	3,44	3,53
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,76	3,55	3,62	3,67	3,31

Таблиця X.5

**Результати вирішення оптимізаційної задачі оцінювання
фінансового потенціалу ПАТ «Банк інвестицій та заощаджень»
з 01.01.2013 по 01.01.2017 р.**

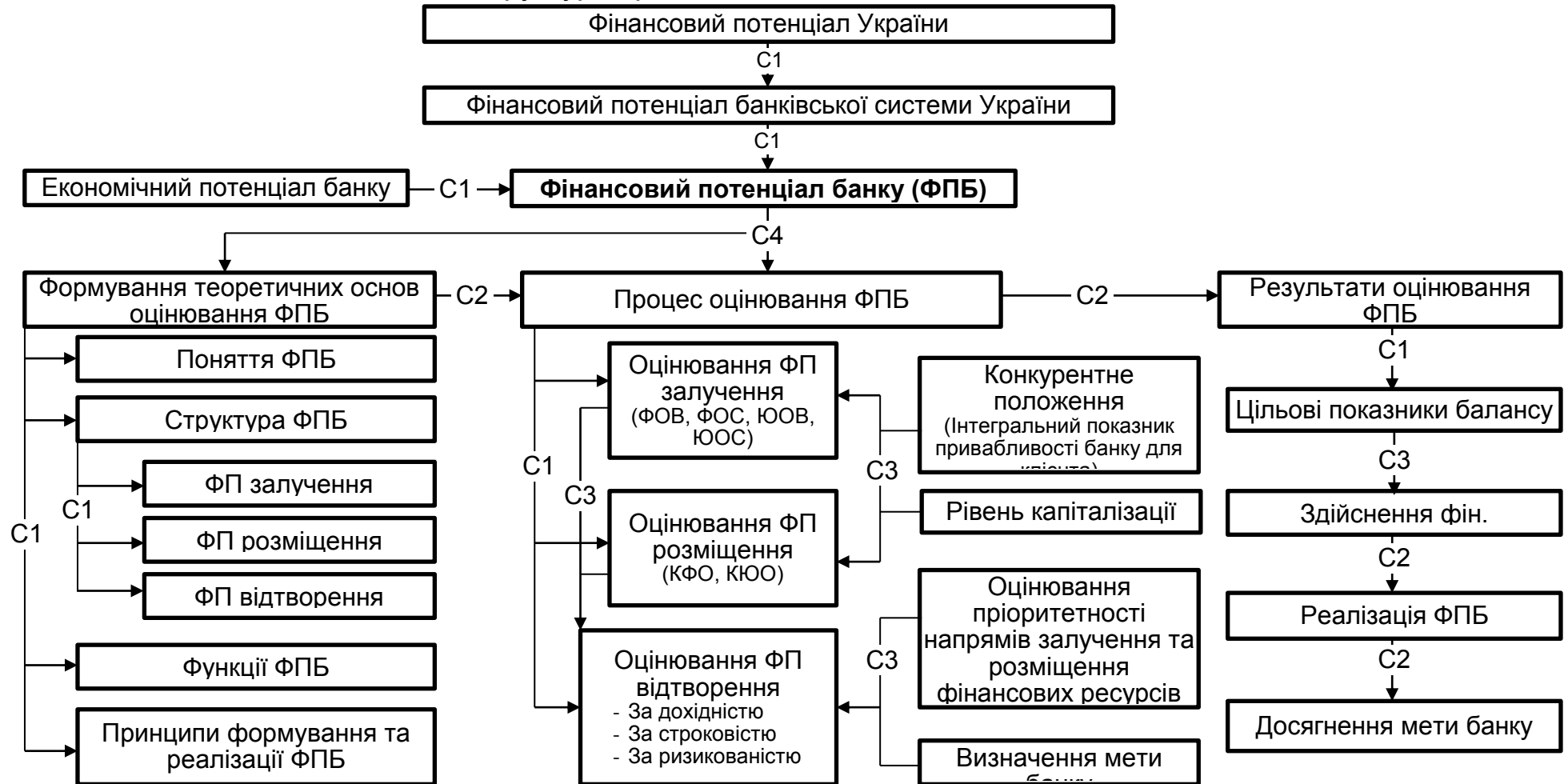
Цільова функція	Змінна	Оптимальне значення змінної на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1	2	3	4	5	6	7
Потенційно можливі значення	ФОВ (тис. грн.)	530810	485422	1112095	1800729	2518409
	ФОС (тис. грн.)	1315711	1234872	2518567	3634742	5642403
	ЮОВ (тис. грн.)	456098	513725	1246243	2334903	3292331
	ЮОС (тис. грн.)	589701	690642	1235619	1707042	2000728
	КФО (тис. грн.)	261144	210529	618357	761949	1032590
	КЮО (тис. грн.)	1737343	1768807	4189027	5310558	5169082
Первісні (реальні) значення	ФОВ (тис. грн.)	22342	54788	99500	98109	88129
	ФОС (тис. грн.)	939572	844911	1162365	1427581	1121784
	ЮОВ (тис. грн.)	124619	82540	211114	664769	958043
	ЮОС (тис. грн.)	510158	740796	1710251	2276359	1361661
	КФО (тис. грн.)	22238	22456	26378	17272	4145
	КЮО (тис. грн.)	1581572	1750325	3526231	5039731	4138941
	Процентний дохід (тис. грн.)	60896	72966	124118	181211	135818
	Середня оцінка за строком (балів)	3,43	3,91	4,03	3,42	3,30
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,83	3,56	3,10	3,77	4,35
Процентний дохід (абсолютне значення)	ФОВ (тис. грн.)	43187	106666	141103	224248	57555
	ФОС (тис. грн.)	1046390	750984	2062849	2471225	1991262
	ЮОВ (тис. грн.)	270934	177516	344496	1130213	1368815
	ЮОС (тис. грн.)	283260	611039	979594	1171334	1348253
	КФО (тис. грн.)	42907	48760	57123	15254	5674
	КЮО (тис. грн.)	1600558	1597432	3458602	4981494	4760183
	Процентний дохід (тис. грн.)	59553	79220	149812	224341	141187
	Середня оцінка за строком (балів)	3,35	3,77	3,67	3,49	3,21
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,69	3,59	3,38	3,62	4,41

Продовження додатку X
Продовження таблиці X.5

1	2	3	4	5	6	7
Строковість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн.)	33045	38352	65314	49207	86446
	ФОС (тис. грн.)	973004	1021609	1726103	2895963	1611065
	ЮОВ (тис. грн.)	110518	57778	131079	332536	485516
	ЮОС (тис. грн.)	476977	510671	1235619	1143383	681294
	КФО (тис. грн.)	16719	15719	13358	8800	3517
	КЮО (тис. грн.)	1576777	1612691	3144371	4412143	2860558
	Процентний дохід (тис. грн.)	43015	58697	128552	135765	65706
	Середня оцінка за строком (балів)	3,43	3,92	3,85	3,65	3,38
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,80	3,67	3,32	3,88	4,53
Ризикованість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн.)	19485	119810	49769	45802	44532
	ФОС (тис. грн.)	491675	1234665	2518499	2942086	2466590
	ЮОВ (тис. грн.)	62569	41566	105632	332485	479101
	ЮОС (тис. грн.)	589679	370397	855124	1699903	691842
	КФО (тис. грн.)	29552	47396	46578	19785	6354
	КЮО (тис. грн.)	1133854	1718845	3482436	4964986	3672371
	Процентний дохід (тис. грн.)	31059	55026	122039	132425	79102
	Середня оцінка за строком (балів)	3,41	3,85	3,69	3,58	3,33
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,02	3,79	3,58	3,89	4,66
Усереднена оцінка	ФОВ (тис. грн.)	16612	54322	202129	164309	48845
	ФОС (тис. грн.)	575680	815531	1958322	2019096	2423008
	ЮОВ (тис. грн.)	282627	264351	273450	1160803	1271830
	ЮОС (тис. грн.)	589644	417391	862814	1088447	1073314
	КФО (тис. грн.)	28876	11274	35054	23156	6282
	КЮО (тис. грн.)	1428576	1540309	3261381	4408379	4809961
	Процентний дохід (тис. грн.)	58586	77022	143967	207718	138828
	Середня оцінка за строком (балів)	3,35	3,78	3,67	3,45	3,25
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,91	3,65	3,40	3,57	4,49

Додаток Ц

Структура предметної області дослідження

ФП – Фінансовий потенціал;
 С1 – відношення «ціле – частина»;
 С2 – відношення «причина – наслідок»;
 С3 – відношення «фактор – відгук»;

С4 – відношення «система – процес»;
 ФОВ – кошти фізичних осіб на вимогу;
 ФОС – строкові кошти фізичних осіб;
 ЮОВ – кошти юридичних осіб на вимогу;

ЮОС – строкові кошти юридичних осіб;
 КФО – кредити фізичним особам;
 КЮО – кредити юридичним особам.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ: ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА	5
1.1. Визначення поняття «фінансовий потенціал банку»	5
1.2. Видова характеристика та структура фінансового потенціалу банку	18
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ОЦІНЮВАННЯ	33
2.1. Теоретична характеристика системи фінансового потенціалу банку та визначення етапів його оцінювання	33
2.2. Аналіз методичних підходів до оцінювання фінансового потенціалу банку	45
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ	59
3.1. Визначення спрямованості діяльності банків України за складовими фінансового потенціалу	59
3.2. Оцінювання керованих факторів формування фінансового потенціалу банку	70
РОЗДІЛ 4. СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ ТА ПРІОРИТЕТИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ	81
4.1. Оцінювання складових фінансового потенціалу банку	81
4.2. Методичний підхід до оцінювання пріоритетності реалізації фінансового потенціалу банку із залучення та розміщення фінансових ресурсів	99
РОЗДІЛ 5. ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ	114
5.1. Удосконалення методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку	114
5.2. Реалізація фінансового потенціалу банку як інструмент протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом	130
ВИСНОВКИ	137
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	143
ДОДАТКИ	171

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Колодізєв Олег Миколайович

Лебідь Олеся Вікторівна

Зуєва Олександра Валерівна

**ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНКУ: СУТНІСТЬ,
МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ, ІНСТРУМЕНТИ
ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ ОТРИМАНИХ
ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ**

Монографія

Відповідальний за видання *О. М. Колодізєв (завідувач кафедри)*

Відповідальний редактор *І. Б. Прізвище*

Редактор *І. Б. Прізвище*

Коректор *І. Б. Прізвище*

План 2018 р. Поз. № 6-НВ.

Підп. до друку хх.хх.2018 р. Формат 60 × 90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.

Ум. друк. арк. **16,0**. Обл.-вид. арк. **20,0**. Тираж 500 пр. Зам. №.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру

ДК № 4853 від 20.02.2015 р.